

Raftul
Denisei

Karen Blixen

Povestiri de iarnă

KAREN BLIXEN
VINTER-EVENTRY

© Karen Blixen/ Rungstedlundfonden & Gyldendal, Copenhagen 1942.

Published by agreement with Gyldendal Group Agency.

All rights reserved.

Pe copertă: Paul Gustav Fischer, *Plimbare iarna în Kongens Nytorv, Copenhaga* (detaliu)

© Humanitas Fiction, 2014, pentru prezenta versiune românească

© Humanitas Fiction, 2014 (ediția digitală)

ISBN: 978-973-689-855-6 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

KAREN BLIXEN

Povestiri de iarnă

Traducere din daneză de
IOANA A. MANOLESCU

Cuprins

POVESTIRI DE IARNĂ

Povestea micului mus

Tânărul domn cu garoafă

Poveste despre o perlă

Invincibilia stăpâni de sclavi

Héloïse

Copilul visător

Din Danemarca de altădată

Alcmene

Peter și Rosa

Lanul de secară

O poveste cu tâlc

Povestea micului mus

Vasul *Charlotte* naviga dinspre Marsilia spre Atena pe o vreme ploioasă și o mare neliniștită și cenușie după furtună. Simon, micul mus, stătea pe puntea udă care-i fugea de sub picioare, ținându-se de o pânză. Privea în sus spre norii purtați de vânt și spre al doilea catarg. O pasăre își căutase acolo adăpost și, încurcându-se în corzile velei, se lupta acum cu disperare să scape. Băiatul privea de pe punte zbaterea aceea de aripi și căpșorul care se smucea dintr-o parte într-alta.

Experiența îl învățase pe Simon că pe lumea asta fiecare trebuie să se descurce de unul singur. Doar copiii și cei săraci cu duhul erau îndreptățiți să ceară ajutorul altora. Lupta pe viață și pe moarte care se purta acolo sus îl furase o clipă de parcă el însuși ar fi luat parte la ea. Se întreba ce soi de pasăre era. În ultimele zile multe călătoare înaripate se odihniseră pe catargul vasului: rândunele, prepelițe, grauri și, o dată, chiar o pereche de șoimi pelerini. Băiatul își spunea că pasărea de acum seamăna cu un șoim. Își aminti cum, cu mulți ani în urmă, în țara lui, nu departe de casă, a observat de aproape un șoim călător care se odihnea pe o piatră. Se apropiase de el, dar acesta își luase repede zborul. Poate era aceeași pasăre. „Șoimul ăsta e întocmai ca mine. Atunci era acolo, acum e aici“, își spuse el.

Gândul trezi în Simon un sentiment de solidaritate, acea conștiință a apartenenței la o soartă comună. Stătea acolo și urmărea pasărea cu inima cât un purice. Cum nu era pe aproape nici un marinar care să râdă de el, băiatul se gândi că trebuia să ajungă în vârf, să o salveze. Își îndepărtă părul de pe frunte, își sumese mânecile, se mai uită o dată de jur-împrejur pe punte și începu cățărarea. Balansul catargului îl obligă de câteva ori să se oprească și să-și tragă sufletul. În vârf, constată că era într-adevăr vorba de un șoim pelerin. Când ajunsese în dreptul lui, acesta se opri din zbatere. Stătea acum liniștit și îl fixa cu o pereche de ochi galbeni, rotunzi, sălbatici și pătrunzători. Simon îl prinse cu o mână în timp ce pe cealaltă o duse la buzunarul unde avea cuțitul și tăie frânghiile din jur. I se făcu brusc frică uitându-se în jos, dar, în același timp, simțea acum cu toată ființa lui că urcase acolo mânat de propria lui dorință, nu la imboldul altcuiva. Fu cuprins de mândrie și de fericire, de parcă reușita sa dovedea că cerul și marea, norii, șoimul și el însuși erau una. Cum se văzu liber șoimul îl împunse atât de violent pe băiat cu ciocul în degetul mare, încât îi țâșni sângele și fu gata, gata să scape pasărea din mână. Înfuriat, o lovi peste cap, împingând-o sub haină, ca să nu poată fugi.

Apropiindu-se de punte, îi auzi pe bucătar și pe fochist apostrofându-l brutal din josul catargului și întrebându-l ce căuta acolo. Era foarte obosit, îl dureau mâinile și picioarele. Cu pleoapele căzându-i, scoase șoimul de sub haină și îl arătă celor doi. Pasărea stătea nemișcată pe mâna lui. Cei doi marinari izbucniră în hohote zgomotoase de râs și-și văzură de drum. Simon lăsă șoimul jos, făcu un pas înapoi și îl studie cu atenție. Își dădu curând seama că era prea slăbit pentru a-și lua singur zborul de pe puntea alunecoasă, așa că îl ridică pe marginea unei vele strânse. Pasărea începu să-și curețe penele, scutură de două-trei ori din cap, apoi se înalță brusc. Simon îi urmări pentru câteva secunde mișcările deasupra mării învolburate și cenușii și își spuse: „Uite cum zboară șoimul meu!“

Când *Charlotte* se întoarse acasă, Simon debarcă și se angajă pe altă navă. După doi ani era marinar secund pe goeleta *Hebe* care era ancorată în Bodø, în nordul coastei norvegiene, așteptând o încărcătură

de heringi.

La marea piață de pește din Bodø soseau vase din toate colțurile lumii. Întâlneai aici ambarcațiuni suedeze, finlandeze, daneze și rusești. Portul era o pădure de catarge, iar pe țărm viața se desfășura într-un vacarm turbulent și imprevizibil în care se amestecau tot soiul de limbi și sălbaticе bătai în toată regula. În doc, vasele pline cu mărfuri se umpleau de negustori de diferite naționalități și de laponi – niște oameni mici și galbeni cu ochi oblici și mișcări silențioase, pe care Simon îi vedea pentru prima oară. Veneau pe vapoare să vândă obiecte din piele brodate cu perle, sau nasturi și mânere de cuțit din coarne de ren. Era începutul lui mai. Un infinit salin, acoperit de țipete de păsări, cerul și marea erau atât de strălucitoare și clare, încât îți luau privirea, de parcă cineva ar fi umezit la nesfârșit niște cuțite invizibile, din toate părțile, până sus în eter.

Simon era surprins și cucerit de lumina care aici ținea până în zori. Nu învățase geografie și deci nu atribuia fenomenul latitudinii la care se afla Bodø, ci îl interpreta ca pe un semn al bunăvoinței acestui univers, o epifanie. Toată copilăria lui fusese un băiat scund și firav, însă iarna trecută se înălțase brusc, oasele îi deveniseră grele și prinsese putere. Simțea că norocul acesta izvora din același loc ca limpezimea și dulceața aerului, din aceeași nouă grație covârșitoare care plutea deasupra lui. Încurajarea îi era necesară pentru că fusese dintotdeauna o natură timidă și temătoare, dar acum trăia vremuri mai bune și nu mai cerea nimic puterii regeneratoare a universului. Restul depindea de el însuși. Pornea încet și mulțumit înspre lumea senină.

Într-o seară, fiind în oraș, în permisie, se îndreptă spre una din barăcile unde un mic negustor rus, un evreu, vindea ceasuri din aur. Toți marinarii știau că erau de fapt dintr-un metal ieftin și că nici măcar nu funcționau, dar le cumpărau totuși pentru a se lăuda cu ele prin oraș. Simon admiră îndelung orologiile, studiind diversele mărimi, dar nu cumpără nici unul. Bătrânul negustor avea tot felul de mărfuri pe vas, printre care și o cutie cu portocale. Băiatul mai gustase portocale în călătoriile lui și, luând în mână una, hotărî să o cumpere. Se gândea să meargă pe o colină care privea spre mare și s-o mănânce.

Porni la drum și ajunse la marginea orașului unde dădu cu ochii de o fată într-o rochie de un albastru spălăcit care îl fixa din spatele unui gard. Avea vreo treisprezece, paisprezece ani, era subțire ca un țipar, cu o față pistruiată, rotundă și luminoasă, și cu o coadă lungă pe spate. Cei doi tineri se cercetară atent unul pe celălalt.

— La ce te uiți așa? o întrebă Simon pentru a spune ceva. Chipul copilei se luminează într-un zâmbet strălucitor și obraznic.

— La bărbatul cu care mă voi căsători într-o zi, răspunse fata.

Ceva din înfățișarea ei îl umplu de încredere și îi întoarse zâmbetul.

— Să fiu eu acela? o întrebă.

— Ha, ha, îi răspunse fata, poți să fii sigur că e ceva mai mare decât tine.

— Bine, dar nici tu nu ești foarte mare...

Fata scutură încet și îndelung din cap.

— Nu, spuse, dar când voi fi mare, să știi că voi fi foarte frumoasă și că voi purta pălărie și pantofi cu toc.

— Vrei o portocală? o întrebă Simon, cum nu putea să-i ofere nici unul din lucrurile pe care le numise ea.

Fata se uită scurt la portocală, apoi la el.

— Sunt foarte bune, o îndemnă el.

— De ce nu o mănânci tu în cazul ăsta?

— Am mâncat foarte multe pe vremea când eram în Atena. Pe asta am dat o marcă.

— Cum te cheamă? îl întreabă ea.

— Simon, dar pe tine?

— Nora, răspunse fata. Și ce vrei pentru portocala ta, Simon?

Auzindu-și numele rostit de fată, Simon deveni brusc curajos.

— Mă lași să te sărut pentru portocala asta? întreabă el.

Nora îl privi cu multă seriozitate.

— Da, te las.

În aceeași clipă Simon simți cum se înfierbântă de parcă ar fi alergat o lungă distanță. Când fata întinse mâna după portocală, el îi prinse încheietura mâinii. Se auzi o voce care o striga din casă.

— Este tatăl meu, spuse ea în timp ce încerca să-i înapoieze portocala pe care el o refuza. Vino aici mâine și îți voi da sărutul promis, mai apucă ea să spună în grabă.

Cu aceste cuvinte se smulse de lângă el și intră în casă. Se uită după fată o vreme apoi se întoarse la ambarcațiunea lui.

Simon nu era obișnuit să-și facă planuri de viitor și nu știa nici acum dacă se va întoarce la copilă ori nu. Seara următoare fu nevoit să rămână pe punte pentru că ceilalți marinari plecară pe țărm. Dar nu era supărat. Se gândi că va sta pe punte cu Alert, câinele vaporului, și că se va distra cântând la acordeonul pe care și-l cumpăraseră de curând. O seară limpede îl înconjura din toate părțile. Cerul era rozaliu, marea liniștită, incoloră și lăptoasă. Doar bărcile care se apropiau de țărm lăsau în urmă dăre indigo. Simon cânta. După o vreme, emoționat de propriile sunete își ridică privirea și dădu cu ochii de o lună plină.

Cerul era atât de luminat, încât nu părea să fie nevoie de o lună acolo sus. Parcă venise dintr-un moft. Era plină, tăcută și arogantă. În timp ce se uita la ea, îl fugeră gândul că trebuie să ajungă pe țărm chiar cu prețul vieții. Nu știa cum, deoarece ceilalți luaseră barca. Stătu pe punte nemișcat multă vreme – figură tristă și singuratică de mic marinăr pe un vapor. Apoi observă o barcă ce se îndrepta spre mal de la unul din vasele ancorate mai în larg și strigă. Erau niște oameni de pe ambarcațiunea rusească *Anna* care doreau și ei să ajungă în aceeași seară la țărm. Când se făcu înțeles, ei acceptară să-l ia, cerându-i un preț foarte mare pentru transport pe care până la urmă aveau să i-l dea înapoi. „Acești oameni cred cu siguranță că mă duc la țărm pentru fete“, se gândi Simon. Era mândru că într-un fel aveau dreptate și totuși greșeau, neștiind că pentru el fata chiar însemna ceva.

Când traseră la mal îl invitară să bea ceva cu ei și nu îi putu refuza – doar îl ajutaseră să ajungă pe țărm. Unul dintre ruși, mare și greu ca un urs, care îi spuse că se numea Ivan, se ameți repede și îl înconjură pe Simon cu o tandrețe de urs, bătându-l pe spate, zâmbindu-i, râzându-i în față, dăruindu-i chiar o brățară de ceas din aur și sărutându-l pe ambii obraji. Asta îl făcu pe Simon să-și spună că și el ar trebui să-i dea Norei un cadou când se vor revedea. Când scăpă de ruși, intră într-unul din magazinele pe care le cunoștea și cumpără o mică eșarfă de mătase albastră în nuanța ochilor fetei.

Era sâmbătă seara și o mulțime de oameni se înghesuiau pe străzile înguste ale orașului. Veneau câte unul sau de braț, unii cântând, cu toții pregătiți să chefuiască întreaga noapte. În mijlocul acelei vieți tumultuoase, sub luna plină, gândul că fugise de pe vapor în loc să-l păzească și tăria pe care o băuse cu puțin timp în urmă îl amețiră ușor. Se jucă cu eșarfa din buzunar. Era dintr-o mătase cum nu mai văzuse înainte și se gândea că-i pregătise un cadou frumos prietenei lui.

Nu-și aminti drumul spre casa Norei, rătăci o vreme și se întoarse apoi în strada de unde pornise prima oară. Îl cuprinse deodată spaima că ar putea întârzia, lăsând-o să-l aștepte, și începu să alerge. Pe o alee

îngustă, între două case din lemn, se lovi de un bărbat mare și văzu că era Ivan. Rusul îl luă în brațe pe băiat și-l strânse ca într-o menghină.

— Ce bine, ce bine, se bâlbâi rusul emoționat. Te-am regăsit, micul meu prinț. Te-am căutat peste tot. Să știi că sărmanul Ivan a plâns de dorul prietenului său pierdut.

— Lasă-mă să plec, Ivan! strigă băiatul.

— Oho! Sigur. Acum plecăm împreună și te voi ajuta să obții tot ce dorești. Inima și banii mei sunt ale tale. Poți să faci cu ele ce dorești. Și eu am avut cândva șaisprezece ani, un mic miel al Domnului, și în această noapte vreau să mă simt din nou la fel de tânăr.

— Lasă-mă în pace! țipă Simon din nou. Mă grăbesc.

Ivan îl strânse la pieptul său provocându-i durere, în timp ce cu cealaltă mână îl mângâia.

— Sigur că da, sigur că da. Ai încredere în mine, iubitul meu prieten. Nimic pe lume nu ne poate despărți. Ascultă. Vin și ceilalți. Vom petrece o noapte de care ai să-ți aduci aminte când vei fi un bunic bătrân.

Îl lipi brusc pe băiat de el, ca un urs care duce în brațe un miel, și îl sărută pe buze. Pe Simon îl cuprinse un sentiment de scârbă. Căldura unui corp de bărbat și puterea acestuia îl umplură de spaimă și oroare în același timp. Se gândi la Nora în spatele gardului unde îl aștepta – o mică și zveltă ambarcațiune –, și la el, prizonier în îmbrățișarea caldă a unui animal. Îl lovi pe Ivan cu toată puterea.

— Ivan, te omor dacă nu-mi dai drumul! urlă el.

— Ai să vezi că-mi vei mulțumi înainte să se termine totul, zise Ivan și începu să cânte.

Simon își duse mâna la buzunarul unde avea cuțitul, îl deschise cu o mână, și nereușind să se elibereze, împinse lama până la jumătate pe sub brațul bărbatului. Simți sângele cald prelingându-i-se pe mânecă în jos. Ivan se opri în mijlocul melodiei, scoase două grohăituri joase și lungi și căzu apoi în genunchi.

— Sărmane Ivan, sărmane Ivan! se tângui el și se prăbuși cu fața la pământ.

În clipa aceea Simon îi auzi pe ceilalți marinari de pe *Anna* apropiindu-se de colțul străzii, cântând din toată inima.

Rămase nemișcat preț de un minut, apoi își șterse cuțitul de hainele lui Ivan și observă cum sângele se adunase într-o băltoacă întunecată sub corpul lui greu. Pe urmă o luă la fugă. Când se opri pentru a decide încotro să o apuce auzi strigătele marinarilor care-și descoperiseră camaradul ucis. „Trebuie să cobor la apă să-mi spăl mâinile“, se gândea în timp ce fugea în direcția opusă. Se uită după un timp în jur și observă că ajunsese în aceleași locuri în care fusese cu o seară înainte și care acum îi păreau atât de familiare de parcă le-ar fi străbătut o viață întreagă.

Încetini pasul și o văzu de îndată pe Nora în spatele gardului, ca ieri. Era foarte aproape de el și o admiră în lumina lunii. Cu respirația întretăiată se lăsă în genunchi și pentru un moment nu își găsi cuvintele. Copila se uita la el.

— Bună seara, Simon, spuse ea cu vocea aceea mică dar sigură. Am stat mult aici să te aștept.

După o clipă adăugă:

— Am mâncat portocala.

— Nora, izbucni băiatul, am ucis un om!

Ea îl fixă cu privirea, dar nu făcu nici un gest.

— De ce l-ai omorât? îl întrebă după o scurtă pauză.

— Ca să pot veni aici, spuse Simon. Voia să mă țină cu forța. Dar îmi era prieten...

Se ridică încet în picioare.

— Mă iubea! mai spuse băiatul și izbucni în plâns.

— Da, rosti Nora ca pentru sine, și asta ca să poți veni aici la timp...

— Cred că sunt pe urmele mele. Poți să mă ascunzi?

— Nu, chiar nu pot. Tatăl meu este preotul de aici din Bodø și te va da pe mâna lor daca va afla că ai omorât un om.

— Poți atunci să-mi dai ceva să mă spăl pe mâini?

— Dar ce ai pe mâini? Întrebă ea și se apropie de el.

El își întinse mâinile arătându-i-le.

— E sângele tău? îl întrebă ea.

— Nu. Al lui.

Ea se îndepărtă din nou.

— Mă urăști? o întrebă el.

— Nu, nu te urăsc, dar ascunde-ți mâinile la spate.

De îndată ce o ascultă, copila se apropie de el și își petrecu mâinile în jurul gâtului său. Nora își lipi apoi de el, prin gard, trupul înalt și subțire și îl sărută. Băiatul îi simți atingerea moale și proaspătă ca de lună plină și când îi dădu drumul nu mai știu dacă totul durase o secundă sau o oră. Nora stătea dreaptă cu ochii larg deschiși.

— Acum, îi spuse ea încet, îți jur că atâta timp cât voi trăi nu mă voi căsători niciodată cu un altul.

Simon își ținea în continuare mâinile la spate de parcă îi erau legate acolo.

— Acum cred că ar trebui să fugi pentru că se apropie, spuse Nora.

Se priviră lung o clipă.

— Nu mă uita, îi mai spuse ea.

Simon se întoarse și fugi mâncând pământul. Sări peste un gard, apoi peste un altul și își încetini pasul doar odată ajuns printre case. Nu știa încotro s-o apuce. Trecu pe lângă un local de unde se auzeau muzică și glasuri gălăgioase, se întoarse din drum și deschise ușa.

Încăperea era plină de oameni care dansau. O lampă cu petrol atârna de un lanț din tavan aruncând o lumină slabă peste norul de praf brun care se ridica din podele. Simon văzu câteva femei printre dansatori, dar majoritatea erau bărbați, care dansau unul cu celălalt, legănându-se și tropăind. Unii foarte serioși, alții râzând sau răcnind. Intrase în salon de puține clipe, când muzica s-a întrerupt. Un marinăr păși în ring purtând în brațe un instrument cu coarde pe care îl acordă în timp ce toate perechile se retraseră spre perete pentru a le face loc celor doi ruși care urmau să le arate un dans din țara lor.

„Foarte curând mă voi pomeni aici cu oamenii de pe vasul rusesc care cu siguranță îl caută deja pe ucigașul camaradului lor și când îmi vor vedea mâinile vor ști că eu sunt acela.“ Cele zece minute care s-au scurs în timp ce stătea cu spatele lipit de perete au avut o importanță deosebită pentru Simon. Simțea cum se maturizează brusc, devenind de o vârstă cu cei de acolo. Nu-și deplângea soarta și nu se tânguia. Se afla acum aici, în sala de dans, după ce cu puțin timp în urmă omorâse un om și apoi sărutase o fată. Nu cerea mai mult de la viață. El era Simon, un bărbat ca toți cei din jurul său și care urma să moară așa cum cu toții aveau să moară într-o bună zi.

Când își îndreptă din nou atenția asupra celor din jur, observă o femeie care tocmai intrase în încăperea. Stătea în mijlocul camerei uitându-se în stânga și în dreapta. Era o bătrână scundă și îndesată, îmbrăcată în haine de lapon. Stătea sub lampă, cu capul sus, într-o poziție autoritară, sălbatică și dură, de parcă tot ce o înconjură îi aparținea. Era evident că majoritatea celor de aici o cunoșteau și că le era puțin frică de ea, chiar dacă ici-colo se mai auzeau râsete. Când ridică vocea pentru a le vorbi se făcu tăcere în încăperea.

— Unde îmi este fiul? întrebă ea cu o voce pițigăiată și ascuțită care aducea cu glasul păsărilor. Privirea îi căzu apoi pe Simon și se îndreptă spre el prin mulțimea care se despica pentru a-i face loc. Întinse o mână îmbătrânită, uscată și întunecată și îl prinse de cot.

— Haide acasă, spuse ea. Nu trebuie să dansezi aici în noaptea asta. Foarte curând vei fi silit la un alt dans, mult mai important.

Simon se trase îndărăt crezând mai întâi că femeia e băută sau nebună. Când însă aceasta îl privi fix cu ochii ei clari și galbeni avu senzația că se mai întâlнисeră cândva și că era spre binele lui să-i urmeze sfatul. Bătrâna îl trăgea după ea traversând încăperea și el o urma fără un cuvânt.

— Să nu-l pedepsești prea tare, Sunniva, îi strigă un bărbat din încăperea. N-a făcut nimic rău. Nu voia decât să urmărească și el dansul.

În momentul în care ieșiră pe ușă, de local se apropia în fugă un grup de oameni. Unul se opri și îi fixă pe cei doi cu privirea. Apoi o porni mai departe.

În timp ce treceau printre micile case de pe aleile înguste, femeia își ridică fusta și îi întinse lui Simon poalele.

— Haide, șterge-ți mâinile, îl îndemnă ea.

Merseră mai departe până la o căsuță scundă, rotundă, căreia luna îi proiecta umbra pe câmpul din jur. Bătrâna laponă o luă înainte fără a-i elibera brațul din strânsoare. Ușa era atât de joasă, încât Simon fu nevoit să se aplece pentru a putea intra. Înainte să treacă pragul, se mai uită o dată spre cer. Noaptea era cețoasă și un inel uriaș înconjura luna.

Cămăruța bătrânei era îngustă și întunecată, cu un geamlâc în perete. O lampă era așezată pe podea, proiectând în jurul ei o umbră vagă. Încăperea era plină de blănuri de lup și ren iar aerul era rânced și înecăcios. De cum intrară femeia se întoarse spre Simon și îi luă capul în mâini. Îi mângâie părul cu mâinile ei aspre și diforme făcându-i o cărare pe mijloc, cum poartă laponii. Apoi, îndesându-i o căciulă de lapon pe urechi, se dădu un pas înapoi și-l privi.

— Așază-te aici, pe scaunul meu, îi spuse ea, dar scoate-ți mai întâi cuțitul.

Îi vorbea pe un ton atât de autoritar, încât băiatul nu avea cum să i se opună. Se așeză pe scaun neputându-și lua privirea de la fața ei brună și plată pe care toate micile riduri păreau lipite unul de altul prin grăsime și mizerie. În timp ce stătea acolo, auzi un grup de oameni apropiindu-se de căsuță și oprindu-se la intrare. Unul dintre ei bătu cu putere în ușă, așteptă o clipă și bătu apoi din nou. Bătrâna asculta fără să clipească.

— Nu, spuse băiatul. N-are rost. Pe mine mă caută. Lasă-mă să merg la ei.

— Dă-mi cuțitul, răspunse ea.

Când băiatul îi dădu cuțitul, ea și-l înfipse în degetul mare, stropind cu sânge. Scutură mâna și lăsă să cadă sânge pe fusta ei și pe blana de ren din fața ei.

— Pofțiți înăuntru! strigă apoi.

Ușa se deschise și doi marinari ruși se opriră în prag. Din spatele lor alte fețe curioase inspectau încăperea.

— A intrat cineva aici? întrebară ei. Suntem pe urmele unui bărbat care ne-a ucis un coleg și ne-a scăpat. Ai văzut sau ai auzit ceva de aici?

Bătrâna se repezi la ei. Ochii îi străluceau ca aurul în lumina lămpii.

— Dacă am văzut sau am auzit ceva? răcni ea. Da, v-am auzit strigând „crimă“ în tot orașul. Ne-ați speriat atât de tare, pe mine și pe băiat, încât mi-am înfipt cuțitul în deget în timp ce desfăceam pielea asta de ren. Băiatul e prea slăbit să mă ajute și acum uite, mi-am stricat blana. Asta o să mi-o plătiți!

Dacă vrei să vă convingeți că n-am ascuns nici un criminal, n-aveți decât să scotociți în toată casa. Mă voi uita însă bine la voi să știu cu cine am de-a face data viitoare.

Era într-o asemenea stare de furie, încât părea că dansează de colo-colo aruncându-și capul dintr-o parte în alta ca o pasăre de pradă.

Rusul intră încet în încăpere, se uită de jur-împrejur și studie mâna însângerată și petele de pe fustă.

— Numai nu ne blestema, Sunniva, te rugăm, spuse unul dintre ei înspăimântat. Știm că îți stă în putere să faci multe, când vrei. Uite o marcă pentru blana și sângele pe care le-ai pierdut.

Sunniva întinse mâna și primi bănuțul în palmă. Apoi scuipă pe el.

— Și acum vă rog să ieșiți afară. Suntem chit, în sfârșit.

Îi conduse la ușă și o încuie în urma lor. Când se întoarse spre băiat își băgă degetul mare în gură și îl supse zgomotos.

Simon se ridică de pe scaun, se apropie de ea și i se uită în ochi. Simțea că plutește, că picioarele i se dezlipesc de pământ.

— De ce m-ai ajutat? o întrebă el.

— Chiar nu știi? Nu m-ai recunoscut încă? Îți aduci aminte de șoimul care se încurcase în corzile de pe catargul vasului tău *Charlotte*, când plutea pe Mediterana, în drum spre Atena? În ziua aceea te-ai urcat pe catarg să-l eliberezi. Vremea era urâtă și marea neliniștită. Acel șoim eram chiar eu. Noi, laponii, zburăm deseori așa prin lume. Când te-am întâlnit, mă duceam în Africa unde trăiau sora mea și copiii ei. Și ea este șoim ca mine. Locuia atunci în Tagaunga, într-un vechi turn dărăpănat căruia cei de acolo îi zic minaret.

Își înfășură degetul mare într-un colț al fustei și se mușcă de el.

— Noi nu uităm niciodată, spuse ea. Te-am lovit cu ciocul în degetul mare atunci când m-ai eliberat și e drept că în seara asta am fost obligată să mă tai în același loc pentru tine.

Femeia se apropie de el și îi atinse fruntea cu două degete brune ca niște gheare.

— De-asta îmi ești! Mai bine omori un om decât să întârzii la întâlnirea cu iubita ta. Noi suntem solidare, noi, femeile de pe lumea asta. Am să te însemn în frunte așa încât să te privească toate copilele cu ochi buni.

Luă apoi o șuviță din părul băiatului și se jucă cu ea învârtind-o pe degete.

— Ascultă bine, micul meu șoim, spuse ea. Cumnatul nepotului meu se află acum cu o barcă în port pentru a duce o încărcătură de blănuri pe un vas danez. El te poate duce la imbarcațiunea ta înainte ca ceilalți să se întoarcă. *Hebe* ridică ancora mâine în jurul prânzului, nu-i așa? Când ajungi la bord, dă-i căciula să mi-o aducă înapoi.

Scoase cuțitul, îl mai șterse o dată de fusta ei și i-l întinse.

— Uite-ți cuțitul, îi spuse. Nu vei mai avea niciodată nevoie să îl înfigi în oameni. De acum înainte vei merge pe mări ca un adevărat marinăr. Avem destule bătai de cap cu fiii noștri și fără să se înjunghie unul pe altul.

Amețit și confuz, băiatul încercă să murmure un cuvânt de mulțumire.

— Stai, îl opri ea. Îți fac o ceașcă de cafea să îți mai tragi sufletul până îți spăl hainele.

Hârșâi și trânti punând pe foc un ibric în colțul încăperii și, după scurtă vreme, îi turnă într-o ceașcă fără toartă un lichid negru și fierbinte.

— Ia aminte, acum ai băut cu Sunniva, îi zise ea. Ai băut un pic de înțelepciune pentru ca pe viitor gândurile tale să nu mai cadă ca picăturile de ploaie în marea sărată.

După ce Simon goli ceașca bătrâna îl luă de braț și-l conduse la ușă. Fu surprins să vadă că era aproape dimineață. Din pragul casei Sunnivei se vedea marea acoperită de o ceață fină și albă ca laptele. Ea îi întinse încet mâna ca să-și ia rămas-bun.

Îl privi în ochi.

— Noi nu uităm, spuse ea. M-ai lovit peste cap, acolo sus, pe catarg. Acum am să-ți înapoiez lovitura.

Cu aceste cuvinte îl pocni peste ureche atât de tare încât văzu negru în fața ochilor și i se păru că întreaga lume se clatină ca un vapor pe o mare tumultuoasă.

— Acum suntem chit, mai zise ea și îl privi cu niște ochi mari, strălucitori și plini de durere, împingându-l să coboare mai repede scările. Din ușă își mai luă de câteva ori rămas-bun dând din cap.

Așa a ajuns micul marinar înapoi pe *Hebe* a lui, care ridica ancora a doua zi pe la prânz, și a mai trăit până la adânci bătrâneți, apucând să își spună povestea.

Tânărul domn cu garoafă

Cu vreo șapte decenii în urmă, în portul Anvers, exista un hotel pe nume *Hôtel de la Reine* – un loc modest, dar respectabil, unde trăgeau de obicei căpitani de vase cu soțiile lor.

Aici sosi într-o seară de martie un tânăr domn căruia i se citea pe chip tristețea. În timp ce urca strada spre hotel, îndepărtându-se de vaporul care-l adusese din Anglia, se gândea că era cel mai singur și mai nefericit om de pe lume. Și nici nu exista nimeni căruia să-i povestească despre nenorocirea lui. În ochii lumii, își spunea, apărea probabil ca un favorit al sorții, ducând o viață de invidiat.

Tânărul era scriitor și devenise brusc, de la prima carte, celebru în întreaga Europă. Publicul era sedus, criticii îl ridicaseră în slăvi fără excepție, și câștigase o mulțime de bani, după ce toată viața fusese sărac. Cartea descria soarta copiilor sărmani, așa cum o trăise el însuși, și îl apropiase de mediile reformatorilor sociali din multe țări. Fusese acceptat cu entuziasm în cercurile celor mai cultivați și rafinați intelectuali, ba își mai asigurase prezența în această societate și prin căsătoria cu fiica unui respectat om de știință – o tânără frumoasă, cu suflet nobil, care îl venera.

Acum se afla în drum spre Italia, unde urma să își termine cea de-a doua carte, al cărei manuscris îl purta cu el în rucsac. Tânăra lui soție avea să-l însoțească în această călătorie, însă părăsise Anglia cu câteva zile mai devreme pentru a-și vizita fosta școală din Bruxelles. Îi zâmbise la plecare:

— Îmi va face cu siguranță bine, de dragul vremurilor de altădată, să mă gândesc la altcineva și să vorbesc și eu câteva zile despre altceva decât despre tine.

Urmau să se reîntâlnească la *Hôtel de la Reine*, unde ea în mod sigur îl aștepta deja cu nerăbdare. Nu va mai vrea apoi să se gândească la altcineva sau să vobească despre altceva pe această lume.

Totul părea o idilă în deplinul sens al cuvântului. De fapt, lucrurile nu stăteau chiar așa. Se gândi că în realitate nimic nu este ceea ce pare a fi. În cazul său, într-un mod aproape demonic, lucrurile erau tocmai opusul a ceea ce păreau. Lumea lui era întoarsă pe dos și nu era de mirare că suferea și că se simțea bolnav de moarte. Căzuse într-o cursă pe care o sesizase prea târziu.

Simțea că nu va mai reuși niciodată să scrie o carte cu adevărat mare. Nu mai avea nimic de transmis lumii și manuscrisul pe care îl ducea cu el nu era, pentru cei care se pricepeau, decât un maldăr de ciorne îngreunându-i brațul. De obicei când era tulburat își găsea refugiul în Biblie – frecventase în copilărie, în fiecare duminică, lecțiile de religie. Încercă și de astă dată, gândindu-se: „Nu sunt bun de nimic. Ar trebui să fiu doborât și zdrobit de oameni“.

Cum ar putea să-i privească în ochi pe cei care-l iubeau și credeau în el – publicul, prietenii, soția sa? Nu se îndoise niciodată până acum că aceștia îl iubeau mai mult decât se iubeau pe ei înșiși și că binele lui le era mai presus de orice interes, pentru că era un mare artist. Acum, că această măreție dispăruse, viitorul îi mai putea rezerva doar două lucruri. Fie lumea îl va disprețui, îndepărtându-se de el, fapt foarte trist după ce fusese sărbătorit și purtat pe sus de toți – și cel mai greu de înghițit va fi bucuria de necazul altuia pe care va trebui să o suporte din partea așa-zișilor lui prieteni –, fie vor continua să-l iubească fără nici o legătură cu valoarea lui de artist. Nu-i stătea în fire să se gândească la lucrurile înfricoșătoare ale existenței, dar această ultimă perspectivă îl speria cu adevărat. Dacă așa ceva era

posibil, atunci lumea nu era mai mult decât o încăpere goală, o caricatură a universului, o casă de nebuni! Prefera disprețul, izolarea și ruina.

Conștiința reputației sale nu îl consola, dimpotrivă, îl chinuia și mai mult. Pe vremuri, când era nefericit, contempla uneori gândul de a se arunca în ape – era problema lui personală. Acum stătea sub lumina reflectoarelor, o celebritate cu mii de ochi ațintiți asupra lui – eșecul și o eventuală sinucidere ar fi eșecul și sinuciderea unui important scriitor. Sclipă din mers la gândul acesta.

Toate astea i se păreau însă destul de neînsemnate. În cel mai rău caz, s-ar fi descurcat până la urmă și fără oameni. Nu avea o părere extraordinară despre ei și își imagina foarte ușor viața fără public, prieteni sau soție. Ar suferi mult mai puțin decât și-ar închipui ei, atâta timp cât ar putea continua să se simtă aproape de Dumnezeu.

Dragostea lui arzătoare pentru Dumnezeu și convingerea că acesta îl iubea mai mult decât pe oricare altul îl ajutaseră să treacă peste sărăcie și tristețe. Avea o predispoziție specială pentru recunoștință. Când i-a surâs norocul, devenind peste noapte renumit și bogat, a perceput totul ca pe o confirmare și o întărire a apropierei dintre Dumnezeu și el, apropiere care conferea tuturor darurilor obținute de o valoare specială. Acum vedea însă că divinitatea îi întorsese spatele. Dacă nu era cu adevărat un mare artist, de ce l-ar mai și iubi Dumnezeu? Cum să îndrăznească în ceasul din urmă să se apropie de el fără viziunile lui sublime, fără șirul sălbatic de idei hazlii și fantasmе tragice, cum să-i implore ajutorul și salvarea? Teribilul adevăr era că, fără toate acestea, el rămânea un om ca oricare altul. Poate ar reuși un timp să înșele lumea, dar pe Dumnezeu nu-l putea minți și cu atât mai puțin pe sine însuși. În ochii divinității el nu valora mai mult decât manuscrisul din propriul rucsac – o simplă maculatură. Se îndepărtase de Atotputernic și se întreba ce rost mai avea să trăiască.

Gândurile îi zburau la lucruri care-l făceau și mai mult să sufere. Își aminti brusc verdictul necruțător dat de socrul său în legătură cu întreaga literatură contemporană.

— Superficialitate! strigase bătrânul domn lăsându-și mâna grea să cadă pe masă. Superficialitatea este semnul caracteristic al acestor vremuri lipsite de măreție și găunoase. Pe de altă parte, excelentele tale lucrări, scumpul meu băiat...

Părerea socrului său despre literatură, ca despre orice altceva, îi fusese complet indiferentă până acum. În seara asta însă, înfrigurat și obosit cum era, simpla ei amintire îl făcu să se chircească de durere. Superficialitate – era tocmai cuvântul pe care îl vor folosi publicul și criticii la adresa lui când va ieși la iveală adevărul. Îl vor cântări, găsindu-l prea ușor și vor descoperi golul dinăuntru lui. Cartea le încălzise inimile pentru că descria nefericirea săracilor și le-ar fi fost indiferent dacă ar fi scris despre nenorocirea unui rege. El cunoscuse însă această sărăcie și i se păruse firesc să scrie despre ea. Acum că era bogat, nu mai avea nimic de spus despre săraci și ar fi preferat să nu mai audă de ei. Cuvântul „superficialitate“ continua să-i răsunе în urechi ca un ecou al propriilor pași pe strada pustie.

În timp ce se gândea la situația îngrijorătoare în care se afla, parcurse o bună bucată din drum. Era o noapte rece cu un vânt tăios și aprig care-i biciuia fața. Ridicându-și ochii la cer, se gândi că va ploua cu siguranță în curând.

Numele acestui tânăr nefericit era Charlie Despard. Era un tânăr zvelt și firav, o figură neînsemnată pe nesfârșita stradă. Nu împlinise încă treizeci de ani și nici aceia nu i se citeau pe față. Putea fi ușor luat drept un băiat în pragul majoratului. Avea părul și genele negre, ochii albaștri și o față îngustă cu un nas ușor într-o parte. Se mișca lin și își ținea corpul drept, chiar cotropit de melancolie fiind și cu rucsacul atârându-i pe umăr. Era îmbrăcat într-un frumos pardesiu ecosez și toate hainele lui păreau la prima purtare. Erau într-adevăr destul de noi.

Se gândea acum la hotel, întrebându-se dacă n-ar fi mai bine să meargă pe sub streșini decât în plină stradă. Se hotărî să bea un pahar de coniac odată ajuns la destinație. I se mai întâmplase în ultima vreme să-și înece amarul într-un pahar de coniac, găsind uneori chiar o consolare în asta. Alteori nimic nu-l mai putea ajuta. Își aduse aminte de tânăra lui soție care-l aștepta acum într-o cameră din *Hôtel de la Reine*. Poate dormea. Numai de n-ar fi încuiat ușa, ca să fie nevoit să o trezească și apoi să fie obligat să converseze cu ea despre viață, moarte și dragoste. Altfel, apropierea de ea îl liniștea. Era drăguță și fidelă în dragostea pe care i-o purta. O tânără înaltă, blondă, cu ochi albaștri și piele de sidef. Ar fi putut fi o frumusețe clasică, dacă partea superioară a feței nu ar fi fost puțin prea îngustă în comparație cu cea inferioară. Aceași trăsătură se repeta în toate membrele ei, trunchiul superior fiind puțin prea mic și slab față de umeri și picioare. Numele ei era Laura. Avea o privire clară, gravă și tandră, iar ochii de un albastru deschis se umpleau ușor de lacrimi când se emoționa și era de ajuns să-l privească pentru ca tandrețea și admirația pentru el să le facă să se reverse. Dar ce-i foloseau lui toate aceste sentimente ale ei? În realitate nu el era soțul ei – se măritase cu un vis, creația propriei imaginații, iar el fusese uitat afară, în frig.

Când ajunse la hotel constată că îi pierise până și cheful de coniac. Rămase o clipă în holul de la intrare, care îi părea asemenea unui mormânt și îl întrebă pe portar dacă îi sosise nevasta de la Bruxelles. Bătrânul îl anunță că *Madame* ajunsesese cu bine și îl înștiințase că urma să vină și *Monsieur* mai târziu. Se oferi să-i ducă rucsacul, dar Charlie, care se simțea acum obligat să-și care propriile poveri, îl rugă doar să-i spună numărul camerei și porni singur pe trepte în sus. Spre surprinderea sa plăcută, ușa nu era încuiată și intră imediat. I se păru primul semn de bunăvoință pe care soarta i-l arăta după ceva vreme.

Încăperea în care intră era în semiîntuneric, luminată slab de o veioză aflată pe masa de toaletă. În aer plutea un miros de toporași. Cumpărase cu siguranță toporași pentru el și avea să i-i dea când se va trezi, însoțiți de o strofă dintr-o poezie. Aruncă o privire spre patul unde era întinsă, nemișcată, între perne. Dispoziția începea să i se modifice pe nesimțite. O bucurie nemăsurată îi inundă sufletul. În timp ce-și scotea pantofii se uită în jur gândindu-se: „Această cameră cu tapet azuriu și draperii roșii m-a primit prietenos. Drept recunoștință, mă voi gândi întotdeauna cu drag la ea“.

Nu reușea să adoarmă. Auzi orologiul unei biserici din apropiere bătând la fiecare sfert de oră. O dată, de două ori, de trei ori. Avea senzația că pierduse obișnuința somnului și că era condamnat să stea treaz în eternitate. „Asta, se gândea el, pentru că în realitate sunt mort. Pentru mine nu mai există vreo diferență între viață și moarte.“

Din senin, fără să fi auzit pași apropiindu-se, cineva încercă ușa. Charlie învârtise cheia în broască și străinul așteptă un timp apoi apăsă din nou pe clanță. Îi dădu drumul și bătu apoi ușor cu degetele o mică melodie, pe care o reluă. Apoi se făcu o clipă liniște și se auzi un fluierat blând repetând un fragment din aceeași melodie. Speriat că până la urmă toate acestea aveau să-i trezească soția, Charlie se ridică din pat, își puse halatul său verde și deschise ușa cât de încet putu.

Coridorul era luminat mai puternic decât propria cameră și chiar deasupra canatului atârna o lampă. Sub ea stătea un tânăr domn, înalt și blond, atât de elegant îmbrăcat, încât Charlie se miră că-l întâlnea într-o instituție burgheză precum *Hôtel de la Reine*. Roșul deschis al garoafei era romantic asortat cu negrul și albul fracului deasupra căruia tânărul purta o capă. Și mai mult îl impresionează pe Charlie însă expresia feței tânărului domn care strălucea de fericire și de o încântare blândă, modestă și vie. Îți lăsa impresia că nu cunoscuse nici o suferință toată viața lui. Nici chiar un sol al lui Dumnezeu nu ar fi împrăștiat în jurul său o binecuvântare mai extatică. Scriitorul rămăsese cu ochii pironiți asupra lui și fu pentru un moment aproape covârșit de atâta fericire. Apoi i se adresă în franceză, căci se gândi că un

domn de o asemenea distincție în Anvers nu putea fi decât un francez, el însuși vorbind această limbă destul de bine de pe vremea când servise ca ucenic la un frizer francez din Londra.

— Ce doriți? îl întrebă. Soția mea doarme și, dacă îmi permiteți, aș dori să fac și eu același lucru.

Tânărul domn cu garoafă era în mod vizibil la fel de surprins și nelămurit de apariția lui Charlie, dar incredibila lui expresie de fericire era atât de puternică încât îi trebui un moment până își luă figura gravă prin care un domn îl întâmpină pe un altul.

— Vă cer mii de scuze. Regret enorm că v-am deranjat pe dumneavoastră și pe soția domniei voastre. Este cu siguranță o greșeală, o neînțelegere.

Charlie închise ușa și se întoarse în pat. Cu coada ochiului observă că soția lui se ridicase într-un cot. Foarte scurt, căci era posibil să fie adormită, îi spuse:

— A fost un domn. Cred că era beat.

Era cu siguranță somnoroasă, pentru că se întinse la loc fără un cuvânt și se vârî și el în pat.

În clipa în care se întinse fu cuprins de o agitație teribilă. Simțea că i se întâmplă ceva care îl va marca pentru totdeauna. Nu-și dădea seama în acel moment despre ce era vorba și nici dacă era bine sau rău. Ca și cum o puternică lumină albă fusese îndreptată asupra lui și apoi îndepărtată pentru a-l lăsa orbit și paralizat într-un întuneric de smoală. Încetul cu încetul senzația prinse formă și se adună într-o durere atât de covârșitoare încât se strânse tot de parcă ar fi avut crampe.

Aici, înțelegea acum, aici era splendoarea, scopul și sensul vieții, însăși cheia existenței. Tânărul domn cu garoafă o avea. Fericirea infinită pe care o radia el era posibilă undeva pe lumea asta. Bărbatul acela știa unde se găsește, iar el, el habar nu avea. Cândva i se păruse și lui că deține acest secret, dar își lăsase soarta să-i scape printre degete și se vedea condamnat pe veci. O, Doamne, Doamne, când se petrecură toate acestea, în ce cumplit moment se despărțise oare destinul lui de calea pe care mergea tânărul domn cu garoafă?

Înțelesese acum că melancolia ultimei săptămâni nu fusese altceva decât premoniția stării devastatoare în care se afla. Speriat de moarte – căci într-adevăr își simțea sfârșitul aproape – se agăța de orice pai. Zbătându-se în întuneric își aducea aminte de textele cronicilor favorabile la prima lui carte. Le îndepărtă în secunda următoare ca ars. Aici, în toate acestea, se afla de fapt cauza pierzaniei lui – în edituri, în publicul care-l citea, în propria lui soție. Doar ei erau cei care îi cereau cărțile și care de dragul acestei dorințe transformaseră cu bună știință un om plin de viață într-o broșură. Se lăsase sedus de cei mai puțin seducători oameni din lume. Îl convinseseră să-și vândă sufletul pentru un preț care era în sine o pedeapsă. „Îi voi învrăjbi, se gândi, pe autor cu publicul său, voi separa nevoile lor de cele ale artistului. El le va răni tălpile, în timp ce ei îi vor răni fruntea.“ Nu era de mirare că Dumnezeu nu-l mai iubea. Îndepărtase de el tocmai acele lucruri care îl reprezentau pe El – luna, marea, iarba, lupta și dragostea – și le preferase de bunăvoie cuvintele, cifrele și formulele prin care oamenii le exprimau pe acestea în scris. Obținuse astfel dreptul de a sta închis într-o cameră unde să înșire mii de cuvinte pentru ca apoi să fie ridicat în slăvi de niște critici. Și între timp, afară pe coridor, trecea drumul pe care o apucase tânărul domn cu garoafă și care ducea la acea lumină ce-i radia pe întreaga față.

Nu știa cât timp zăcuse așa. Avea senzația că plânsese, dar ochii îi erau uscați. Adormi brusc pentru câteva minute. Se trezi perfect calm și hotărât. Va pleca. Își va salva sufletul până nu e prea târziu. Va încerca să găsească acea fericire despre care acum știa că există undeva pe pământ. Dacă va trebui să meargă până la capătul lumii să o găsească, o va face. Poate ar fi mai bine să meargă până la capătul lumii de la început. Avea acum să se ducă în port și să plece cu primul vapor. Gândul acesta îl liniști.

Mai zăbovi în pat încă o oră apoi se ridică și se îmbracă. Se întreba ce impresie îi făcuse el însuși tânărului domn cu garoafă. Cu siguranță, acesta își spusese: „*Ah, le pauvre petit homme à la robe de chambre verte*“. Își împachetă meticolos rucsacul – voise mai întâi să își lepede manuscrisul, dar se hotărî să-l ia totuși cu el pentru a vedea cu propriii lui ochi cum se scufundă în mare. În drum spre ușă, își aminti de soția sa. Nu se face să părăsești definitiv o femeie care doarme, fără a-ți lua rămas-bun. Theseu o făcuse, își aminti el, cu un rezultat tragic. Îi venea însă greu să găsească un cuvânt de despărțire. Scrise până la urmă, sprijinit de măsuta de toaletă, pe spatele unei foi din manuscris: „Am plecat pentru totdeauna, iartă-mă, dacă poți“. Apoi plecă. Portarul picotea cu un ziar în mână. Charlie se gândi: „Nu-l voi mai vedea, cu voia lui Dumnezeu, niciodată. Și nici nu voi mai deschide vreodată, cu voia lui Dumnezeu, această ușă!“

Afară, în stradă, vântul se domolise și ploaia șipotea și răsuna în toate părțile. Își scoase pălăria, apa îi îmbibă părul într-o clipă și i se prelingea acum pe față. Găsi că acea atingere și acel moment sunt încărcate de sens și foarte importante. Coborî pe aceeași stradă pe care urcase, fiind singura pe care o cunoștea în Anvers. În timp ce mergea așa, avea senzația că lumea nu-și mai manifesta indiferența față de el și se simți mai puțin singur pe pământ. Părțile dispare și disonante ale acestui univers se conturau într-o formă, foarte probabil chiar forma diavolului. Și diavolul îl apucase de mână sau de păr.

Se pomeni în port. Stătea pe chei cu rucsacul în mână uitându-se în apă. Era adâncă și întunecată și luminile din doc cădeau pe ea ca niște șerpi. Gândul că era sărată îl umplu de putere și vioiciune. Ploaia din cer i se prelingea pe haine și marea sărată i se întindea la picioare – totul era perfect. Studie îndelung vapoarele ancorate acolo – unul dintre ele avea să-l poarte departe.

Carcasele vapoarelor se ridicau întunecate și mărețe în noaptea umedă. Burțile lor umplute cu fel de fel de lucruri erau grele de posibilități. Puteau înfrunta până și destinul, dominându-l în toate, așa cum stăteau acolo înconjurată de ape. Da, pluteau pe apă iar marea sărată le conducea unde doreau să ajungă. Cum se uita la ele, i se păru că aceste imense forme îl înțeleg și participă la soarta lui, că îi transmit un fel de mesaj pe care însă nu-l înțelegea foarte bine. Găsi apoi cuvântul potrivit: superficialitate. Vapoarele erau superficiale, adică pluteau pe suprafața mării – de aici le venea puterea. Pentru ele, marele pericol era acela de a se scufunda în adâncuri. Erau goale pe dinăuntru, dar tocmai în acest vid stătea secretul și valoarea lor. Adâncurile puteau fi dominate atâta timp cât vasele rămâneau niște forme goale pe dinăuntru. La acest gând un val de fericire încălzi inima lui Charlie și un hohot de râs se auzi în întuneric.

„Surorile mele! se gândi el. Trebuia să vin la voi mai demult. Voi, fermecătoare călătoare superficiale, voi curajoase învingătoare ale adâncului, voi îngeri grei și goi, vă voi fi recunoscător toată viața! Dumnezeu vă ține pe ape, surorile mele mai mari, pe voi și pe mine deopotrivă și fie ca divinitatea să ocrotească această superficialitate a noastră!“ Era ud până la piele, dar continua să stea acolo, cu părul său lung și pardesiul strălucindu-i de apă ca burțile vapoarelor în ploaie. „Acum, își spuse, acum voi amuți. Au fost și așa mult prea multe cuvinte în viața asta a mea. Nici măcar nu-mi aduc aminte de ce am vorbit atât de mult. Abia acum, aici jos, în tăcere, am întrezărit adevărata ființă a lucrurilor. De azi înainte nu voi mai vorbi, ci voi asculta. Îi voi asculta pe marinari, acești oameni care își duc existența pe vasele plutitoare și nu ajung niciodată în adâncul lucrurilor. Voi călători până la capătul lumii în liniște.“

În clipa care urmă acestei decizii, de pe chei se apropie de el un bărbat și îi vorbi.

— Cauți un vapor? îl întrebă.

Charlie își spuse că individul arăta ca un marinar având în același timp și ceva de maimuță prietenoasă – era un om scund cu fața mușcată de vărsat de vânt și încadrată de perciuini.

— Da, caut un vapor, veni răspunsul lui Charlie.

— De care? se interesă marinarul.

Charlie aproape îi răspunde: „Caut Arca lui Noe, poate ați auzit de ea“. Se gândi însă la timp că ar suna ciudat.

— Aș vrea să ajung la bordul unui vas care să mă poarte cât mai departe.

Marinarul scuipă în apă și izbucni în râs.

— Cât mai departe, zici? Stăteai aici și te zgâiai la apă de am crezut că vrei să te arunci.

— Aha, și ați venit să mă salvați, spuse Charlie. Vedeți dumneavoastră, ați cam întârziat. Ați fi putut să mă salvați dacă ajungeați ieri seară – atunci mai puteam fi salvat. Singurul motiv pentru care nu m-am înecat aseară este că n-am avut unde. De-aș fi avut apă la îndemână în acel moment! Apa ar fi fost aici, luna tot aici, și dacă apa mă atingea și mă înecam, atunci n-ar fi fost sinucidere, *ergo* – sau, pentru că probabil nu vorbiți latina, ca s-o spun mai clar – asta dovedește că până și cel mai mare autor poate greși și că n-ar trebui să devenim niciodată scriitori.

Marinarul era acum definitiv convins că tânărul din fața lui era băut.

— Dacă așa stau lucrurile, băiete, și dacă nu ai de gând să te arunci în valuri, mergi din partea mea încotro vei dori și rămâi cu bine.

Asta era o grea lovitură pentru Charlie. Și el, care crezuse că acesta era doar începutul unei conversații...

— N-aș putea să merg cu dumneavoastră? îl întrebă pe marinar.

— Ba da. Mergeam până la „La Croix du Midi“ să beau un pahar cu rom.

— Asta numesc eu o inspirație extraordinară! exclamă Charlie. Ce noroc pe mine în noaptea asta să întâlnesc tocmai o persoană cu asemenea inspirație!

Intrară împreună în bodega „La Croix du Midi“ care se afla în vecinătate și se întâlniră cu alți doi marinari, cunoscuți ai primului – un fochist și un mașinist de vapor, el însuși fiind căpitanul unei mici ambarcațiuni ancorate în port. Charlie își duse mâna la buzunar și constată că zornăia de monede – probabil le îndesase acolo cu gândul la călătorie.

— Serviți-i, vă rog, pe acești trei domni cu o sticlă din cel mai bun rom pe care-l aveți, îl rugă el pe chelnerul crâșmei. Aduce-ți-mi și mie o stacană de cafea fierbinte.

Nu dorea alcool – în starea sufletească în care se afla îi era teamă de băutură și nu știa cum să le explice asta celorlalți.

— Eu beau cafea, începu el, pentru că am făcut... Era gata să spună „un legământ“, dar continuă zicând „un pariu“. Un bătrân cu un vapor – unchiul meu – a pariat că nu mă pot abține de la băutură un an de zile. Dacă câștig, primesc eu ambarcațiunea.

— Și zici că te-ai ținut departe un an de zile? întrebă neîncrezător căpitanul.

— Da, Dumnezeu mi-e martor, spuse Charlie, și acum vreo douăsprezece ore am refuzat un pahar de coniac. Vă par beat poate pentru că vorbesc cum vorbesc, dar vă înșelați. Nu, vă spun drept, aerul ăsta sărat care mi s-a urcat la cap este de vină.

— Cel care a pariat cu tine e cumva scund, burtos și cu un singur ochi? se interesă secundul.

— Da. Dumnezeu mi-e martor că l-ai descris întocmai pe unchiul meu! strigă Charlie.

— Atunci cred că l-am întâlnit o dată și eu pe drum spre Rio. Voia să pună pariu cu mine, dar am rezistat.

Chelnerul aduse băutura și Charlie le umplu paharele. Își rulă apoi o țigară și inhală încântat, odată cu fumul de tabac, mirosul fin de rom și căldura încăperii. Fețele noilor lui cunoscuți străluceau roșii și

mulțumite în lumina unui candelabru. Se simțea fericit și mândru în compania lor și se gândea cât de multe știu ei în comparație cu el. Era livid, ca întotdeauna când îl tulbura ceva.

— O să-ți prindă bine cafeaua, spuse căpitanul. Ai nevoie de ceva cald, băiete, arăți de parcă ai avea febră.

— Nu am, sunt doar foarte trist.

Cei trei făcură niște fețe lungi și se interesară de motivele stării lui.

— Vă voi povesti, le răspunse Charlie. E mai bine să-mi descarc sufletul povestind, deși până nu demult credeam contrariul. Am avut o maimuță îmblânzită la care țineam în mod deosebit. Se numea Charlie. O cumpărasem cu ceva timp în urmă de la o bătrână doamnă din Hong Kong care mă ajutase s-o scot din casă în miezul zilei, fără să prindă de știre fetele ei. Maimuța le era ca o soră. Și eu m-am atașat la fel de ea. Știa întotdeauna ce gândeam și nu mă părasea niciodată. Știa o grămadă de giumbușlucuri de când o luasem și am mai învățat-o și eu câte ceva. Când am ajuns acasă, nu s-a putut obișnui cu bucătarii noștri englezi și cu duminicile noastre englezești și s-a îmbolnăvit. Situația a devenit tot mai critică și bietul animal și-a dat duhul într-o sâmbătă seara.

— Ce păcat! spuse căpitanul cu compasiune.

— Da. Când nu ai pe nimeni pe această lume în afară de o maimuță și aceasta îți moare, e într-adevăr foarte trist.

Când intraseră în bodegă mașinistul tocmai începuse să-i spună fochistului o poveste pe care acum, din respect pentru noii veniți, o luă de la capăt. Era o descriere amănunțită a incendiului care izbucnise într-o noapte la bordul navei pe care se afla, undeva în preajma Ecuatorului, cinci zile după ridicarea ancorei din Buenos Aires, unde încărcaseră lână. Echipajul se luptase cu focul toată noaptea. Se dăduseră bătuți înspre dimineață când părăsiseră vasul cu bărcile de salvare. Povestitorul însuși, cu ambele mâini acoperite de arsuri, vâslise trei zile și trei nopți. Când într-un sfârșit fură salvați de un vapor în drum spre Rotterdam, mâinile îi erau atât de tare înțepenite în jurul vâslelor încât nu mai reuși niciodată să-și îndrepte trei degete de la mâna stângă.

— Mă uitam la mâna mea, povestea el, și mi-am jurat atunci pe ce am mai drag că dacă ajung la țarm n-am să mai ies în viața mea pe mare.

Comesenii îl aprobă grav, întrebându-l ce va face în continuare.

— Eu? M-am angajat deja pe o navă care pleacă spre Sidney.

Fochistul le descrisese apoi o furtună în Golful Biscaya iar căpitanul își depănă amintirile dintr-un viscol în Marea Nordului de pe vremea când era un tânăr mus de numai doisprezece ani. Îl puseseră la pupă, le povesti el, și îl uitaseră acolo. Nu îndrăznise să-și părăsească postul și nu se mișcase de acolo timp de unsprezece ore.

— Atunci mi-am jurat și eu să rămân pe uscat și să nu mai pun în veci piciorul pe vreo punte, povesti el.

Charlie îi asculta. „Iată niște oameni adevărați, se gândea el, care știu despre ce vorbesc. Cei care caută doar plăcerea navigatului – când marea este liniștită și le zâmbește dulce, cu ochii atât de albaștri și parcă umpluți de lacrimi la vederea lor – și susțin apoi că iubesc apa, habar n-au ce înseamnă marea sau dragostea. Nu, abia marinarii cu experiență, aceia care au fost loviți, disprețuiți și striviți de ape și care le-au blestemat și au jurat să nu le mai vadă vreodată valurile – abia ei sunt adevărații îndrăgostiți ai mărilor. După toate aparențele, la fel stau lucrurile și între soț și soție. Vreau să iau bine aminte la ceea ce spun ei și să învăț din înțelepciunea acestor oameni în față cărora par un copil sau un neghiob.“

Cei trei marinari observară atitudinea respectuoasă a lui Charlie și felul în care fusese impresionat de poveștile lor. Îl luau drept un tânăr student de la oraș și, în timp ce goleau paharele cu rom, le făcea plăcere să-și depene viețile și înțelepciunea pentru el. Și oricine ar fi fost în definitiv, se gândeau ei, era un camarad de treabă pentru că le umplea mereu paharele și mai comandase o sticlă de rom când prima se golise. Ca răsplată pentru istoriile lor, Charlie le cântă ceva. Avea o voce frumoasă, dar nu mai cântase de mult și rămăsese el însuși surprins de calitatea sunetului. Căpitanul îl bătu pe umăr și îi spuse că e un tip strașnic care, la o adică, ar putea ajunge un excelent marinar.

Apoi căpitanul porni să povestească emoționat despre soția și copiii lui de care se despărțise nu demult. Mașinistul, mândru și înduioșat, își anunță la rândul lui comesenii că în ultimele trei luni două ospătărițe născuseră în Anvers fetețe gemene cu părul de foc al tatălui lor. Charlie își aduse aminte de soția lui și i se strânse inima. Se gândea că acești marinari, iată, știau să se poarte cu femeile lor. Nici unuia nu-i era atât de teamă de soața lui încât să fugă de ea în miez de noapte. Dacă ar bănuî ei cum se purtase, n-ar mai avea o părere atât de bună despre el.

Marinarii îl tratau ca pe un tânăr necopt, un băiat, și, în prezența lor, chiar se simțea din nou ca un copil. Chiar și soția lui îi părea acum mai mult o mamă decât o nevastă. Adevărata lui mamă avusese o dugheană într-un oraș de provincie din Anglia. Fusese o femeie cu un strop de sânge țigănesc în vine și nu se lăsa luată prin surprindere niciodată de dispozițiile lui schimbătoare și deciziile lui subite. Acum își dădu seama că easese pricepuse să plutească la suprafață indiferent de ceea ce se întâmpla. Plutea maiestuoasă și calmă ca o gâscă bătrână, vigilentă, grea și înnegrită de timp. Dacă i-ar fi spus în seara asta că voia să devină marinar, ar fi încurajat din toată inima planurile lui de viitor. Adâncă recunoștință pe care o simțea amintindu-și de mama sa o îndreptă, în timp ce-și sorbea ultima ceașcă de cafea, înspre soția lui. Se gândi că Laura cu siguranță îl va înțelege și îl va susține.

Întoarse foarte calm problema pe toate părțile. Experiența îl învățase să fie prevăzător când era vorba de Laura. Printr-un fel de iluzie optică reușise până în prezent să vadă doar ceea ce era rău în ea. Când era plecat, soția îi apărea ca un înger păzitor, plin de înțelegere dragăstoasă, și un real sprijin. Când se întorcea însă la ea, când stăteau din nou față în față, constata cu groază că era o simplă străină care îi complica existența.

În această seară toate păreau de domeniul trecutului. Acum se simțea puternic. Avea marea și vapoarele cu el, iar înaintea lui pășea tânărul domn cu garoafă. Visa cu ochii deschiși. Prin câte nu trecuse deja în aceste câteva ore petrecute la „Croix du Midi“. Văzuse o navă arzând, trecuse printr-un viscol în Marea Nordului și se bucurase împreună cu soața marinarului și copiii acestuia de venirea lui acasă. Se simțea cuprins de o asemenea forță, încât imaginea soției lui îi apărea implorându-l s-o protejeze. Își aduse aminte cum o văzuse ultima oară, dormind liniștită, și gândul la blândețea și paloarea ei, la inocența ei față de această lume îi merșeră la inimă. Roși brusc cu gândul la scrisoarea pe care i-o lăsase. Era convins că îi va fi mai ușor s-o părăsească definitiv, dacă i-ar explica mai întâi totul. De ce se temuse oare de ea? „Cămin, unde îți este protecția? Căsătorie, în ce îți constă victoria?“ se gândea el.

Desena pe masă cu degetul într-un strop de cafea vărsată. Conversația marinarilor se opri un timp văzând că nu li se mai dă atenție. Tăcerea din jur îl trezi pe Charlie din visare. Le zâmbi comesenilor lui:

— Înainte de a pleca acasă, am să vă spun și eu o poveste, una tristă, ca recompensă pentru cele auzite de la voi. A fost o dată un bătrân englez care ocupa o poziție importantă la curte, fiind membru al consiliului regal. Ajuns la senectute nu mai dorea să facă nimic altceva decât să colecționeze porțelanuri vechi, rare și albastre. Călătorise până în Persia, Japonia și China și era pretutindeni însoțit de fiica sa, Lady Helena.

Odată, pe când pluteau pe Marea Chinei, vasul lor fu cuprins de flăcări și fură nevoiți să-l părăsească în bărcile de salvare. Din cauza întunericului și a confuziei create, bătrânul fu despărțit de fiica lui. Când Lady Helena ieșise pe punte vaporul era deja pustiu și se văzu ca prin minune salvată de un marinăr într-una din bărcile uitate de cei plecați. Cei doi erau parcă urmăriți de flăcările care-i înconjurau din toate părțile. Fosforul se vărsase în marea întunecată aruncând spre cei doi săgeți de foc și când se uitară în sus, cerul era străbătut de o ploaie de stele ce stătea parcă să cadă asupra lor. Au plutit nouă zile până să fie salvați de o fregată în drum spre Rotterdam și să ajungă astfel până la urmă în Anglia.

Bătrânul lord, care-și credea fiica moartă, plânse de bucurie, se aranjă, se fardă și își cumpără o perucă nouă pentru a-și întâmpina fiica. O duse de îndată într-o stațiune la modă ca să-și refacă puterile după încercarea prin care trecuse. Și, pentru că i se păru că o va deranja faptul că un tânăr marinăr care-și câștiga pâinea din negoț ar putea povesti lumii întregi cum a stat el nouă zile într-o barcă împreună cu fiica unui lord, îi plăti acestuia o sută de livre și-l obligă să jure că de acum înainte se va angaja doar în străinătate și nu se va mai întoarce nicicând în Anglia. „La ce bun?“ mai adăugă nobilul.

Când Lady Helena își reveni i se dădură ultimele știri de la curte și din familie și abia la urmă află de soarta tânărului care-i salvase viața și de felul în care fusese îndepărtat pentru totdeauna. Spre îngrijorarea tuturor, se constată că sufletul ei fusese traumatizat de cele îndurate și că nu părea să-i mai pese de nimic pe lume. Nu dorea să se întoarcă la castelul tatălui ei din marele și splendidul parc, nu dorea să meargă la curte și nici să viziteze capitalele unor țări străine. Singurul lucru pe care mai avea poftă să-l facă era să călătorească pe mare așa cum o făcuse înainte tatăl ei și să adune porțelanuri vechi, rare și albastre. Începu să meargă din țară în țară însoțită de părintele ei.

Peste tot, unde se opreau, le explica negustorilor de porțelanuri că era în căutarea unei anumite nuanțe de albastru și că era dispusă să plătească oricât pentru ea. Cumpărase sute de urcioare și vase din porțelan azuriu și de fiecare dată, dezamăgită, le puneă după un timp de-o parte spunând:

— Nu, nu, nu acesta este albastrul pe care-l caut!

Călătoriseră așa mulți ani până într-o zi când tatăl ei îi spuse că probabil acea nuanță de albastru pe care o căuta nici nu există.

— Ah, Doamne, tată! răspunse ea, cum poți spune ceva atât de absurd și de înfricoșător? Trebuie să fi rămas o urmă măcar de pe vremea când întregul pământ era albastru.

Cele două mătuși ale ei din Anglia o implorară să se întoarcă acasă pentru că doar aici putea să reprezinte o partidă bună. Ea le răspunse:

— Nu, voi continua să navighez. Trebuie să știți, dragile mele, că ceea ce spun învățații despre existența unui fund al mării e complet neadevărat. În realitate lucrurile stau tocmai pe dos – apa, cel mai nobil dintre elemente, se întinde între pământuri, așa încât planeta noastră de fapt plutește ca un balonaș de săpun transparent în eter. Și acolo, de partea cealaltă a globului, călătorește un vapor cu a cărui viteză trebuie să mă deplasez și eu. Suntem unul oglindirea celuilalt în marea adâncă și acea navă de care vorbesc se află întotdeauna exact sub propriul meu vas, pe cealaltă parte a pământului. Ați văzut vreodată un pește mare care înoată pe sub barcă urmărind-o ca o umbră întunecată în apă? Așa și acel vapor plutește ca o umbră a vasului meu și îl port încolo și înapoi așa cum stabilesc destinația călătoriei mele, întocmai cum poartă luna fluxul și refluxul. Dacă eu m-aș opri, ce s-ar alege de bieții marinari care-și câștigă pâinea din negoț? Dar să vă spun un secret, adăugă ea. La un moment dat, până la urmă, vaporul meu se va scufunda către centrul pământului și în aceeași clipă va coborî în adâncuri și cealaltă navă. Pot să vă asigur că pe mare nu există sus sau jos și nici diferențe între mic și mare. Acolo, în centrul pământului, ne vom întâlni.

Trecură mulți ani. Bătrânul lord muri și Lady Helena ajunse ea însăși foarte bătrână și surdă, dar continua să se plimbe pe mări. Așa se întâmplă că, după jefuirea palatului de vară al împăratului chinez, un negustor îi prezentă un urcior albastru vechi de sute de ani. Văzându-l, scoase un strigăt înfricoșător.

— Acesta este! L-am găsit, în sfârșit. Iată culoarea albastră pe care o căutam! Ce încântare pentru inimă! Proaspătă ca o briză, adâncă și desăvârșită ca un secret!

Cu mâinile tremurânde apucă vasul și îl strânse la piept. Stătu așa tăcută și cuprinsă de admirație vreme de șase ore. Apoi își chemă doctorul și doamna de companie.

— Acum pot să mor, le spuse. Și când voi fi murit, să-mi scoateți inima din piept și să o puneți în acest urcior. Va fi din nou ca altădată. Totul să fie albastru în jurul meu și în mijlocul lumii albastre inima mea va bate, inocentă și liberă, ca un început de zi în cântec, ca picăturile mărunte ce se desprind de pe o vâslă.

După o vreme le mai spuse:

— Nu e minunat să te gândești că dacă avem destulă răbdare toate redevin așa cum au fost cândva?

La scurt timp după aceea bătrâna doamnă a murit.

Reuniunea se sparse. Marinarii dădură mâna cu Charlie mulțumindu-i pentru rom și poveste și el le ură noroc în căutările lor.

— Să nu-ți uiți rucsacul, îi atrase atenția căpitanul și întinse mâna după bagajul lui Charlie în care se afla manuscrisul.

— Nu, răspunse Charlie, nu-l uit. Mă gândeam tocmai să-l las la tine până vom călători împreună.

Căpitanul se uită la eticheta bagajului.

— E greu. Ai ceva de preț în el?

— Da, e greu, Doamne ajută, dar nu se va mai repeta. Data viitoare când ne vom întâlni, va fi gol pe dinăuntru.

Află de la căpitan numele navei și își luă rămas-bun.

Când ieși din „La Croix du Midi“, fu surprins să vadă că era aproape dimineață. Felinarele înșirate de-a lungul străzii își înălțau melancolic capetele aruncând o lumină palidă în zori.

O tânără cu ochi mari și negri care de ceva timp se învârtise în sus și în jos pe lângă cârciumă se apropie de el spunându-i ceva. Neprimind nici un răspuns, își repetă oferta în engleză. Charlie o cercetă. „Și ea ține de aceste vapoare întocmai ca mușchiul și algele care se lipesc de ele. Mulți dintre marinarii care au scăpat de adâncuri s-au înecat aici. Ea nu ajunge însă niciodată pe fundul mării și dacă plec acum cu ea sunt cu siguranță în afara oricărui pericol.“ Scotocindu-și buzunarele constată că nu mai avea decât un franc.

— Mi te dăruiești pentru un franc? o întrebă.

Ea se uită lung la el, expresia feței rămânându-i neschimbată când el îi luă mâna și scoțându-i mănuașă uzată își apăsă buzele și limba de dosul palmei ei, aspră și umedă ca niște solzi de pește. Lăsă francul în mâna ei și dându-i drumul se îndepărtă.

Urca a treia oară strada care lega portul de *Hôtel de la Reine*. Orașul se trezea acum și întâlni pe drum câțiva oameni. Ferestrele hotelului erau luminate. Când intră în hol, nu găsi pe nimeni și se pregătea să urce în cameră când își observă soția, printr-un glasvand din salonul de lângă vestibul. Se apropie de ea.

Când îl zări, ea se lumineă toată.

— Ah, ai venit? izbucni ea.

El înclină ușor capul și dădu să-i ia mâna, când o auzi reproșându-i:

— Cum de vii atât de târziu?

— Atât de târziu? se miră el. Uitase de trecerea timpului. Se uită în grabă la ceasul de pe șemineu și spuse:

— Nu e decât șapte și zece minute.

— Da, dar am crezut că vei ajunge mult mai devreme, îi mărturisi ea. M-am trezit ca să fiu gata să te întâmpin.

Charlie se așază la masă în fața ei fără să mai spună un cuvânt, neștiind ce ar putea adăuga. „Să fie oare posibil să dea dovadă de atâta tărie sufletească și să mă primească astfel înapoi?”

— Vrei cafea? îl întrebă ea.

— Nu, mulțumesc. Am băut. Deși se luminase aproape de tot și draperiile erau date de-o parte, înăuntru mai ardea lampa cu gaz. Din copilărie socotise asta un mare lux. Lumina focului din șemineu se revărsa peste niște covoare uzate și câteva fotolii din catifea roșie. Soția lui se pregătea să mănânce un ou moale – și el primea, copil fiind, câte un ou în fiecare duminică. Întreaga încăpere mirosea a cafea și a pâine proaspătă, fața albă de masă și ibricul străluceau și se crease o atmosferă de duminică. Se uită la soția lui. Purta pardesiul ei gri de călătorie. Pălăria îi era așezată pe canapea, lângă ea, iar părul blond prins într-o plasă la spate reflecta blând lumina lămpii. Întreaga ei figură era înconjurată de o strălucire proprie, o lumină curată și palidă. Stătea atât de tăcută și nobilă pe canapea, încât părea singurul punct fix într-o lume neliniștită.

Îl fulgeră un gând: „Este asemenea unui far, fix și maiestuos, care aruncă în jurul lui o lumină prietenoasă. Anunță vapoarele și ambarcațiunile să se țină departe fiindcă acolo unde stă el este fie apă joasă, fie stâncă, și pentru orice lucru plutitor, apropierea de el înseamnă moarte“. Ea ridică ochii și se văzu privită.

— La ce te gândești? îl întrebă.

Se gândi dacă să-i spună. Era mai bine să fie deschis și sincer cu ea. De acum înainte avea să-i spună totul fără menajamente. Rosti încet:

— Mă gândeam că tu ești pentru mine un far în viață. O lumină neschimbătoare care mă învață în ce direcție s-o apuc.

Se uită la el apoi își întoarse privirea și ochii i se umplură de lacrimi. Charlie se temu că ar putea să plângă tocmai acum, după ce dovedise atâta curaj.

— Haide să mergem în cameră, o rugă el, gândindu-se că îi va fi mai ușor să se explice, dacă vor rămâne singuri.

Urcară împreună treptele pe care cu o seară în urmă le găsisese atât de abrupte și obositoare. Acum le parcurgea cu ușurință și fu întrerupt de soția lui care-i atrase atenția:

— Nu, urci prea sus. Noi stăm la etajul ăsta.

Ea se strecură înaintea lui pe coridor și deschise ușa camerei.

Primul lucru pe care Charlie îl observă de cum trecu pragul era lipsa mirosului de toporași din aer. Să fi aruncat oare florile cuprinsă de mânie sau poate se ofiliseră odată cu plecarea lui? Ea se apropie de el și punându-i mâna pe umăr își sprijini pe ea fața. Se uită o clipă în jur pe deasupra părului ei blond prins în plasă și înlemni.

Cum ajunsese masa de toaletă, pe care-i lăsase biletul de adio, într-un cu totul alt loc decât în seara anterioară? Și cine-i mutase patul în care dormise? Într-unul din colțuri apăruse un pedestal cu un palmier. Se uită atent împrejur. În locul cerului pe care îl văzuse deasupra patului, trona acum o gravură cu familia regală belgiană, care îi era cu siguranță necunoscută. Asta nu era camera lui.

— Tu ai dormit în camera asta noaptea trecută? o întrebă el.

— Da, dar am dormit așa de prost. Mi se făcuse frică pentru că n-ai apărut. M-am trezit de multe ori să ascult vântul și ploaia, gândindu-mă că poate ai probleme pe mare.

— Și nu te-a deranjat nimeni?

— Nu, deloc. Încuiasem desigur ușa și hotelul mi se pare destul de plăcut și de liniștit.

Charlie revăzu cu o privire experimentată de scriitor întâmplările din noaptea trecută și cu inima strânsă constată că păreau toate scoase ca dintr-o carte a lui. Inspiră adânc. „Atotputernicule! își spuse el din tot sufletul. Așa cum cerul stă deasupra pământului, tot așa le domină și poveștile tale pe ale noastre.” Reluă în gând, meticolos ca un matematician care rezolvă o ecuație, toate incidentele din noaptea trecută. Întâi simți plăcut, ca mierea pe limbă, dorința și triumful pe care tânărul domn cu garoafă le radiase. Apoi, nu fără o încântare de artist, ca un jug în jurul gâtului, îl cuprinse groaza la gândul disperării pe care trebuie s-o fi trăit tânăra întinsă în pat. Simțea totul cu o claritate extraordinară, de parcă el însuși ar fi avut o pereche de sâni tineri și tari sub care inima încetase să mai bată de teamă.

Ah, nefericită jună frumusețe pe drumul pierzaniei! Nu îndrăznise să tragă șnurul cu clopoțel de la capătul patului, mai bine murea decât să-și trădeze iubitul sau locul întâlnirii. Lăsase ușa deschisă din timiditate, știind că va fi prea timorată ca să se ridice și să-i deschidă tânărului domn cu garoafă. Dovedise însă apoi, luată prin surprindere, un curaj nebun. Dacă necunoscutul oaspete, înfricoșător și tăcut ar fi ucis-o, ea și-ar fi dat viața fără un sunet, fără un cuvânt. În tăcerea de mormânt, tremurând de spaimă în așternutul în care ar fi trebuit să tremure de plăcere, i-a invocat probabil în sprijin pe Eros și pe propria ei mamă. Oare le mulțumise când înțelesese că își salvase viața cedând în schimb acea clipă mult mai prețioasă decât viața însăși și la care ea renunțase pentru totdeauna?

Rămase nemișcat, cufundat în propriile gânduri. Încetul cu încetul chipul i se luminează de o bucurie atât de blândă, de umilă și de sălbatică în același timp, încât soția lui, care își ridicase capul de pe umărul său, îl întreabă mirată:

— La ce te gândești?

Charlie îi luă mâna, cu ochii strălucindu-i.

— Mă gândesc, răspunse el încet, la Grădina Edenului și la îngeri de foc. Sau, mai bine spus, mă gândesc la Hero și Leandru, la Romeo și Julieta, la Tezeu și Ariadna. Și la Minotaur! Ai încercat vreodată să te pui în locul minotaurului și să vezi ce-o fi simțit el cu acel prilej?

— Să înțeleg că ești pe cale să scrii un roman de dragoste? Ești un irecuperabil trubadur! îi întoarse ea zâmbetul blând.

El nu-i răspunse imediat, îi lăsă mâna și o întreabă după un timp:

— Ce spuneai adineaori?

— Te-am întrebat dacă ai de gând să scrii un roman de dragoste, reluă ea cu oarecare teamă.

El se îndepărtă de ea și se duse spre masa de toaletă.

Lumina orbitoare care strălucise pentru el noaptea trecută răsări din nou și radia din toate părțile. Da, i se părea acum că vine chiar de la propriul far, după cum se gândi el, cu ironie dureroasă în surprinderea sa. Doar că atunci fusese îndreptată în afară, înspre lumea infinită, iar acum era în interior, luminând mica încăpere din *Hôtel de la Reine* și propria lui ființă dinăuntru. Scopul era să se vadă acum pe sine așa cum îl vedea Dumnezeu. Pentru această încercare fu nevoit să se sprijine de masă.

În timp ce stătea așa se înfiripă un dialog între Dumnezeu și Charlie.

Atotputernicul îi spuse:

— Soția te-a întrebat de două ori dacă ai de gând să scrii un roman de dragoste. Crezi că o vei face?

— Da, e posibil, răspunse Charlie.

— Va fi oare o capodoperă care va trăi veșnic în inimile tinerilor îndrăgostiți?

— Da, așa cred, răspunse Charlie.

— Și ești mulțumit cu asta?

— Doamne, ce vrei de la mine? strigă Charlie. Cum aş putea spune că da? Nu sunt oare și eu un om?

Crezi că pot scrie despre dragoste fără să tânjesc după ea, fără să-mi doresc și eu săruturi și îmbrățișări fierbinți, fără să vreau să țin în brațe o femeie tânără și înfloritoare?

— Ți-am oferit toate acestea ieri-seară, îi răspunse Dumnezeu. Tu ai fost cel care ai părăsit patul pentru a pleca într-o călătorie la capătul pământului.

— Știu, zise Charlie, dar, dacă te-ai uitat la mine, Doamne, ți s-a părut că totul este așa cum trebuie să fie? Vei lăsa oare să mi se întâmple din nou așa ceva cât voi trăi? Trebuie oare ca până la sfârșitul zilelor mele să rămân, în ochii mei și într-ai lumii, acela care a stat în pat alături de femeia pe care o dorea tânărul domn cu garoafă? Și, apropo, ce s-a ales de ea, cum îi va explica ea vreodată ceea ce s-a întâmplat de fapt? Și trebuia să fiu eu cel care a plecat lăsându-i scris: „Am plecat pentru totdeauna. Iartă-mă, dacă poți“?

— Da, îi răspunse Domnul.

— Dacă am ajuns aici, spune-mi, strigă Charlie, trebuie să fiu eu acela care continuă să scrie despre frumusețea femeilor, deși de când e lumea ele și-au vândut-o pe un franc?

— Da, așa trebuie și ar fi bine să te mulțumești cu asta.

Charlie desenă ceva cu degetul pe masă și nu spuse nimic. Discuția părea să se fi încheiat când divinitatea vorbi din nou:

— Cine a făcut corăbiile, Charlie?

— Nu știu, răspunse acesta. Tu?

— Desigur că eu le-am făcut, spuse Dumnezeu. Eu am făcut navele pe carcasa lor și tot ce plutește și zboară pe lumea asta – luna care plutește pe cer, norii care străbat universul, marea, generațiile care pleacă și vin și toate modele și sensurile de pe acest pământ. Mă faci să râd, Charlie. Ți-am dat toată lumea s-o străbați, navigând și plutind, și tu stai aici pe uscat în camera ta din *Hôtel de la Reine* și te cerți cu mine. Ascultă, îi spuse Domnul, voi face un pact cu tine. Nu te voi mai umple decât de atâta nefericire câtă ai nevoie pentru a-ți scrie cărțile.

— Ca să vezi! spuse Charlie.

— Ai spus ceva? Întrebă Dumnezeu. Ce vrei mai mult?

— N-am spus nimic.

— Doar că trebuie să scrii acele cărți, continuă Dumnezeu. Pentru că eu vreau ca tu să scrii. Nu publicul și cu atât mai puțin criticii, doar eu! Eu!

— Cum pot fi sigur de asta? Întrebă Charlie.

— Nu vei fi întotdeauna. Te vei îndoi uneori. Dar îți spun acum că așa stau lucrurile și ar fi bine să nu uiți asta.

— Ah, bunule Dumnezeu! mai spuse Charlie.

— Ai de gând să-mi mulțumești pentru ceea ce am făcut pentru tine în noaptea asta?

— Cred că ar fi mai bine să lăsăm lucrurile așa cum sunt și să nu mai vorbim de ele, spuse Charlie.

În acel moment soția sa deschise fereastra. Aerul aspru și rece al dimineții invadă acum camera umezit încă de ploaia de peste noapte. Se auzeau gălăgia din stradă a celor treziți, voci și un cor de vrăbii vesel și năvalnic acompaniat de mirosul de cărbune ars și de bălegar de cal.

Charlie încheie dialogul cu Dumnezeu și, în timp ce se îndrepta spre fereastră, pentru a se uita afară, acesta îi rămăsese atât de clar în minte încât l-ar fi putut transcrie. În lumina matinală, orașul gri prindea culoare, iar cerul purta o vagă promisiune de raze de soare. Oamenii începură să iasă pe străzi. Jos, pe trotuar, o fată cu șal albastru și pantofi cu tocuri se îndepărta în grabă. Trăsura hotelului trasă de un cal alb oprise în față. Portarul îi ajuta pe călători să coboare și le lua bagajele. Charlie se uita la strada care părea atât de adâncă sub el.

„Există totuși un lucru pentru care vreau să-i mulțumesc lui Dumnezeu, se gândi el. Îi sunt recunoscător că nu m-am înfruptat din ceea ce aparținea fratelui meu, tânărului domn cu garoafă. Mi-a fost la îndemână, dar nu m-am atins de ea.“

Rămase la fereastră și văzu trăsura hotelului plecând. „Unde o fi oare, se gândi el, printre casele cenușii în această palidă dimineață, tânărul domn cu garoafă?“

„Ah, bietul băiat! se gândi el. *Ah, le pauvre jeune homme à l'œillet!*“

Poveste despre o perlă

În urmă cu vreo optzeci de ani, la Copenhaga se pregătea o nuntă care trezise mult interes. Un tânăr ofițer dintr-o veche familie lua în căsătorie o jună burgheză înstărită, unicul copil al unui negustor din capitală, al cărui tată, până să fie adus de soartă aici, fusese vânzător ambulant în Iutlanda. O astfel de legătură era destul de neobișnuită pe vremea aceea. Se vorbea mult despre eveniment, ba chiar exista și un cântec despre el, care se comercializase și se auzea cântat pe străzi.

Mireasa avea douăzeci de ani și era o frumusețe – o fată înaltă, împlinită, cu părul negru, tenul deschis și buzele roșii. Întreaga ei înfățișare și ținută radiau o vigoare care indica un material de foarte bună calitate. Avea două mătuși bătrâne și nemăritate ale căror averi, acumulate din generație în generație, prin muncă și modestie, erau acum puse la păstrare sub saltea. Când una din aceste mătuși auzi întâia dată zvonul despre amorul nepoatei ei, își luă pălăria și mantaua și îi făcu de îndată tinerei o vizită. Îi vorbi despre starea vremii și despre evenimentele mondene din oraș, reușind totuși să strecoare în dialog și o poveste.

— Pe vremea când eram copil, începu ea, se logodise, la un moment dat, tânărul baron Rosenkrantz cu fiica unui aurar bogat – ce spui tu de asta? Bunicile tale au cunoscut-o. Mirele avea o soră geamănă care era doamna de companie a Prințesei Charlotte Frederike. Într-o zi, sora hotărî să meargă în vizită la aurar pentru a o cunoaște pe viitoarea mireasă. După plecarea ei, fata i-a spus iubitului său: „Sora ta a râs de rochia mea și m-a luat peste picior, pentru că nu i-am răspuns, când a vorbit în franceză. E un om rău, mi-am dat seama imediat. Dacă vrei să fim fericiți împreună trebuie să n-o mai vezi niciodată“. Tânărul i-a promis atunci, pentru a o îmbuna, că nu-și va mai vedea niciodată sora. Duminica următoare a luat-o pe fată la masă la mama lui. Când a condus-o acasă, ea i-a spus: „Mama ta avea lacrimi în ochi când se uita la mine. Cu siguranță se aștepta la o partidă mai bună pentru tine. Dacă mă iubești, trebuie să rupi relațiile cu ea“. Baronul Rosenkrantz era îndrăgostit, și, ca toți tinerii îndrăgostiți, un pic sărit, așa că i-a promis logodnicei lui totul, chiar dacă îi venea greu, deoarece mama lui era văduvă, iar el, unicul ei fiu. La scurt timp și-a trimis valetul cu un buchet de flori pentru mireasă. În ziua următoare tânăra i-a spus: „Nu tolerez mutra pe care o face servitorul tău când se uită la mine. Trebuie să-l concediezi imediat“. „Mademoiselle, i-a răspuns baronul Rosenkrantz, nu-mi pot permite o soție care se lasă afectată de figura valetului meu. Luați, vă rog, înapoi inelul dumneavoastră și adio pentru totdeauna.“

În timp ce povestea, bătrâna mătușă își ținea ochii mici și strălucitori ațintiți asupra fetei. Era o fire puternică și, nemaiavănd personal nimic de sperat sau de temut în viață, hotărâse să trăiască pentru alții, erijându-se în conștiința familiei. În realitate, își menținea luciditatea și agilitatea vampirizând moral întregul neam, mai ales pe cei tineri. Jensine, viitoarea mireasă, o ființă în ale cărei vene curgea un sânge pur, era o victimă perfectă. Altfel, bătrâna și tânăra semănau în multe privințe. Nepoata își sorbea acum cafeaua cu o figură pe care nu ghiceai nimic, în sinea ei însă fierbea și se gândea: „Asta ai să mi-o plătești, mătușico!“ În același timp însă, cuvintele mătușii cădeau adânc în ea și i se înfingeau în inimă.

După ceremonia căsătoriei, care se ținu în Biserica Fecioarei, într-o frumoasă zi de iunie, cei doi plecară în luna de miere în nordul Norvegiei, la Hardanger. Pe vremea aceea o asemenea călătorie era

văzută ca o inițiativă romantică, însă prietenele lui Jensine o întrebară totuși de ce nu preferase o excursie la Paris sau în Italia. Ea era foarte fericită însă să-și înceapă căsnicia în mijlocul naturii, singură cu soțul ei. Nu avea nevoie – se gândea – de alte impresii și experiențe noi, și rosti din suflet un „Doamne ajută!“.

Lumea mondenă din Copenhaga bănuia că tânărul se căsătorise cu fata pentru bani, iar mireasa pentru a dobândi un nume nobil, însă lucrurile nu stăteau chiar așa. Cununia fusese una din dragoste și luna de miere cu adevărat o idilă dintre cele mai pure. Jensine ar fi preferat să moară fată bătrână decât să se mărite fără să iubească. Îl venera pe Eros – întreaga ei adolescență fusese plină de romane și poezii de dragoste. De câțiva ani deja, tulburată de liniștea din inima ei, îl implorase pe zeul dragostei, șoptindu-i : „Ce mai aștepți?“ Acum însă simțea cu o teamă crescândă că zeul îi dăruise probabil mai mult decât implorase ea și că toate acele cărți ale ei nu descrieseră deloc fidel dragostea.

Peisajul străin și sălbatic unde cunoscuse ea însăși pasiunea îi accentua sentimentele, copleșind-o și strivind-o. Norvegia, în plină vară, era splendidă, cu cerul ei albastru și cireșii sălbatici în floare care umpleau pretutindeni aerul de un miros dulce-amărui. Noptile erau atât de luminoase încât puteai să citești în miezul lor. În crinolină și cu un toiag de călătorie în mână, Jensine urca stânci abrupte de una singură sau la brațul soțului ei – era puternică și iute de picior. Stătea unori pe piscuri cu vântul umflându-i hainele și minunându-se întruna. Până acum trăise în Danemarca, cu excepția anului petrecut într-o pensiune din Lübeck, și era obișnuită ca pământul să se întindă înaintea ei pe orizontală, plat sau acoperit de valuri. Aici, în munți însă, toate păreau să stea în mod miraculos pe verticală, ca un mare animal care s-a ridicat pe picioarele dindărăt – doar că nu știai dacă pentru a se juca sau pentru a-l zdrobi pe cel din fața lui. Se simțea ca niciodată înainte, în al nouălea cer iar aerul o amețea ca un vin. În jurul ei apele cădeau tumultuos din înălțimi în fiorduri și în mare. Văzute de la distanță, păreau niște firicele de argint în stâncă, de aproape însă fremătau și vuiau în cascade repezi și înspumate acoperite de curcubee. Părea că întreaga natură se zgâlție de râs sau de un oftat adânc.

La început totul fusese nou și simțea că vechea imagine despre lume se șifonase din cele patru colțuri, întocmai ca hainele ei. După un timp, toate aceste noi impresii se strânseseră într-o spaimă profundă, cum nu mai cunoscuse niciodată.

Era crescută printre oameni calculați și prudenți. Tatăl ei, un negustor respectabil, se temea la fel de mult să-și cheltuiască banii cum se ferea să-și înșele clienții. Primejdia aceasta îndoită îl afectase profund în timp, transformând-l într-un om melancolic și timid. Mama ei, o femeie cu frica lui Dumnezeu, se alăturase unei comunități religioase din Copenhaga și era cunoscută de toți săracii din oraș pentru mărinimia ei. Cele două mătuși bătrâne aveau principii morale foarte stricte și plecau urechea la părerile lumii. În această atmosferă de acasă, Jensine se simțea un spirit cutezător și tânjea după aventuri. Dar acum, în mijlocul peisajului sălbatic, necunoscut și romantic, luată prin surprindere și copleșită de forțele neîmblânzite, străine și înfricoșătoare ale propriei sale naturi, simțea că plutește și se uita înspăimântată în jur după un punct de sprijin. Unde să-l găsească însă? Tânărul ei soț care o adusese aici sus, cu care era singură așa cum nu mai fusese niciodată cu altcineva – nu o putea ajuta. Dimpotrivă, chiar el era cauza neliniștii din sufletul ei și, pe deasupra, îi mai dădea și senzația că era cel mai expus tuturor pericolelor din lumea asta. Foarte curând după căsătorie Jensine își dădu seama – probabil că simțise vag acest lucru încă de la prima lor întâlnire – că el nu cunoscuse frica și era incapabil s-o simtă.

Citise desigur prin cărți despre eroi, își dorise un astfel de bărbat și visase adesea la el. Alexander însă nu semăna cu eroii din romanele ei. El nu provoca și nu învingea balaurii și uriașii acestei lumi, ci

ignora pur și simplu existența lor. Pentru el, munții erau un loc de zburdă și toate formele vieții, inclusiv dragostea, erau partenerii lui de joacă.

— În o sută de ani, iubita mea, toate acestea ne vor fi indiferente.

Nu-și putea imagina cum trăise el până acum, dar știa cu siguranță că viața lui fusese în multe privințe diferită de a ei. Cuprinsă de panică, își dădu seama că se afla, aici, în mijlocul unei lumi cu înălțimi și prăpăstii cum nu-și închipuise vreodată că există, în puterea unui om care ignora sau nega de-a dreptul legea gravitației.

În aceste împrejurări, sentimentele ei pentru el se intensificară, luând forma pe de-o parte a unei profunde indignări morale, de parcă ar fi fost mințită cu bună știință, pe de altă parte, a unei mile tandre, cum ar fi simțit pentru un copil neajutorat expus pericolelor. Aceste două emoții, indignarea și tandrețea, fiind cele mai puternice de care era ea capabilă, se împliniră în ea, crescură și o dominau acum pe de-a-ntregul. Își aduse aminte de povestea băiatului trimis în pădure pentru a învăța frica și hotărî să poarte o luptă pe viață și pe moarte pentru a-l învăța pe soțul ei teama, atât pentru binele ei, cât și pentru a-l proteja și a-l salva pe el.

Bărbatul nu bănuia ce se petrece în mintea ei. Era îndrăgostit de soția lui și o admira din toată inima. I se părea curată și nevinovată și aparținând unei familii care fusese capabilă să-și facă o avere prin înțelepciune și muncă. Vorbea franceza și germana și se pricepea la istorie și geografie. Pentru toate aceste calități el nutrea o prețuire adâncă. Se aștepta ca tânăra lui soție să-l surprindă deoarece se cunoșteau de fapt foarte superficial și nu fuseseră singuri într-o încăpere înainte de căsătorie decât de vreo două sau trei ori. El nu avea pretenția că înțelege femeile și nici nu își dorea cu adevărat acest lucru. Faptul că erau imprevizibile făcea parte din misterul lor. Dispozițiile schimbătoare și toanele tinerei sale soții nu făceau decât să-i confirme convingerea pe care o avusese de la prima lor întâlnire: ea reprezenta exact ceea ce el își dorea în viață. Și-ar fi dorit mult ca ea să-i fie nu doar iubită, ci și un bun prieten, pentru că își dădea seama că nu avusese niciodată până acum prieteni adevărați sau pe cineva de încredere. Cu excepția poveștilor lui de dragoste, petrecute înainte să o întâlnească pe ea, pe care nici dacă ar fi vrut nu i le-ar fi putut reproduce, îi relată cam tot ce-și aduse aminte despre el și viața lui. Într-una din zile îi istorisi cum își pierduse toți banii jucând în cazinoul din Baden-Baden și cum, mizând pe ultima lui coroană, reușise să-i recupereze, câștigând și o sumă frumușică pe deasupra. Nu bănuia că acolo, alături de el, ea se gândea în sinea ei: „În realitate este un hoț! Sau dacă nu hoț, atunci un fel de negustor de bunuri furate, deci până la urmă tot un pungaș“. Altă dată glumi pe seama problemelor pecuniare pe care le avusese în tinerețe și îi relată cum fusese nevoit să fugă pe niște străduțe lăturalnice pentru a-și evita croitorul. Astfel de povești sunau de-a dreptul demonic în urechile lui Jensine. Pentru ea datoriile erau abominabile și i se părea împotriva naturii ideea că soțul ei a putut trăi fără grijă în nesiguranța și inconfortul lor, încrezător de fiecare dată că soarta avea să-i rezolve problemele. Cu toate acestea, se gândi, nu cumva ea însăși, fata bogată pe care o luase de soție și care apăruse la timpul potrivit ca o salvare trimisă de soartă, îi confirma această încredere până și în ochii croitorului său? El îi mai povesti despre un duel cu un ofițer german și îi arătă o cicatrice adâncă cu care se alesese de pe urma lui. Când, la sfârșitul unei istorisiri asemănătoare, el o cuprinse cu brațele, pe vârfurile înalte, sub privirea întregului văzduh, ea strigă în inima ei: „Doamne, dacă poți, fă ca această cupă amară să-mi fie luată de la gură!“

Jensine își luă în serios misiunea de a-l învăța frica pe soțul ei și, amintindu-și povestea mătușii Maren, își jură să nu fie niciodată ea cea care va ceda prima, ci să-i lase lui acest rol. Cum în conștiința ei relația lor era Alfa și Omega vieții sale, i se păru firesc, pentru început, să-l sperie cu posibilitatea ca

el să o piardă tocmai pe ea. Era o fată nesofisticată și recurse la o strategie simplă, asemănătoare celor folosite de copiii în joaca lor.

Începând din acea clipă, în urcușurile lor pe munte dovedise mai mult curaj și îndrăzneală decât el însuși. Se oprea chiar pe marginea prăpastiei și sprijinindu-se în umbrelă îl întreba foarte senină cât de mult crede că e până jos. Se balansa peste ape tumultuoase la înălțimi amețitoare, pe poduri înguste și putrezite, în timp ce conversa mai departe netulburată cu el. Vâslea în mijlocul unei năvalnice furtuni de una singură într-o mică barcă pe un lac de munte. Noaptea visa pericolele prin care trecuse ziua, se trezea țipând și soțul ei o lua în brațe, liniștind-o. Alexander, surprins și fascinat s-o vadă pe această tânără liniștită transformându-se într-o valkirie, puneă însă totul pe seama căsniciei și era cuprins chiar de o oarecare mândrie. Până la urmă nu mai știa nici ea dacă se lăsase ademenită în îndrăznețele aventuri de admirația și încurajarea lui sau de propria hotărâre de a-l schimba. În asemenea momente se simțea cuprinsă de furie împotriva ei înseși și a tuturor femeilor din lume și îl compătimea pe el și pe toți bărbații de pe pământ.

Din când în când Alexander mergea la pescuit. Atunci Jensine profita de ocazia mult așteptată pentru a fi singură și a-și aduna gândurile. Tânăra femeie cutreiera împrejurimile îmbrăcată într-o fustă scoțiană – o mică siluetă printre munți. Uneori se gândea la tatăl ei și amintirea grijii drăgăstoase pe care acesta i-o purtase îi umplea ochii de lacrimi. Alunga însă de fiecare dată imaginea lui. Aici se afla de una singură și trebuia să ia hotărâri legate de relații și lucruri despre care el habar nu avea și nici nu trebuia să afle.

Într-o zi, în timp ce se odihnea pe o piatră, un grup de copii care păzeau niște capre pe deal se strânsesă în apropierea ei, studiind-o. Îi chemă la ea și le oferi bomboane din săculețul ei de mână. Jensine își adorase păpușile în copilărie și, atât cât își putea permite o tânără timidă în vremurile acelea, visase să aibă propriii ei copii. Acum o cuprinsese brusc panica: „Nu voi avea niciodată copii. Atâta timp cât mă apăr de el cu toată forța, nu vom avea copii“. Acest gând o întristă atât de tare încât se ridică și porni la drum.

Într-o altă plimbare se gândi la tânărul din firma tatălui ei care o iubise. Peter Skov era un negustor promițător pe care ea îl cunoscuse de mică. Își aducea aminte cum avusese varicelă și el îi citea cu voce tare la capul patului în fiecare zi, cum o însoțea când se dădea cu patinele prin Copenhaga și cum se temea ca nu cumva să cadă din pricina vreunei mișcări curajoase sau să se aventureze pe gheața nesigură. De pe culmea pe care se afla putea urmări silueta mică și îndepărtată a soțului ei. „Da, își spuse cu o hotărâre stranie și înfricoșătoare, este tot ceea ce mi-a mai rămas de făcut! Când ne vom întoarce la Copenhaga, jur pe onoarea mea care încă îmi aparține – în acest punct avea unele îndoieli – că Peter Skov îmi va fi iubit!“

Alexander îi dăruise drept cadou de nuntă un șirag de perle. Apaținuse bunicii lui originare din Germania, o frumusețe rară și un *bel-esprit*, care i-l lăsase lui moștenire, făcându-l să promită că într-o zi avea să-l dăruiască soției sale. Tânărul îi povestise fetei despre ea, spunându-i că el însuși se îndrăgostise de viitoarea lui soață pentru că-i amintea de bunica lui dragă. O rugase să poarte perlele în fiecare zi. Jensine nu mai avusese un șirag de perle și era mândră de bijuteria ei. În ultimul timp, când i se întâmpla atât de des să simtă nevoia să-și liniștească sufletul, se obișnuise să se joace cu ele și să sucească așa pe care erau înșirate, trăgând-o printre buze.

— Dacă mai faci asta, îi spuse Alexander într-o zi, vei sfârși prin a le rupe.

Se uită la el surprinsă. Era prima dată când îl auzea prevenind-o asupra unui dezastru. „A ținut cu siguranță foarte mult la bunica lui, își spuse ea, sau poate că doar așa, mort și îngropat fiind, poți să-l faci să-ți acorde importanță?“ Din acel moment se gândi frecvent la bătrâna doamnă pe care n-o cunoscuse. Și

ea fusese o străină în familia și în cercul de cunoscuți ai soțului ei. Primise cu toate acestea în dar de la bunicul lui Alexander un colier de perle și avea să rămână cunoscută peste generații în familie prin asta. Erau oare perlele un trofeu, se întreba Jensine, sau un semn al subordonării, un fel de lesă aurită? Ajunsese că o considere pe bunică drept cea mai bună prietenă din familie. Se gândea cu inima grea că i-ar fi făcut cu plăcere bătrânei doamne o vizită de curtoazie pentru a-i cere sfatul asupra propriilor ei probleme.

Luna de miere se apropia de sfârșit și războiul mut, cunoscut doar uneia dintre părți, rămase indecis. Cei doi tineri erau întristați că părăsesc Norvegia. Abia acum aprecia Jensine pe deplin frumusețea naturii montane din jurul ei. Până la urmă și-o făcuse aliată, se gândi ea. Aici sus pericolele existenței erau evidente – și prezente pretutindeni. La Copenhaga viața părea mai sigură, dar se putea dovedi plină de capcane mult mai mari. Se gândi la casa care o aștepta, cu draperiile de muselină, candelabrele de cristal și dulapurile cu așternuturi, și suspină. Cum va arăta oare viața lor acolo?

Cele câteva zile până la plecare le petrecură într-un mic orașel de țară, la șase ore de mers în cabrioletă de locul din care ridicau ancora vapoarele de coastă. Se plimbaseră dimineața devreme și când Jensine se așează la micul dejun și își desfăcu panglica de la pălărie, colierul de perle i se agăță de un nasture din mânășă, rupându-se în două. Perlele se împrăștiară pe toată podeaua de parcă ar fi izbucnit într-o ploaie de lacrimi. Alexander se așează în genunchi să le culeagă și, pe măsură ce le găsea, i le puneă în poală.

Ea stătea extrem de tăcută, cuprinsă de o ușoară spaimă. Rupsesse singurul lucru pe care bărbatul ei se temuse vreodată să-l piardă. Oare ce semn să fi fost acesta?

— Știi câte erau? îl întreabă ea.

— Da, îi răspunse el de pe jos. Bunicul i-a dăruit șiragul bunicii cu ocazia nunții lor de aur. Era câte o perlă pentru fiecare an în care fuseseră căsătoriți. Pe urmă a mai adăugat în fiecare an o perlă, în ziua ei de naștere. Sunt cincizeci și două, e simplu de reținut, exact atâtea cărți de joc sunt într-un pachet.

Până la urmă le adunară pe toate și le înveliră în batista lui de mătase.

— Nu le voi mai putea purta până ajungem la Copenhaga, spuse Jensine.

În acel moment intră în cameră gazda lor cu cafeaua și, înțelegând pe loc nenorocirea petrecută, se oferă să-i ajute. Cizmarul de aici din orașel putea să-i înșire din nou perlele pe ață tinerei doamne. Acum doi ani un lord englez împreună cu soția și un grup de prieteni călătoriseră prin munți și, când nobila tânără pășise același lucru cu șiragul ei de perle, cizmarul i-l reparase spre deplina satisfacție a acesteia. Era un bătrân bun și onest, dar extrem de sărac și pe deasupra schilod. În tinerețe fusese prins de o furtună de zăpadă în munți și fusese găsit abia după două zile, nemaiputându-i-se salva picioarele. Jensine hotărî să ducă perlele la cizmar și gazda îi arătă drumul spre casa acestuia.

Porni singură într-acolo în timp ce soțul ei închidea geamantanele și îl găsi pe cizmar în atelierul lui mic și întunecos. Era un bătrân scund și slab, cu un șorț de piele și cu un zâmbet timid și șiret pe fața brăzdată de suferință. Numără în fața lui perlele și i le înmână solemn, de parcă își încredința propria soartă în mâinile lui. El se uită la perle apoi la ea și îi promise să le termine până a doua zi la prânz. După ce se înțeleseseră astfel, ea mai rămase o vreme pe scaunul din atelier, cu mâinile în poală, căzută pe gânduri. Pentru a spune ceva îl întreabă de numele doamnei engleze al cărei șirag avusese aceeași soartă ca al ei, dar bătrânul nu-și putu aduce aminte.

Se uită în jur prin mica încăpere. Era sărăcăcioasă și goală, câteva picturi cu motive religioase atârnav de perete. Într-un mod intens și limpede, se simțea ca acasă. Un om onest, greu încercat de soartă, își petrecuse acolo întreaga lui viață plină de durere. Era un loc în care oamenii munciseră și încasaseră

loviturile destinului cu răbdare, preocupați de pâinea lor cea de toate zilele. Jensine atârnase de puțin timp în cui ghiozdanul și își amintea încă foarte bine ce scrie în cărțile ei de școală. Acum îi veni în minte o imagine, o poveste din manualul de istoria naturii, despre peștele de apă adâncă, atât de obișnuit cu presiunea tonelor de apă de deasupra lui încât, dacă este adus la suprafață, explodează. Dar dacă era și ea o astfel de ființă de apă adâncă, se gândi, care nu se simțea bine decât sub o grea povară a existenței? Nu fuseseră propriul ei tată, și înainte, tatăl tatălui ei făcuți din același aluat? Ce se alegea de peștele din adâncuri dacă era legat de un păstrăv, dintre aceia pe care-i văzuse sărind împotriva curentului, ori chiar de un pește zburător – doar existau și de aceștia? Se ridică, își luă rămas-bun de la cizmar și ieși.

În drum spre casă dădu cu ochii de un bărbat scund și solid îmbrăcat într-o tunică neagră care urca în grabă, chiar în fața ei, scările de pe potecă. Își aduse aminte că-l mai văzuse înainte, și credea chiar că s-ar putea să locuiască în aceeași pensiune cu ea și soțul ei. În punctul în care scările coteau, exista o bancă cu o priveliște splendidă asupra peisajului. Bărbatul îmbrăcat în negru se așeză pe bancă. Gândindu-se că este ultima ei zi acolo, Jensine se așeză și ea la celălalt capăt. Străinul își ridică puțin pălăria – îl luase drept un om în vârstă, dar constată acum că nu avea mai mult de treizeci de ani. Avea o față lată, energică, cu trăsături regulate și niște ochi umezi și clari. După o scurtă tăcere i se adresă cu un mic zâmbet ciudat:

— V-am văzut ieșind din atelierul cizmarului. Vi s-au stricat pantofii pe stânci?

— Nu, i-am dus niște perle, îi răspunse Jensine.

— I-ați dus perle? o întrerupse străinul amuzat. Tocmai asta încercam și eu să obțin de la el.

Tânăra începu să creadă că are de-a face cu un nebun.

— Bătrânul de acolo de jos are în cocioaba lui o mare cantitate din cele mai vechi comori naționale ale noastre – perle, dacă doriți, pe care eu se întâmplă să le colecționez. Dacă sunteți cumva amatoare de povești pentru copii, nu există în toată Norvegia persoană mai în măsură să vi le spună decât cizmarul nostru. Visase mai demult să devină un om învățat, un scriitor, dar soarta l-a lovit atât de crunt încât nu i-a mai rămas decât meseria de cizmar.

După o scurtă pauză străinul continuă:

— Mi s-a spus că dumneavoastră și soțul dumneavoastră sunteți danezi și ați venit aici în luna de miere. Este un lucru bizar să faci așa ceva, munții aceștia sunt înalți și periculoși. A cui a fost ideea? A dumneavoastră?

— Da, îi răspunse ea.

— Da, mi-am imaginat, adăugă străinul. El este pasărea care plutește pe vânt pentru a ajunge în înalturi și dumneavoastră briza care îl poartă într-acolo. Cunoașteți acest vers? Vă spune ceva?

— Da, răspunse ea nedumerită.

— Înaltul, eterul, spuse el solemn, apoi se lăsă pe spate și tăcu, proptindu-și mâinile într-un toiag de drumeție.

După o pauză reluă:

— Cine știe? Iată-ne stând aici și compătimindu-l pe cizmar pentru că a fost obligat să renunțe la visul său de a deveni scriitor, la faimă și la admirația oamenilor. De unde știm că n-a avut noroc? Măreție, reputație, venerația maselor! Până la urmă, tânăra mea doamnă, poate e mai bine fără ele. Poate nu se apreciază destul îndemânarea unui cizmar și nobila artă de a pune pingele. Poate că oamenii preferă să scape de pantofi la prețul la care i-au cumpărat. Ce spuneți, doamnă, am dreptate?

— Da, cred că aveți dreptate, îi răspunse ea încet.

El o privea insistent cu niște ochi de gheață albastră.

— Ia te uită! spuse. Deci acesta este sfatul dumneavoastră în această minunată zi de vară. Cizmarilor, vedeți-vă de meserie! Dumneavoastră sunteți deci de părere că e mai bine să ne ocupăm de doctorii și de mixturi pentru a obloji această bolnavă umanitate – și să nu uităm de celelalte ființe – decât să scriem tragedii.

Izbucni într-un mic hohot de râs.

— Este cu siguranță o glumă bună, o desăvârșită inspirație a destinului, mai spuse el. În o sută de ani cineva își va aminti și va scrie într-o carte: „O mică doamnă din Danemarca l-a sfătuit să-și vadă de meserie. Din nefericire, nu a ascultat-o!“ Vă salut preaplecăt, doamnă.

Cu aceste cuvinte se ridică și își continuă drept și hotărât drumul, ea privind cum silueta-i neagră devenea tot mai mică printre dealuri.

Gazda ei o aștepta în fața casei curioasă să audă dacă-l găsisse pe cizmar. Jensine se uita după străin.

— Cine era acel domn? o întrebă ea.

Femeia își duse mâna streășină la ochi.

— A, el, îi răspunse, este un om învățat, un om mare. Vine aici să adune povești și cântece vechi. Are un teatru în Berge și scrie chiar el piesele care se joacă acolo. Numele lui este domnul Ibsen.

Dimineață au fost anunțați de la debarcader că vaporul lor va ajunge mai repede decât era programat, așa că porniră în mare grabă. Gazda își trimise mezinul până la cizmar să aducă perlele lui Jensine. Călătorii erau deja instalați în trăsură când băiatul se întoarse cu sufletul la gură și i le dădu învelite într-o pagină de carte prinsă cu o sfoară uzată. Jensine le desfăcu și se pregătea să le numere când se răzgândi și și le puse la gât.

— N-ar trebui să le numeri? o întrebă Alexander.

Îl privi lung.

— Nu, spuse ea.

Rămăsese tăcută de-a lungul întregului drum. Cuvintele lui îi răsunau neîntrerupt în urechi: „N-ar trebui să le numeri?“ Stătea alături de el în trăsură, triumfătoare. Acum știa ce înseamnă să fii învingător.

Alexander și Jensine se întorseseră la Copenhaga într-un sezon în care majoritatea oamenilor erau plecați din oraș și nu era prea multă viață socială. Soțiile vesele ale camarazilor lui o vizitară iar în serile calde de vară tinerii meraseră împreună în Tivoli. Toți îi dădeau o atenție deosebită lui Jensine.

Casa ei era așezată pe canal cu privire spre Muzeul Thorvaldsen. Stătea de multe ori la fereastră privind bărcile de pe apă și se gândea la Hardanger. În tot acest timp nu-și număraseră încă perlele. Simțea cu siguranță că lipsește cel puțin una dintre ele. Cântăreau parcă mai puțin în jurul gâtului decât înainte. Ce sacrificase ea oare, se întreba, pentru această victorie asupra soțului ei – un an, sau doi sau trei din conviețuirea lor înaintea nunții de aur? Această nuntă de aur părea undeva departe în viitor și totuși, fiecare an i se părea prețios. Cum ar fi putut renunța fie și la unul dintre ei?

În ultimele luni ale acelei veri lumea începuse să discute despre posibilitatea unui război. Problema cu Schleswig-Holstein devenise amenințătoare. O proclamație regală daneză din luna martie repudiasse orice revendicări ale germanilor în legătură cu Schleswig. Acum, în iulie, un ultimatum al germanilor cerea retractarea proclamației de unire.

Jensine era o patriotă convinsă, îl iubea și îl admira pe regele care dăruise poporului o viață în libertate. Știrile despre război o răscoliră profund. Era scandalizată de tinerii ofițeri, prieteni ai lui Alexander, de frivolitatea discuțiilor lor despre marile pericole prin care trecea țara. Dacă dorea o dezbatere serioasă trebuia să meargă la propria ei familie. Nici cu soțul ei nu putea discuta despre

război, dar știa în inima ei că el era la fel de convins de invincibilitatea Danemarcei ca de propria nemurire.

Citea conștiincioasă zilnic jurnalele, de la un capăt la altul. Într-una din zile căzu în *Berlingske Tidende* peste următoarea frază: „Clipa de față este extrem de gravă pentru națiune. Având însă încredere în cauza noastră, suntem fără de frică“.

Aceste cuvinte, „fără de frică“, o ajutară să prindă întregul curaj de care era în stare. Se așeză pe un scaun la fereastră, luă perlele și le lăsă să cadă în poală. O clipă doar se jucă cu ele de parcă se ruga să aibă tăria necesară, apoi le numără. Erau cincizeci și trei de perle pe fir. Nu-și crezu ochilor și le numără din nou. Nu se înșelase: erau într-adevăr cincizeci și trei de perle, iar cea din mijloc era mai mare decât celelalte.

Jensine rămase așa pe scaun multă vreme, dezorientată. Știa că mama ei crezuse în Diavol – acum credea și fiica. Nu ar fi fost surprinsă să audă un hohot de râs din spatele canapelei. „Oare s-au unit toate puterile acestei lumi pentru a scoate din minți o biată fată?“

În timp ce-și aduna din nou gândurile își aduse aminte că soțul ei îi povestise cum, înainte de a-i face cadou colierul de perle, îl trimisese la bătrânul aurar al familiei sale pentru a-i repara încuietoarea. Poate bătrânul își amintea perlele și îi putea spune ce să creadă. Se simțea atât de copleșită și de speriată, încât nu îndrăzni să meargă singură până la atelierul aurarului și abia peste câteva zile, când Peter Skov îi făcu o vizită, îl rugă pe acesta să-i ducă șiragul.

La întoarcere Peter îi povesti cum aurarul își potrivise ochelarii pe nas și studiasse perlele, pentru ca apoi să-l anunțe cu o evidentă mirare că era cu una în plus față de data trecută.

— Da, Alexander mi-a făcut-o cadou, spuse Jensine și roși de propria ei minciună.

Peter se gândi, așa cum făcuse și aurarul, că era o generozitate ieftină pentru un locotenent să-i facă bogatei moștenitoare pe care o luase de soție un asemenea cadou. Însă reproduce fidel cuvintele bătrânului domn, care spusese: „Domnul Alexander se pricepe la tot ceea ce face. Nu am nici o ezitare în a declara această unică perlă la fel de valoroasă ca toate celelalte luate la un loc.“ Înfricoșată, dar cu zâmbetul pe buze, Jensine îi mulțumi lui Peter. El plecă însă întristat pentru că simțea că, împotriva voinței lui, a supărat-o și a făcut-o să sufere.

Nu se simțea bine de ceva timp și când septembrie se lăsă cu vreme grea și apăsătoare peste Copenhaga, deveni palidă și nu mai putu să doarmă noaptea. Tatăl și cele două mătuși ale ei erau foarte îngrijorați și încercaseră să o convingă să plece la țară, undeva pe malul mării. Ea nu dorea însă să se despartă de casă și de soțul ei și știa că nu se va vindeca până nu va reuși să rezolve enigma pe care o ascundeau perlele. După o săptămână se gândi că ar putea să-i scrie cizmarului din Odda. Dacă într-adevăr, așa cum îi spusese domnul Ibsen, acesta studiasse în tinerețe dorind să devină scriitor, știa cu siguranță să citească și putea să-i răspundă. I se părea că singurul prieten pe care îl mai avea pe lume era acest olog sărac și bătrân. Îi era dor de micul și întunecatul lui atelier și noaptea se visa coborând scările și intrând înăuntru. Îi zâmbise atât de frumos și mai știa și o grămadă de povești pentru copii. Cu siguranță el putea să o ajute. O fulgeră brusc gândul că ar putea fi mort și că nu va afla astfel niciodată adevărul, și inima i se strânse de frică.

În săptămânile care urmară, umbra războiului crescuse în jurul ei într-un ritm înspăimântător. Tatăl ei era profund îngrijorat de perspectiva unui război și de boala regelui Frederik. În aceste împrejurări bătrânul negustor devenise mândru că fiica lui era căsătorită cu un ofițer – altădată ar fi fost departe de el asemenea gânduri. Atât el cât și cele două mătuși le arătau mult respect lui Alexander și lui Jensine.

Într-o zi Jensine, cam împotriva voinței ei, îl întrebă direct pe soțul ei dacă el crede că va fi război. Da, veni răspunsul prompt și lipsit de griji, va fi război, nu mai poate fi evitat. Începu să fluiera un cântec de cătănie, dar dând cu ochii de ea se opri.

— Ți-e frică de război? o întrebă.

Era inutil și i se părea aproape indecent să încerce să-i explice ce simte ea în legătură cu războiul.

— Ți-e frică pentru mine? o mai întrebă.

Își întoarse privirea de la el.

— Să devii văduva unui erou ar fi un rol care ți s-ar potrivi de minune, draga mea.

I se umplură ochii de lacrimi de furie și durere.

— De voi cădea, în ultimul ceas, mă voi consola cu gândul că te-am sărutat de câte ori mi-ai permis să o fac.

O mai sărută o dată și întrebă:

— Te va consola în vreun fel?

Jensine era o fată sinceră și când cineva o întreba ceva încerca să spună adevărul. Acum se întreba gravă: „Mă va consola oare în vreun fel?“, dar nu găsi nici un răspuns în propria inimă.

Toate acestea îi dădeau lui Jensine destule bătaii de cap, așa că aproape uită de cizmarul din Odda. Când îi găsi scrisoarea pe masă, la micul dejun, o luă mai întâi drept una din multele cereri de contribuții filantropice pe care le primea zilnic. În următorul moment păli. Soțul ei care stătea vizavi o întrebă ce se întâmplase. Nu-i putu răspunde, dar se ridică și intrând în propriul cabinet deschise scrisoarea. Literele grijuliu desenate îi aduseră aminte atât de clar de chipul bătrânului, de parcă i-ar fi trimis propriul portret. Scrisoarea suna așa:

Stimată tânără doamnă daneză,

Da, eu am fost cel care am adăugat o perla în colierul tău, pentru a-ți face o mică surpriză. Le-ai numărat atât de atentă când mi le-ai dat de parcă te temei să nu-ți fur vreuna. Și bătrânii mai trebuie să se amuze din când în când, nu numai tinerii. Dacă te-am speriat, te rog să mă ierți. Perla aceea am dobândit-o cu doi ani în urmă. Când i-am înșirat perlele pe ață doamnei din Anglia, am uitat s-o pun pe ultima și am găsit-o abia mai apoi. A stat la mine doi ani. Dar eu nu am nevoie de un asemenea lucru și e mai bine ca el să fie în posesia unei tinere doamne. Îmi amintesc cum stăteai pe scaunul meu, erai tânără și frumoasă. Îți urez mult noroc și sper ca ceva bun să ți se întâmple în ziua în care primești scrisoarea mea. Și îți doresc să porți aceste perle mulți ani de acum înainte, cu un suflet umil, cu încredere în Dumnezeu și cu un gând bun pentru mine, bătrânul cizmar din Odda.

Prietenul tău, Peiter Vikken

În timp ce citea scrisoarea, Jensine se sprijinise cu ambele brațe de șemineu. Punând la loc hârtia, se uită în sus și dădu cu ochii de propriul ei chip în oglinda de deasupra șemineului. Era grav și încordat. Parcă îi reproșa: „În realitate este un hoț! Sau, dacă nu hoț, atunci un fel de negustor de bunuri furate, deci până la urmă tot un pungaș!“ Rămăsese nemișcată acolo parcă bătută în cuie. Își spuse la urmă: „S-a terminat. Acum îmi dau seama că nu-i pot învinge pe acești oameni. E ca în Biblie: «Acesta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul».¹ Cât îl privește pe Alexander, ar fi mai fericit dacă ar fi căsătorit cu doamna din Anglia“.

¹. Fragmentul din *Facerea*, 3:15, este o cheie a textului, al cărei sens se pierde, dacă nu avem în minte întregul pasaj. Divinitatea se adresează șarpelui după căderea în păcat: „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul.“ (N. tr.)

Spre surprinderea ei, constată că propria înfrângere nu o afecta deloc. Alexander însuși devenise o siluetă minusculă pe fundalul existenței. Ce făcea sau spunea el era în realitate fără importanță. Că ea însăși fusese luată peste picior nu conta. „În o sută de ani, își spuse, toate acestea ne vor fi indiferente.“

Ce avea oare importanță pe această lume? Încercă să-și concentreze gândurile asupra războiului, dar constată că nici războiul nu mai părea foarte relevant. O cuprinse o stranie amețală, simțea că podeaua tremură și se scufundă sub ea, și totuși nu era înfricoșată, nu era neplăcut. „A mai rămas vreo deosebire relevantă? se gândi. Nu mai există oare nimic remarcabil aici, sub luna mișcătoare?” Când rosti numele lunii, ochii ființei din oglindă se deschiseră larg. Cele două tinere femei se priviră intens cu o înțelegere stranie și tainică ce le izola de restul lumii. Da, mai exista totuși ceva extrem de important pe lume, își spuse Jensine, ceva ce-și va păstra valoarea neatinsă chiar într-o sută de ani: perlele. Peste o sută de ani un tânăr va dăruia soției sale colierul de perle, povestindu-i această istorie, așa cum Alexander îi istorisise despre bunica lui. Imaginea celor doi tineri, la distanță de o sută de ani în viitor, o emoționa, copleșind-o de tandrețe. Ochii i se umplură de lacrimi și fu cuprinsă de o bucurie a revederii, parcă regăsindu-și niște vechi prieteni.

„Să nu mă dau bătută? Să nu renunț prima? se gândi. Ba da, voi striga în gura mare că mă dau bătută. Nici nu-mi aduc aminte de ce nu doream să renunț prima.”

Silueta mică a lui Alexander, de la fereastra din camera vecină, îi spuse:

— Iat-o pe cea mai în vârstă din mătușile tale venind pe cărare cu un buchet de flori în mână!

Jensine își întoarse încet, încet privirea din oglindă și reveni cu gândurile în prezent. Se apropie de geam.

— Da, sunt de la „Bella Vista”.

Era numele vilei tatălui ei de pe țărm. Fiecare de la fereastra lui, soțul și soția, privea spre cărarea din fața casei.

Invincibilii stăpâni de sclavi

— *Ce pauvre Jean*, rosti într-o seară din vara anului 1875, în salonul unui hotel din Baden-Baden, un bătrân general rus cu favoriți lungi și căniți.

— Bietul Jean este cu adevărat o persoană extraordinară, cu totul ieșită din comun. Îl cunoașteți desigur pe Jean, oberul, cel mai vechi chelner din hotel. Vă voi povesti acum ce suflet minunat are. Mă obișnuisem ca în fiecare dimineață la micul dejun să mănânc, după cafea, o nectarină – o nectarină, mă înțelegeți, nici piersica, nici caisa nu-mi sunt pe plac – dar care trebuia să fie bună cu adevărat: coaptă, dar nu răskoaptă. Azi-dimineață Jean s-a apropiat de masa mea. Era palid, vă jur, omul era alb ca varul, de am crezut că se îmbolnăvise. „Excelență, mi-a spus, e îngrozitor!“, și n-a mai putut articula nici un cuvânt. „Ce e atât de îngrozitor, bunul meu prieten?“ l-am întrebat eu. „A izbucnit războiul? A murit Marele Duce?“ „Nu, m-a asigurat el. Dar e îngrozitor. S-a întâmplat ceva groaznic. Excelență, nu se găsește nici o nectarină în tot orașul astăzi.“ Și două lacrimi mari s-au prelins pe obrajii lui. Da, e cu adevărat un personaj remarcabil.

Tânărul căruia îi vorbea generalul era un danez chipeș și bine îmbrăcat, pe nume Axel Leth, care nu spunea multe, dar știa să asculte atent și răbdător și i se întâmpla des, aici în stațiune, ca oameni cărora le plăcea să se audă vorbind să i se adreseze.

În timp ce generalul tăcea și se întorsese către Axel să vadă ce impresie îi făcuse relatarea, o bătrână englezoaică se alătură grupului. De dragul ei generalul repetă povestea despre Jean și nectarină. Doamna primi istorisirea cu dispreț și aroganță, așa cum recepta orice informație la ora aceea din zi.

— *À qui le dites-vous?* îi spuse ea. Jean! L-am cunoscut cu mult înaintea dumneavoastră. Acum nouă ani se tăiase rău la un deget în timp ce curăța un pui pentru mine. Mă pricepeam la răni și nu doream ca vreun doctor neamț să-l nenorocească pe bietul meu Jean, așa că i-am legat eu însămi degetul. N-a vrut să mă lase, era indignat și șocat că m-am deranjat atât de mult pentru el. Sunt convinsă că bătrânul caraghios ar fi preferat să-și piardă degetul! De atunci se face luntre și punte pentru mine, și-ar da și viața, cu siguranță, dacă ar fi nevoie.

Nu așteptă răspunsul generalului, ci se întoarse înspre danez și îi zâmbi ușor pentru a sublinia indiferența ei față de rus.

— Vă promisesem ieri-seară să vă povestesc noutățile din revistele müncheneze, îi spuse acestuia.

Alex fusese crescut de mama și bunica lui și, obișnuit fiind să se arate respectuos față de doamnele mai în vârstă, afișă o mină plină de nerăbdare.

— Pe mine totul m-a afectat foarte mult. Eu îl înțeleg foarte bine pe regele Ludovic.² Avem o mulțime de lucruri în comun. „Pustnicul-lebădă“. Un poet francez i s-a adresat astfel: „*Seul roi de ce siècle, salut!*“ Exprimă perfect propriile mele sentimente pentru rege. Consider singurătatea lui la Neuschwanstein seducătoare și maiestuoasă – sublimă într-un cuvânt. Nu poate trăi la München. N-ar putea inspira același aer cu masele, nu suportă miasmele plebei grobiene. Nu e capabil să se bucure în prezența profanilor, nici măcar de arta pe care o venerază, și comandă deseori direcțiunii de la Residenz-Theatre să dea reprezentații la care el e singurul spectator. Este un adevărat aristocrat. În noul

ordin, în care el este marele maestru, Ordinul Cavalerilor Apărători ai Imaculatei Concepții a Sfintei Fecioare, nu au acces decât aceia care își pot dovedi *ses soixante-deux quartiers*³. Însă în Neuschwanstein, mult deasupra mulțimilor, departe de zgomotul și sudoarea acestora, regele e fericit. Se plimbă pe vârfuri de munte, visează și meditează simțindu-se aproape de Dumnezeu.

2. Este vorba despre regele Ludovic II al Bavariei (1845-1886). (N. tr.)

3. În genealogie, vechimea atestată a titlului nobiliar (*Littré et Beaujean*). (N. tr.)

— Am auzit că nu e prea popular, spuse în treacăt generalul.

— De la cine ați auzit așa ceva? Întrebă bătrâna doamnă cu aroganță. Cu siguranță nu de la una din miile de persoane care au luat cu asalt Münchenul. Nerăbdarea și mișcarea maselor în timp ce așteptau să-și vadă regele erau profund emoționante. Foarte puțini îl văzuseră înainte – se arată atât de rar mulțimii. Când a apărut pe calul său alb imaculat, au izbucnit toți într-un entuziasm furtunos – părea că inimile lor îl întâmpină și i se aștern la picioare. Curgeau lacrimi pe fețele dure și murdare ale micilor meseriași și muncitori. Copiii au fost ridicați pe sus de mâini aspre și muncite pentru ca el să-i poată vedea și voci răgușite s-au unit într-un strigăt măreț de „Trăiască regele!” O zi de neuitat, încheie ea mulțumită, cu un mic plescăit.

Generalul nu spunea nimic și, când îi aruncă o privire, Axel îl văzu schimbându-se la față. Flegmaticul rus se uita surprins și emoționat spre ușa ce dădea în camera alăturată și, judecând după privirea lui, Axel ghici că tocmai intrase în încăpere o doamnă necunoscută și frumoasă. Privirea bătrânei doamne se îndreptă înspre același loc și fața ei mare, aspră și ridată se luminează. Axel se întoarse. Pe verandă intrară două femei pe care nu le mai văzuse până acum în stațiune – o tânără făcând evident parte din cea mai bună societate și doamna ei de companie.

Cea mai tânără dintre ele, înspre care toți ochii se îndreptară de îndată, era o frumusețe extrem de fragedă și atât de proaspătă că părea să aducă după ea o briză de mare sau o ploaie de vară în camera încărcată de mobilă și drapată în catifele. Axel își aminti remarca unui estetician despre o actriță germană: „Intră alergând pe scenă aducând cu ea un peisaj sălbatic de țară”. Surpriza și admirația pe care le trezise rara ei grație au fost în următorul moment însoțite de un mic zâmbet de mirare, compasiune sau ironie. Oricât de tânără era, silueta subțire, puternică și împlinită nu se potrivea cu îmbrăcămintea. Arăta mai degrabă ca o școlăriță de treisprezece ani, în fusta ei scurtă și cu părul lăsat pe spate. Hainele îi dădeau înfățișarea unei păpuși și trezeau în audiența din încăpere tandrețea protectoare și amuzată pe care le-ar fi inspirat-o o păpușă mare și frumoasă.

Tânără era mai degrabă înaltă, un trandafir cu tulpină lungă. Arăta de parcă atunci când creatorul său o terminase și o ridicase spre contemplare, ea îi scăpase din mâini și, în cădere, toate formele îi fuseseră împinse în sus. Picioarele fine urcau până sus de tot, la fel și șoldurile, neîmplinite, dar coapsele și genunchii care i se șteau în mersul agil de sub faldurile fustei erau mici și drepte. Tânărul ei bust rotund se forma tocmai în dreptul subrațului, mult deasupra mijlocului subțire. Gâtul alb ca laptele era lung, deosebit de puternic, monumental pentru o ființă atât de tânără, fiind încercuit de o linie adâncă, din acelea care se numesc „colierul lui Venus”. Până și părul ei părea să nu cunoască legea gravitației dând pe dinafară de sub bentița care îl ținea departe de frunte, aproape vertical. Acest păr bogat avea o culoare rară, un roșu corai, fără pic de nuanțe galbene, așa cum găsești doar în scoicile de pe țărm. Pe fața ei luminoasă și îmbujorată nu era urmă de minciună, nici un praf de pudră sau de machiaj, și nici un rid. Ochii limpezi, subliniați de două rânduri subțiri de gene negre, erau așezați fără o cută, ca două bucăți de sticlă de un albastru închis. Obrajii erau și ei înalți și nasul ușor cârn. Dar ceea ce până la urmă

atrăgea cel mai mult atenția în figura ei era o gură cu buze groase, arogantă, copilărească, arzătoare și roșie ca un trandafir. Da, ai fi putut crede că întreaga ei făptură fermă și mândră fusese creată special pentru a purta acea gură înfloritoare prin lume.

Rochia scurtă și albă, panglica de mătase care îi prindea mijlocul subțire și era legată într-o fundă la spate, ciorapii albi și pantofiorii gingași – tot ce purta era cu grijă ales și deosebit, de parcă păpușa tocmai fusese scoasă din ambalaj. Avea în jurul gâtului o bentiță neagră de catifea, dar nici o bijuterie. Pășea repede de-a lungul încăperii, nu se uita nici în stânga, nici în dreapta, plină de o forță vitală debordantă, de parcă, cu toată ființa ei, se ținea departe de lume și i se dăruia în același timp. Axel, care era un tânăr cu înclinații poetice, își aminti un vers pe care îl citise de curând:

D'un air placide et triomphant

Tu passes ton chemin, majestueuse enfant.

Doamna care o însoțea pe tânăra fată era o persoană distinsă, îmbrăcată în mătase neagră, cu ochelari fumurii și un lanțișor subțire de aur pe pieptul ei îngust. Toate trăsăturile ei erau severe, era vigilentă și reținută, de parcă nu ar fi existat nicidecum pentru sine însăși. Și totuși în ținută și mișcări avea ceva aparte, o suplețe de felină și o fermitate liniștită și primejdioasă. Împreună cele două făceau un grup cât se poate de pitoresc și paradoxala lor armonie era subliniată de nuanța roșie din părul prins la spate al femeii mai în vârstă, o strălucire care se regăsea și în nuanța rară a tinerelor bucle rebele. Parcă artistul, după ce pictase părul fetei, nu se îndurase să arunce o ultimă picătură din acea atât de specială culoare de pe paletă.

— *Nom d'un chien!* îi spuse generalul lui Axel.

După-masă îl abordă din nou pe tânăr, cu doi bujori în obrajii lui bătrâni, înviorat de bogăția vivace a imaginației sale.

— Pot să vă povestesc câte ceva despre frumusețea noastră, spuse el.

Îi spuse lui Axel numele ei, care, după câte aflase, aparținea unei foarte vechi familii și îi dădu o serie întreagă de lămuriri despre genealogia și legăturile ei cu alte case. Tânăra femeie se numea Marie, dar guvernanta îi spunea Mizzi. Pe cât își amintea, tatăl lui Mizzi fusese un renumit jucător prin cazinourile Europei – parcă spărsese o dată banca din Monte Carlo?

După câte fusese informat bătrânul domn, acesta tocmai se recăsătorise.

— Nici nu trebuie să ni se povestească mai departe, spuse generalul. Evident, fiica este o victimă perfectă a geloasei ei mame vitrege – la vârsta aceea când puterile periculoase dintr-o femeie ies la iveală și le umbresc natura – care i-ar fi dat bucuroasă otravă fetei, dacă ar fi îndrăznit, dar a trebuit să se mulțumească s-o trimită aici cu ieziul ăsta femeiesc drept paznic. Ce părere ai, prietene, oare o biciuiește? Este totuși atât un păcat cât și o ironie, adăugă el, s-o îmbraci pe această tânără femeie ca pe un copil! I s-ar potrivi o tiară mai bine decât oricărei alte femei de aici din încăpere. Ce mers! Ce sublimă inocență! Dar este furioasă, te asigur. Aș da orice să am vârsta dumatăle.

Seara se organizează un mic concert în salon, unde cântă o doamnă și apoi un domn mai în vârstă interpretează o fugă de Bach. Înainte ca orologiul de pe șemineu să bată ora zece, guvernanta îi aruncă tinerei o privire și îi adresează în șoaptă câteva cuvinte respectuoase. Mizzi se ridică de îndată ca un soldat la paradă. În drum spre ușă, își scapă pe jos mica ei batistă. Doi tineri, unul în uniformă, celălalt în negru, se repezără să i-o ridice. Mizzi nici nu se uită la ei, doamna de companie fiind cea care cu o plecăciune

modestă și ceremonioasă primi batista, în timp ce ținea ușa deschisă pentru fată, urmând-o apoi ca o umbră și dispărând amândouă.

Târziu în aceeași seară Axel ieși pe terasă, fumă o țigară, se uită la luminile orașului și apoi la stele. Făcea deseori seara un tur pe terasă.

Cadența conversației înfocate din salon îi mai stăruia în urechi și se gândea că poveștile oamenilor sunt o funcție centrigufală, într-o continuă fugă de gândurile lor. Cunoștea persoanele din Baden-Baden doar din discuții și putea spune că nu le cunoștea totuși deloc și nici ele pe el. I se relatase de către ceilalți oaspeți ai hotelului că pe vremuri generalul fusese bănuțit că-și otrăvise soția. El nu amintea niciodată despre asta. Dar când era singur în patul lui, când visa, era oare sincer generalul, un onest criminal bătrân? Axel și-i imaginează unul după altul pe oaspeții hotelului – pe general, pe doamna din Anglia – în paturi, dormind, inconștienți, pe de-a-ntregul ei înșiși, așa cum probabil chiar și erau la acea oră. Gândul îi provocă melancolie, așa că îl alungă.

Se gândi la tânăra fată pe care o văzuse pentru prima dată în seara aceea. Și ea dormea acum, și înflorea în somn ca un trandafir, proaspătă ca așternuturile în care era întinsă, cu pleoapele închise ferm și părul roșu împrăștiat pe pernă – serioasă ca un copil pentru care somnul este o îndeletnicire și o datorie. Stăruia în gând la capul patului ei și simți că putea face asta fără să o ofenseze – părea un grădinar care se plimbă în toiul nopții prin grădina lui de trandafiri. Acum era liberă, în vis putea merge unde voia și numai Dumnezeu știa ce visa la ora asta.

Aș putea oare să o iubesc? se întreabă el. Fusese îndrăgostit înainte și venise aici în Baden-Baden în mare parte din cauza unei povești nefericite de iubire – era atât de tânăr, încât își închipuia că nu va mai putea iubi niciodată. Își dorea totuși să-i fi fost frate sau un vechi prieten care să aibă dreptul să-și ofere serviciile atunci când ea ar fi avut nevoie. Se simțea stingher în stațiune și se rușina că se afla acolo la tratament și fără companie. În această noapte i se părea că o bună prietenă a lui doarme în camera de alături și că atunci când ea se va trezi, se vor înțelege de minune și se vor simți extraordinar unul în compania celuilalt. „Da, se gândi în timp ce-și arunca mukul de țigară, uite așa vom ajunge să ne despărțim din nou fără să fi schimbat un cuvânt.“

Nu trecu mult timp până când toate albinele și fluturii din stațiune roiau în jurul acestui nou trandafir înmiresmat și a aracului subțire și negru de care era legat. Dificultatea aproape insurmontabilă de a te apropia de Mizzi și ceva emoționant și seducător din ființa ei au scos la suprafață ce era mai curajos și mai cavaleresc la admiratorii ei de ocazie. Fiecare se simțea ca un Sf. Gheorghe față în față cu prințesa captivă și cu balaurul. Situația ar fi putut deveni extrem de picantă și plină de posibilități, dacă prințesa s-ar fi lăsat convinsă să se alieze cavalerilor, jucându-i o festă balaurului. Dar se dovedi curând că Mizzi îi era deosebit de loială paznicului ei și că nu se putea obține nici măcar o privire sau un zâmbet din spatele domnișoarei Rabe. Silueta mică a guvernantei creșcu și începu să pară de-a dreptul demonică. Prin ce forțe ascunse și ritualuri magice reușea ea să domine o ființă atât de plină de viață și de rebelă?

Bătrâna doamnă englezoaică se dovedi cel mai înțelept tactician, protejând-o pe guvernantă. Strategia ei sfârși într-o surpriză, fiind epatată de educația aleasă, tactul și principiile corecte ale domnișoarei Rabe. Iată, în sfârșit, explică ea întregii audiențe, o guvernantă ideală. Eforturile i-au fost răsplătite, ea devenind pentru câteva zile cea mai importantă persoană din Baden-Baden, deoarece acum putea, la hotel, la fântână sau în parc, să-și prezinte cunoscuții lui Mizzi. În această inițiativă a ei a dat dovadă de toată ingenuitatea demnă de o bătrână codoașă din înalta societate și și-a încasat plata în atenții și complimente. De dragul vechii lor prietenii, primul prezentat fetei, cu un zâmbet dulce, a fost Axel.

Spre propria lui surprindere și privindu-și cu ironie propria slăbiciune, Axel se îndrăgosti cu adevărat de Mizzi. Era pentru el un nou fel de a iubi, mai mult contemplativ decât posesiv, o tandrețe aproape impersonală și o anume teamă. Se bucura – precum un frate sau un vechi prieten – să o vadă înconjurată de admiratori, pentru că se gândea că nimic pe lume nu se potrivește mai bine unei tinere decât să producă fericire! Probabil și pentru că ea primea cu atâta modestie omagiul acestei *jeunesse dorée* a stațiunii, cu o demnitate calmă, de parcă totul nu era decât un tribut pe care orice bărbat tânăr i-l datora și era dornic să-l arate oricărei tinere doamne. Doar vitalitatea și strălucirea ei se intensificară ușor, așa cum o floare se deschide sub o ploaie caldă de vară.

Sentimentele lui Axel aveau și ceva ireal într-însele – se gândea că de ceva timp se îndepărtase de realitate și se apropiase de fantasme – iar acum atrăgea viața însăși în cercurile imaginației lui. Era atât de vie, încât se potrivea bine cu lumea viselor lui.

Se juca făcând scenarii despre soarta tinerei ființe. Și-o imagina în romane, poezii și cântece sau pe fundalul locurilor lui dragi și bine cunoscute din Danemarca, în Langeland.

Exista un lucru care îl fascina în mod deosebit la fată – roșea foarte ușor și din motive doar de ea știute. Dar niciodată un compliment curajos ori o privire scânteietoare și nici măcar o strângere languroasă a suavelor ei degete după un vals nu o făceau să se îmbujoreze. Își privea admiratorii în ochi, chiar și atunci când ei înșiși se fâstăceau și le ardeau obraji. Totuși din când în când, cufundată în propriile ei gânduri, în timp ce muzica răsună în parc sau când vreun bătrân domn, client permanent al stațiunii, prezentându-și omagiile senile îi ținea o prelegere interminabilă despre politică, se întâmpla ca o văpaie să-i cuprindă încet fața, de la gât până la rădăcina părului, făcându-i-o să radieze și să ardă, de parcă s-ar fi aflat sub un vitraliu purpuriu de biserică. Apoi descreștea treptat și se stingea. Era un spectacol frumos și neobișnuit în același timp. Pentru Axel semnifica mai mult – era un mister, un simbol, o manifestare a ființei ei, mai semnificativă decât orice confesiune. Ce fel de forțe din interiorul ei puteau să surprindă și să covârșescă o ființă atât de puternică și proaspătă încât să-i urce tot acel sânge tânăr în obraji?

Se juca în imaginație cu îmbujorarea lui Mizzi. Și-o închipuia căsătorită și fericită, purtată pe brațe, într-un peisaj bogat și splendid, potrivit cu frumusețea ei, și se întreba dacă și atunci va roși la fel. Oare se va aprinde brusc, ca un cer dimineța în răsărit când va sta la fereastră cu broderia ei, sau când, plimbându-se cu soțul ei, se va opri să admire o priveliște? Și ce va însemna îmbujorarea ei pentru cei care o vor observa? Ce compliment mai draguț, mai nobil, mai inteligent, mai generos și mai onest poate aștepta un tânăr soț de la aleasa inimii lui, decât această văpaie puternică și involuntară care îi cuprinde sângele? Unui soț bătrân însă, putea să-i dea de gândit, îngrijorându-l, unuia slab sau vanitos i-ar putea anunța căderea. Era perfect conștient de pericol, pentru că mult timp înainte să o cunoască pe Mizzi se simțise el însuși slab și nepregătit pentru viață. Și dacă după cinci sau zece ani de căsnicie bărbatul și-ar surprinde soția roșind atât de intens și de tăcut, întreaga lui natură de bărbat ar trebui să-i strige: „Atenție, pericol!“ în numele a ceva mai puternic decât regele însuși.

Din când în când i se părea că tânăra se îmbujora la o remarcă cât se poate de trivială și banală dintr-o conversație, de parcă se rușina de prețiozitatea, cruzimea și prostia mediului din jur. Se bucura să vadă asta pentru că simțise el însuși cu amărăciune această găunoșenie a propriei lumi. Se bucura și își spunea: „Acest mugur de trandafir feminin dă dovadă de o dragoste cu adevărat necondiționată și feroce. Este oripilată, îi vine să intre în pământ de rușine sau să explodeze de durere din cauza existenței noastre frivole, artificiale și egoiste“.

Toate aceste fantezii despre Mizzi erau melodioase și se topeau într-un cântec dulce, consolant, în lungile ore când nu o vedea.

Exista însă și o altă temă care ieșea în evidență răsunând amenințător pe fundalul melodiei lui. Tocmai când și-o imagina cel mai clar pe tânără în pădurile de fagi sau pe terasa din casa lui, se făcea că figura întunecată și țeapănă a domnișoarei Rabe se posta neinvitată alături de ea. Se ridica în picioare și chiar acolo îi făcea cu sânge rece solicitarea să revină la realitate, spunând: „Eu știu, și știu că și tu știi, că nu poți să faci față“. „Da, se gândea neîncrezător, chiar dacă reușesc să ies învingător și să părăsesc Baden-Baden călare, cu Mizzi în brațe, pot fi sigur că n-o voi duce cu mine, în spate pe șa, și pe domnișoara Rabe?“

Era un observator atent și, de când o urmărea din ochi pe Mizzi, se convinsese că această frumusețe n-a trăit și nu ar putea supraviețui o singură zi fără să aibă în preajmă un suflet care să-i slujească și s-o servească. Nu-și deschisese niciodată ușa singură, nu-și trăsese vreun scaun cu mâna ei, nu-și ridicase batista de pe podea și nu-și pusese nicicând ea însăși pălăria pe cap. Îmbrăcămintea ei fantastică și copilărească, ca de altfel întreaga ei ființă, de la părul mătăsos și învolburat, la unghiile albe și la subțirile picioare, erau în mod evident curățate, păstrate în ordine și îngrijite cu mare atenție de o sclavă, fără ca ea însăși să se gândească vreodată la asta. Când, într-o zi, i se desfăcuse funda de la rochie, ea încercă să o înnoade la loc, roși și înlemni parcă fără viață până când Fräulein Rabe se grăbi să i-o lege ea. Cu siguranță se lăsa îmbrăcată precum o păpușă. În rutina ei zilnică era atât de neajutorată încât părea că se născuse fără mâini. Întreaga ei existență era construită pe grija vigilentă și neobosită a unor sclavi. Fräulein Rabe era întruchiparea ubicuă și tăcută a acestui sistem și tânărul se îndoia și se temea de trăsătura aceasta a ei.

El însuși fusese crescut în condiții prospere, cu oameni la dispoziția lui și acasă, în Danemarca, era privit ca un tânăr proprietar înstărit și reprezentând o partidă bună. În societatea în care se învârtea însă acum, își dădea seama că nu era decât o vrabie printre șoimi. Se gândea că nu și-ar putea niciodată permite să o înconjoare pe soția lui cu o hoardă de sclavi, așa cum era obișnuită. În timp, aceasta devenise o dependență vitală. Va fi răscumpărată oare această obișnuință de libertatea pe care i-o va acorda viitoarei lui soții? Se va putea compara propria lui dragoste și tandrețe cu cea oferită de servitorii ei? Nu va duce ea oare în casa lui, în brațele lui chiar, dorul domnișoarei Rabe? Gândul îl înfricoșa.

Axel era un apărător al ideilor de libertate, progres și dreptate. Sclavia unui individ față de altul îi repugna și ar fi pus capăt întregului sistem dacă i-ar fi stat în putință. I se părea fascinantă, comică și emoționantă, în același timp, această reminiscență la o tânără ca Mizzi, care în celelalte privințe părea pregătită să-și înfrunte destinul. Cu toate astea, rămânea o urâtă și nefericită rămășiță a unor timpuri întunecate, o piedică și o contradicție în raport cu existența armonioasă și demnă pe care o visa pentru sine și pentru ea.

Mulți dintre rivalii lui i-ar fi putut oferi lui Mizzi atenția cu care fusese obișnuită de mică. Era printre ei un prinț napolitan și un tânăr olandez ai cărui strămoși câștigaseră milioane din plantații în India Răsăriteană – cu siguranță, se gândea el, într-un pur sistem sclavagist. Ultimul era, din punctul de vedere al lui Axel, un tânăr cât se poate de atașant, pe care îl considera în multe privințe superior – și probabil și Mizzi gândea la fel.

Axel era un tânăr care nu se dădea în lături să reflecteze la ce i se întâmpla. Cântărise toate aceste lucruri în nopțile lui albe. Se gândea în timp ce-și sucea capul pe pernă ce bine ar fi dacă Mizzi și-ar

ridica măcar o dată mănua care-i cădea pe jos sau dacă și-ar pune singură în apă buchetul de flori pe care i-l aducea. Dar ea doar îl lăsa pe masă și Fräulein Rabe făcea restul.

Într-o sâmbătă seara, în hotel s-a organizat un bal. Orchestra cânta valsurile lui Strauss și Axel dansa cu Mizzi. Arăta ca o floare și i-o spuse. Ieșiră împreună pe terasă și se uitară la stele. Ea îi spuse că erau la foarte mare distanță și el îi explică părerea oamenilor de știință care cred că sunt populate cu ființe, întocmai ca pământul. Mai târziu, în sala de bal, se nimeriră lângă generalul rus care se uita la o pereche ce dansa.

— Trebuie să-mi dați dreptate, dragii mei prieteni tineri, spuse el, că omul este un animal cât se poate de straniu – pentru el jumătatea este mereu mai valoroasă decât întregul! Iată, îi avem aici, după cum probabil știți, continuă el arătându-i cu degetul pe cei doi care dansau și spunându-le numele, pe Romeo și Julieta! Între familiile lor a existat o veche dușmănie, nici una nu a dat binecuvântare acestei relații și cei doi aici de față au trebuit să lupte din greu până au sfârșit unul în brațele celuilalt. Acum își petrec luna de miere într-un mic castel în munți, la patru mile de aici. În sfârșit sunt singuri și se pot dărui deplin fericirii dragostei lor. Și ce fac ei? Străbat până aici patru mile ca să danseze, pentru că noi avem o orchestră bună și o podea lucioasă, și pentru că ei valsează atât de bine. Unii susțin că valsul e un preludiu al actului de iubire – un fel de *hors d'œuvre*, ca să spun așa – alții că este un substitut al lui. *Mon Dieu!* Ce vedem aici pare mai degrabă floarea, esența actului de iubire: „Jumătatea este mai valoroasă decât întregul!” Dar teoria, adăugă generalul, e valabilă doar pentru temperamentul aristocrat. Un soț burghez ar dansa aici cu perechea sa doar din vanitate, cu o aversiune tainică. Un tânăr țăran și soția lui ar schimba după primul vals sala de bal pe șura de fân.

În acest punct Axel și Mizzi s-au îndepărtat de el dansând. Cum toate îl fermecau și îl emoționau pe Axel în seara aceasta, predica generalului i se păru și ea inteligentă și nostimă. Își imaginează că el și Mizzi se aflau în luna de miere în munți și că veniseră la hotel să danseze, pentru că jumătatea valorează mai mult decât întregul. Deveni pe deplin fericit, când în plin vals Mizzi îl privi – sau, pentru că la Mizzi nu ochii erau cei ce se remarcă, când ea își întoarse fața și gura înspre el. Fața îi strălucea și părea hotărâtă, ca o provocare. Când dansul se termină însă, și el o conduse la locul ei alături de bătrâna doamnă din Anglia, îl anunță cu o voce tandră și șoptită că ea împreună cu Fräulein Rabe urmau să plece marți. Această veste îl aruncă pe Axel de pe culmile fericirii în prăpastia disperării. Brusc, strălucitoarea sală se goli, totul se întunecă în jurul lui, apoi în clipa următoare își spuse că i-au mai rămas totuși trei zile.

Cam la o oră de mers de la hotel, în mijlocul munților și al pădurii de brazi, pe o stâncă, se afla un mic foișor din lemn, construit în stil romantic, ca un turn medieval înconjurat în partea superioară de o creastă de zid. Scara ce ducea sus pe acoperiș era atât de veche și atât de putredă încât nimeni nu se încumetase vreodată să urce. Axel se gândise deseori, în timpul plimbărilor lui când trecuse pe lângă foișor, că de acolo de sus trebuie să fie o priveliște splendidă.

Acesta era locul unde se lăsase adus din oraș de o cabrioletă, duminică, pentru a-și aduna gândurile în singurătate și pentru a-i compune o scrisoare de cerere în căsătorie lui Mizzi. După-amiază era aurie și amorțită și simțea că fusese transpus în mijlocul unei picturi, o clasică imagine italiană în armonie cu starea lui de spirit, o iluzie întărită și de mirosul fin și amar ca de terebentină al brazilor. Dădu drumul vehiculului și urcă treptele care duceau pe donjonul foișorului. Perspectiva de aici de sus îl dezamăgi pentru că brazilii înalți împiedicau o vedere bună. Se uită în văzduh. Cerul de vară deasupra capului său, senin și albastru, era brăzdat de mici norișori albi.

Pe donjon se aflau o masă și niște scaune roase de ploaie și vânt. Era un vis să stai aici și întreaga lume părea nespus de departe. Când privi peste balustradă, văzu la un moment dat o căprioară care ieși din pădure, sări peste o piatră și dispăru în ferigile de pe cealaltă parte. Pe peluza de sub el era o bancă. Își scoase pălăria.

Era de vreo oră aici sus, cufundat în propriile gânduri, din când în când mai scriind câte un cuvânt pe o hârtie de pe masă, când auzi voci pe cărare. Se apropiau încet. Două doamne conversau. Dar discuția era bruiată și întreruptă din cauza uneia dintre ele care plângea și suspina atât de deznădăjduită ca un copil care se pierduse, ca Gretel în pădurea întunecată, sub puterea vrăjitoarei. Printre lacrimi se distingeau câteva cuvinte chinute și revoltate. Era vocea lui Mizzi.

Se ridică brusc de pe scaun și ar fi dorit să-i sară de îndată în ajutor. Aproape s-ar fi aruncat din foișor dacă în aceeași clipă n-ar fi sesizat în plânsul ei un ton jalnic, demn de milă, cum nu se așteptase vreodată să audă din gura lui Mizzi, – parcă era un copil care cerea să fie consolată și mângâiat. Pentru un moment fu cuprins de o gelozie furibundă. Apoi se gândi că Mizzi alesese acest loc în pădure pentru a se plânge unei prietene din stațiune. Ar fi fugit de acolo, dar cum? Și era în orice caz prea târziu acum că o auzise deja plângând. „Poate pleacă mai departe“, își spuse el. Se opriseră însă și probabil se așezaseră pe banca de sub el. Era o situație stranie și cât se poate de dramatică. Stătea deasupra capetelor lor, ca un șoim care urmărește doi porumbei. Nu putea evita să asculte ce-și spuneau.

— Dar dacă îl iubești, scumpa și dulce mea surioară mai mică, spunea una dintre ele, nu este nici o nefericire. Și el te iubește, toți te iubesc. Te găsesc superbă.

Cea care vorbea era Fräulein Rabe. Vocea ei era însă nouă pentru el, mult întinerită față de ceea ce auzise înainte în hotel, mai cristalină, blândă și liberă. Venea din inima vorbitorului. În același timp, răsuna foarte obosită.

După o lungă pauză Mizzi îi răspunse. Această pauză se repetă înaintea fiecărei replici a ei pe parcursul întregii discuții.

— Nu, spuse ea și vocea ei părea de asemenea schimbată. Venea tot din inimă și era liberă, dar evident foarte obosită, ca a domnișoarei Rabe. Nu, nu-l iubesc chiar deloc. Cum aș putea iubi un nătărău, un găgăuță? Cum aș putea iubi pe cineva pe care-l păcălesc? Îi păcălesc doar pe toți, Lotti, și nu-l iubesc pe nici unul dintre ei.

— Totuși, ai fi foarte tristă dacă nu te-ar admira și nu te-ar iubi, îi spuse domnișoara Rabe, care, așa cum aflase el aici în pădure, se numea Lotti.

După o pauză Mizzi replică:

— Da, mă admiră, mă iubesc! Pentru că ei cred că sunt asemenea lor, fără griji, bogată și obișnuită cu ce e mai bun pe lume! Da, el mă admiră, mă consideră o floare, pură, frumoasă și protejată. Nu bănuiește că eu cunosc lumea. Dacă ar ști ce bine o cunosc! Ar rămâne oare îndrăgostit de mine? Cu siguranță că nu.

— Dar nu va afla niciodată, spuse Lotti.

— Bineînțeles că nu, răspunse Mizzi. Prostovanii!

După o pauză Mizzi spuse:

— Dar dacă ar afla? Dacă ar ști că eu mă duc la piață și cumpăr varză, pe care o duc acasă într-un coș? Dacă i-ar spune cineva că am crescut găini și am făcut curat în cotețul lor? Dacă ar ști că am întins rufe la uscat?

Urmă o lungă tăcere.

Axel se gândi că, așa cum stăteau pe bancă, nu puteau privi în sus. Se uită prevăzător prin dreptul deschizăturii din zid. Stăteau cu spatele la el, ținându-se în brațe. Mizzi își pusese capul pe umărul lui Lotti, pălăria era așezată lângă ea, și părul ei frumos cădea în cascade pe spatele mic al celeilalte, aproape acoperindu-l.

— Te mai și amuzi totuși din când în când, spuse Lotti după o vreme. Ai dansat toată noaptea. Și mie mi-ar fi plăcut să dansez.

— Desigur! spuse Mizzi arogantă și malițioasă. Nu te-ai săturat încă să fii Fräulein Rabe?

— Și hainele astea ale mele, izbucni Mizzi cu o voce furioasă și deznădăjduită, mi-au rămas mici. Anul viitor nu-mi vor mai fi bune. Ce-o să mă fac, unde voi putea apărea așa? Trebuie să intru în pământ până anul viitor. Nu voi primi de la nimeni nici pălării, nici pene de struț, mănuși, ciorapi ori rochii de mătase, ca celelalte doamne!

Disperarea ei creștea cu fiecare lucru numit.

— Sunt atât de romantici cu toții! strigă Mizzi. Vor să fie alături de mine în necazul meu, crezând că mama mea vitregă îmi ascunde frumoasele perle, drăgălașii mei cercei și brățările. Dacă ar ști că nu am nimic din toate acestea, nici un colier de perle, nici o pereche de cercei, nici o brățară! Nenorocirea asta e mult mai mare, dar se fac că n-o văd.

Izbucni în plâns.

— Te vei face și mai frumoasă până anul viitor, îi spuse Lotti încercând s-o consoleze.

— Ce mult te urăsc, Lotti! izbucni Mizzi. Cum te disprețuiesc când îmi vorbești ca unui copil. În curând îmi vei spune că sunt mult mai frumoasă fără nimic pe mine.

— Ah, Mizzi! îi reproșă Lotti.

— Da, asta am spus. Știu că e urât să vorbesc așa. Dar nici tu nu ești mai brează când îmi vorbești ca unui copil. Aș vrea să mor!

Plângea de parcă i se frângea inima. Lotti o mângâia spunându-i:

— Nu plânge.

N-o impresionează însă pe Mizzi. La sfârșit îi spuse:

— Hai să murim împreună, Lotti. Lumea asta e prea oribilă, trebuie să existe și un alt fel de loc undeva. Niște savanți cred că pe stele locuiesc oameni, ca pe pământ – simt că acolo sus e un pic mai bine decât aici.

După o lungă tăcere suspină:

— Cum a putut Papá să joace tot ce aveam?

— Papá a fost nevoit să-și apere reputația, spuse Lotti.

— Da, spuse Mizzi cu o voce mică și obosită ca de copil. Bietul Papá!

Au stat din nou o lungă vreme fără să scoată un cuvânt. Apoi Lotti îi spuse cu o voce nesigură, conștientă de temeritatea supozițiilor sale:

— Poate că Axel Leth te-ar iubi chiar dacă ar ști.

Acum răspunsul lui Mizzi veni cât ai clipi, ferm și înfricoșător:

— N-aș suporta, mai bine mor, spuse ea.

După câteva minute Mizzi spuse:

— Hai să mergem. Poate veni în orice clipă cineva și ar vedea că nu ne permitem nici măcar o cabrioletă care să ne aducă aici.

— Nu, răspunse Lotti, le voi spune că doctorul ți-a recomandat plimbări lungi.

S-au ridicat de pe bancă, după scurt timp, și au coborât pe cărare.

Când le-a văzut dispărând printre brazi îmbrățișate strâns, Axel și-a pus brațele pe masă și capul pe ele. Nu știa dacă, în starea de spirit în care se afla, trebuia să râdă sau să plângă.

A stat așa nemișcat aproape o oră. Își ridică apoi capul, sprijinindu-și fruntea cu mâna și încercând să-și pună gândurile în ordine.

Era un iubitor și un cunoscător de artă. Cele două surori tragice din pădure, cu părul lor roșu aprins în bătaia soarelui care asfințea printre copaci, erau, chiar în ciuda înlănțuirii lor, atât de armonios frumoase încât el, acum, le privea aproape cu venerație, ca pe un grup clasic, monumental, două fiice ale lui Laocoon feciorelnice, la fel de fatal pierdute una în brațele celeilalte ca în strânsoarea șarpelui. Rămăsese surprins să constate că în acest moment Lotti îl preocupa cel mai mult. În realitate nu le va mai putea nicicând privi separat. Într-o desprindere clasică, Mizzi putea întoarce pentru o clipă spre el fața ei tânără aprinsă de furie și înspăimântată – dar brațele ei, îmbrățișarea ei, erau de acum înainte ale lui Lotti. O poveste de dragoste cu una din cele două ar fi ceva la fel de absurd și de indecent ca o aventură cu una din gemenele siameze. Încolăcirea șarpelui le unea. Ultimul lucru la care se gândi înainte de a se ridica și a pleca acasă a fost că era fericit și recunoscător destinului că el a fost cel care a auzit dialogul din pădure și nu vreun alt admirator din stațiune. Ar fi putut să le perceapă pe cele două fiice ale lui Laocoon ca pe o pereche aventurieră, în căutarea unei partide bune. El însă știa că această intenție era departe de gândurile celor două fete. Veniseră la Baden-Baden ca o pereche de păsări călătoare în căutarea locului lor de odihnă, după un an, pentru că în acel sezon de vară acolo trebuiau să fie, în Baden-Baden sau într-un alt asemenea loc. Dacă nu ar fi fost aici le-ar fi putut găsi în altă stațiune mondenă. Și oriunde s-ar fi oprit, probemele și soarta lor ar fi fost aceleași. Se îndepărtă încet de foișor, intrând în pădure, un bărbat mai înțelept decât acela care venise aici.

Seara la hotel era mare agitație în jurul apropiatei plecări a lui Mizzi. Axel socoti că unul sau chiar doi tineri o ceruseră în seara aceea pe Mizzi în căsătorie. Bătrâna doamnă englezoaică ceru informații de la Fräulein Rabe despre drumul pe care aveau să-l parcurgă. Guvernanta dădu detalii despre prima parte a călătoriei și spuse că aveau să meargă prin Stuttgart. Aici tânărul olandez interveni pripit spunând că și el trebuie să ajungă cât de repede la Stuttgart și s-ar simți onorat dacă i s-ar permite să le însoțească pe doamne. Prințul italian, care se pierduse în lamentații, realizează brusc că și el avea ceva afaceri în Stuttgart și întrebă dacă poate împărtăși onoarea. Fräulein Rabe și Mizzi schimbă o scurtă privire și primiră oferta. Mizzi fusese strălucitoare în acea seară, cu obrajii aprinși, profund emoționată, purtată parcă pe marele val al disperării pricinuite de propria plecare, simțindu-se în elementul ei. În decursul serii, Axel îi simți pe față privirea de două sau trei ori, dar nu avură ocazia să-și vorbească.

A doua zi dimineață, devreme, Axel ieși în oraș și cumpără un buchet mare de flori pentru Mizzi. Pe felicitarea care le însoțea scrisese cuvintele lui Goethe:

Die Sterne, die begehrt man nicht.

*Man freut sich ihrer Pracht.*⁴

⁴. În germană în original. „Stelele nu ți le dorești, ci te bucuri doar de splendoarea lor“. (N. tr.)

Se gândise să-i scrie mai mult, să-și exprime regretul că n-o va mai vedea, dar renunță, pentru că în acel moment nu dorea să spună un neadevăr.

În aceeași după-amiază, pe când întregul hotel se afla în pădure la o plimbare de rămas-bun în cinstea lui Mizzi, făcu o scurtă scrisoare pentru a anunța și a-și exprima regretele că în mod neașteptat fusese

chemat la Frankfurt pentru restul săptămânii și o lăsa portarului. Apoi merse la gară și luă trenul de Stuttgart.

Mai fusese în Stuttgart înainte, în drum spre Italia. În hotelul unde locuise atunci, primise adresa unui croitor la care își comandă acum un frac și tot echipamentul necesar unui lacheu și ceru să fie gata a doua zi. Își cumpără de asemenea un joben, pe care montă o cocardă. Cunoștea culorile familiei lui Mizzi dintr-un joc cu gaj.

În timpul primei lui vizite fusese cu un prieten din Stuttgart la teatru și acesta îl introdusese în culise. Îl căută acum pe costumierul teatrului și îl preveni că era vorba de un pariu. Două zile trebuia să fie de nerecunoscut, în persoana unui bătrân servitor. Bătrânul om de teatru, care era italian, se alătură de îndată cu trup și suflet planului, întrerupând explicațiile clientului cu o serie de sugestii inspirate și învârtindu-se de câteva ori în jurul lui pentru a-i studia mai bine silueta din toate unghiurile.

Când Axel își scoase costumul de la croitor marți dimineața, îl găsi pe italian, care pregătise conceptul măștii cu real talent, până în cel mai mic detaliu. Soția bătrânului, care fusese și ea făcută părtașă în poveste, veni să-l felicite făcând ultimele retușuri de machiaj. În actul comun al creației lor pasionate, Axel dispăru pentru a reapărea mai bătrân cu treizeci de ani, încărunit în serviciu, cu doi favoriți, ușor bronzat și ridat, cu sprâncenele albite și o cicatrice fină și albă pe bărbia rasă. Înțelese că era o adevărată operă de artă în domeniu. Cei doi creatori nu se mai opreau din exclamații de încântare și abia reuși să scape din mâinile lor. Când, la îndemnul lor, se uită în oglindă, i se strânse inima, atât de străin era personajul care îl întâmpină acolo. Era, de la jobenul cu cocardă la cizme, un respectabil, demn și de încredere bătrân servitor.

Pe drum spre hotel, exersă mersul încet care se potrivea unui lacheu mai în vârstă. Făcu primele experiențe în acest rol la Stuttgart și realizează curând că era mai fâstâcit în prezența portarului de la hotel și a birjarului decât în fața doamnelor elegante și a domnilor. La hotel, comandă cele mai frumoase camere și o cină rafinată pentru seara următoare, cu vin bun și flori pe masă, pentru două doamne care trebuiau să sosească de la Baden-Baden. Spre prânz era el însuși înapoi în stațiune.

Când Axel, mult timp după aceea – foarte mult, pentru că memoria îi ascunse în primii ani amintirea celor petrecute –, relua în gând aventura, se mira cât de calm și de sigur pe el fusese de la început până la sfârșit.

Era o zi luminoasă, cu ploaie mărunță de parcă întreaga natură din stațiune plângea plecarea lui Mizzi. Nimeni de pe stradă sau din hotel nu se gândea vreo clipă să pună la îndoială veridicitatea servitorului. La hotel, se prezentă respectuos și demn portarului Frantz drept lacheul lui Mizzi și îl rugă să anunțe doamnele că sosise și le aștepta ordinele în vestibul. Un piccolo urcă să ducă vestea și un minut mai târziu Mizzi însăși ieși, într-un pardesiu scurt gri cu o pălărie copilărească de paie legată sub bărbie, apropiindu-se de locul unde el o aștepta respectuos cu jobenul în mână. Coborî repede și ușor treptele, evident încurcată și derutată, cu ochii larg deschiși. Când dădu cu ochii de el, se opri, înainte de a ajunge jos, de parcă ar fi văzut o fantomă. Îl măsură, cu privirea senină și înspăimântată, din cap până în picioare – cu covorașul lui de călătorie pe braț și pălăria cu propriile ei culori pe care o ținea în mână. Fața ei se îmbujoră violent, apoi păli imediat, gura arzându-i și apoi albindu-se. Pentru o clipă avu senzația că își va pierde cunoștința. Dar cu o încordare de durere și disperare se ținu pe picioare, stătu drept și continuă să coboare încet și aproape amenințător ultimele trepte, până ajunseră față în față.

În acel moment, două doamne intrară grăbite în vestibul, își închiseră umbrelele și își scuturară apoi rochiile bogate, lamentându-se de vremea ploioasă de afară. Când o observară pe Mizzi, se apropiară de ea și o strânsă în brațe.

— Doamne, chiar trebuie să pleci astăzi, dulce copilă? o întrebară ele.

Cele două îi aruncară lui Axel o privire scurtă și apoi se întoarseră spre Mizzi:

— Este servitorul tău?

Mizzi stătu o clipă pe gânduri apoi spuse „Da“, cu buzele livide și tremurânde.

— Ai trimis după el pentru a vă însoți pe drum? spuse una din doamne. Ai procedat foarte înțelept. E

atât de neplăcut pentru două doamne să călătorească singure.

Axel văzu cu coada ochiului în capul scărilor, deasupra lui Mizzi, apărând figura domnișoarei Rabe.

— Arată ca un bătrân de treabă, îi spuse în franceză lui Mizzi una dintre cele două doamne. Cum îl cheamă?

— Frantz, răspunse Mizzi.

— Bună ziua, Frantz, i se adresară prietenos doamnele lui Axel. Sperăm, Frantz, că vei avea mare grijă de doamne pe parcursul călătoriei.

Întregul Baden-Baden era pe peronul gării pentru a-și lua rămas-bun de la Mizzi, trăsura ei plecase de la hotel plină de flori. Axel le urma într-un alt vehicul cu bagajele. Cumpărase dinainte biletele și rezervase locuri în tren, iar acum le ajuta pe doamne să se instaleze confortabil. O fetiță de la hotel care se atașase în mod special și copilăresc de Mizzi plânse cu lacrimi mari la despărțire și îi dăruî un trandafir. Mizzi se aplecă să o sărute pe față și în mișcare părul îi căzu încântător pe umeri. Își puse trandafirul la piept, zâmbindu-i copilei. Din compartimentul lui, Axel privea batistele albe fluturate ca un cârd de fluturi în aer, în timp ce trenul se punea în mișcare.

Toată ziua se comportase calm, ca un om conștient că reprezintă mâna destinului. Chiar apropiata despărțire de Mizzi, pe care o simțea ca pe o durere fizică, părea într-un mod miraculos să-l întărească și să-l mențină pe această cale pe care și-o alesese singur, prima dată în viața lui. În tren intră în vorbă cu pasagerii din jurul său și ajută o femeie cu un copil mic și două coșuri grele. Un muncitor din cupeu îi împrumută un ziar și îi ținu o lungă prelegere înfocată despre politică.

De două ori în acea zi ochii lor se întâlneau. În timp ce trenul oprise într-o mică haltă ea coborî și se plimbă un pic în sus și în jos pe peron cu unul dintre admiratorii din Baden-Baden care îi ținea umbrela. Celălalt domn rămăsese pe scările cupeului și conversa cu Fräulein Rabe, care nu se încumetase să iasă în ploaie. Niște copii vindeau fructe în spatele peronului și cavalerul îi predă umbrela lui Axel și alergă să-i cumpere piersici lui Mizzi. Iată-i deci singuri și obligați de umbrelă să stea aproape unul de altul. Se gândea că i-ar fi făcut desigur plăcere să-l plesnească. L-ar fi ucis cu siguranță, dacă ar fi scăpat apoi nepedepsită, pentru că era furioasă și fără frică ori îndoială. Ceea ce o oprea însă – și din același motiv rămânea fără voce de câte ori îi vorbea sau se uita la el mai mult de o clipă – era un simbol sfânt, mai puternic decât ea însăși: cocarda în culorile familiei atașată la pălăria lui. Când Fräulein Rabe o strigă, îl lăsa să o însoțească de-a lungul peronului ținându-i umbrela.

În decursul acestei plimbări de vreo sută de pași, relația dintre Axel și Mizzi crescuse și se împlini. Când se opriră în fața cupeului, era fixată în forma ei finală și inalterabilă. Axel Leth dispăruse din existența ei și Frantz, servitorul, îi luă de acum înainte locul.

Axel înțelesese în acel moment, ținându-i sus umbrela deasupra capului – aproape ca o reverență, pentru că era el însuși în livrea –, că dependența stăpânilor de sclavii lor este mai puternică decât moartea și mai înfricoșătoare decât iadul. Sclavul ține în mână soarta stăpânului său așa cum îi ține umbrela.

Axel Leth pe care îl iubea putea s-o trădeze pe Mizzi, ceea ce ar fi rănit-o și ar fi înfuriat-o, poate chiar i-ar fi frânt inima. Dar în mijlocul durerii și al furiei, ea rămânea ea însăși – el putea doar să-i

învăininezee existența, dar nu putea să i-o spulbere.

Existența ei depindea însă de loialitatea servitorului ei, Frantz, de devotamentul lui neclintit. De supunerea și de respectul lui, viața ei atârna precum un fir de ață. Dacă Frantz ar fi trădat-o, toate simțurile și rațiunea ei ar fi trădat-o. Plecarea lui ar însemna ruina întregii sale existențe – ca o casă de sub care fuge pământul – dacă s-ar îndoii de Frantz ar trebui să se îndoiască de ea însăși. De aceea, dacă n-ar fi în orice moment sigură că Frantz și-ar da viața pentru ea, i-ar fi imposibil să trăiască.

Dacă un admirator refuzat ar deranja-o, în propria ei casă, sau un iubit gelos i-ar face o scenă, ea l-ar chema pe Frantz, rugându-l să-i conducă afară pe domni. Și iubitul disperat, care ar fi fost gata să-i înfrunte tatăl sau soțul, n-ar îndrăzni să se opună puterii lui Frantz și l-ar urma la poartă fără un cuvânt.

Când reveni în compartimentul lui și trenul se puse din nou în mișcare, se gândi: „Dacă se întâmplă vreun accident feroviar, primul lucru la care ea se va gândi va fi salvarea lui Frantz“.

La Stuttgart cele două doamne însoțite de cavalerii lor se lăsară cu totul în mâinile lui Frantz. Le duse la hotel, stând pe capra birjei, și portarul, care îl recunoscuse de îndată, îi înmână cheile.

Acum, când înțelegerea dintre ei era perfectă, Axel ghici motivul neliniștii celor două surori și a fricii de el. Ele își închipuiau că le va urma până la sfârșitul drumului, că era misiunea lui să nu le scape din ochi și că le va vâna, să zicem așa, până la moarte. Cu siguranță plănuiseră, înainte ca el să apară, ca a doua zi dimineață să părăsească hotelul pe ascuns, fără să-și ia rămas-bun de la cineva. Acum tremurau ca două păsări prinse în laț, văzând că libertatea lor era pe cale să dispară fără urmă, amenințată de un urmăritor răzbunător și vigilent. Îl speria gândul că ar putea să-l privească și așa. De îndată ce le văzu bagajele urcate și se uită grijuliu împrejur, ca totul să fie în ordine, o întrebă respectuos pe domnișoara Rabe dacă le mai putea ajuta cu ceva, pentru că în caz contrar ar dori să plece în aceeași seară mai departe, pentru a le putea primi cum se cuvine, când ajung acasă. Observă cum frica dispăru de pe fața surorii celei mari, cuprinsă de o vizibilă ușurare. Mizzi stătea în clipa aceea cu spatele la el, dar observă și în figura ei aceeași eliberare, fără ca ea să se fi întors sau să fi spus vreun cuvânt.

Puțin timp după aceea, se afla în vestibul, singur – de atunci vestibulul pentru el a devenit cea mai importantă parte a unei clădiri, locul unde se desfășoară cele mai însemnate lucruri. Misiunea lui era împlinită, acum putea să plece. Nu era posibil ca totul să se fi terminat, trebuia să mai fie ceva, își spunea el. Trebuia să o mai vadă o dată, când va coborî treptele ca să vină la cină. În timp ce oaspeții hotelului treceau pe lângă el și intrau în sala de mese, el se așeză în așa fel încât să vadă prin ușa întredeschisă și observă cu satisfacție pe masa doamnelor un mare buchet de flori. Cei doi domni din Baden-Baden le așteptau asemenea lui în vestibul, fără să-l vadă, pentru a lua cina în aceeași sală cu cele două doamne, neîndrăznind, desigur, a le cere voie să se așeze la masa lor. În final cele două surori coborâră. În ciuda emoțiilor puternice prin care trecuse întreaga zi și a nesiguranței viitorului lor, radiau de fericire și păreau în perfectă armonie cu viața. Simțeau grija lui Frantz în toate cele înconjurătoare, erau în mâinile lui. Își salutară cavalerii din Baden-Baden și schimbară cu ei câteva cuvinte, atât de zâmbitoare și tandre cum nu le mai văzuseră aceștia, încât cei doi bărbați fură surprinși și cucerți. Acum și ei deveniseră prietenii celor două surori, nu dușmanii lor ascunși. Întreaga existență era prietenoasă și sigură, pentru că Frantz, devotatul Frantz era aici. Intrară cu toții în sală și el se pregătea să plece, să iasă în ploaie.

Deschisese deja ușa grea de la intrare și se uita afară pe strada gri când se auzi strigat de vocea joasă și clară a lui Mizzi, care îl ruga să intre. Ieșise din sala de mese și stătea în mijlocul culoarului. În ea nu mai era nici o neliniște, se maturizase devenind, în ciuda rochiei și a pălăriei, un veritabil martir.

— Iată scrisoarea, Frantz, spuse ea și îi înmână un plic.

În timp ce-l lua, îi atinse fin degetele cu ale sale. Îi sărutase mâna înainte de multe ori, o ținuse de talie în timp ce dansaseră, dar nici o atingere nu fusese atât de încărcată de semnificație ca acea trecătoare întâlnire a degetelor lor. Atingerea era solemnă, ca atunci când mirele și mireasa uniți în fața altarului sunt rugați de preot: „Să vă uniți mâinile pentru asta“.

Axel plecă de la hotel la costumierul său, care-i păstrase vechile haine. Bătrânul nu era acasă, dar amabila lui soție îl ajută pe Axel să-și schimbe hainele, îl demachie și se interesă discret de soarta pariului său. Când procesul destul de dureros se încheie, ea îl întoarce ca pe o păpușă spre oglindă. Era din nou Axel Leth, cel de altădată, o persoană care nu însemna nimic pentru nimeni pe lumea asta. Frantz dispăruse și nu avea să se mai întoarcă niciodată. Ar fi putut pleca încotro dorea, dar luă trenul spre Frankfurt împins de un vag și familiar respect pentru adevăr.

Când primi împachetate hainele lui Frantz, scoase din ele plicul de la Mizzi. Îi aparținea lui Frantz și el nu avea de fapt nici un drept să-l deschidă – doar poate dacă nu conținea un mesaj pentru Axel Leth trimis prin Frantz. În plic era un trandafir. Era presat, dar încă moale și umed, era acel trandafir pe care i-l dăruise lui Mizzi copila de pe peronul din Baden-Baden.

Când Axel reveni după câteva săptămâni la Baden-Baden, hotelul mai jelea încă după Mizzi, dar tristețea era pe cale să se estompeze transformându-se într-o tandră melancolie, care curând avea să fie uitată de tot mulțumită sosirii acolo a altor doamne frumoase. Axel își socoti încheiat tratamentul și fixă ziua plecării lui spre Danemarca. Bătrâna doamnă din Anglia era cea mai loială prietenă a lui Mizzi și îl invită de două ori în drumeții pentru a-i povesti despre ea. Era convinsă că tânărul o ceruse în căsătorie și fusese refuzat, lucru pe care-l simțea ca pe o victorie a genului feminin, și se amuza acum învărtind cuțitul în rana din inima lui. Îi recapitulă calitățile fermecătoare și virtuțile ca un cunoscător. Mizzi era un boboc ce anunța o mare doamnă, o prețioasă fecioară educată după principiile vremurilor de altădată, fără să aibă cunoștință de lumea joasă și comună în care unii dintre noi trăim – un crin, o tânără lebedă. Judecând după societatea noastră, putem fi siguri că în următorii o sută de ani nu va mai apărea pe fața pământului o astfel de tânără, care să merite într-atât prețuirea bărbaților. Și cum vor putea bărbații, aceste biete ființe slabe, să mai trăiască? Ce trandafir! Ce crin! Ce picioare splendide!

În singurătatea de pe terasă, în noaptea aceea, Axel își deplânse singurătatea. Totuși își păstră calmul și încrederea în fatalitate.

La câteva zile după ce revenise la Baden-Baden, făcuse o drumeție la o cascadă din munți. Ziua era închisă, după o săptămână ploioasă, și cărarea era umedă. Printre copaci susurul cascadei părea însăși vocea peisajului montan – un cântec, o elegie – și mirosul apei în cădere aproape chinuitor de proaspăt. Se așază pe o piatră și se gândi la Mizzi.

Ce se va alege de cele două surori care au avut sinceritatea și curajul să-i arunce vieții toate minciunile în față? Cum le va merge celor două preotese caste și aurite ale unui ideal care dispărea perpetuu din banala și cruda realitate – celor două fete frumoase și neajutorate ce nu puteau trăi fără sclavi? Nicicând libertatea unui individ nu ar fi putut reprezenta o necesitate mai vitală decât era dependența de sclavi a acestor două doamne.

Anul viitor cu siguranță rolurile aveau să se inverseze, Lotti va apărea drept stăpâna de sclavi și Mizzi supusa ei. Lotti ar putea juca rolul unei doamne sofisticate și slăbite, purtată în cărucior, pentru a avea la fel de puțin nevoie ca Mizzi, în rolul de copilă, de rochiile, bijuteriile sau penele de struț după care suspina surioara cea mică în pădure. Mizzi va fi atunci doamna ei de companie, drăguță și modestă, în uniformă de infirmieră, înțelegătoare cu toanele tiranice ei stăpâne. Se consola cu gândul că și atunci, în singurătatea pădurii, vor putea plânge una în brațele celeilalte, sărutându-se ca două surori.

Privi îndelung cascada. Torentul clar cădea printre mușchi și pietre ca o impresionantă coloană luminoasă. Forma lui nobilă rămânea neschimbată de-a lungul întregii zile și era aceeași noaptea, când nimeni nu se uita la el. În mijlocul șuvoiului, o cascadă mică se forma acolo unde apa întâlnea un colț de stâncă și până și aceasta rămânea imuabilă, ca o crăpătură recentă în faldurile marmurii. Dacă s-ar întoarce în zece sau douăzeci de ani, toate ar arăta ca acum, o armonioasă și eternă operă de artă. Și totuși, aici, în fiecare secundă, noi mase de apă se aruncau peste marginea stâncilor, cădeau în adâncuri, se spărgeau și dispăreau. Era o continuă destrămare, un vârtej constant și o neîntreruptă catastrofă.

Se întrebă, ușor amețit de priveliștea cascadei, dacă în viața unui om există fenomene paradoxale asemănătoare. Se poate supraviețui oare în blestem, se poate menține o continuitate în cădere și echilibrul în mijlocul unor perpetue și clasice fugi și îndepărtări? În muzică există așa ceva și se numește Fugă.

D'un air placide et triomphant

Tu passes ton chemin, majestueuse enfant.

Héloïse

Frederick Lamond era un tânăr englez, descendent al unui lung șir de teologi și oameni de știință, el însuși student la filozofia religiei. De timpuriu atrăsese atenția profesorilor săi prin talent și sârguință și, în 1870, la douăzeci și trei de ani, primi o bursă universitară și plecă la Berlin. Scrisa o carte despre știința pocăinței la care lucra cu pasiune.

Până atunci Frederick dusese o viață liniștită și retrasă printre tomuri, dar acum fiecare zi îl surprindea cu noi și inedite senzații. Lumea se deschidea înaintea lui ca o imensă carte veche și își întorcea singură pentru el pagină cu pagină. Cel mai nou fenomen care îl interesa era pictura. Sfătuit de un prieten, s-a dus într-o zi la Das alte Museum pentru a vedea tabloul lui Venusti *Isus pe Muntele Măslinilor*. Nu știuse că există atâtea picturi pe lume și fu fermecat și cucerit când se văzu încercuit de imagini care aveau legătură cu studiul său. Veni apoi din nou să le vadă și de la arta religioasă trecu la operele profane. Frederick era un tânăr simplu, nu avea pe nimeni să-l instruiască și nici vreo pretenție că s-ar pricepe la artă, așa că revenea de fiecare dată doar pentru că în mijlocul lor se simțea fericit. Cu timpul ajunsese să cunoască cele mai multe personaje biblice din imagini și să se descurce destul de bine și în privința figurilor mitologice și alegorice. Da, făpturile tăcute și minunate din galerii deveniseră cercul lui de prieteni de la Berlin, în afara muzeului el fiind destul de reținut în a-și face cunoștințe.

În timp ce el, cu gândurile lui, trăia astfel, lumea din jur nu stătea pe loc, dimpotrivă, se petreceau schimbări dramatice în fiecare zi, într-un vârtej năucitor. Un război mare era pe cale să izbucnească. Importanța momentului deveni evidentă și pentru Frederick, atunci când, într-o caniculară zi de iulie, se întâlnește pe stradă cu un cunoscut de pe unul dintre domeniile parohiale ale tatălui său, din Anglia. Conaționalul lui îl salută emfatic, cu un citat din Shakespeare: „Lamond, pe viața mea!” și tăbărește îndată asupra lui pentru a-și descărca tânărul suflet avântat, spunându-i toate bârfele și părerile lui despre iminentul război franco-german. Avea un frate angajat la ambasada din Paris și îi explică lui Frederick că armata franceză era extrem de bine dotată și că populația de pe străzile capitalei striga: „À Berlin!” Frederick realizează în timp ce asculta istoriile din timpul mesei că știa de mult într-o anumită măsură ceea ce-i împărtășea prietenul său, dar parcă doar într-un strat de suprafață al conștiinței lui. Inima lui era de partea franceză și spera în victoria ei. „Ar fi înțelept să plec cât de curând din Berlin”, își spuse el.

Își adună manuscrisele, plăti chiria pensiunii unde stătuse, își făcu bagajele și merse în ultima lui zi berlineză la Das alte Museum pentru a-și lua rămas-bun de la prietenii lui, picturile. Se rugă în gând să fie ferite de stricăciuni în asediul și urgia ce vor urma. Apoi luă trenul până la graniță. Nu ajunsese departe când își dădu seama că plecase totuși prea târziu. Deplasările deveniseră o întregă aventură și, curând, nu mai putu nici înainta, nici da înapoi. Își schimbă planul și decise să meargă la Metz, unde avea cunoștințe. Nu reuși însă să ajungă nici la Metz. Rămase până la urmă blocat într-un mic orașel de provincie, Saarburg, de lângă graniță.

În hotelurile și pensiunile din Saarburg, cunoscute și alți călători naufragiați, toți francezi. Erau acolo un preot bătrân, care venea de la un colegiu din Bayern, două călugărițe de la o școală monastică, o văduvă durdulie cu ochi negri – fostă proprietară a unui hotel dintr-un oraș de provincie, un producător

de vinuri și un comis-voiajor. Toate aceste persoane se aflau într-o stare de spirit cât se poate de agitată. Cele mai optimiste dintre ele sperau să obțină viza de trecere în Luxemburg și de acolo în Franța. Pesimiștii relatau însă povești înfricoșătoare despre francezi acuzați de spionaj și executați. Proprietarul hotelului era nepoliticos cu oaspeții săi pentru că majoritatea plecaseră în grabă, fără bagaje și fără bani, el fiind și ateist pe deasupra, cu un dinte împotriva Bisericii.

Pentru fugarii înspământați lipsa de griji a tânărului englez era ceva liniștitor și veneau să-i povestească temerile lor. Ca să-i mai treacă timpul, el purta lungi discuții religioase cu bătrânul preot. Acesta îi mărturisi că în tinerețe scrisese un tratat despre lepădarea lui Petru. În replică, Frederick îi traduse câteva pasaje din manuscrisul la care lucra.

În ultima zi din iulie, pământul și aerul din Saarburg începură să clocotească și să asude, prevestind marile evenimente ce se apropiau. Zvonurile erau că trupele germane vor trece prin oraș, în drum spre granița franceză. În așteptarea lor, patronul deveni extrem de grosolan cu francezii din hotel, le făcu pe cele două călugărițe să plângă și, după o scenă cu el, văduva acuză amețeli puternice și fu nevoită să stea la pat. Întreaga societate se purta cât se putea de liniștit.

În mijlocul acestor mișcări furtunoase, sosi de la Wiesbaden la pensiune, însoțită de camerista ei, o doamnă de origine franceză, care deveni de îndată centrul micii lor lumi.

Frederick îi văzu întâi numele pe geamantanele din holul hotelului și fu surprins de sonoritatea lui măreață ce amintea de timpuri eroice din istoria Franței. Crezuse că astfel de nume erau de mult dispărute și se aștepta acum ca reprezentanta celui care supraviețuise să fie o maiestuoasă doamnă în etate, un spectru al vremurilor de altă dată. Constată însă, văzând-o, că era de aceeași vârstă cu el, înfloritoare ca un trandafir și de o mare frumusețe. Se gândi: „Pare o leoaică plimbându-se în mijlocul unei turme de oi“. Cu siguranță își amânase plecarea din Wiesbaden atât de mult pentru că era incapabilă să-și imagineze că ei personal i s-ar putea întâmpla ceva rău sau neplăcut. Refuzase din capul locului să creadă așa ceva. Îi salută pe fugarii palizi cu o reținere mândră și calmă, părându-i-se firesc ca ei să o întâmpine cu nerăbdare, ca și cum i-ar fi așteptat sosirea. Față în față cu pericolul iminent, cu lipsa de curaj a conaționalilor ei și cu impertinența patronului, siguranța și aroganța ei creșteau tot mai mult, dobândind o intensitate heraldică și făcând-o să semene cu o leoaică în armură. În ciuda tinereții ei și a frumuseții fine și înfloritoare, Frederick o vedea devenind din oră în oră tot mai mult acea „*dame haute et puissante*“ pe care o cunoștea din cărțile lui, întruchiparea însăși a vechii Franțe. Îi făcu dintr-o mișcare vânt patronului, care nu se mai arătă pe acolo, și introduse un alt fel de trai în hotel. Plăti datoriile celor săraci și trimise după cel mai bun doctor din oraș pentru Madame Bellot. În câteva dintre aceste activități, avu nevoie de un curier și așa îl întâlni pe Frederick.

Dacă ar fi cunoscut-o pe tânăra doamnă cu șase luni în urmă, înainte să fi plecat din Anglia, Frederick ar fi fost extrem de fâstâcit și timorat în prezența ei. Acum îi părea familiară și se simțea într-o relație apropiată, dacă nu cu ea însăși, cel puțin cu surorile și prietenele ei. Pentru că, deși părea pe de-a-ntregul și în mod rafinat modernă în toată apariția ei, făcea fără îndoială parte din categoria zeițelor lui Tițian și Veronese. Buclele ei șerpuiunde străluceau în același auriu blând ca al lor, se purta în același mod maiestuos de feminin ca ele, când dansau, când se plimbau sau când tronau în fotolii, și pielea ei avea aceeași prospețime și luciu ca a dalbelor brațe zeiești.

O mică pălărie de vânătoare cu o pană de struț purpurie îi împodobește capul, purta o rochie sidefie de mătase foarte bogată, mănuși lungi din piele de căprior, în jurul gâtului alb o bentiță de catifea neagră, în urechi avea perle și pe degetele lungi și rotunde, diamante. Frederick nu întâlnise în viața lui o femeie în carne și oase care să semene măcar de departe cu ea. Dar o privise de multe ori, de foarte aproape, între

ramele aurite din galerii. Călugărițele îi povestiră că fusese căsătorită de foarte tânără și rămăsese văduvă, dar mai mult nu reuși să afle. Știa el mai bine, fără să i se spună, cum își petrecuse ea până acum vremea: printre coloane de marmură, înconjurată de o verdeață nobilă, în fața mării azurii și a stâncilor corai pe care le știa de pe pânze. Poate avusese chiar un mic sclav negru care-i stătea la dispoziție. Din când în când gândul îi rătăcea și și-o imagina în perfecțiunea zeiască a lui Venus. Aceste fantasme erau impersonale și fără vreun gând ascuns nu ar fi îndrăznit pentru nimic în lume să se apropie de ea.

Ea îl trata prietenos și protector, ca o soră mai mare, din când în când repezindu-l însă, parcă pierzându-și răbdarea cu o lume mult mai puțin perfectă decât ea însăși. Frederick se gândea că ei doi, deși despărțiți de foarte multe, aveau totuși unele lucruri în comun. Se înțeleseseră parcă să ignore relații și evenimente care pentru restul lumii erau de mare importanță. Diferența era că el disprețuia acele laturi ale vieții pentru că știa că în multe privințe ele nu-l afectau sau le era străin. „Dar ea, se gândea, ea respinge după bunul ei plac lucrurile neplăcute și se simte îndreptățită să le îndepărteze fără urmă. Pentru că ea stăpânește lumea, îi este superioară, și nu admite nesupunere din partea ei. Este descendenta unei rase puternice, strămoșii ei au fost cuceritori și domnitori și, desigur, și tirani. Pretinde dreptul primului născut și nimic mai mult.“ Din semnăturile de pe comenzi și note de plată îi află și prenumele. Se numea Héloïse.

Conștienți de puterea doamnei Héloïse, oaspeții din hotel au petrecut câteva zile fericite. Exagerau chiar un pic propria încredere în ei înșiși. La masa de seară, cu un pui și o sticlă de vin în față, s-au destins complet. Au vorbit liber și optimiști despre război iar comis-voiajorul, un bărbat scund, dar cu voce foarte frumoasă, le cântă câte ceva. În sufragerie era un pian și bătrânul preot îl acompanie. La sfârșit, întreaga societate izbucni zgomotos și triumfător în *Partant pour la Syrie*. În mijlocul unei strofe, se auziră bătăi în ușă, dar continuă să cânte terminând toate strofele și se despărțiră încrezători și binedispuși.

Ziua următoare trupele germane intrară în Saarburg, întâmpinate triumfător și cu încântare și în aceeași după-amiază fugarii din hotel fură reținuți și duși pentru anchetă la șeful poliției.

Spre surprinderea sa, Frederick află că el și bătrânul preot erau acuzați de spionaj, în baza lungilor lor conversații și a hârtiilor cu note. Șeful poliției era convins că pasajul din *Isaia* 53.8: „Trecerea poporului meu“ dădea explicații despre ziua și ora înaintării germane. Frederick admise că auzise și înainte interpretări originale ale pasajului din *Isaia* și încercă răbdător să se disculpe. Realiză însă curând că acest funcționar mărunț, la fel ca alte persoane din Saarburg, era exaltat peste măsură și devenise imun la orice raționament. În decursul zilei, înțelese că după toate aparențele urma să fie împușcat în aceeași seară. O emoție puternică îl cuprinse la acest gând. „Acum voi afla în sfârșit dacă există viață după moarte“, se gândea. Îl izbi însă gândul că preotul urma să afle și el, în același timp, și nu se putea consola cu asta – bătrânul fusese atât de inflexibil în doctrina lui.

În ciuda așteptărilor, polițistul se plictisi spre seară de întreaga tărașenie și își duse acuzații înaintea celor trei ofițeri germani care trăseseră într-o vilă de la marginea orașelului, al cărei proprietar fugise de teama invaziei franceze. Aici se întâlniră cu restul cunoștințelor lor de la hotel.

Atmosfera din vilă era mult diferită de cea din celula poliției. Cei trei ofițeri se bucurau de ocazia de a lua masa în salonul împodobit cu brocarturi vișinii, cu garnișe de argint și mari picturi pe pereți. Vinul și desertul se mai aflau în fața lor pe masă și radiau din cauza băuturii dar, mai ales, datorită mândriei de învingător. În urmă cu o oră, aflaseră rezultatul confruntării de la Wissenburg și telegrama se mai zărea încă printre pahare.

Unul dintre ei era un domn înalt și cărunt cu o față slabă și o frunte lată, celălalt un bărbat greoi, care părea să nu înțeleagă franceza. Al treilea se comporta ca un superior al acestora, o *persona grata* acolo. Îl lăsară pe el să conducă interogarea prizonierilor pentru că vorbea franceza cel mai bine și avea darul de a-i binedispune cu incredibila lui poftă de viață, chiar după o zi lungă și obositoare. Era foarte tânăr, uriaș și atât de deschis la păr și la ten, încât părea să lumineze totul în jur, cu brațele, picioarele și fața masive, făcându-l să semene cu o tânără divinitate. Celor de la hotel le arăta un dispreț ironic și neglijent și părea să nu se teamă nici de Dumnezeu, nici de diavol – cu atât mai puțin de vreun francez – până când privirea lui căzu pe Madame Héloïse. Din acel moment ancheta se transformă într-o încercare de forță între ei doi.

Asta era ceea ce observase Frederick. Nu avea însă experiență în astfel de confruntări și, pentru că ea, după ce îi întâlni ochii tânărului, nu-i mai aruncă nici o privire, în timp ce el nu-și desprindea de față și de silueta ei privirea blondă, nu înțelegea dacă ofensiva era în mâinile ei sau ale lui.

Cei doi semănau unul cu celălalt și ar fi putut ușor trece drept frate și soră. Fiecare înțelesese că avea în față un adversar de temut. Pe măsură ce interogatoriul înainta, germanul transpira tot mai mult de frică și ea devenea tot mai palidă. Și totuși, nimic nu-i putea ține separați. Frederick era convins că se vedeau aici pentru prima dată. Cu toate astea, în salonul vilei urma să fie decisă o dușmănie de veacuri. Se întreba dacă era vorba depre un conflict între națiuni, pe care-l moșteniseră, sau de ceva mai profund, ceva ce dura de și mai mult timp, dintotdeauna.

Tânărul german începu să-i explice că nu merita efortul să-și continue călătoria spre Paris. O întrebă cum ajunsese în compania camarazilor ei de aici și dacă își considera conaționalii mai periculoși decât pe ea însăși. Ea îi răspunse scurt, cu bărbia în vânt. Frederick pricepu că soarta lui și cea a colegilor lui de suferință erau în mâinile ei. Știa, de asemenea, că, evident, nici o ființă umană din jur și cu atât mai puțin acest tânăr soldat nu ar suporta mult timp să o vadă adresându-i-se cu această mină și pe acest ton – și totuși o admira și o felicita în sufletul său pentru maiestuoasa insolență de care dădea dovadă. În mod inevitabil, spre sfârșitul conversației, germanul se apropie de ea fluturând o hârtie în mână și vorbindu-i drept în față. În aceeași clipă ea își trase cu o mișcare calmă faldurile fustei înapoi, așa încât să nu fie atinse de el.

El se opri brusc în mijlocul unei fraze, sufocându-se.

— Doamnă, începu el foarte rar, nu aveam de gând să vă ating rochia. Dimpotrivă. Vă voi face o propunere. Vă voi da viza de intrare în Luxemburg dumneavoastră și prietenilor dumneavoastră, așa cum ați dorit. Puteți veni să o luați într-o jumătate de oră. Dar va trebui să veniți fără această rochie pe care cu atâta grijă o feriți de mine. Va trebui să veniți, ca să vorbesc limpede, în costumul zeiței Venus. Este în tot cazul o ofertă foarte generoasă, Madame, mai adăugă el după o clipă de tăcere de mormânt.

La auzul propriilor cuvinte, sângele îi urcă violent în obraji.

Inima lui Frederick se opri covârșită de oroare și suferință. Parcă cineva i-ar fi arătat o imagine deformată a propriilor lui fantezii cu Héloïse. Lumea lui se întorsese pe dos și îi venea să verse. Devenise un deșert, rămășița unui incendiu și el însuși o ajutase să ajungă așa.

Se uită la Héloïse. Insulta o schimbase și părea că luase foc. Se întoarse spre ofensator și Frederick nu o mai văzuse nicicând atât de aprinsă de curaj și aroganță, pregătită să-i rădă inamicului în față. Mizeria acestei lumi nu o atinge deloc, se gândea el surprins și recunoscător, ea se află mult prea sus. Un moment mâna îi zbură în sus spre gulerul mantiei, ca și cum, chinuită fiind de dispreț și silă, simțea nevoia să își desfacă haina sub bărbie, dar se răzgândi și, în secunda următoare, era din nou nemișcată. Mâna ei căzu

încet și cu ea sângele din obraji. Se făcu foarte palidă. Se întoarse înspre colegii ei de suferință și își lăsă privirea să alunece peste chipurile lor înlemnite și îngrozite.

Cei doi ofițeri mai în vârstă se foiau în scaune. Tânărul le flutură hârtia prin față.

— Ce? strigă el. Cum adică? „Trecerea poporului meu.“ Și capitolul și versetul alăturate! Avem un întreg cuib de spioni în fața noastră, domnilor, cu ea – și arată violent cu degetul spre Héloïse – în fruntea lor. De ce ar fi ajuns altfel tocmai aici? De ce n-a renunțat, să ne fi lăsat în pace?

Îi vorbi din nou, neputând să-i dea drumul.

— Sunteți sigură că m-ați înțeles? urlă el.

— Nu, nu sunt sigură, răspuse ea. Limba franceză nu se potrivește deloc cu propunerea dumneavoastră. Ați putea fi atât de bun să o repetați în germană?

Asta îi venea foarte greu, dar o făcu până la urmă. Héloïse își scoase pălăria așa încât părul auriu îi strălucea în lumina lămpii. Pe toată durata conversației, își ținu mâinile la spate, parcă legate cu o sfoară.

— De ce mă întrebați pe mine? Întrebați-i pe cei care sunt cu mine. Sunt cu toții oameni obosiți, obișnuiți să muncească și să sufere. Iată aici un bătrân preot francez, continuă ea rar, care a alinat multe suflete amărâte, și două inimoase surori, care au îngrijit mulți bolnavi și muribunzi. Ceilalți au copii acasă în Franța, căroră le va fi foarte greu dacă părinții nu se întorc la căminele lor. Pentru fiecare dintre ei libertatea este mult mai importantă decât pentru mine. Lăsați-i pe ei să vă spună dacă sunt dispuși să și-o răscumpere cu acest preț. Să vă răspundă în franceză.

Bătrânul preot făcu un pas înainte. Înainte, în hotel, ținuse lungi prelegeri, acum nu scotea nici un sunet. Își ridică brațul drept în aer și începu să-l miște violent înainte și înapoi de parcă ar fi tras clopotul unei biserici. Simțea că gura lui bătrână nu ar îndura să exprime un asemenea refuz și le rămânea brațelor să facă asta.

Una din cele două călugărițe în vârstă se întoarse cu fața spre perete de parcă ar fi avut deja îndreptate asupra ei puștile germane, ridică ambele brațe sus și strigă: „Nu!“ Cealaltă măicuță izbucni într-un plâns teribil, picioarele o lăsară și căzu în genunchi suspinând într-una: „Nu, nu, nu!“

Comis-voiajorul vorbi în numele întregii societăți. Făcu un pas mare înspre tânărul ofițer german, îl privi de jos în sus, cu fața lui înroșită, și spuse:

— Credeți că ne este frică de dumneavoastră? Da, ne este. E adevărat. Ne este frică să nu ajungem să ne comportăm vreodată cum o faceți dumneavoastră.

Frederick nu spuse nimic, îl privi pe ofițer și îi zâmbi ușor.

Germanul se holbă la comis-voiajor apoi la Héloïse peste capul acestuia și urlă:

— Afară, cu toții afară! Să terminăm odată tărașenia asta.

Chemă doi soldați din anticameră.

— Du-i pe oamenii aceștia jos în curte și așteaptă noi ordine.

Se mai întoarse o dată spre prizonieri.

— Vi se va împlini dorința. Dați-mi acum pace. În numele lui Dumnezeu, lăsați-mă în pace!

Ultima impresie pe care Frederick o înregistrează în salonul roșu fu imaginea feței lui, în timp ce Héloïse trecu pe lângă el și îl privi drept în ochi.

Cerul era senin și înstelat. Într-o parte a curții se găsea un lung zid, în spatele căruia se afla probabil grădina din care acum veneau mirosurile dulci și condimentate ale tufelor de flori. Unul câte unul, prizonierii, care nu știau dacă vor trăi sau vor muri, se apropiară de zid. Héloïse stătea cu capul gol în mijlocul curții uitându-se la cer. Îi spuse lui Frederick:

— A căzut o stea. Ai fi putut să-ți pui o dorință.

După o jumătate de oră din casă ieșiră trei soldați, unul din ei cu o lampă în mână. Altul, care părea să aibă un grad superior, se uită la prizonieri și, întorcându-se către preot, îi întinse o hârtie îndoită.

— Aveți aici permisul de trecere în Luxemburg. E valabil pentru toți. Trenurile sunt arhipline așa că ar trebui să vă faceți rost de o trăsură până în oraș. Puteți cu toții pleca acum.

Când se opri din vorbă un alt soldat se apropie de Héloïse și cu toții se mirară să vadă că are în mână un imens buchet de flori. Frederick își aduse aminte că îl văzuse pe masa din salon, printre sticlele de vin. Soldatul o salută militărește.

— Domnul colonel vă roagă, stimată doamnă, să acceptați acest buchet. Cu respectele sale. Pentru o eroină.

Héloïse luă buchetul de parcă nu l-ar fi văzut nici pe acesta, nici pe mesager.

Reușiră să obțină o trăsură la hotel. În timp ce se pregăteau caii, li se servi în grabă o cină frugală cu pâine și vin, pentru că nici unul dintre ei nu mai mâncase de dimineață. Nu exista nici o asemănare cu cina lor din seara anterioară, părea să nu fie nici o legătură între ele, viețile lor înălțându-se între timp într-un alt plan. Cu toate astea era o cină solemnă și fericită, o sărbătoare a inimii. Se țineau de mâini, chiar și în timpul mesei, și fiecare simțea că își datora viața celorlalți. Héloïse era din nou în centrul cercului lor, ca altădată, dar într-un nou rol: ca o comoară care aparținea fiecăruia și era foarte prețioasă pentru fiecare. Mândria și intangibilitatea ei erau acum și ale lor pentru că fuseseră pregătiți să moară pentru ele. Ea continua să fie foarte palidă și între multele persoane în vârstă părea o fetiță care râdea de ceea ce i se spunea. Când erau gata de plecare, refuză cu încăpățânare să-și lase vreun bagaj acolo, de parcă se temea ca o parte din ea să nu ajungă în mâinile dușmanului. Frederick îi duse bagajele și cutiile cu pălării în trăsură și ei doi călătoriră singuri spre graniță, în spatele celorlalți, într-o veche și rablagită brișcă din oraș.

Frederick avea să-și aducă aminte toată viața de această călătorie, de fiecare viraj de pe poteca de țară, parcurs fără nici un cuvânt, pentru că nu-și vorbiră deloc tot drumul. Luna strălucea și cerul dintre aceasta și orizont era parcă presărat cu praf de aur. Când căzu roua, Héloïse își trase șalul pe cap și, ascunzându-și în faldurile lui întunecate părul, semăna cu o fată de la țară – totuși, stătea acolo, alături de el, sublimă ca o muză. Frederick citise mai demult cărți despre eroi și eroine, dar acum asistase personal la o faptă eroică. Putea să fie reprodusă probabil într-o carte, în clasicele versuri alexandrine. Dar eroina lui era atât de vie încât nu se putea compara cu nici una dintre semenele ei de prin cărți. Fericirea ei calmă și victorioasă îi părea la fel de dulce și de seducătoare ca mireasma câmpurilor de porumb printre care treceau. Ea îi luă mâna, fără un cuvânt.

Dimineața devreme trecură granița și ajunseră în mica stațiune Wasserbillig unde se reîntâlniră cu ceilalți pe peron. În timp ce așteptau trenul cu fețele îndreptate spre Paris, Frederick simți cum prietenii lui francezi se tolesc tot mai mult într-o mare și unită familie căreia el nu-i aparținea. Când trenul trăsese în gară, îl uitaseră aproape cu desăvârșire. În ultimul moment, Héloïse se întoarse însă și-i aruncă o privire lungă, intensă și tandră – care-l lumină de la fereastra compartimentului ei. Apoi plecă.

Frederick stătea pe peron uitându-se în urma trenului care dispărea în peisajul liniștit și cețos al dimineții. Simțea că tocmai căzuse cortina peste o perioadă importantă din viața lui. Inima îi era grea de fericire, dar și de durere. Artistul din el, care se născuse la Berlin, prieten al lui Venusti, privi aventura cu o modestă și emoționată recunoștință: „*Domine, non sum dignus!*“ a fost răspunsul lui. Dar când se văzu din nou singur și începu să se interezeze de posibilitățile de a ajunge în Anglia, se trezi la viață vechiul său eu de la universitatea engleză, cercetătorul și omul de știință, care dorea explicații pentru a înțelege ce se întâmplase. Există încă în acest înălțător fenomen al vieții numit spirit eroic un mister pe

care trebuia să și-l însușească, o caracteristică necunoscută pe care trebuia să o pătrundă și să o analizeze.

Această nevoie nesatisfăcută de a înțelege și eșuata lui investigație îi provocau acum, pe peronul din Wasserbillig, un dureros sentiment al pierderii sau al privațiunii, de care atârna parcă propria lui viață – de parcă i s-ar fi luat paharul de la gură înainte de a-și fi potolit setea.

Se știe că adevărații cercetători și căutători ai adevărului care nu renunță la lupta lor cu nici un preț primesc, după un timp, o mână de ajutor în căutările lor tocmai de la soartă. Asta i se întâmplă și lui Frederick. A trebuit doar să aștepte să treacă o vreme.

În Anglia se concentră din nou pe cărțile lui. Își termină studiul despre arta pocăinței și apoi o altă carte și, în timp, trecu de la filozofia religiei la istoria religiei. Dobândise o poziție de invidiat între învățații și scriitorii generației sale și se logodise cu o tânără pe care o cunoștea din copilărie, șapte ani după aventura din Saarburg, când se duse la Paris pentru a se documenta pentru noua lui carte, ascultând o serie de prelegeri ale unui renumit istoric francez.

La Paris își căută un prieten din copilărie, fratele celui care, pe vremuri, la Berlin, îi povestise primul despre război. Acesta se numea Arthur și continua să fie angajatul ambasadei din Paris, pe același post. Arthur era mândru să cunoască un om atât de învățat, dar se întreba cum ar putea el să distreze un teolog la Paris. Îl invită pe Frederick la restaurant și îl descusu dorind să-i afle gusturile și înclinațiile și ce mai văzuse înainte din Paris. Frederick îi răspunse că văzuse multe lucruri frumoase și că vizitase muzeul Louvru și sălile de expoziție din palatul Luxembourg. Vorbiră apoi un timp despre arta clasică și modernă. Arthur izbucni brusc:

— Dacă vrei să vezi lucruri frumoase, știu ce facem astă-seară! Mergem s-o vedem pe Héloïse.

— Héloïse? îl întreabă Frederick.

— Nici un cuvânt mai mult. Este indescriptibilă, trebuie s-o vezi!

Îl duse pe Frederick cu el într-un varieteu select.

— Am ajuns tocmai la timp, spuse el și se uită la ceas. Trebuia să o fi văzut pe vremea vechiului imperiu, când avea șaptesprezece ani. Unii susțin că e proastă ca o găscă, dar nu poți crede așa ceva când îi vezi picioarele. *La jambe c'est la femme*. Sunt și unii care spun că este complet respectabilă în viața privată – nu știu ce să zic.

Piesa pe care o urmăreau se numea *Răzbunarea Dianei*. Era superb pusă în scenă și încerca să fie fidelă stilului clasic, deși era foarte modernă în toate detaliile. Un grup de tinere drăgălașe dansau sau luau poziții plastice reprezentând nimfe ale vânătoarei într-o pădure și nici una nu avea prea multe pe ea. Punctul culminant al baletului, pe care păreau să-l aștepte cu toții, fu atins abia cu intrarea în scenă, sub clar de lună, a zeiței Diana însăși – nudă.

În timp ce își întindea arcul auriu, un lung suspin trecu prin audiență. Frumusețea ei era o surpriză și un miracol, părând ireală chiar și pentru cei care o mai văzuseră de multe ori înainte.

Arthur o admiră prin binoclul său apoi, generos, îl întinse lui Frederick. Acesta îl refuză însă și, după un timp, Arthur observă că devenise foarte tăcut și se gândi că era șocat.

— *C'est une chose incroyable que la beauté de cette femme!* îi spuse el. Ce părere ai?

— Da, răspunse Frederick, dar am mai văzut-o înainte.

— Dar nu în spectacolul aceasta, nu? îl întreabă Arthur.

— Nu, nu în acesta.

După câteva minute spuse:

— Poate și ea își aduce aminte de mine. Îi voi trimite cartea mea de vizită.

Arthur zâmbi. Curierul care îi duse cartea de vizită se întoarce cu o scrisoare din partea ei.

— E chiar de la ea? întrebă Arthur.

— Da, spuse Frederick. Și-a adus aminte de mine. Va veni jos să ne vadă la sfârșitul reprezentației.

— Héloïse? strigă Arthur. Dumnezeu! Ce ți-e și cu profesorii ăștia englezi de istorie a religiei! Unde ai întâlnit-o? În timp ce îți scriai cartea despre egipteanul Adonis?

— Nu, scriam despre altceva când am cunoscut-o, răspunse Frederick.

Arthur rezervă o masă și comandă vin și un buchet de trandafiri.

Héloïse intră și toți ochii se întoarseră după ea, așa cum un lan de floarea-soarelui se întoarce după soare. Era îmbrăcată complet în negru, cu trenă și mănuși, pene de struț și perle și întregul salon oftă.

— Cât de mult negru și cât de mult alb!

Era poate puțin mai trasă la față decât în Saarburg, în urmă cu șapte ani, dar pășea la fel, ca o mare felină, și păstrase în expresia feței același gram de nerăbdare pe care Frederick îl găsisese atât de seducător. Frederick se ridică văzând-o intrând și Arthur, care se gândise până atunci că prietenul său arăta mai straniu în mijlocul publicului elegant, fu surprins de demnitatea și înălțimea ființei lui, ca apoi să observe, în următorul moment, când fețele celor doi se întâlniră, că exprimau amândouă – de parcă ar fi fost una reflecția în oglindă a celeilalte – aceeași fericire sinceră, profundă și aproape autoeclipsantă. Părea că de fapt ar fi dorit foarte mult să se sărute, dar erau reținuți de altceva, în afara prezenței publicului. Rămăseseră în picioare, uitând parcă obișnuința umană de a sta jos.

Héloïse strălucea spre Frederick.

— Sunt atât de fericită că ați venit să mă vedeți! spuse ea, ținându-i mâna.

Un timp Frederick nu-și găsi cuvintele, până la urmă o întrebă o prostie:

— A mai venit vreunul dintre ceilalți aici să vă vadă?

— Nu, spuse Héloïse. Nici unul.

Arthur reuși în sfârșit să-i facă să se așeze unul în fața celuilalt la masă.

— Știți că bietul părinte Lamarque a murit?

— Nu, îi răspunse Frederick întristat. Nu am păstrat legătura cu nici unul dintre ei.

— Da, e mort, spuse ea. Când s-a întors în Paris a cerut să fie trimis în armată. A făcut miracole acolo, un adevărat erou! A fost rănit mai târziu la Paris de soldații de la Versailles. Când am auzit, am fugit la spital, dar, of Doamne! a fost prea târziu.

Pentru a combate muțenia conaționalului său, Arthur puse șampanie în pahare, făcându-i lui Héloïse un compliment.

— Ah, ce oameni buni, spuse ea luându-și paharul. Ce vremuri au fost acelea! Sunt perioade atât de plăcute, încât nu îndrăznim nici să ne gândim la ele pe urmă. Puteam să fim noi înșine! În momentele cele mai periculoase devenim în cel mai înalt grad noi înșine – nu credeți? încheie ea puțin jenată.

— Da, răspunse Frederick.

— Și cele două bătrâne maici, vă mai aduceți aminte de ele, întrebă ea, erau atât de generoase. Da, cu toții erau.

Urmă o mică pauză.

— Dar nu erau tocmai curajoși, spuse Héloïse punând paharul pe masă și zâmbind. Erau speriați de moarte în seara aceea la vilă. În sufletul lor vedeau deja țevile puștilor germane îndreptate asupra lor. Și, Dumnezeu știe, chiar au fost în pericol. Într-un pericol mai mare, pe care nici nu-l bănuiau, nu-i așa?

— Ce vreți să spuneți? o întrebă Frederick.

— Un pericol cumplit, Dumnezeu mi-e martor, spuse ea. Pentru că m-ar fi lăsat să fac ceea ce îmi ceruse neamțul. Ar fi făcut asta pentru a-și salva propria viață, dacă el i-ar fi întrebat inițial pe ei și nu pe mine și dacă ar fi putut să decidă ei singuri. Și nu și-ar fi iertat-o niciodată, Doamne, s-ar fi simțit cei mai mari păcătoși din lume – ei care nu făcuseră nimic rău în toată viața lor. De aceea a fost atât de rău pentru ei să fie amenințați. Da, credeți-mă, ar fi preferat pe urmă să fi fost ei înșiși împușcați decât să mă aibă pe conștiință întreaga lor viață. Nu erau obișnuiți să aibă conștiința încărcată și nu știau cum se poate trăi cu o asemenea povară.

— Cum de știți toate astea? o întrebă Frederick.

— A, cunosc eu categoria asta de oameni prea bine, spuse Héloïse. Am fost eu însămi crescută în mijlocul unor oameni săraci și onești. Bunica mea avea o soră călugăriță. Și am învățat să citesc de la un preot bătrân și sărac, așa ca părintele Lamarque.

Frederick își puse cotul pe masă, sprijinindu-și bărbia în palmă.

— Deci triumful dumneavoastră de la sfârșit a fost în realitate meritul nostru? spuse el încet. Pentru că ne-am comportat atât de bine?

— Da, s-au purtat bine, nu-i așa? îl întrebă ea zâmbindu-i.

— Bun, dar în acest caz, de fapt, dumneavoastră ați fost o eroină mai mare decât credeam eu atunci, îi răspunse el în același mod.

— Dragul meu prieten!

— Ați crezut cu adevărat măcar o clipă că ar fi putut să vă împuște? o întrebă el.

— A, da. El ar fi putut foarte bine să dea dispoziții să fiu executată. Putea să fie modalitatea lui de a-mi face curte. Totuși, adăugă ea, s-a dovedit un tânăr sincer și cinstit. Știa cum e să-ți dorești ceva din toată inima. Foarte puțini bărbați sunt capabili de asta.

Își goli paharul și îl lăsă pe Arthur să i-l umple din nou apoi se uită la Frederick.

— Dumneavoastră, spuse ea, dumneavoastră nu erați ca ceilalți. Dacă am fi fost doar noi doi acolo, lucrurile ar fi fost diferite. M-ați fi lăsat să-mi salvez viața cum mi-a cerut-o el, fără să vă fi gândit la nimic altceva. Am văzut asta de atunci. Și când am călătorit împreună spre graniță – vă mai aduceți aminte? – în trăsură, v-am arătat că înțelegeam. Mă bucuram și îmi doream să fie cât mai mulți bărbați ca dumneavoastră pe pământ – dar nu sunt, din păcate. Și e ciudat, nu-i așa, pentru că sunteți totuși englez.

Frederick medită un timp asupra cuvintelor ei.

— Da, spuse el. Dacă ar fi fost propria dumneavoastră dorință. Dacă ați fi propus asta de una singură.

Ea izbucni în râs.

— Știți însă ce a reprezentat un noroc atât pentru mine cât și pentru ceilalți în acel moment? Faptul că nu era nici o femeie de față. O femeie m-ar fi împins să fac ce mi se ceruse și asta chiar dacă mi s-ar fi părut o grozăvie. Și ce s-ar fi ales de noi toți?

— Dar erau femei cu noi, spuse Frederick. Erau cele două bătrâne călugărițe.

— Nu, ele nu contează, răspunse Héloïse. O călugăriță nu e femeie în felul acela. Nu, mă refeream la o femeie căsătorită sau o fată bătrână, dar o femeie cu experiență. Dacă Madame Bellot nu ar fi căzut la pat cu dureri de stomac cauzate de spaimă, în seara aceea mi-ar fi ordonat să fac ceea ce mi se ceruse, înainte să apuc să spun un cuvânt, puteți fi sigur de asta. Pe ea n-aș fi păcălit-o niciodată.

Căzu pe gânduri cu ochii pe chipul lui Frederick. După câteva minute spuse:

— Ați devenit bărbat! – mi se pare că ați mai și crescut. Îmi păreați atât de tânăr atunci, un băiat și nimic mai mult. Eram amândoi tineri, nu-i așa?

— În seara asta, spuse Frederick, nici nu mi se pare că a trecut atât de mult timp.

— Și totuși, e foarte mult de atunci, spuse ea. Dar pentru dumneavoastră nu contează. Sunteți bărbat, sunteți scriitor, nu-i așa? Dumneavoastră urcați acum pe val. Veți mai scrie multe cărți, simt asta. Mai țineți minte că am făcut o excursie în Saarburg la un moment dat și mi-ați povestit despre un evreu din Amsterdam care scria și el cărți? Avea un nume frumos – ca de femeie – și mă gândeam atunci că aș fi putut să-mi spun așa, în loc de Héloïse. Și numele pe care-l port tot un tânăr mi l-a găsit, și tot într-o carte. Nu l-ar fi recunoscut nimeni – sau în orice caz doar oamenii foarte educați. Vă mai aduceți aminte de el?

— Spinoza, spuse Frederick.

— Da, răspunse Héloïse. Spinoza. Șlefuia diamante. A fost foarte interesantă povestea lui. Nu. Pentru dumneavoastră timpul nu contează. Sunt atât de bucuroasă că vă revăd și totuși, spuse ea, în astfel de împrejurări realizăm ce repede trece timpul. Noi simțim asta – noi, femeile din lumea asta. De la noi timpul fură atâtea... Și până la urmă nu ne mai lasă nimic.

Ea ridică spre Frederick o privire tandră și adâncă, așa cum nu privise niciodată în această lume nici un portret datorat marilor artiști.

— Ce mult mi-aș fi dorit să mă fi văzut în vremurile acelea, bunul meu prieten.

Copilul visător

În prima jumătate a secolului trecut, trăia în nordul Zeelandei o familie săracă de pescari și gospodari, care, după locul nașterii, își spuneau Plejelt și pe care părea să-i ocolească norocul, indiferent de ce făceau. Într-o vreme avuseseră case și pământuri ici și colo, bărci și năvoade, dar le pierduseră pe toate și orice nouă întreprindere de care se apucau dădea greș. Norocul nu le surăsese decât atât cât să-i țină departe de închisorile daneze, dar saga familiei era un lung șir de păcate și slăbiciuni – băutură, jocuri de noroc, vagabondaj, copii din flori și sinucideri – dintre acelea care exclud indivizii din ordinea socială fără ca aceștia să-i fi încălcat neapărat legile. Bătrânul pastor Falbe din Tikøb i-a povestit succesorului său în post despre această familie, spunându-i:

— Acești Plejelt nu sunt deloc niște oameni răi. Cunoscut eu mulți care sunt mai răi decât ei. Sunt frumoși, sănătoși, prietenoși în felul lor și nu lipsiți de talent. Dar privesc existența într-un mod greșit, nu știu să trăiască. Dacă nu se vor schimba și nu-și vor îmbunătăți felul de a trăi vor ajunge să fie mâncați de șobolani.

Într-un mod aproape miraculos – de parcă familia Plejelt însăși ar fi auzit aceste profeții înfricoșătoare și, sperându-se, ar fi devenit mai înțeleaptă – s-a întâmplat că soarta chiar le-a surâs în următorul an, conducându-i pe un făgaș mai bun. Un Plejelt a intrat prin căsătorie într-o familie de țărani bogați, un altul a avut un noroc neașteptat la pescuitul de heringi iar un al treilea, fost dragon în tinerețe și care ajunsese un bătrân bețiv, a fost convertit de noul pastor și angajat pe post de clopotar la biserică. Doar unul singur, o fată, nu reuși să se sustragă destinului familiei, ba, dimpotrivă, părea că atrage asupra ei blestemul și ghinionul întregului neam. În scurta și tragică ei viață ajunse de la țară în capitală și, înainte de a împlini douăzeci de ani, muri în oraș lăsând în urmă un băiețel. Tatăl copilului, rămas necunoscut, nu este de interes pentru povestea noastră. Îi lăsase femeii cincizeci de taleri de aur. Muribundă, tânăra mamă predă suma și copilul pe mâinile unei bătrâne spălătorese chioare pe care o chema Madame Mahler și pe care o rugă să aibă grijă de băiat atât cât îi vor ajunge banii. Se mulțumea doar cu un scurt răgaz, în bunul spirit al familiei Plejelt.

Madame Mahler roși de plăcere la vederea banilor, nu mai văzuse niciodată cincizeci de taleri de aur la un loc. Întorcându-și apoi privirea de la strălucirea monedelor la copil, oftă adânc și luă povara pe umerii ei, ca pe toate celelalte pe care viața i le pusese deja acolo.

Micul băiat, pe nume Jens, deschise ochii asupra lumii și a propriei existențe într-unul din cartierele sărace ale Copenhagăi, într-o curte interioară întunecată ca o fântână și într-o sălbăticie plină de mizerie, miasme și degradare. Începu treptat să devină conștient de sine și de poziția aparte pe care o avea în viață. În curte erau și alți copii – o forfotă de mici cetățeni ai Copenhagăi, la fel de palizi și murdari ca el – dar fiecare aparținea unuia sau mai multor oameni din casă. Erau băieți și fete de diferite vârste, răi de gură și cu nările umflate, care le săreau în ajutor când se ajungea la certuri în curte; erau cu toții parte a unei mari solidarități și repetau relațiile care se legaseră între adulți de-a lungul timpului. Jens medită asupra raportului ieșit din comun pe care îl avea cu lumea. Ceva răspundea unei intuiții din sufletul său, lăsându-l să înțeleagă că nu aparținea cu adevărat acelui loc. Noaptea avea tulburătoare vise haotice, în

culorile curcubeului, și chiar și ziua sufletul său se cufunda în ele, amintirea lor făcându-l să râdă cu un glas ca de clopoțel. Madame Mahler îi arunca o privire mirată și îngrijorată și se gândea că poate băiatul nu e în toate mințile.

La Madame Mahler venea în vizită o prietenă din tinerețe a bătrânei spălătorese, o mică și diformă croitoreasă, cu fața plată și măslinie și cu o perucă neagră. I se spunea Domnișoara Ane și pe vremuri lucrase pentru doamnele din marile case ale capitalei. Avea o panglică roșie prinsă de vechea ei rochie neagră, devenită verzuie cu timpul, și tot felul de maniere și toane feciorelnice. Pieptul ei mic și uscat ascundea însă un suflet mare și sălbatic, o prospețime și o strălucire care o făceau să uite timpurile grele pe care le trăia prin amintirea măreției de altă dată. Madame Mahler nu avea nici timp și nici poftă să se lase preocupată de altceva decât de existența cotidiană și doar silită asculta, cu o singură ureche, monologurile pasionate și interminabile ale prietenei ei. Până la urmă Jens a devenit cel căruia i se adresa Domnișoara Ane, căutând înțelegere. În fața curiozității profunde și blânde a copilului, imaginația ei prindea aripi. Derula sub ochii lui tapiserii grozave de mătasuri grele, catifea și brocarturi și înfățișa săli înalte și scări de marmură, ca piese de decor. Aici, doamna casei era îmbrăcată pentru bal, în fața marii oglinzi și în orbitoarea strălucire a lumânărilor și candelabrelor. Soțul ei venea să o ia purtând în piept o decorație, în timp ce jos în stradă caii tropăiau nerăbdători, înhămați la caretă. Se făceau mari nunți în Biserica Fecioarei și înmormântări fastuoase, unde lumea plângea și unde doamnele drapate în negru arătau ca niște pagode scumpe și tragice. Copiii își numeau părinții Papá și Mamá, se jucau cu păpuși și cu cai de lemn, aveau papagali vorbitori în colivii aurite și câini de vânătoare tunși ca niște lei și dresați să meargă pe picioarele dindărăt. Mamele lor îi sărutau și îi mângâiau, le dădeau dulciuri și nume drăgăstoase de alint. În toiul iernii, camerele încălzite și aerisite din spatele draperiilor de mătase miroseau a flori exotice, pe care le numeau heliotrope sau leandri, și grelele candelabre de lumânări din tavan arătau ele însele ca niște imense buchete de flori, niște ghirlande de sticlă în mii de culori.

Imaginea acestei lumi înălțătoare și strălucitoare se contopea în sufletul lui Jens cu sentimentul inexplicabilei lui izolări în viață și se transforma acolo într-un vis amplu și în fantasmă. Dacă se simțea atât de singur în casa doamnei Mahler, era pentru că adevărata lui familie se afla într-una din acele reședințe bogate din poveștile Domnișoarei Ane. În lungile zile când Madame stătea lângă copaie sau când duceau rufe în oraș, el își imagina și cultiva imaginea acestei case a lui și a oamenilor ce locuiau acolo și care îl iubeau peste măsură. Domnișoara Ane pricepu la rândul ei foarte repede ce efect aveau epopeile ei asupra copilului și înțelese că aici își găsisese publicul ideal, descoperire care o umplea și mai mult de inspirație. Relația celor doi se transformă într-un fel de poveste de dragoste – erau, în ceea ce privea starea lor de bine și fericire, existența lor, dependenți unul de celălalt.

Domnișoara Ane era un spirit revoluționar, dornică de schimbări în societate – după cum povestea ea însăși – fiind animată de intuiția primitivă și arzătoare a inimii ei feciorelnice, deși trăise întreaga viață în mijlocul unor oameni simpli și umili, care își acceptau soarta așa cum le era dată și nu se complicau să deznoade itele universului. Pentru ea rostul și menirea existenței erau bogăția, strălucirea și bunul-gust și ar fi preferat să moară decât să accepte dispariția acestor valori din imaginea ei despre lume. Însă arzătorul ei simț de dreptate se revolta împotriva unei ordini lumești care de-a lungul vremii a silit și continua să silească atât de mulți oameni, atât de numeroase biete femei, să trăiască și să moară fără a-și cunoaște măcar atotputernicii stăpâni care i-au obligat la o viață în sărăcie, neputință și ignoranță. În fiecare clipă se bucura la gândul teribilei Zile de Apoi când toate se vor schimba și când nedreptățiții și oropsiții vor cunoaște splendoarea și eleganța vieții. În relația cu Jens se ferea totuși să dea curs liber acestor gânduri și nu-și exprima niciodată în fața lui amărăciunea și revolta din propriul suflet. Pentru

cineva din afară putea să pară o inconsecvență, o breșă în logica mândrei bătrâne. Dar ea știa mai bine și era convinsă că are dreptate să se comporte așa cum o făcea. Relația cu băiatul devenise centrală în existența ei și o încununare a unei vieți lungi și grele, astfel încât, în schimbul a tot ce primea de la el și pentru felul în care el se bucura să-i împărtășească fanteziile, ea decisese să-l facă moștenitorul de drept al acelor fericiri la care ea însăși visase în zadar. El nu trebuia să se lupte pentru a le obține, le merita și aveau să vină către el singure. Domnișoara Ane înțelesese de asemenea, cu surprindere profundă, chiar cu un fel de admirație, că natura băiatului nu era capabilă de nici un fel de invidie sau ranchiună. În timpul lungilor și plăcutelor conversații, el primea acea lume pe care Domnișoara i-o descria cu o încredere calmă și cu mulțumire, întocmai ca acei copii fericiți și fără griji născuți în lumea aceea și pentru ea – deși nu poseda nimic din toate acelea.

O scurtă perioadă Jens își deschise inima în fața celor ce îl înconjurau și îi făcu pe ceilalți copii din curte părtași la măreția lui. Le mărturisi că nu era deloc un fitecine, un băiat părăsit și abia tolerat în spălătoria lui Madame Mahler – nu, el era o persoană demnă de invidiat, însăși progenitura norocului. Avea un Papă și o Mamă, o casă cu lucruri așa și pe dincolo, cu soldăței de plumb și cai de lemn, cai adevărați în staul și o caretă din sticlă. Era răsfățat și primea tot ceea ce doar arăta cu degetul. O nouă ciudățenie în povestea lui Jens a fost felul în care copiii din curte i-au acceptat istoriile, neluându-l peste picior și neurmărindu-l pe urmă cu batjocura lor, părând aproape să-l creadă. Dar nu puteau cu adevărat înțelege sau urmări cu atenție aceste fantezii care nu le erau la îndemână, așa că ascultau superficial și apoi le uitau imediat. După un timp, Jens renunță să mai povestească altcuiva în afara Domnișoarei Ane din secretele despre fericirea lui.

Câteva din întrebările pe care i le puseseră însă copiii, în timp ce le înfățișa strălucitoarea lui soartă, s-au întipărit în mintea lui, nedându-i pace, și, într-o zi, când încrederea reciprocă era deplină, a întrebat-o pe Domnișoara Ane cum s-a întâmplat de fapt că a fost despărțit de casa lui și a ajuns în locuința lui Madame Mahler. Lui Ane îi veni greu să-i dea o explicație mulțumitoare, pentru că nu înțelegea nici ea însăși cum stăteau lucrurile. Se gândi cu durere că probabil era o nouă și teribilă consecință a haosului și a degradării întregii lumi, o dovadă de netăgăduit că aceasta se afla într-o stare deplorabilă. După ce medită asupra situației, îi dădu totuși, solemnă ca o Sibilă, un fel de răspuns. Nici în viață și nici în cărți, îi spuse, nu era exclusă posibilitatea ca un copil iubit, din familiile cele mai bune și bogate, să dispară într-un mod misterios și să rămână de negăsit. Aici își întrerupse explicația pentru că până și inima ei neînfricată și încercată se ferea să se adâncească într-un subiect atât de tragic. Jens luă de bun răspunsul și se percepse de atunci înainte pe sine, consolată și înțelegător, ca fiind un fenomen trist, dar destul de comun: un copil pierdut.

Când Jens avea șase ani, Domnișoara Ane muri și îi lăsă puținele lucruri pe care le avusese: un degetar subțire de argint, o foarfecă bună, mare și ascuțită de croitorie și un scăunel negru, pictat cu trandafiri. Jens ținea mult la aceste posesiuni și le admira în fiecare zi cu dragoste și respect.

Tocmai în acele zile Madame Mahler vedea cum se apropie de sfârșitul celor cincizeci de taleri din aur. De mult urmărise cu un ghimpe în suflet pasiunea pe care prietena ei o făcuse pentru copil și acum se răzbună. Se gândi că era timpul ca băiatul să se facă util în spălătorie. Existența lui Jens se schimbă și începu să nu-i mai aparțină. Degetarul, foarfeca și scăunelul negru au fost duse în camera lui Madame Mahler, ca ultime rămășițe palpabile ale lumii pe care copilul o împărtășise cândva cu Domnișoara Ane.

Pe când toate astea se petreceau în Adelgade, într-o casă frumoasă de pe Bredgade, trăia o tânără pereche, Jacob și Emilie Vandamm. Erau veri, Emilie fiind singurul copil al unuia din marii proprietari de vapoare din Copenhaga iar Jacob, fiul surorii acestuia. Dacă nu ar fi împiedicat-o faptul că era femeie,

Emilie ar fi ajuns cu timpul să preia respectiva firmă. Bătrânul proprietar, care rămăsese văduv, și sora lui, de asemenea văduvă de timpuriu, locuiau în camerele cele mai elegante ale casei, la parter și la primul etaj. Membrii familiei țineau cu dragoste și constanță unii la alții iar tinerii fuseseră din copilărie promiși unul altuia.

Jacob era un flăcău mare și roșu în obraji, cu un cap limpede și o fire echilibrată, veselă și binevoitoare. Avea mulți buni prieteni în oraș, dar nici cel mai devotat dintre ei nu putea nega faptul că se îngrășase mult înainte chiar de a împlini treizeci de ani. Emilie nu era o frumusețe canonică, dar avea o figură atât de drăgălașă și elegantă, încât oamenii se întorceau după ea pe stradă. Vocea ei blândă și melodioasă dezvelea un ton ușor ironic atunci când vorbea și întreaga ei ființă emana o demnitate nobilă și reținută. Caracterul îl moștenise de la un lung șir de oameni de afaceri copenhaghezi, competenți și onești, cei care puseseră bazele și construiseră întregul lor renume – iubitori de adevăr, înțelepți, drepți, buni și siguri pe ei. Deși ținea o casă mare și ospitalieră, ea se învârtea doar în cercul ei restrâns, chiar dacă firea ei grațioasă și înțeleaptă și bunul ei gust desăvârșit i-ar fi putut aduce în casă pe oricine ar fi vrut ea din întregul oraș. Era una dintre cele mai mărinimoase doamne din Copenhaga, dar știa să-i deosebească în generozitatea ei pe cei care-i meritau mila de ceilalți. Fratele mamei ei, căpitanul, care navigase de multe ori în jurul pământului, și care era un domn bătrân și elegant, o tachina la mesele de duminică, peste cupele de cristal și tacâmurile din argint. Se poate remarca o pură și cât se poate de drăgălașă cochetărie, spunea el, în contrastul dintre fragilitatea și ușurința trupului și caracterul ei de piatră.

A existat însă o vreme când, fără ca lumea să o știe, figura și sufletul lui Emilie au fost într-o perfectă armonie. Când avea optsprezece ani, în timp ce Jacob se afla în China plecat pe unul din vapoarele lui, se îndrăgostise de un tânăr ofițer de marină, Charlie Dreyer, care, cu trei ani în urmă, la numai douăzeci de ani, fusese decorat în timpul războiului din 1849. Emilie nu era încă logodită cu vărul ei și nici nu credea că acesta ar fi murit de tristețe dacă i-ar fi comunicat că iubește pe un altul și că se va căsători cu el. Totuși, acea perioadă a fost pentru ea cât se poate de neliniștită și angoasantă, puterea propriilor sentimente înfricoșând-o și pe ea. Când rămânea singură și încerca să își explice starea, gândurile ei zburau în altă parte și se simțea enervată și rușinată că ajunsese atât de complet în stăpânirea altei persoane. Își uita însă frica de îndată ce-l întâlnea pe Charlie și întreaga ei ființă se abandona plăcutei minuni că viața poate totuși să conțină atât de multă dulceață. Prietena ei, Charlotte Tutein, îi spusese într-o zi când se pregăteau pentru un bal:

— Charlie Dreyer face curte tuturor fetelor frumoase din Copenhaga și, cu siguranță, nu se gândește să se căsătorească cu vreuna dintre ele. Cred că e un Don Juan.

Emilie zâmbi tăcută și mulțumită propriei imagini din oglindă. Inima ei se topea la gândul că Charlie, atât de nedreptățit de întreaga lume, nu era cunoscut cu adevărat decât de ea, care știa cum era el în realitate: bun, nobil și loial, precum aurul.

Vaporul lui Charlie urma să plece înspre Indiile de Vest și, cu o seară înainte, el veni în afara orașului, pe drumul de coastă, la proprietatea tatălui lui Emilie, pentru a-și lua rămas-bun. O găsi pe aceasta singură acasă. Cei doi tineri se plimbară în grădină sub clar de lună. Ea rupse un trandafir alb umezit de rouă și i-l oferî. Seara târziu îl conduse la poarta dinspre pădure, dorind să-și ia acolo rămas-bun de la el. Brusc, el îi prinse încheieturile și îi duse mâinile la pieptul său implorând-o cu un suspin pasional să-i permită să rămână la ea în noaptea aceea, până când va trebui să plece, atât de departe, în următoarea dimineață.

Generațiile din urmă își pot probabil cu greu imagina oroarea, spaima și dezgustul pe care tinerele femei din secolul trecut le simțeau la cuvântul sau chiar la gândul „seducție“. A trebuit să-și repete oferta, înainte ca ea să înțeleagă ce spusese și, în momentul când tânăra pricepu, pământul îi fugi de sub picioare. Nu ar fi fost mai înspăimântată nici dacă ar fi aflat că admiratorul ei era un criminal care o ademenise în fața porții pentru a o omorî. Simțea că singurul bărbat de pe această lume pe care ea îl iubea și în care avea încredere o lăsase pradă celui mai întunecat păcat și suferinței, de parcă i-ar fi cerut să pângărească amintirea mamei ei moarte și să le trădeze pe toate fetele tinere din această lume. În jurul ei se făcuse întuneric și, în beznă, dragostea pentru el părea să-i țină lui partea – era pierdută. Charlie observă că se clatină pe picioare și o cuprinse în brațe. Într-un strigăt chinuit și disperat, se eliberă de el și retrăgându-se trânti cu toată puterea înalta poartă de fier dintre ei. O închise cu mâinile tremurânde de parcă lăsa în urmă cușca unui mare animal sălbatic. De care parte a gratiilor era însă adevăratul animal sălbatic? Puterile o părăsiră și se sprijini lipsită de vlagă de gratiile împodobite cu plante agățătoare pline de flori înrourate. De cealaltă parte, iubitul dezamăgit și deznădăjduit se năpusti lipindu-și pieptul și fața de barele de fier și încercând să-i apuce mâinile și rochia, bâlbâindu-se nesigur și implorând-o cu o urmă de speranță în inimă să-l lase înăuntru. Ea se eliberă însă și fugi, cu capul plecat și genunchii tremurându-i, traversând grădina, înspre casă, până în camera ei unde se prăbuși pe un scaun – se uită în jur și găsi doar deznădejdea din propria inimă și pustietatea amară a întregii lumi.

Trei luni mai târziu, Jacob se întoarse din China și logodna fu anunțată solemn în sânul fericitei familii reunite. După o lună Emilie află că Charlie murise de febră în insula St. Thomas. Înainte de a împlini douăzeci de ani, ea devenise deja tânăra stăpână a frumoasei și spațioasei case din Bredgade.

Multe fete din Copenhaga s-au măritat în felul acesta – *par dépit* – și au decis apoi pentru a-și salva căsnicia și respectul de sine să renege prima lor iubire, și cu toată puterea, în ochii lumii și în fața propriei lor inimi, să slujească această alegere și prestigiul soțului lor. Da, o asemenea soție tânără reprezenta un avantaj față de cele care își alegeau din dragoste bărbații, care puteau cu timpul să ajungă în pericol de a se vedea puși în umbră de un rival mai strălucitor. Pentru că iubitul din tinerețe era chiar de partea soțului și o lega pe femeie cu o putere incredibilă de calea cea dreaptă. Cu cât o urmărea mai mult o asemenea umbră, cu atât se devota mai mult onestei ambiții casnice și dovedea mai multă imaginație și energie în loiala adulație a partenerului ei. Multe tinere soții s-au pierdut în acest fel, uitând capacitatea de a discerne între adevăr și minciună, plutind și sporovăind prin viață, departe de realitate, fără vreo ancoră, în frumoasele lor case și căsnicii.

Emilie a fost salvată de la o astfel de soartă prin intervenția strămoșilor ei, bătrânii Vandamm, adică prin tradiția și instinctul realității și al negoțului sănătos pe care îl transmisese tinerelor fete din neam. Statornici și muncitori, bătrânii proprietari de vapoare nu se jucau cu adevărul și nici nu se iluzionau când își făceau socotelile contabile. În vremurile cele mai grele, fuseseră de multe ori confrunțați cu posibilitatea falimentului – erau, în tot ce făceau, servitorii loiali și de neclintit ai faptelor. În spiritul acestei moșteniri, Emilie își recalculă câștigurile și pierderile tinerei ei vieți. Îl iubise pe Charlie, dar acesta nu fusese demn de dragostea ei și de acum înainte nu va mai iubi pe nimeni în același fel. Stătuse pe marginea unei prăpăstii și nu propriei țării, ci purei întâmplări trebuia să-i fie recunoscătoare că, în acel moment, nu era o femeie căzută, nedemnă de a se numi fiica tatălui ei sau de a face onorurile casei sale. Lumea nu trebuie să afle, dar ea însăși nu va uita niciodată asta. Soțul ei era un om bun și un negustor priceput și ar fi purtat-o pe brațe dacă ea i-ar fi dat voie. Era de asemenea înclinat spre obezitate și copilăros, spre deosebire de ea. Ceea ce obținuse de la viață era o casă frumoasă, pe gustul ei, și o poziție sigură, în armonie cu familia și cercul ei de prieteni. Aprecia aceste valori pentru ceea ce-

îi aduceau și își jură să le păstreze cu sfințenie. Criza în timpul căreia fusese în pericol să-și piardă mințile o făcuse să treacă cu toată seriozitatea și puterea sufletului ei la o religie a faptelor, a adevărilor necondiționate. Bătrânii Vandamm, în cerul lor, o aplaudau probabil pentru asta. Sau, poate, dădeau din cap, gândindu-se că era prea tânără și prea înverșunată în această ortodoxie a adevărului. Chiar dacă ei înșiși își luaseră niște riscuri când fusese nevoie și erau conștienți că în afaceri e periculos să ignori pericolul.

Cât îl privea pe Jacob, el era îndrăgostit de soția lui și o prețuia mai mult decât pe orice diamant. Pentru el, ca pentru mulți tineri din severul mediu al moralității burgheze, prima experiență a iubirii fusese vulgară și fără milă. El își păstrase însă prospețimea inimii și nevoia de ordine și puritate în viață, în pofida a tot ce văzuse, și visa la o feminitate mai nobilă și mai curată, personificată în tânăra sa verișoară care urma să-i devină soție, nevinovata fată blondă de același sânge cu mama lui și crescută în același spirit. Purta fotografia lui Emilie cu el la Hamburg și la Amsterdam și acea trăsătură pentru care soția sa îl numea copilăros îl făcuse să îngrijească și să decoreze poza. În călătoria din China, fotografia dobândi o încărcătură cât se poate de romantică și obișnuia să repete mici replici și expresii ale lui Emilie pentru a-și aminti vocea ei blândă și melodioasă. Acum era mulțumit să fie înapoi în Danemarca, căsătorit și așezat la casa lui, și să descopere că ea era într-adevăr perfectă, așa cum și-o închipuise el pe când se afla în străinătate. Ceva din pofta de viață și siguranța de sine a tinerei fete dispăruseră în timp ce el fusese plecat, însă nu îndrăznea să creadă că dorul după el era cauza. Uneori avea nevoie să simtă și în ea o slăbiciune, să o vadă lăsându-se sprijinită de el. Așa cum arăta relația lor acum, îl făcea doar să pară ca o figură mare și împiedicată alături de silueta ei nobilă. El îi oferea tot ce-și putea dori și, fiind mândru de gustul ei desăvârșit și de înțelepciunea deciziilor ei, lăsase pe mâna ei hotărârile legate de casă și de viața lor mondenă. Doar în colaborarea lor legată de marile inițiative caritabile pe care le aveau, ajungeau cei doi soți să fie în dezacord și Emilie își muștruluia ironic partenerul pentru credulitatea lui.

— Ești o persoană foarte ciudată, Jacob. Tu crezi tot ce îți spun oamenii – și nu pentru că nu poți altfel, ci pentru că îți dorești foarte mult să-i crezi.

— Tu nu-ți dorești asta? o întrebă el.

— Jacob, eu nici nu-mi pot imagina că aici ar putea fi vorba de dorința de a crede sau nu. Eu nu vreau decât să aflu adevărata lor situație, vreau să știu adevărul. Dacă un lucru nu e adevărat, adăugă ea, nu-mi mai pasă cum altfel ar putea să fie.

După o jumătate de an de la nunta lor, Jacob primi într-o zi o scrisoare de la una din persoanele refuzate în cererile lor de ajutorare, o fată care fusese slujnică în casa socrilor lui. Era plină de greșeli și scrisă pe hârtie proastă și îl înștiința într-un limbaj ambiguu că soția lui, în timp ce el fusese în China, avusese o relație secretă cu Charlie Dreyer. El știa că era neadevărat și se rușină că scrisoarea ajunsese la ei în casă și că el însuși o citise și nu se mai gândi niciodată la ea.

Nu aveau copii. Pentru Emilie aceasta era o grea încercare, ea percepând-o ca pe un eșec în îndeplinirea îndatoririlor ei. După patru ani de căsnicie, preocupat de viitorul casei și amărât de permanentele întrebări îngrijorate ale mamei sale, Jacob propuse să adopte un copil care să ducă apoi firma mai departe. Emilie respinse imediat propunerea, cu indignare și durere. Totul i se părea o comedie de proastă calitate și nu avea de gând să vadă firma tatălui ei pe mâinile unui fals moștenitor. Jacob îi aminti istoria Antoninilor, dar fără nici un rezultat.

Când peste șase luni el îi prezentă din nou acest plan, tânăra soție fu surprinsă să constate că ideea nu îi mai repugna. Probabil se înfipsese adânc în sufletul ei și prinsese rădăcini acolo, pentru că acum îi

părea foarte familiară și simțea că ar fi putut chiar ea să facă propunerea, dacă n-ar fi făcut-o Jacob. Ascultă atentă pledoariile soțului ei, îl privi și se gândi: „El încearcă întotdeauna să mă facă fericită, cum poate. Dacă aceasta este cea mai arzătoare dorință a lui, ar trebui să nu mă opun“. În același timp, în inima ei știa prea bine că indulgența aceasta are o cauză de care era cât se poate de conștientă: sentimentul de ușurare pe care i-l dădea faptul că, odată adoptat în familie, copilul acesta străin o va elibera pe ea de obligația de a dăruii firmei un moștenitor, tatălui ei un nepot și soțului ei un fiu. Își îndepărtă ușor rușinată privirea de la Jacob. Îi era milă de el că avea o soție care ajunsese să-i fie recunoscătoare pentru un asemenea calcul.

În final, micile lor neînțelegeri cu privire la categoriile de săraci care merită ajutați i-au adus în împrejurările despre care relatează povestea de față. În timpul verii, tânăra pereche locuia la părinții lui Emilie, la proprietatea acestora de pe coastă, și Jacob făcea naveta până la firma din oraș, într-o ușoară caretă trasă de un cal frumos. În aceste condiții el avea o libertate mai mare de mișcare decât iarna și o folosi pentru a-i face o vizită într-o după-amiază de iulie unui sărac, fără îndoială nedemn, un bătrân căpitan de vas care condusese cândva una dintre ambarcațiunile firmei. Intră pe drumul din vechiul oraș, unde străzile erau atât de înguste încât trăsurile înaintau greu și priveliștea lor atrăgea la ferestre oameni curioși. Pe una din străduțele din zona Adelgade, un bețiv se întoarse brusc spre cal și își flutură ambele brațe în fața acestuia, animalul se cabră și se smuci într-o parte, lovindu-l pe un băiat, care răsturnă o roabă grea de haine spălate. Roaba și hainele zăceau, din nefericire, în noroi. Locuitorii din vecini se adunară cât ai clipi, dar nu-și exprimară nici părerea de rău și nici indignarea. Jacob își puse vizitiul să-l ridice pe băiat și să-l așeze lângă el. Era mânjit de sânge și noroi, dar nu se rănise prea tare și nu era deloc speriat. Părea să ia propria accidentare drept un banal incident, de parcă i s-ar fi întâmplat altcuiva.

— De ce nu te-ai ferit, prostuțule? îl întrebă Jacob.

— Pentru că am vrut să văd calul, îi răspunse copilul și apoi adăugă: acum îl pot vedea foarte bine de aici.

Jacob află de la o femeie de pe margine unde locuia băiatul, o plăti rugând-o să-i ducă roaba acasă și îl conduse el însuși pe copil până acolo. Casa doamnei Mahler și lipsa de afecțiune a acestei femei chioare îl impresionară într-un mod dureros, deși nu era prima oară când vedea de aproape sărăcia din Copenhaga. Fu însă surprins aici de marea și strania nepotrivire dintre curtea dosnică și acest copil care provenea de acolo și pe care el însuși îl adusese înapoi. I se părea că Madame Mahler, fără s-o știe, păzea și chinuia un mic și frumos animal sălbatic sau o ființă supranaturală, un spiriduș, pe Puck însuși. Îi ceru în repetate rânduri scuze pentru stricăciunile cauzate rufelor și își reproșă apoi mărinimia arătată, ca de altfel și recunoștința bruscă și dulceagă a bătrânei.

În drum spre casă se gândi la băiat și își dădu seama că, în ciuda diferențelor evidente, acesta semăna cu Emilie – avea aceeași apariție blândă și modestă în spatele căreia se putea ghici, întocmai ca la soția sa, o putere infailibilă, absolută.

În seara aceea nu povesti nimănui aventura sa, dar în ziua următoare se duse din nou în Adelgade pentru a întreba de starea băiatului. După câțva timp îi povesti și lui Emilie despre accidentul pe care l-a avut și despre copilul pe care l-a cunoscut și, mai în glumă, mai în serios, îi propuse să-l adopte pe acest frumos copil părăsit, făcându-l al lor. Tot jumătate în glumă, ea îi acceptă ideea și se gândi că probabil îi va fi mai ușor să primească în casă un băiat a cărui origine n-o cunoaște decât pe un altul, căruia să-i cunoască proveniența și cu ai cărui părinți să fie în pericol să se întâlnească. Din ziua aceea ea însăși deschidea deseori subiectul când nu găsea nici un altul despre care să vorbească cu soțul ei. Ajunseseră

până la urmă să consulte avocatul familiei pe această temă și chiar să-l trimită pe doctorul casei să-l vadă pe băiat. Jacob era surprins și recunoscător pentru ajutorul pe care i-l oferea soția sa, amintindu-și de indignarea și durerea pe care i-o provocase prima oară propunerea lui. Acum îl asculta vorbind de viitor cu interes, ba chiar se întâmpla uneori ca, foarte serios, să-și expună ea însăși ideile despre educația copiilor.

Jacob găsea că atmosfera din ultimul timp de acasă este desăvârșită și, ca urmare, întrerupse aventura amoroasă efemeră pe care o avusese până atunci la Copenhaga. Îi aducea zilnic lui Emilie cadouri frumoase și lăsa în grija ei toate deciziile cu privire la adopția copilului. Fără să se gândească prea mult, ea îl rugă să-i permită să-l aducă pe copil la ei în octombrie, când plecau de la țară și să ia o hotărâre definitivă doar în luna aprilie. Dacă în șase luni băiatul se dovedește nepotrivit pentru viitorul pe care i-l pregătiseră, urmau să-l dea în grija unei familii de meseriași cumsecade care lucrau la firma lor. Până în aprilie ei înșiși vor rămâne pentru copil doar unchiul și mătușa Vandamm.

N-au povestit despre intențiile lor nimănui din familie și această situație făcea să crească și mai mult sentimentul de camaraderie și de încredere dintre ei. Cu totul altfel ar fi stat lucrurile, își spunea Emilie, dacă ar fi așteptat un copil, ca oricare altă femeie. Se gândea că acest mod de a rezolva, prin propriile mijloace, problemele naturii era distins și pur. Lăsând să-i alunece de sus în jos privirea pe imaginea ei din oglindă, adăugă că o ajută de asemenea să-și păstreze silueta.

Madame Mahler, la rândul ei, nu opuse nici o rezistență. Nici nu i-ar fi trecut prin cap să se opună dorințelor unor mari domni și își făcu repede calculul infinitei mulțimi de rufe de spălat pe care familia lui Jacob și a lui Emilie le producea anual. Doar promptitudinea cu care Jacob a achitat daunele făcute de copil i-a lăsat în suflet un etern regret că nu-i ceruse de două ori mai mult.

În ultimul moment, Emilie mai puse o condiție. Dorea să ia ea însăși copilul de la Madame Mahler, de una singură. Era foarte important ca relația ei cu băiatul să intre pe făgașul normal de la început și nu avea destulă încredere în această situație, în seriozitatea și simțul pentru ceea ce trebuie făcut al lui Jacob. În ziua în care în Bredgade totul era pregătit pentru primirea copilului, tânăra mamă se duse să-l ia singură din Adelgade, unde nu mai fusese niciodată înainte. Stătea în trăsură cu chipul senin și conștiința datoriei împlinite față de firmă și față de soțul ei, dar ea personal începea să fie deja puțin plictisită de întreaga tevdură.

În fața casei doamnei Mahler, pe stradă, se adunase un grup de copii tăcuți care îi așteptau evident sosirea. Se holbară la ea dar își întoarseră fața când îi privi la rândul ei. Inima ei se întristă în timp ce-și ridică ușor fusta de mătase albă și coborând, se îndreptă spre ușă trecând printre copii. Oare băiatul pe care urma să-l ducă acasă la ea avea aceiași ochi? Emilie, ca și Jacob, cunoștea foarte bine cartierele sărace ale Copenhagai. Semănau toate între ele și erau o priveliște deplorabilă a vieții, dar nu se putea schimba nimic, „vor exista întotdeauna săraci printre noi“. Faptul că astăzi un copil din lumea aceea avea s-o urmeze în propria ei casă o lega pentru prima dată personal de nevoile și de mizeria acelei lumi. Fu cuprinsă de o profundă scârbă în fața acelei pauperități și, apoi, imediat, de o teribilă milă. Împărțită între aceste două sentimente, trecu pragul casei lui Madame Mahler.

Pentru ocazia din acea zi Madame Mahler îl spălase și-l pieptănase pe micul Jens. Cu puțin timp înainte, în grabă, îl înștiințase de întreaga situație și de această șansă a lui de a se ridica în viață. Dar fiind o persoană fără imaginație și convinsă că băiatul nu era în toate mințile, explicațiile ei se rezumară până la urmă la fapte: ora la care urma să fie luat și că trebuia spălat și pieptănat înainte. Copilul o ascultase în tăcere și doar o dată o întrebase cum se făcea că îl regăsise familia lui. „După miros!“ îi răspunsese Madame Mahler.

Dintr-un fel de sentiment al datoriei, după ceva gândire, Jens dădu acele scurte lămuriri mai departe copiilor din casă. Papá și Mamá ai lui, le explică, vor veni mâine la ora două, într-o caretă, să-l ia acasă. Îl surprinse și îi dădu de gândit că această veste provocase o agitație atât de mare printre cei care până atunci ascultaseră fără entuziasm poveștile și visele lui.

Se urcase la fereastră pe scăunelul de la Domnișoara Ane pentru a-și vedea mama venind. Era tot acolo când Emilie deschise ușa și Madame Mahler încercă fără succes, cu un gest nervos, să-l dea jos.

Ceea ce a izbit-o pe Emilie din primul moment, în timp ce-și făcea curaj să-l privească pe băiat, a fost că acesta nu și-a întors privirea, ci i s-a uitat drept în ochi. La vederea ei, pe fața lui a apărut o lumină extatică. Un scurt moment se priviră unul pe celălalt.

Băiatul părea că așteaptă ca ea să-i spună ceva. Văzând că ea tăcea și rămânea nemișcată, vorbi el.

— Mamá, spuse el încet. Sunt foarte fericit că m-ai găsit. Te-am așteptat de foarte, foarte mult timp.

Emilie îi aruncă doamnei Mahler o privire – oare scena asta fusese plănuită de cei doi pentru a o emoționa? Lipsa evidentă de înțelegere de pe chipul lui Madame Mahler excludea orice astfel de posibilitate. Se întoarse din nou spre copil.

Madame Mahler era o femeie greoaie și Emilie însăși, în crinolină și mantie, ocupa un spațiu însemnat din cameră. Băiatul, care era cel mai mic dintre toți, părea să fie însă cel care domina în acel moment totul. Stătea drept pe scaun cu fața și întreaga ființă radiind.

— Acum vin acasă cu tine, spuse el.

Emilie înțelese, cu un fel de amețală, că importanța imensă a momentului pentru băiat nu stătea în faptul că fusese salvat, ci în fericirea desăvârșită în care o învăluise pe ea. O străbătu un gând ciudat, pe care nu și-l putu explica în acel moment. Își spuse: „Acest copil e la fel de singur în viață ca mine“. Serioasă și blândă, făcu un pas spre el și îi spuse cu vocea ei joasă câteva cuvinte prietenoase. Micuțul întinse mâna și îi atinse ușor buclele lungi ce-i cădeau pe umeri.

— Te-am recunoscut imediat, îi spuse el cu mândrie. Tu ești mama mea, cea care mă răsfăță. Te-aș fi recunoscut dintr-o mie de doamne după părul tău lung și strălucitor.

Își lăsa degetele să-i alunece pe umerii ei, peste braț și îi mângâie ușor degetele înmănușate.

— Porți trei inele astăzi, îi spuse el.

— Da, răspunse Emilie în șoaptă.

În acel moment chipul băiatului fu brusc inundat de un zâmbet tremurător, sălbatic și triumfător.

— Și acum, acum sărută-mă, mamă! spuse el și deveni foarte palid.

Emilie nu știa dacă violenta emoție și așteptarea veneau din faptul că nu mai fusese niciodată sărutat până atunci. Ascultătoare, mirată de propriul ei gest, ea se aplecă și îl sărută.

Despărțirea de Madame Mahler părea destul de ceremonioasă pentru doi oameni care se cunoșteau de-o viață. Pentru ea copilul era deja un străin, fiu al unei familii înstărite, și îi luă mână șovăind, cu o față împietrită. Emilie îl rugă pe Jens înainte de a părăsi casa să-i mulțumească doamnei Mahler pentru grija pe care i-o purtase cu atâta trudă și el o făcu cu multă libertate și demnitate. Madame Mahler roși ca o fată tânără, așa cum o mai făcuse cu șase ani în urmă la vederea celor cincizeci de taleri de aur – i se mulțumise atât de rar în viață!

În stradă, în fața casei, băiatul se opri.

— Ia uitați-vă la caii mei mari și grași! strigă el.

Emilie stătea în trăsură încurcată și tulburată. Ce luase de fapt cu ea de la Madame Mahler?

Când sosiră în propria locuință și îl conduse pe băiat pe trepte în sus, prin camere, nedumerirea ei crescuse și simțea că nu fusese nicicând atât de nesigură pe sine. În fiecare încăpere băiatul strălucea de

bucuria revederii. Din când în când, se uita în jur și numea lucrurile cu cuvinte pe care și le aducea și ea aminte din copilăria ei sau o întreba despre altele, despre care nu auzise niciodată. Micul ei pudel bătrân, pe care îl avea de mult și pe care îl adusese din casa părintească, lătră scurt la el și ea îl luă în brațe de teamă să nu-l muște.

— Nu, mamă, spuse Jens. Cum să mă muște, doar m-a recunoscut imediat.

Înainte, până în clipa în care îl sărutase pe băiat, Emilie i-ar fi răspuns:

— Să-ți fie rușine! Ce spui tu e o minciună!

Acum nu scotea un cuvânt și, în momentul următor, băiatul se uită de jur-împrejur în salon și o întreabă:

— Papagalul a murit?

— Nu, îi răspunse ea încet cu uimire, nu a murit. E atârnat în budoar.

Simțea că îi este frică să rămână singură cu el sau să lase o a treia persoană să li se alăture și trimise guvernanta cu treabă în oraș. La ora la care îl aștepta pe Jacob să vină acasă, îi auzi pașii pe scară și fu cuprinsă de panică.

— Pe cine aștepti, mamă? o întreabă Jens.

Nu știa cum să-l numească pe Jacob în fața copilului.

— Pe soțul meu, răspunse ea jenată.

Când Jacob intră la ei îi găsi admirând același album de fotografii. Băiatul își ridică ochii și se uită lung la el.

— Deci tu ești Papá, strigă el fericit. M-am gândit eu, dar nu puteam fi sigur, nu-i așa? După miros m-ai găsit! Știi ce cred? Calul tău e cel care m-a recunoscut primul.

Jacob se uită la soția sa, dar aceasta continua să privească pozele. Nu aștepta de la un copil prea multă minte, așa că foarte curând se jucau împreună pe covor, înghiontindu-se. Jens se opri în mijlocul hârjonelii și, punând mâna pe pieptul lui, îi spuse:

— Nu ți-ai pus decorația astăzi.

Emilie ieși după o clipă din cameră. Se gândea: „Am luat această sarcină asupra mea de dragul soțului meu, dar se vede treaba că voi fi singura care îi va purta pe umeri povara“.

Jens seduse casa din Bredgade și o luă în posesie nu prin forță sau putere, ci prin calitatea de întrupa o personalitate nemuritoare, irezistibilă și fascinantă, poate cea mai irezistibilă și fascinantă din câte există – aceea a visătorului căruia i se împlinesc visele. Onorabila casă gri se îndrăgosti de el. Aceasta este întotdeauna soarta visătorului, în special în relațiile cu oamenii care nu cunosc deloc magia visării. Cel mai cunoscut dintre visători, fiul Rașelei, a suferit mult și a ajuns în închisoare din aceeași cauză. Jens era un copil slăbuț, brunet și, cu excepția dimensiunii lui, nu avea nimic în comun cu imaginea lui Cupidon, însă foarte curând deveni evident pentru toți că Jacob și soția sa, fără să știe, au adus în casă un mic *amoretto*. Își fâlfâia aripile în viața lor de zi cu zi, era în bună înțelegere cu puterile benefice și malefice ale lumii, și relația lui cu fiecare dintre locuitorii casei s-a dezvoltat în scurt timp într-o dragoste ascunsă, pe viață și pe moarte. Acest magnetism al copilului a fost cel care l-a făcut de la început, după o singură întâlnire, pe Jacob să vadă în băiat moștenitorul bătrânei și ilustrei lui firme și care o făcea acum pe Emilie să se teamă să rămână singură cu el în aceeași cameră. Nici măcar bătrânul proprietar de vapoare sau sora lui nu scăpară acestei sorți – așa cum i se întâmplase pe vremuri faraonului cu Putifar, căpitanul gărzilor din Egipt, tot așa pățiră și ei acum: înainte de a ști, predaseră tot ce aveau în mâinile lui.

O parte importantă din vraja copilului era faptul că reușise să-i facă pe cei din jurul lui să se privească cu ochii visătorului și îi sili, cu zâmbetul pe buze, să urmărească un ideal. Pentru această trăire

superioară, ei erau dependenți de el. În timpul cât a stat Jens acolo, casa s-a schimbat și a devenit diferită de celelalte locuințe din Bredgade. Devenise Olimpul însuși, un cămin al zeilor. Băiatul simțea aceeași mândrie de proprietar, magnifică și jucăușă, față de bătrânul negustor care stăpânise mărele, față de puterea jovială și protectoare a lui Jacob sau față de mătăsoasa blândețe și siguranță a lui Emilie. Menajera casei, care domnise peste restul servitorilor cu mână de fier și deseori își deplângea povara în viață, devenise, în noua postură, o zeităte a bucatelor și a oalelor, o patroană fatală, o Ceres cu șorț și bonetă albă încrețită. În același timp, vizitiul îi apărea băiatului ca o figură monumentală care privea masele de la înălțimea lui cerească și îmbina în persoana lui forța și viteza celor doi cai maro, călcând maiestuos pe Bredgade cu ale lor opt copite bine potcovite și răsunătoare. Doar în timpul somnului, când băiatul, apăsându-și obrazul proaspăt în pernă își găsea refugiu în alte regiuni onirice, clădirea își relua forma rațională și solidă a caselor patriciene din Copenhaga.

Jens nu era conștient de puterea lui. Cum noua lui familie nu-l certa și nu-i găsea defecte, credea pur și simplu că nu e băgat în seamă – nu fusese obișnuit ca cineva să se ocupe de el în alt fel. N-avea nici un favorit printre locuitorii casei, fiecare ocupând totuși un loc bine determinat în lumea lui. Relația fascinantă dintre ei era însă subiectul atenției profunde și subtile a băiatului. Era tot timpul preocupat și sedus de unul din fenomenele pe care le zărea zilnic: și anume cum putea marele, puternicul și greoiul Jacob să fie atât de supus soției lui delicate și ușoare. În lumea în care trăise el până atunci, mărimea și greutatea fuseseră factori decisivi. Aducându-și mai târziu aminte de această perioadă, lui Emilie i se păru că băiatul provoca în mod conștient situații care să-i confirme starea aceasta fericită a lucrurilor și că atunci aplauda triumfător în sinea lui, ca în fața unui rezultat al propriei lui îndemânări. În alte împrejurări însă, simțul proporțiilor îl trăda. Emilie avea în budoarul ei un mare acvariu cu peștișori aurii care pentru băiat reprezenta centrul întregii case și în fața căruia putea petrece ore în șir, tăcut, asemenea peștilor. Din comentariile lui întâmplătoare, Emilie înțelese că pentru el peștii erau imenși, o captură de invidiat dacă reușeai să-i prinzi și chiar periculoși pentru cățel în cazul în care ar fi căzut în apă. O rugă pe mama lui să nu mai tragă draperiile în dreptul acvariului peste noapte pentru ca peștișorii să poată admira luna.

În relația lui Jacob cu băiatul, a existat un moment de dragoste nefericită, sau cel puțin de ironie a sorții, și nu era prima, dată când i se întâmpla ceva atât de frumos și de trist în același timp. Încă de pe vremea când era el însuși un băiețel, Jacob se simțise protectorul copiilor mai mici decât el. Simțea nevoia să fie apărătorul celor slabi și lipsiți de apărare: slăbiciunea și lipsa de apărare aveau pentru el un nimb mistic, de parcă ar fi făcut parte din valorile înalte și frumoase ale vieții. Dar în natura lui se ascundea în același timp o inconsecvență de felul celor pe care le găsim la copiii familiilor bogate, la cei care au obținut întotdeauna ce și-au dorit până au început să-și dorească ce nu mai puteau avea. Jacob nutrea în același timp admirație pentru curaj și vitejie, iar lipsa de frică și perseverența îl entuziasmau când dădea de ele și îi repugnau și disprețuia persoanele care se plângeau și care cereau milă. Ceea ce-l dezgusta era de fapt slăbiciunea. Se găsea într-o situație asemănătoare cu a tânărului iubit care venerează cu pasiune virginitatea. Mai visa însă uneori să-și protejeze soția și totuși, în același timp, micul zâmbet glacial și condescendent cu care răspundea ea acestor încercări reprezenta pentru el una din trăsăturile ei cele mai seducătoare. Pricepu repede că nici pe Jens nu putea să-l protejeze în vreun fel. Băiatul nu respingea protecția și ajutorul lui, cum o făcea Emilie, dimpotrivă, îi era recunoscător pentru ele, dar le lua ca pe o joacă. Când se plimbau împreună și Jacob, crezând că Jens a obosit, îl lua pe umeri, copilul credea că marele și puternicul său prieten dorea la fel de mult ca el să se joace de-a elefantul sau calul și să se lase călărit.

Emilie recunoscu neliniștită că era singura persoană din casă care nu se îndrăgostise de copilul străin. Se simțea în continuare nesigură în prezența lui chiar și atunci când în privirea și ființa lui se arăta fericit să-și strângă în brațe frumoasa, puternica și iubitoarea mamă. Când își aducea aminte cum doar cu câteva luni în urmă era hotărâtă să-l educe pe băiat în spiritul ei și cum își notase într-o agendă frumoasă diverse comentarii despre educația copiilor, roșea de una singură. Lipsa ei de afectivitate maternă o răscumpăra prin grija deosebită pe care i-o purta lui Jens, îi aranja și îi pieptăna singură părul, îl îmbrăca ca pe o păpușă, îl lua cu ea când se plimba și mergeau de mână prin parc și la grădina zoologică. Din când în când era surprinsă și cucerită de ciudata plăcere exuberantă cu care băiatul descoperea tot ce îi arăta ea, ca apoi, în următorul moment, să simtă, cu aceeași umilință de la prima lor întâlnire în cămăruța doamnei Mahler, că indiferent cât de generoasă ar fi față de el, copilul a fost și a rămas acela care oferea mai mult decât primea. Cumnata și prietenele ei, doamne din lumea cea mai bună a Copenhagăi care aveau și ele copii drăgălași, pe care să-i răsfețe și să-i plimbe, se mirau să o vadă pe Emilie atât de cucerită de fiul ei adoptiv. Se întâmpla astfel, când se așteptau mai puțin, să fie ele însele lovite în piepturile satinat de o săgeată delicată și apoi, între ele, să glumească despre frumosul băiat al lui Emilie cu aceeași neliniște ascunsă și conspirativă cu care ar fi vorbit despre Cupidon însuși. O rugară să-l lase pe copil să vină să se joace cu copiii lor, dar Emilie refuză. Trebuia mai întâi, spuse ea, să învețe bunele maniere. Nu acesta era însă adevăratul motiv, ci o teamă inexplicabilă. Dar le promisese prietenelor ei ca, după Crăciun, să dea o petrecere mare pentru copii, în cinstea fiului ei adoptiv.

Jens fusese luat în casa Vandamm în octombrie, în timp ce copacii din parc mai erau roșii și galbeni. De atunci frigul iernii îi mână pe oameni în casă și începură pregătirile de Crăciun. Băiatul știa foarte multe despre pomul de Crăciun, despre găscă umplută cu mere și prune și despre plimbarea solemnă și bucuroasă până la biserică în dimineața de Crăciun. Dar se întâmpla să mai amestece obiceiurile Crăciunului cu alte sărbători din alte anotimpuri și îi descria domnișoarei Emmersdorf cum urma el să alerge cu măști pe față și cu cutia pentru colectă așa cum fac copiii din Copenhaga în săptămâna albă. Părea să se fi apropiat atât de tare de lumea viselor lui, încât liniile și culorile ei să înceapă să se suprapună și să-și piardă claritatea pe care o avuseseră când se afla departe de ele.

În vreme ce zilele se scurtau și zăpada căzu pe străzile Copenhagăi, băiatul suferi o schimbare. Nu era mai puțin voios sau fericit decât înainte, dar deveni extrem de tăcut și reținut, îngreunat, de parcă era pe cale să-și stabilească punctul de greutate al naturii lui și să-și strângă aripile. Acum putea petrece și o jumătate de zi la fereastră atât de adâncit în gânduri neștiute de nimeni din casă, încât nu auzea când era strigat.

În aceste prime luni de iarnă înțeleseseră cu toții că Jens nu făcea parte din categoria celor care se mulțumesc cu ceea ce oamenii în general numesc bunăstare și soartă fericită. Esența ființei lui era dorul. Camerele calde și aerisite din spatele draperiilor de mătase, hainele lui elegante, jucăriile, grija tandră a lui Papá și Mamá erau pentru el de o neprețuită valoare ca întruchipări ale viselor sale, ca dovezi ale veridicității viziunilor lui. Dar, în sine, ele nu aveau nici o importanță pentru el și nu puteau prin nimic să-l facă sclavul lor. Nu era un ambițios, nici un epicurean și nici un parvenit. Era poet.

Emilie îl întreabă la ce se gândea atât de adâncit, dar nu reuși să scoată nimic de la el, până într-o zi, când, din proprie inițiativă, băiatul i se confesă.

— Știi ceva, mamă? îi spuse el. În casa mea scările erau foarte întunecoase și pline de găuri încât trebuia să pipăi înainte de a urca, da, cel mai bine era să mergi sprijinindu-te pe mâini și pe genunchi. Era acolo o fereastră pe jumătate deschisă, pe care vântul o spărsese; sub ea, pe trepte, zăcea un maldăr de zăpadă cât mine de mare.

— Acea nu mai este casa ta, Jens, îi răspunse Emilie. Acum locuiești aici. Asta e casa ta.

Băiatul se uită în jurul său prin cameră.

— Da, aici locuiesc, asta e eleganta mea casă. Dar mai am o altă casă, care e înspăimântător de întunecată și murdară. O cunoști prea bine, doar ai fost în ea. Când rufele erau întinse în pod la uscat, trebuia să te streкори printre ele cu atenție, căci altfel se încolăceau în jurul tău marile cerașafuri umede, de parcă ar fi fost vii.

— Nu te vei mai întoarce în casa aceea niciodată, îi spuse ea.

Băiatul îi aruncă o privire întristată și după o clipă spuse:

— Nu.

Dar se întorcea mereu acolo unde fusese cândva. Simțea că mamei lui îi displăcea să vorbească despre vechea lui viață și asta îl împiedică să-i mai povestească despre ea, așa cum, înainte, copiii din casa doamnei Mahler îl amuțiseră prin indiferența lor, când începuse să le împărtășească despre îndepărtata lui casă bogată. Văzându-l acum tăcut la fereastră sau cu jucăriile pe covor, Emilie înțelese că în gândul lui băiatul suia și cobora întunecatele trepte și traversa marele și sinistrul pod. Din când în când, pe măsură ce încrederea reciprocă se recâștiga, el se încumeta din nou să-i vorbească despre asta.

— În apropierea casei mele, îi spuse el într-o seară când stăteau împreună pe canapeaua din fața șemineului, era o pensiune veche și urâtă unde oamenii cu mulți bani puteau să doarmă în paturi iar ceilalți erau obligați să doarmă în picioare, cu o sfoară în jurul brațelor. Într-o noapte, știi ce s-a întâmplat? a izbucnit un incendiu în casă. Vai, cei ce dormeau în paturi abia de-au apucat să-și tragă pantalonii pe ei pe când ceilalți au reușit să-și salveze viața și hainele. S-a făcut și un cântec despre incendiul ăsta, să știi.

Uneori când un copac tânăr este replantat, rădăcinile lui se îndoaie așa încât nu se vor mai prinde în pământ. El mai poate să dea o mulțime de frunze și flori și să pară că se va dezvolta bine, dar se usucă până la urmă. Tot așa îi mergea și copilului în casa proprietarilor de vapoare Vandamm. Trăise din plin binefacerile cameleonismului, se hrănise cu aer și plutise în văzduh uitând să prindă rădăcini. Venise vremea, după legile naturii, ca extravaganta eflorescență să se ofilească, să cadă și să moară. Probabil că, dacă imaginația ar fi primit hrană nouă, ceasul de pe urmă ar fi putut fi amânat și planta și-ar fi păstrat încă o vreme vigoarea. De câteva ori, pentru a-l amuza, Jacob îi povestise despre China. Frumusețea plină de viață, necunoscută și complexă a lumii care se deschise în fața ochilor copilului îl captă și îl seduse și se uita entuziasmat la fotografii cu chinezi ce purtau cozi lungi pe spate, dragoni, pescari cu pelicani și stele de porțelan și repeta numele cu valențe de aventură Hoang-Ho și Yangtse-Kiang. Dar adulții nu înțeleseseră că această nouă expediție în vis era pentru copil una pe viață și pe moarte. Și ultima ramură verde căzu la pământ de pe copacul vieții lui din lipsă de hrană.

Puțin după petrecerea de Crăciun a copiilor și cu câteva săptămâni înaintea Anului Nou, băiatul începu să-și piardă culoarea sănătoasă și frumoasă și să stea cu capul plecat. Bătrânul doctor fu chemat zilnic în casă și îi prescrise diverse prafuri și pastile, dar nu reuși să oprească destinul. Era un declin tăcut și neîntrerupt. Tânăra plantă se stingea.

Când Jens căzu la pat și, așa-zicând, avu voie să renunțe cu toate onorurile la realitate, imaginația lui prinse aripi și-l duse cu ea precum vela o mică barcă ale cărei greutate fuseseră aruncate peste bord. De câte ori se trezea din halucinațiile febrile, în jurul patului lui stăteau oameni cărora le putea spune orice dorea și care îl ascultau serioși fără să-l întrerupă. Era o stare de beatitudine, forma ideală a vieții visătorului. Strălucea în acea stare și patul îi deveni un tron.

Emilie stătea la căpătâiul lui zi și noapte, bântuită de un sentiment de neputință care o făcea să-și frângă mâinile în lumina lămpii. Toată viața căutase să aibă linii fixe de demarcație între bine și rău, corect și fals, fericire și nefericire. Ajunsese, iată, acum, se gândea cu durere, în mâinile unui om mai mic și mai slab decât ea pentru care totul în viață era la fel de bun, care întâmpina lumina și întunericul, bucuria și durerea, viața și moartea cu același entuziasm deschis, senin și infailibil. Această trăsătură a băiatului făceau ajutorul și grija de la căpătâiul lui inutile. Toate principiile ei erau anulate și până la urmă existența ei însăși se vedea pusă sub semnul întrebării.

Jens era, ca poet și ca membru al mării frății a poezilor, un umorist, un artist comic și un fabulator. În toate fenomenele vieții el era atras și inspirat de latura burlescă și de sălbaticile elemente fantastice. Tânăra femeie, palidă și gravă, îi asculta halucinațiile și se înspăimânta. I se păreau un sacrilegiu într-un joc al morții. Și totuși, până la urmă, era jocul morții lui Jens și el avea dreptul să-i hotărască singur regulile.

— A, erau atât de mulți șobolani acolo, mamă! îi spunea el. Mii de șobolani! Nu exista nici un loc în casă unde să nu fi pătruns. Vezi tu, dacă mergeam să-mi iau o bucată de slănină de pe raft – pac! îmi sărea un șobolan direct în față. Îmi treceau chiar peste față noaptea. Te rog, pune-ți fața aici pe pernă, să-ți arăt cum îi simțeam.

— Aici nu sunt deloc șobolani, spunea Emilie.

— Nu, aici nu este nici unul, răspundea el. Când o să mă fac bine, o să mă duc înapoi la vechea mea locuință și o să-ți aduc și ție unul. Ți spun sigur că șobolanii țin mai mult la oameni decât țin oamenii la ei. Pentru că ei ne găsesc pe noi buni de mâncat. Odată a locuit în podul nostru un bătrân actor care călătorise în întreaga lume. Obişnuia să le dea fetelor mai mici bani ca să-l sărute, dar ele refuzau spunând că nu le place nasul lui. Avea un nas ciudat, mamă, așa căzut peste gură cum era! Și când nu voiau să-l pupe, el plângea și-și frângea mâinile. Dar vezi tu, apoi s-a îmbolnăvit și a murit și nimeni n-a știut de el. Când au spart ușa la urmă, știi ceva, mamă, șobolanii îi mâncaseră nasul! Nimic altceva, doar nasul.

Râse de unul singur, ca un mic clopoțel.

— Dar oamenii nu mănâncă șobolani, chiar dacă le este foame, spuse el. În pivniță era un băiat mare și gras care prindea șobolanii și îi frigea. Dar Madame Mahler spunea că îl disprețuiește și copiii din casă îl porecliseră Mâncătorul-de-Șobolani.

Alteori imaginația copilului alerga prin propria ei casă, jucându-se cu lucrurile și oamenii de aici.

— Bunicul meu, spunea el, are niște bățături foarte dureroase, cele mai rele bățături din Copenhaga. Când încep să-l chinuiască cu adevărat se leagănă pe balansoarul lui și spune: „Acum e anotimpul marilor furtuni în Marea Chinei. E mare vijelie acolo. Blestemată treabă, vapoarele și marinarii mei se vor duce cu siguranță la fund.“ Și știi, mamă, ce cred că-și spun oamenii lui din Marea Chinei? „E mare vijelie, vin furtunile. Blestemată poveste, vom ajunge cu toții pe fundul mării. E timpul ca bătrânul din Bredgade să-și mai îngrijească bățaturile.“

Cu câteva zile înainte de a-și da sufletul, Jens aminti pentru prima dată numele Domnișoarei Ane. Fusese într-un fel muza lui, singurul om care avea cunoștință de ambele lumi în care el își trăise scurta viață. Amintirea ei îl făcu să-și schimbe tonul, îi învie ființa în formule măiestrite și poetice, de parcă fusese o forță a naturii, cunoscută și iubită de întreaga lume. Dacă Emilie ar fi luat monologurile copilului în serios și nu le-ar fi considerat o aiureală ar fi putut să găsească explicația multor lucruri pe care nu le înțeleșese. Dar îi răspunse:

— Nu, n-am cunoscut-o, Jens.

— Dar, mamă, te-a cunoscut atât de bine, atât de bine, striga el. Ți-a cusut rochia de mireasă din mătase albă. A fost o lucrare dificilă, trebuia probată întruna, până ajunsese să o doară gura de la acele cu gămălie pe care le ținea între buze. Și papă, spuse el râzând, intra la tine și mai ții minte ce-ți spunea? Îți spunea: „Trandafirul meu alb“.

Își aduse aminte de foarfeca mare pe care i-o lăsase Domnișoara Ane moștenire și o ceru să o țină cu el în pat. A fost singura dată din toată conviețuirea lor, când Emilie l-a văzut nerăbdător și încăpățânat.

Cu inima îndurerată, părăsi prima dată după trei săptămâni casa și se duse ea însăși până la Madame Mahler pentru a se interesa de foarfece. Pe drum într-acolo, i se păru că silueta misterioasă a Domnișoarei Ane o însoțea. Figura ei crescua luând dimensiunile unei Parce, Atropos însăși, cu foarfecele în mână, gata să reteze firul unei vieți omenești. Între timp însă, Madame Mahler vânduse foarfeca unui croitor, un cunoscut al ei. Acum nega energic atât existența acesteia cât și a Domnișoarei Ane înseși.

În ultima dimineață din viața lui Jens, Emilie își luă în brațe câinele, loialul partener de joacă al băiatului, și îl puse în pat la picioarele băiatului. Acesta își recunoscuse în făptura mică, întunecată și ghemuită a animalului pe vechea lui prietenă. Chipul i se lumină.

— Iat-o în sfârșit! strigă el.

Soacra lui Emilie și bătrânul proprietar de vapoare însuși îl vizitaseră zilnic pe băiat în dormitorul lui. Întreaga familie Vandamm era în jurul patului său când micul Jens își dădu sufletul precum un mic pârau care se varsă în mare, fiind primit în regatul veșnic și nețărmut al viselor.

Muri la sfârșitul lunii martie, cu puțin înaintea zilei în care ar fi trebuit hotărât dacă este demn să fie primit în familia Vandamm. Bătrânul proprietar îi anunță acum pe neașteptate că băiatul va fi înmormântat în cripta familiei – împotriva tuturor uzanțelor și regulilor, pentru că nu fusese legal adoptat. Jens fu îngropat în spatele unor garduri înalte din fier forjat, în cel mai bogat mormânt în care se odihnise vreodată un copil adoptat.

În ziua înmormântării, când sicriul ușor a fost purtat afară pe poartă din Bredgade, casa se micșoră tot mai mult și dispăru de tot apoi. Devenise ceea ce fusese înainte, o casă ca toate celelalte din șirul de case. Locuitorii ei erau puțin amețiți și nesiguri ca după o cădere în gol. Lumea le părea tristă, o scenă goală, un enorm și complicat mecanism lipsit de scop. Familia Vandamm nu era obișnuită să fie îndoliată și nu fusese pregătită să supraviețuiască într-un spațiu atât de gol cum era cel pe care îl lăsase în urmă moartea copilului.

Jacob simțea cu durere și împotriva oricărei rațiuni că trădase așteptările unui prieten care se încredințase râzând forței lui. Acum nu mai exista nimeni care să aibă nevoie de aceasta și se vedea ca pe un monstru, un colos fără substanță, lipsit de viață. Cu toate acestea, exista în durerea provocată de pierdere un sentiment ciudat de ușurare, așa cum simt cei mai mulți oameni atunci când un idealist pleacă dintre ei.

Emilie era singura persoană din casă care își păstrase cumpătul. Se putea spune că în timp ce casa se prăbușea din înălțimi ea o sprijinea și o ținea la suprafață. Nu dorea să poarte doliu după Jens.

— Nimeni nu poartă doliu pentru un copil care nu este al lui, spunea ea, și refuzând toate insistențele se îngrijea de propria casă la fel de calmă și conștiincioasă ca înainte. Tatăl și soacra ei căutau alinare la ea în timpul doliului și, pentru că ea era cea mai tânără dintre ei și în multe privințe le amintea de Jens, trecură asupra ei toată grija și tandrețea pe care i-o purtaseră copilului dispărut. Ea devenise palidă din cauza nopților de veghe la căpătâiul băiatului și bătrânii se sfătuiră între ei și cu Jacob s-o trimită într-o stațiune la tratament.

După câțva timp Jacob fu surprins de tăcerea ei profundă. La început lăsa impresia că i se pare inutil să converseze despre altceva decât despre treburile legate de casă și apoi părea că pierduse însuși darul vorbirii. Propriile lui încercări timide de a o binedispune o mirau și o incomodau, așa încât renunță.

La câteva luni după moartea lui Jens, Jacob își invită soția la o plimbare pe drumul care leagă Copenhaga de Elsinore de-a lungul râului Sundet. Era o după-amiază proaspătă și blândă de mai. Când ajunseră la Charlottenlund, îi propuse să se plimbe prin pădure și să dea drumul trăsurii, care să-i aștepte de cealaltă parte. O priviră cum se îndepărtează, alunecând de-a lungul drumului de coastă.

Intrară în lumea verde a pădurii. Fagii înmuguriseră deja de trei săptămâni și primăvara timpurie cu lumina ei translucidă încântătoare și misterioasă printre coroanele copacilor era pe sfârșite. Dar frunzișul de vară era încă atât de tânăr, încât părea mai viu în umbră decât în lumina soarelui. Apoi în plină vară avea să se schimbe, devenind verde deschis la soare și închis, spre negru, acolo unde pădurea e în umbră. Pe sub copaci, pe jos, acolo unde lumina ajungea filtrată de ramurile copacilor, pământul era incolor, acoperit parcă de praf din soare. Umbra nu era încă matură, lăsând impresia unei sfere luminoase mai adânci și mai meditative – în ea stâncile și cascadele din pădure scânteiau precum cristalul verde și smaraldele. Timpul anemonelor trecuse, se ofiliseră și dispăruseră și iarba crescuse mare pe sub copaci. Abundența ușoară de mici flori înstelate plutea în jurul bătrânelor și noduroaselor trunchiuri contorsionate la câteva picioare deasupra pământului, calmă și nemișcată ca o ceață lăptoasă. Plouase noaptea și pe îngusta cărare din pădure se vedeau încă urmele pline de apă ale căruțelor tăietorilor de lemne. Pe marginea drumului, razele soarelui cădeau pe globul sidefiu și mișcător al unei păpădii trecute – florile de câmp veniseră într-o vizită în pădure.

Înaintau încet pe potecă. Când pătrunseră mai adânc în pădure, auziră brusc un cuc foarte aproape de ei. S-au oprit o clipă să-l asculte, dar nu l-au întrebat nimic și și-au continuat drumul. Emilie dădu drumul brațului lui Jacob pentru a culege de jos un ou albastru de pasăre, încercă să-l reconstituie și îl ținu apoi în palmă. Soțul ei începu să-i povestească despre călătoria în Germania pe care o planificase cu ajutorul socrului său, despre peisajele, orașele și operele de artă pe care aveau să le admire. Îl asculta docilă și tăcea.

Ajunseră la capătul pădurii. De la poarta de aici se deschidea o perspectivă largă asupra câmpiei. După întunericul din pădure strălucirea lumii de afară li se păru incredibilă, parcă albită de soarele de amiază. În timp ce stăteau acolo, uitându-se la peisaj, culorile câmpiilor, ale mlaștinilor și ale pâlcurilor răzlețe de copaci ieșiră treptat la iveală, una câte una. Cerul era de un albastru foarte deschis, norii cumulus mari și albi deveniră vizibili apoi pe tot orizontul. Secara nouă și verde era pe punctul de a da în spic și, acolo unde degetele brizei de vară o atingeau, se lăsa în valuri lungi și blânde deasupra pământului. Casele țăranilor acoperite de stuf arătau ca niște insule calcaroase și pătrate în peisajul undulat și, în jurul lor, tufe de liliac își ridicau spre cer frunzele verzi și florile de un albastru pal. Departe auziră o trăsură și, deasupra capetelor lor, trilul voios și neîntrerupt al ciocârlilor.

La marginea pădurii zăcea un copac doborât. Emilie spuse:

— Hai să ne așezăm aici.

Își desfăcu șiretul pălăriei de sub bărbie și, scoțând-o, și-o puse în poală. După o scurtă tăcere, ea vorbi:

— Vreau să-ți spun ceva.

Și făcu apoi o lungă pauză. De-a lungul întregii lor conversații din pădure, se comportă în același fel, tăcând îndelung înaintea fiecărei replici – nu pentru că ar fi stat să-și adune gândurile, ci pentru că se dezobișnuise să vorbească și acum lăsa impresia că îi venea greu s-o facă.

Spuse încet:

— A fost copilul meu, Jacob.

— Ce vrei să spui? o întrebă Jacob ridicând privirea.

— A fost propriul meu copil. Nu-ți aduci aminte că după ce îl văzuseși prima dată mi-ai spus că îmi seamănă? Îmi semăna într-adevăr. Pentru că era fiul meu.

Înainte Jacob ar fi fost cu adevărat înspăimântat să-și audă soția vorbind astfel și ar fi crezut că își pierduse mințile. Dar, în ultima vreme, începuse să vadă lucruri pe care înainte le ignorase sau căroră le negase existența. Era oarecum pregătit pentru imprevizibil. Rămase calm așezat pe trunchi și privi valurile pe care le făcea lanul din fața lui.

— Nu știi ce spui, Milla, zise el.

Emilie stătea din nou tăcută, îndurerată de această intervenție a lui și cu șirul gândurilor ei întrerupt.

— E desigur foarte greu pentru alții să mă înțeleagă, spuse ea până la urmă. Dacă Jens ar mai fi fost aici, el ți-ar fi putut-o explica mult mai bine și ai fi crezut. Dar încearcă totuși, continuă ea insistentă, să înțelegi ce-ți spun. M-am gândit mult la asta. Cred că trebuie să știi. Și, dacă nu pot vorbi cu tine, încheie ea amărâtă, atunci nu există nimeni pe lume cu care să pot vorbi.

Spuse asta de parcă s-ar fi temut într-adevăr să rămână fără capacitatea de a vorbi. Jacob își aminti acum felul în care el însuși cu mult timp în urmă îi simțise tăcerea ca pe o grea povară și cum își pusese toată imaginația la bătaie pentru a o face să vorbească, indiferent despre ce.

— Da, vorbește draga mea, nu te mai întrerup, spuse el.

Foarte blajin, fiindu-i recunoscătoare parcă pentru această promisiune, continuă.

— A fost copilul meu și al lui Charlie Dreyer, spuse ea. L-ai întâlnit pe Charlie o dată în casa tatălui meu la prânz. Dar ne-am îndrăgostit unul de celălalt în timp ce tu erai plecat în China – el a devenit iubitul meu.

În timp ce ea tăcea din nou, Jacob își aduse aminte de scrisoarea anonimă pe care o primise la puțin timp după nunta lor. Își aminti indignarea și disprețul pe care i le inspirase autorul ei și cum se simțise vinovat față de soția sa pentru simplul fapt de a o fi citit. I se părea ciudat ca după șase ani s-o audă chiar pe ea repetând povestea.

— Când m-a rugat să-l las să mă iubească, spuse Emilie, o clipă am fost într-un imens și teribil pericol. Nu vorbisem niciodată cu un bărbat despre asemenea lucruri. Doar cu mătușa Malvina și cu bătrâna mea guvernanta. Și femeile ne învață, dintr-un motiv sau altul – nu știu de ce – că dorințele unui iubit sunt o insultă la adresa unei fete. Cum ne dați voie să gândim așa despre voi? Tu, ca bărbat, tu știi că rugămintea lui venea din dragoste, tandrețe și generozitate. Avea mai multă viață și forță în el decât simțea că are nevoie și dorea să le împartă cu mine. În seara aceea m-a implorat să accept să mi se dea viața în întregul ei, eternitatea însăși. Și eu, care fusesem atât de greșit educată, atât de tare indusă în eroare, era cât pe ce să îl refuz. Mă cuprinde o spaimă grozavă de câte ori mă gândesc la acel moment pentru că aș fi putut spune nu. Dar nu am nici un motiv să mă tem, pentru că știu că dacă m-aș reîntoarce la acea clipă m-aș comporta cu siguranță exact ca atunci. Deci nu există nici un pericol real. Nu l-am refuzat. I-am permis să mă însoțească înapoi în casă și să rămână la mine în noaptea aceea, până către dimineață, când trebuia să ridice ancora.

Rămase un moment pe gânduri, apoi continuă.

— Totuși, pentru că am fost atât de slabă și pentru că atunci mi-a fost teamă și nu i-am meritat dragostea, copilul și cu mine am avut mult de suferit. Dacă aș fi fost o fată săracă cu doar cincizeci de taleri de aur în buzunar, ar fi fost mai bine de noi, pentru că am fi putut rămâne împreună. Da, am trecut

prin multe, noi doi. Când l-am regăsit pe Jens și l-am adus acasă cu mine, mai spuse apoi, nu mi-a păsat prea mult de el. Aveați voi toți grijă de el – îl iubeați, dar eu nu l-am iubit. Eu îl iubeam doar pe Charlie. Dar am fost mai mult timp împreună cu Jens decât oricare dintre voi și mi-a spus multe lucruri pe care nu le discuta cu altcineva. Îl înțelegeam foarte bine și știam că n-am fi găsit nicicând un altul mai înțelept ca el.

Tăcea și nu știa că citase un verset din Biblie așa cum bătrânul proprietar de vapoare nu bănuise nimic atunci când poruncise ca băiatul să fie înmormântat în pământul pe care el îl cumpărase ca loc de veci al familiei – fusese un mic truc din magia băiatului dispărut.

— Am învățat și eu foarte multe de la el, spuse ea. Nu știa să mintă, spunea întotdeauna adevărul, întocmai ca Charlie. De multe ori mă gândeam că era urât din partea mea să-l învăț să mintă. Știam prea bine că era incorect să-l fac să-ți spună Papá. În timp ce zăcea bolnav, mă gândeam la un singur lucru – că, dacă moare, pot în sfârșit să port doliu pentru Charlie.

Își luă pălăria în mână, se uită la ea și apoi o lăsă din nou în poală.

— Și când s-a întâmplat, la urmă, tot n-am avut puterea s-o fac, spuse ea.

Își trecu de câteva ori degetele peste inele.

— Aș fi putut foarte ușor să vorbesc cu Jens despre asta, spuse ea. El ar fi râs și m-ar fi îndemnat să-mi cumpăr rochii elegante de doliu și văluri lungi și negre.

Jacob se gândea că avea noroc că-i promisese să n-o întrerupă. Pentru că oricum nu și-ar fi găsit cuvintele. Când în acest moment al povestirii ea căzu din nou pe gânduri și tăcu atât de mult încât el crezu că terminase ce avea de spus, simți că se îneacă de parcă cuvintele pe care trebuia să le spună îi rămăseseră în gât.

— Credeam că voi ajunge să am remușcări că nu l-am iubit, spuse ea brusc. Și să regret cumplit ceea ce am făcut, m-am temut că voi cădea sub povară. Dar nu s-a întâmplat așa. Există un har divin pe lumea asta pe care oameni ca noi nici nu-l bănuiesc. Lumea nu este brutală sau severă, așa cum ne spun alții. Nu este nici măcar dreaptă. Totul se iartă, totul. Lucrurilor frumoase și nobile de pe această lume nu le poți face rău. Sunt prea puternice pentru asta. Nu puteam să-i facem rău lui Jens, nu, asta n-ar fi reușit nimeni. Acum că e mort, mai spuse ea, acum înțeleg totul.

Stătea din nou nemișcată, sprijinindu-se ușor de trunchiul de copac. Pentru prima dată de când vorbeau se uită în jur lăsându-și privirea să mângâie peisajul pădurii.

— Să știi că e ciudat să înțelegi totul, spuse ea. Nu pot să-ți explic ce simt și nu m-am priceput niciodată să exprim în cuvinte ceea ce gândesc. Nu sunt ca Jens. Dar din martie, de la începutul primăverii, am crezut că înțeleg de ce s-au întâmplat toate așa cum s-au întâmplat. De ce răsar acum toate, de exemplu. Și de ce se întorc păsările înapoi aici. Marea indulgență a lumii față de noi – și înțelegerea lui Papá și a ta față de mine. În timp ce ne plimbam astăzi prin pădure mi s-a părut că îmi recăpătasem din nou văzul și mirosul din timpul copilăriei. Toate lucrurile din jurul meu îmi spun din proprie inițiativă ce înseamnă.

Se opri o clipă.

— Înseamnă Charlie! spuse ea.

După o lungă tăcere adăugă:

— Și eu, eu sunt Emilie, și nimic din asta nu se poate schimba.

Făcu un gest de parcă ar fi vrut să-și pună mânușile, dar renunță apoi și le puse din nou în pălărie rămânând nemișcată ca înainte.

— Acum ți-am spus totul, zise ea. Acum tu trebuie să hotărăști ce vom face. Papá nu va afla nimic niciodată, spuse ea blând și îngândurată. Nimeni nu va afla nimic. Doar tu. Și m-am gândit că, dacă vrei, atunci când noi doi vom vorbi despre Jens – „dar e prima dată când vorbește de el, nu i-a rostit niciodată până acum numele“, se gândi Jacob – am putea vorbi și despre toate acestea. Mai e doar un singur lucru, spuse ea încet, pe care îl știu și îl înțeleg mai bine decât tine. Crede-mă, știu că ne-ar fi mult mai ușor amândurora, dacă ai putea, dacă ai vrea să mă crezi.

Jacob era obișnuit să cântărească situația în care se afla înainte de a lua o hotărâre corespunzătoare. Așteptă un moment după ce ea termină de vorbit și spuse:

— Da, draga mea. E adevărat.

Din Danemarca de altădată

Prin fereastra din zidul gros de un stânen, acolo unde obloanele erau date la o parte, strălucea o mică stea pe cerul pal al nopții de vară. Calmul acelui îndepărtat astru tulbura sufletul regelui, nelăsându-l să doarmă.

Privighetorile care umpluseră crângul de cântecul lor exuberant și asurzitor tăcuseră câteva ore în jurul miezului nopții; întreaga lume tăcea. Prin fereastră intra mireasma fină, proaspătă și umedă a frunzișului, aducându-i regelui în alcov ființa ascunsă a mării păduri. Se gândea la căprioarele care se odihneau acum pe iarba argintie, printre copaci. În gând, fără arc sau săgeți și fără dorința de a le ucide, se apropie de ele. Acolo păștea poate căprioara albă cu copite de aur, o fecioară în piele de căprioară. Și, în adâncurile pădurii, dragonul dormea într-o vale lungă, cu aripile ieșindu-i din înfricoșătorul gât solzos și cu lungă-i coadă mișcându-se ușor printre tufe de zmeură.

Regele era într-o dispoziție stranie, deloc veselă – trist și descurajat. Dar în acea noapte se simțea mai puternic ca niciodată înainte, parcă propria putere îl făcea mai greu.

Regele medită la multe lucruri și își aminti cum cu zece ani în urmă, când avea doar șaptesprezece ani, în Ribe, îl întâlnise pe Evreul Rătăcitor. Confesorul său îi spusese că renegatul de douăsprezece secole ajunsese în orașul lor și trimise după el. Dar când gârbovitul și pământniul bătrân Ahasverus, în caftanul său negru, îi căzu la picioare, toată furia teribilă împotriva celui care îl batjocorise pe Crist dispăru din sufletul tânărului rege. Stătea doar și-l privea mirat, în tăcere.

— Tu ești pantofarul din Ierusalim? îl întrebă până la urmă.

— Desigur, răspunse evreul și suspină adânc, am fost cândva pantofar în Ierusalim. Am croit pantofi și sandale pentru evreii bogații ai orașului și pentru romanii de seamă. Odată am cusut chiar și o pereche de papuci pentru soția guvernatorului Pilat, împodobiți în dreptul degetului mare cu agate și diamante.

În această noapte regele își amintea de parcă s-ar fi întâmplat ieri și nu cu zece ani în urmă, cu o claritate teribilă, singurătatea acelui evreu bătrân. Doar că acum situația se inversase, acum el însuși era Ahasverus. Au murit atât de mulți în jurul său de atunci. Cavaleri bravi au fost târați în războaie din care nu s-au mai întors, prietenii lui veseli din tinerețe au amuțit, precum un sfârșit de melodie cântată de un flaut, încântătoare domnițe au părăsit ringul de dans. Și-l amintea pe bătrânul său bufon, cu clopoței la pălărie, ținându-l pe masă și maimuțărindu-i pe marii domni din jur. Trecuse ceva timp de la moartea bufonului și de la ultima oară când se gândise la el. Întâlnise privirea vânatului hăituit de câini și înfipse singur cuțitul în inima lui, răsucindu-l. Lacrimi mari curgeau din ochii limpezi ai animalului. Dar regele nu știa dacă el însuși va muri vreodată.

O pală de vânt ușoară trecu afară prin coroanele copacilor și prin iarbă făcând să freacă tapiseriile atârinate în jurul ferestrei. Nu putea să vadă, dar știa că oamenii și animalele reprezentate în ele se puseseră în mișcare, ca și cum ar fi înaintat de-a lungul zidurilor.

Gândurile regelui fugeau mai departe și nu-și găseau liniștea niciunde. Își aminti cum i se umplea inima de fericire cândva la vânătoare, în turniruri, la dans sau în război. Încet își retrăi toate bucuriile tinereții. Dar unde era acum cupa din care să soarbă fericirea? Nici un om nu mai putea să i-o umple. Era în

propriul lui regat, în Danemarca, singur ca un mort în groapă, așa cum era și în somnul și visele lui. Mulți ani regele fusese în conflict cu marii lui vasali și gândul că până la urmă îi va supune și îi va vedea umiliți îl gustase mereu ca pe un fruct stricat dar revigorant pe care îl mănânci în singurătate. Dar în îmbrățișarea proaspătă și tăcută a nopții acesteia și sub lumina micii stele din fereastră, întreaga probă de forță părea doar o întâmplare banală, ca un joc sau ca o ceartă de copii. Marea forță din el tânjea după o confruntare cu ceva mult mai mare pe care să-l doboare.

Se gândi și la femeile de la curte, încântătoarele doamne care dansau pe podelele castelului care semănau cu o tablă de șah. Inima îi tresălta de bucurie să le vadă dansând sau cântând și cândva găsisese plăceri cerești în trupul lor când le ținea goale în brațe ca pe niște crini albi. Dar în această noapte sufletul lui nu-și mai găsea liniștea cu nici una dintre ele.

Regele se mâhnea pentru sufletul său drag, pe care nu-l mai putea mulțumi. Și această preocupare arzătoare pentru propriul suflet venea din tinerețea lui, aducând cu sine nopți de primăvară de altădată. Atunci fusese doar dorul și aspirația unui tânăr. Acum, că ajunsese să cunoască lumea, îl fulgera ca o durere amară. Pe acest pământ sufletul său nu avea nici un prieten. Toți oamenii din Danemarca – vasalii și țăranii lui, războinicii și clericii – toți puteau să-și găsească semeni cărora să li se încredințeze, cu care să se bucure împreună. Dar cui să-i încredințeze un rege sufletul? Se gândi la Dumnezeu din ceruri. Poate Dumnezeu mai era atât de singur ca el, chiar mai singur, pentru că era un rege mai puternic.

Se uită din nou la steaua din depărtări, curată ca un diamant.

— *Ave, Maria stella*, suspină el. *Dei mater alma*.

Dintre toate femeile frumoase care s-au perindat vreodată prin lume, Sfânta Fecioară era singura care îi cunoștea și îi înțelegea inima și care cu blândețe îi putea aprecia corect adorația.

Se gândi că bătrânul evreu din Ribe o văzuse probabil pe Fecioară și că ar fi putut să i-o descrie. Și dacă ar fi venit pe lume douăsprezece secole mai devreme, și el ar fi putut călători în Țara Sfântă pentru a o vedea pe Maria cu propriii lui ochi. Ar fi devenit oare atunci tânărul rege al Danemarcei rivalul împăratului ceresc?

— Nu, nu, Doamne, șopti el. I-aș fi purtat doar mănusa la coif. Cu lancea coborâtă, mi-aș fi îndemnat mărețul cal înzăuat să meargă alături de asinul ei pe drumul spre Egipt. Tu însuși mi-ai fi zâmbit atunci.

Cât de perfectă ar fi putut fi înțelegerea dintre el și Dumnezeu, se gândea regele. Cât de dulce și profundă ar fi putut fi prietenia dintre ei dacă pe lume nu ar fi existat decât ei doi, fără oamenii care să intervină în relația lor, cu vanități, ambiții și invidii.

„Doamne, se gândea regele, cred că e timpul să renunț la oameni. E timpul să renunț la tot ce stă în calea fericirii și a bunăstării sufletului meu. Numai la el mă voi gândi de acum înainte. Vreau să-mi mai simt o dată sufletul prinzând aripi și făcându-mă fericit.“

În acel moment regele auzea bătând un mare clopot parcă doar pentru urechile lui. Valurile sonore se adunau în jurul lui precum marea în jurul unui înecat și atât de tare răsună, încât nimic pe lume nu l-ar fi putut întrece. Se ridică în genunchi, în pat. Acum știa și înțelegea totul. Singurătatea lui era însăși puterea lui, pentru că el însuși era întreaga lume.

Sunetul se stinse încet. După o vreme, în timp ce stătea liniștit, cu mâinile pe piept, regele văzu cerul albind la fereastră și înțelese că nu mai era mult până dimineată. Steaua pe care o observase își schimbase locul și urcase în colțul geamului. Un curent rece trecea prin crâng și își trase pătura de mătase până la bărbie. Auzi trei din cele patru triluri ale unei cinteze din vârful unui copac, urmând să fie curând acompaniată de celelalte păsări. După puțină vreme avea să se audă și cucul din pădure. Regele adormi.

Când servitorul lui veni dimineța să-l trezească și să-l îmbrace, afară ploua. În timp ce se trezea, își aduse aminte de Granze, bătrânul sclav lusacian⁵ al tatălui său. Poate că îl visase în ultimul somn și ploaia care cădea afară îi readusesse visul în minte, pentru că îi mai stăruia în urechi zgomotul valurilor spărgându-se pe stânci și pietriș. Tatăl bătrânului sclav fusese adus în Danemarca în copilărie chiar de către episcopul Absalon însuși. Nu cunoscuse niciodată în toată viața lui vreun membru din tribul lui și acum ajunsese bătrân, precum o lespede de granit. Pentru păgâni, anii trec altfel decât pentru creștini, își spuse regele, ei trăiesc veșnic. Cu douăzeci de ani în urmă, sclavul fusese cel mai bun prieten al său. Petrecuseră multe zile lungi de vară pe plajă și lusacianul îl învățase să întindă năvoade și să vâneze țipari, noaptea, la lumina unei făclii. Nu-l mai văzuse de mulți ani, dar știa că bătrânul singuratic era în viață și trăia într-o colibă pe malul mării. Va călări până acolo să-l mai vadă o dată pe sclav. Granze era legat de începutul vieții lui, cât își aducea aminte de ea, și se cuvenea ca acum să se întoarcă acolo. Bătrânul lusacian știa multe din lucrurile pe care nici oamenii regelui din Danemarca nu le cunoșteau.

⁵. Lusacian – provenind din Lusacia, o zonă populată cu o minoritate slavă, în sudul Berlinului, împărțită astăzi între Saxonia germană, Polonia și Cehia. (N. tr.)

Gândurile de peste noapte erau încă vii în mintea regelui și inima lui era liniștită și ușoară. În lumina zilei nu dorea să mai stăruiască asupra lor. Sfârșise de bâjbâit și vedea clar drumul pe care trebuia să o apuce – era el însuși de acum înainte calea, adevărul și viața.

Regele își lăsă valetul să-i pună pe umeri capa grea împodobită cu frunze și păsări în cărămiziu și albastru. În timp ce băiatul îi aranja pintenii, fu anunțat că preotul Sune Pedersøn sosise de la Paris. Regelui i se păru un semn bun și trimise după el. Sune provenea din clanul Hvide, care dăduse mulți dintre cei mai înverșunați dușmani ai coroanei. Dar Sune era prietenul de joacă, din copilărie, al regelui, învățaseră să citească și să scrie împreună. Sune era pe vremea aceea cu un cap mai mic decât tânărul prinț, dar îi era egal în toate și îl întrecea chiar la călărit, la trasul cu arcul și la vânătoarea cu șoim. Era un băiat isteț, curajos și prietenos. De cinci ani lipsea din Danemarca, fiind plecat la studii la Paris, și din când în când regele fusese informat din Franța despre progresele lui și despre felul în care se adaptase vieții clericale și celei de curte de acolo.

Sune intră îmbrăcat încă în hainele sale negre de călătorie, pe jumătate preot, pe jumătate cavaler, îngenunche în fața regelui, dar acesta îl ridică și îl sărută pe ambii obraji. Sune Pedersøn era un preot elegant și frumos, cu mâini albe. Hainele stăteau bine pe el și gura lui mică, rotundă și proaspătă zâmbea calm și vioi. Avea o voce melodioasă, cristalină și vorbea în stilul vechi și direct al danezilor, doar din când în când mai lăsând să-i iasă din gură o expresie sau un cuvânt franțuzesc. Își exprimă mai întâi bucuria și surprinderea să vadă atâtea biserici noi și minunate în Danemarca și îi transmise regelui salutări de la înalții prelați de la Paris. Adusesse cu el un lucru extrem de valoros, o așchie din Sfânta Cruce, închisă într-o bijuterie de aur, cadou pentru rege din partea lui Matheus din Vendôme. Dar avea să i-o înmâneze mai târziu regelui, în prezența celor mai mari demnitari ai Bisericii daneze.

În timp ce vorbeau, intră întâiul scrib care îi înmână regelui o listă cu marii domni și prelați ce doreau în acea zi audiență la el. Regele își lăsă privirea să alunece peste hârtie. Iată, se gândi el, lista cu aceia care au adus mâhnire în sufletul său și se ridică împotriva voinței regelui danez. De ce a permis oare asta? Îl sfâșie o durere ca atunci când un cal nobil ar intra pe mâna unui jocheu brutal și neșcolit. Rămase o clipă pe gânduri. Această listă cuprindea un șir lung de capete de danezi mândri – și totuși erau supușii lui, îi stătea în putere să le facă să cadă. Îi dădu scribului lista înapoi trimițându-l cu vestea că astăzi nu avea să primească pe nimeni pentru că urma să călărească. Valetul reginei veni să-l anunțe că era bolnav

câinele ei favorit și că îl ruga pe rege să vină să vadă ce e cu el. Regele îi trimise vorbă că va veni a doua zi.

Regele îl rugă pe Sune să călărească împreună. Sune îl cunoscuse el însuși pe Granze pe vremuri și zâmbi acum, amintindu-și de el și făcându-l și pe rege să zâmbească. Amintirile din tinerețe pe care regele le avea cu Sune erau senine ca lumina zilei, cei doi fiind inițiați împreună în artele curții și în sporturi, și totul devenise limpede în jurul lor. Lucrurile care se legau de bătrânul lusacian erau în culori închise și aparțineau unor timpuri în care abia începea să fie conștient de lume și de el însuși, se mișcau încet în întuneric și miroseau a alge și a scoici. Zâmbetul rămase pe fața regelui dar își schimbă substanța în timp ce el își lăsa gândurile să alerge mai departe. Dacă ar fi obligat să-l trimită pe unul dintre cei doi la moarte, care cap ar cădea oare? Bătrânul craniu noduros sau capul tânăr și rotund cu o tunsoare la modă? Îl întrebă pe Sune dacă să trimită după un buiestru pentru el, și Sune îi răspunse că s-ar încumeta să călărească oricare din caii grajdului regal. Dar nu era nevoie, deoarece își adusese el însuși cai. Nu venise direct din Franța, ci trecuse în drum pe la neamurile lui din Yutlanda. Regele se încruntă puțin, apoi zâmbi din nou. La puțin timp ieșiră călare pe poartă și trecură peste șanțul cu apă iar paznicul de pe zid sună din corn. Trei dintre valeții regelui, servitorul lui Sune și un dresor de câini veneau în urma lor și regele își lăsa cățeaua favorită, pe Blanzefflor, să alerge pe lângă scara calului.

Călăriră prin pădure. Coroanele copacilor umede și picurânde înmuguriseră de curând, tânărul frunziș moale și mățos, semănând mai mult cu petalele florilor decât cu niște frunze, se legăna blând în aerul rece și înviorător precum algele pe fundul unei ape adânci. Pe sub copaci pădurea era în semiîntuneric și umplută de miresmele plăcute și amare ale arțarilor și plopilor. În ploaia fină păsările cântau peste tot în jurul lor, porumbelul sălbatic gângurind liniștit pe ramurile înalte pe sub care treceau. O vulpe ieși din desișul care mărginea drumul, se opri o clipă uitându-se la cavaleri, cu coada lăsată, apoi alunecă precum o flacăra mică și roșie înghițită de iarba udă.

Regele îl întrebă pe Sune Pedersøn despre viața din Paris și răspunsul veni prompt și bucuros. Strălucirea și faima universității, spuse el, nu mai erau ce fuseseră cu câteva sute de ani în urmă, pe vremea lui Abélard și a lui Petrus de Lombardia, dar spiritele acestor oameni mari mai pluteau încă în aer, aruncând lumină în jur. Cine n-a fost la Paris, adăugă tânărul preot, nu-și poate imagina pe de-a-ntregul ce înseamnă să trăiești sub lumina pe care o răsfrâng marii oameni de știință și artiști. Independența universității fusese de curând garantată prin bula papală *Parens Scientiarum*. Continuă povestind despre regele Franței și curtea sa. Regele Filip era un vânător reputat. Sune însuși, printr-un prieten, un tânăr și nobil preot din Anglia, ajunsese oaspete la castelul St. Germain al regelui și asistase la o vânătoare de căprioare. Descrie cu amănunte felul în care se desfășurase vânătoarea, caii și câinii. Doamnele franceze erau, spuse el, la fel de sigure în șa ca bărbații. Regele se interesă dacă tot ce se spunea despre frumusețea și grația acestor doamne era adevărat. Sune răspunse că da. Cel puțin pe cât putea să le aprecieze un cleric, spusele nu erau exagerări. Erau inimaginabil de frumoase, nobile, pure și educate și, precum muzica, grațioase și blânde, în maniere și vorbă. Peste toate strălucea tânăra regină Maria de Brabant, un crin alb. Avea o mare influență asupra domnului ei și întreaga aristocrație franceză spera că ea va reuși să distrugă puterea pe care șambelanul Pierre de la Brosse o obținuse de la regele Franței, care îl răsfățase cu pământuri și onoruri. La rândul lui, Pierre îl răsplătise pe rege în felul lui nerecunoscător, se spunea că încercase să-l otrăvească pe prințul Ludovic, fiul cel mare al acestuia.

— Da, așa merg lucrurile pe lumea asta, spuse regele. Loialitatea a devenit o raritate în casa unui rege, dacă o mai fi existând cu adevărat.

— Ai dreptate, majestate, îi răspunse Sune, dar ce loialitate poate regele Filip să mai aștepte când l-a preferat pe bărbierul tatălui său nobililor lui vasali.

Schimbă subiectul și vorbe din nou despre bisericile din Paris. Îi descrie regelui biserica La Sainte Chapelle, construită de regele Ludovic. Era într-adevăr un loc sfânt, te puteai crede în paradis în interiorul ei. Sune deveni trist, vorbe tot mai rar și apoi tăcu de tot. Pădurea aceasta proaspătă din Zeelanda o văzuse de sute de ori în visele lui în timp ce era în Franța și i se păruse mereu mai frumoasă decât orice biserică. Dar acum în timp ce călărea din nou prin ea în ploaia liniștită de primăvară inima lui era grea de dorul Parisului și al tuturor lucrurilor pe care le găseai doar acolo. Repetă pentru sine: „Ca în paradis!“

— Spune-mi, Sune, spuse regele, este oare dorința lui Dumnezeu ca oamenii să nu fie niciodată mulțumiți, ci să tânjească tot timpul după alte locuri decât cele în care se află și care poate nici nu există? Animalele și păsările sunt mulțumite cu acest pământ, așa cum îl au – este el oare prea mic pentru oamenii pe care Dumnezeu i-a așezat aici? Pentru țăranii care veșnic își plâng soarta grea, pentru cavaleri și aristocrați care nu au nicicând de ajuns, pentru tinerii preoți care în inima pădurilor suspină de dorul Parisului? Nu există oameni – unul singur măcar, Sune, dintre toate miile de oameni de pe pământ – care să cadă la înțelegere cu Dumnezeu și să poată spune: „Am rezolvat misterul lumii, pământul este acum al meu și sunt mulțumit de el“.

— Stăpâne, spuse Sune în timp ce cu o mână mângâia gâtul calului său, asta este eterna plângere a oamenilor. De mii de ani oamenii strigă la cer: „Doamne, ai făcut pământul și ne-ai făcut și pe noi, dar habar nu ai ce greu e să fii om pe acest pământ. Nu putem liniști inimile noastre, așa cum le-ai creat tu, cu ființele acestei lumi, așa cum le-ai creat tu. Nu găsim nicăieri pe acest pământ dreptatea, pacea și fericirea pe care, conform naturii noastre, suntem făcuți să le căutăm. Este un conflict etern și nu mai suportăm. Spune-ne măcar, ca să înțelegem și noi, care este sensul acestei lumi și al nostru. Dă-ne o soluție pentru acest mister al vieții“. Strigătul lor a ajuns la urechile lui Dumnezeu care le-a cântărit cererea și și-a întrebat îngerii pe care îi trimitea pe pământ dacă lucrurile stăteau chiar așa. „Le este chiar atât de greu oamenilor mei pe pământ, cum spun?“ Îngerii au răspuns: „Doamne, oamenii tăi de pe pământ suferă într-adevăr teribil“. Dumnezeu și-a zis: „Nu e bine să te bazezi pe spusele servitorilor tăi. Mi-e milă de oameni și mă voi duce să văd cu ochii mei dacă lucrurile stau într-adevăr așa“. A luat înfățișarea unui om și a coborât pe pământ. Îngerii se bucurau, spunându-și: „Uite, i s-a făcut milă de oameni. În sfârșit vor deveni și ei bogați, fericiți și fără griji cum suntem noi în ceruri“. Au trecut treizeci și trei de ani, care din perspectivă cerească păreau o oră. Dumnezeu s-a întors, s-a așezat pe tronul său și și-a chemat îngerii care au venit zburând din toate colțurile cerului, curioși să afle ce avea să le spună. Domnul întinerise cum nu-l mai văzuseră niciodată. Când a ridicat mâna spre a le cere liniște, au observat că îi era străpunsă. „Îngerii mei, le-a spus el. Da, am revenit din călătoria mea pe pământ și am reușit să cunosc condiția umană. M-am îndurat de oameni și le-am promis să-i ajut. Nu m-am odihnit și n-am dormit înainte de a-mi ține promisiunea. Am împăcat, în sfârșit, inima omului cu posibilitățile lumii în care l-am pus. Le-am arătat acestor muritori ignoranți și proști cum să fie urmăriți și persecutați, cum să fie scuipați și pedepsiți. I-am învățat cum să fie răstigniți pe cruce. Am dat omenirii soluția pentru suferința ei așa cum m-au implorat. Le-am oferit mântuirea.“

Regele ascultase doar pe jumătate, dar pe măsură ce Sune înainta în poveste, era tot mai atent, râzând în sinea lui. Se gândi că nu degeaba trecuse Sune pe la Møllerup și își vizitase mândrele rude. Micul slujitor al lui Dumnezeu dorea să-l învețe pe marele rege al Danemarcei că umilința era o calitate

dumnezeiască. Așa se întâmplă întotdeauna cu cei pe care regele îi crede prietenii lui – ei călăresc alături de el, dar își au gândurile și planurile în alte părți.

Dar vocea lui Sune era blândă și melodioasă și atât de cristalină încât regele nu se putu abține să nu-l asculte cu plăcere. „Nu, se gândi, nu-i voi face nici un rău lui Sune. Dimpotrivă, mă voi îngriji chiar să nu mai plece din Danemarca la Paris. Îl voi ține aproape de mine ca să-mi poată spune astfel de povești, cum nu mai aud de la nimeni. Vreau să-i țin pe el și pe Granze cu mine, să mă slujească la fel de bine amândoi.”

— Da, spuse el după o scurtă tăcere. Poate că Dumnezeu a gândit așa. Și totuși mi se pare că s-a declarat prea repede mulțumit și că nu a reușit cu adevărat să cunoască suferința umană. De ce a stat aici pe pământ doar între pescari și tâmplari? Dacă tot a venit, putea să-și aleagă la fel de bine rolul unui mare domnitor, să intre în pielea unui rege. Nu poate spune că a cunoscut pe deplin lumea și viața oamenilor până nu a călărit măcar o dată. Oare a uitat că tot el a creat caii, căprioarele, fierul, muzica divină, mătasea și vinul?

În timp ce călăreau și vorbeau astfel, pădurea devenea tot mai scundă și mai deschisă în jurul lor, stejarii și arțarii lăsând locul mestecenilor subțiri și mlădioși. Din loc în loc, în luminișuri, creștea iarba neagră și drumul forestier dispărea devenind o potecă subțire de nisip. Ploaia încetase. Ajunseseră la capătul pădurii și dădură drumul cailor în galop peste o pajiște pe care se zăreau împrăștiate cioturi de mărăcini. Două ciori se plimbau țănoșe prin iarba scurtă și își luară zborul la vederea cavalerilor. În fața lor se înălțau niște dealuri înalte și neregulate pe care le urcară și zăriră marea la picioarele lor.

Regele își opri calul și privi. Aerul sărat de mare, umplut de mirosul urât al algelor, îi mângâia fața, îmbrățișându-l. Inspiră adânc și se întrebă de ce nu mai venise aici pe plajă de atâta vreme. Pentru o clipă se gândi doar la mare.

Ziua de primăvară se stingea, dar pământul era încă plin, ca un clopot de sticlă, de o lumină slabă și de cântecul etern al mării – un muget din adâncuri ce suna straniu în văzduhul liniștit, dar venea după câteva zile de vânt puternic – transformat într-un murmur dulce și cristalin pe plajă, acolo unde spuma ușoară se aduna peste pietre. Era același sunet pe care îl auzise dimineața în vis.

Pe tot orizontul marea se juca împreună cu cerul, neastâmpărată și ademenitoare. La apus, apa era albastră, mai închisă decât cerul, la răsărit, era mai deschisă decât aerul, ca o oglindă palidă și incoloră. Spre miazănoapte însă marea și cerul se uneau fără nici o linie de demarcație devenind universul însuși, un spațiu de nepătruns. În depărtare, o rază de soare se strecurase printre nori și, acolo unde suprafața mării o prindea, strălucea ca argintul, de parcă un banc întreg de peștișori argintii ar fi înotat acolo. La jumătatea distanței dinspre orizont, un cârd de lebede în zbor trasa o linie lungă ca un talaz aerian de-a lungul văzduhului.

Unul din oamenii regelui, care cunoștea bine regiunea, trebuia să le arate locul unde se afla coliba sclavului. Dar aceasta era atât de mică și se contopea atât de perfect în culorile plajei, încât o zăriră doar mulțumită firului subțire și albastru de fum care stătea drept în aerul de deasupra hornului conic. La mică distanță, în față, pe nisip, era trasă barca lată, arcuită și întunecată a lui Granze și, în timp ce coborau dealul călare, îl zăriră și pe proprietarul colibei și al bărcii, pe Granze însuși, în apă până la genunchi, venind spre țărm și trăgând după el prin valuri o captură bogată. Când dădu cu ochii de călători se opri și, punându-și mâna streășină la ochi, se uită la ei, apoi se îndeletnici mai departe cu prada lui. Își ridicase fusta din piele de capră până la brâu și tinerii bărbați nu se putură abține să nu zâmbească la această priveliște, atât de puțin umană era goliciunea lui strâmbă și negricioasă. Ajunse cu greu prin apă până la mal, împovărat și desculț, strănută și se scutură ca un câine ud și lăsă pe nisip uriașul pește pe

care îl târâse după el. Apoi își desfăcu fusta și o lăsă să-i cadă până la glezne. Stătu nemișcat așteptându-și oaspeții care se apropiau de el în grabă. Când ajunseră foarte aproape, calul lui Sune deveni neliniștit și se cabră, luând-o în fața calului regelui. Granze nu se uită la rege, ci prinse cu mână scărița lui Sune.

— Tu ești cel care vine aici, Sune, urmașul lui Absalon? spuse el. Te credeam mort.

— Nu tocmai mort, cu ajutorul lui Dumnezeu, spuse Sune zâmbind și liniștindu-și calul.

Granze se uită lung la el.

— Ai fost totuși aproape de moarte acum nouă luni pline, spuse el.

— Da, e adevărat, spuse Sune grav.

Granze rămase o clipă tăcut. Apoi râse pe înfundate.

— O femeie ți-a pregătit o băutură, spuse el, în care a pus otravă de șobolani. Te-a luat oare de șobolan, micuțule Sune? Dacă șobolanii ar intra în găurile pe care Dumnezeu le-a făcut pentru ei, oamenii nu i-ar otrăvi.

Sune, care pălise, stătea pe calul său fără un cuvânt.

Regele își îndreptă calul spre bătrânul lusacian, aurul îi strălucea în capă, pe teacă și pe șa.

— Nu mă mai recunoști, Granze, fiul lui Gnermer? întrebă el.

— Sigur că te cunosc, prințule Eric, răspunse lusacianul solemn, doar că ești mai palid decât erai ultima dată când ne-am văzut. Te-am recunoscut încă de când erai în vârful dealului.

Se uită lung în ochii regelui.

— Fii binevenit, stăpâne! izbucni el. Fii binevenit pentru că îl onorezi pe bunul și bătrânul sclav al tatălui tău. Te invit să bei cu Granze – aceeași băutură ca ultima dată când ai fost aici, dacă nu una mai bună. Am prins un pește mare în dimineața asta și îl voi pregăti pentru tine. Am pește la afumat în casă, dar putem face foc aici, afară, pe pietre. Descalcă și poștește la masa lui Granze încă o dată.

Intră în colibă și ieși apoi cu o ploscă de piele groasă și neagră de capră pe umăr.

— Cheamă-ți câinele! strigă el când animalul regal care se ținuse după el îi amușină piciorul în timp ce el sărea de colo-colo de parcă mergea pe apă. Sunt convins că e un câine de rasă și puternic și că te ajută la vânat căprioare! Dar câinilor mari nu le prea plac sclavii.

Ridică pielea cea neagră și unsuroasă și i-o întinse regelui la buze așa cum stătea încă pe cal.

— Bea, spuse el.

Regele uitase berea lui Granze, pe care o gustase cu mulți ani înainte în coliba lui, mirosul ei amintindu-i acum imaginea sclavului dansând și lălăind în întunericul camerei, după ce dăduse peste cap întreaga ploscă. Îi ardea limba și îi trimitea o stranie plăcere în vine. Granze ținu plosca sus pentru Sune apoi o duse la gură și o bău până la fund.

— Acum suntem prieteni! spuse el. De acum înainte putem visa și medita la lucruri diferite. Dar apa pe care o vom face va fi aceeași!

Pe drum regele se gândise să-l întrebe pe Granze despre viitor, dar nu i se mai păru important, nu mai avea nevoie. I se părea că el și Granze seamănă unul cu celălalt mai mult decât oricare alți doi oameni din Danemarca – sclavul, care a fost smuls din propriul lui trib și nu a mai cunoscut niciodată pe vreunul din neamul lui și regele, care nu își găsea nicicând printre curteni și servitori egalul. Ei erau mai singuri decât alți oameni, dar și mult mai înțelepți, puteri misterioase ale existenței îi recunoșteau și îi iubeau.

— Tu ești un om puternic aici, Granze, spuse regele, ai lumea doar pentru tine cât vezi cu ochii. Ești la fel de bun, în felul tău, ca bătrânii ermiți care se retrag în deșert și stau pe un stâlp pentru a-l preamări pe Dumnezeu. Doar că tu nu-i slujești Domnului din ceruri, ci idolului tău negru de lemn și cu un singur ochi din colibă. Îmi aduc aminte de el.

— Nu, nu, spuse Granze grăbit și se uită la Sune. Granze a fost botezat cu apă. Granze a învățat și a auzit de aceea care a dat naștere fără să-și piardă virginitatea, așa cum soarele pătrunde prin geamurile voastre fără să le spargă. Și mai știu și de cel care a stat în burta marelui pește. Uite! strigă el triumfător și își făcu solemn cruce.

Sune îi spuse regelui în latină:

— Pe nebun chiar dacă l-ai pisa cu pisălogul în puiă, în mijlocul grăunțelor, nebunia tot n-ar ieși din el.⁶

⁶. Pasaj din *Pildele sau Proverbele lui Solomon* 22:27. (N. tr.)

Sune descălecă și îi ținu regelui scara. Oamenii regelui descălecară și ei și dădură drumul cailor. Valetul îi întinse pe o piatră o capă, ca să se așeze.

Granze aduse din colibă jar într-un vas de fier, cărbune și o frigare lungă. Se așeză pe vine în nisip și porni focul cu mare grijă și îndemânare. Suflă în el și scuipă când îi intră cenușa în ochi, în timp ce-și privea oaspeții prin fum. Ridică o brichetă de turbă neagră în aer, zâmbi și le spuse:

— Acesta a fost un copac care a crescut în pământ, aici, înainte ca prima găină din țara asta să depună primul ei ou.

— Da, a trecut mult timp de atunci, spuse regele, și nu-mi aduc aminte de acel copac, Granze.

— Da, nici eu nu mi l-aș putea aminti, dacă aș fi în locul tău. Dar noi, lusacienii, suntem altfel. Ceea ce li s-a întâmplat strămoșilor noștri și ceea ce li s-a întâmplat bătrânilor pe vremea când ei erau încă sugari noi păstrăm în mințile noastre și putem reînvia când vrem. Și tu ai poftele și fricile strămoșilor tăi în sânge, dar experiența și înțelepciunea lor n-o ai, pentru că nu s-au priceput să le transmită copiilor pe care i-au conceput. De aceea, acum, trebuie ca fiecare dintre voi s-o ia de la capăt, ca un pui de pisică orb bâjbâind prin întuneric. Pe vremuri multe din lucrurile moarte astăzi erau vii. Trunchiurile bătrâne, putrede și acoperite cu mușchi din pădure și mlaștinile știau să vorbească. Eu nu le-am auzit niciodată, dar într-o noapte de iarnă, pe când treceam pe cărare pe lângă un anin bătrân, mi s-a părut că-l aud sforăind puternic în somn. În timpurile acelea, marile pietre de pe fundul mării ieșeau în nopțile cu lună plină pe plajă, cu apa curgând de pe ele și acoperite de alge și scoici, se lua la întrecere și apoi se împerecheau la mal. Oamenii trebuiau să doboare copaci pentru a-și face pământ de arat. Ah, era o muncă foarte grea! Măinile mele n-au făcut acea muncă și totuși păstrează nodurile de pe urma ei, de ce nu ar păstra și mintea mea acele noduri? Tăietorii de lemne și-au săpat o ascunzătoare mică pentru somn la picioarele unui brad înalt și erau atât de obosiți că s-au făcut mici ca niște șoareci de câmp la lumina focul lor care abia pâlpâia. Apoi a venit în zbor furtuna, s-a așezat în vârful copacului și a cântat: „Câmpuri de zăpadă, câmpuri de pietre, păduri nesfârșite, mări întinse, pustietăți! Întins e pământul, fără margini e el!“ Cântecul a coborât pe trunchi în jos ca o tânguire: „Sunt atât de sătulă de zbor. Când se va sfârși oare călătoria mea?“ Brusc, furtuna a coborât singură pe trunchi în jos, a băgat capul în vizuina oamenilor și a strigat: „Ha, ha! Oameni mărunți ce sunteți. Furnicilor, păduchilor! Aș putea să vă azvârl peste mare, în întuneric – unde ați fi atunci?“ și le-a suflat fum și cenușă în ochi, apoi a plecat.

Regele stătea pe piatră cu bărbia în mână și se uita în depărtări pe ape. Era cu capul descoperit și părul lui lung și castaniu cădea peste colierul greu din aur. Malul se întindea într-o parte și în cealaltă, cât vedea cu ochii, alb ca un os și presărat cu pietre și scoici. Aici nu mai creștea nimic, pământul renunțase să mai trăiască și să rodească, totul se transformase, într-un mod nobil, în goliciune și pustiu. Acesta era sfârșitul sau începutul întregii lumi.

Se gândi la vapoarele care de multe secole ridicaseră ancora de pe coastele daneze și ajunseseră în toate colțurile pământului. De aici regele Knut a plecat înspre Anglia și Valdemar înspre Estonia și Episcopul Absalon și-a pus navele în mișcare pentru a-i găsi și a-i pedepsi pe lusacieni. Căile navigabile au dus la mari bătălii și cuceriri. Războiul între două popoare, se gândea regele, era un scop măreț, victoria încununând mândru un rege. Și, totuși, astăzi toate par să țină de vremuri de mult apuse și nu mai încântă urechile mărilor și ale pământului. Regii, strămoșii lui, erau morți și îngropați de multă vreme. Astăzi, în murmurul valurilor se auzea mai mult decât un cântec de război, se auzea, peste viață și peste moarte, însuși cântecul eternității. Paradisul de care vorbise Sune se afla poate acolo, în depărtări, unde marea și cerul se întâlnesc.

Fața lui Granze radia într-un roșu închis de la băutură și de la foc. Îi spuse regelui:

— Să-ți spun de ce mi-a fost frică să-ți arăt că te recunoscusem deja din vârful dealului. Când ai coborât la vale călare, ai avut o aură strălucitoare în jurul capului, ca în imaginile cu sfinți. De unde o ai?

Focul ardea puternic acum și umbra fumului ușor dansa pe nisip. Granze se ridică și târî uriașul pește de pe mal până aproape de jar. Își înfipse degetele în branhiile acestuia și-l ținu în sus în fața lui, era aproape la fel de lung ca propriul lui corp.

— Un pește mare pentru un domn mare! strigă el. Pentru acela ce poartă o aură în jurul capului său. A înotat mult pentru a te întâlni.

Își scoase cuțitul, îl curăță de șorț și punând peștele pe nisipul din fața lui îl tăie și își băgă mâna în măruntaiele acestuia până la cot. Sune îi spuse regelui:

— Are dreptate, majestate. Lusacianul chiar n-a uitat nimic din obiceiurile strămoșilor lui. Cred că la fel se comportau și preoții din Svantevits, când se bucurau la vederea unui sacrificiu uman. E straniu, spuse el după o clipă de tăcere, dacă te gândești la lucrurile care îi entuziasmează pe oameni. Mâncarea are puterea asta asupra săracilor iar băutura asupra marilor aristocrați. Sângele îi bucură pe oameni la vânătoare sau la război și chipul copiilor lor îi face să strălucească, ca pe Granze acum. Dansul, spuse el meditativ, le face pe femei fericite în același fel.

Aici, pe plaja deschisă, vocea lui Sune nu mai era blândă și melodioasă ca în alcovul regelui și în pădure. Suna aspru, spărgându-se din când în când în gâtul său ca vocea în schimbare a unui băiat. Granze, care devenise îndrăzneț, mulțumită băuturii, le zâmbi celor doi.

Sclavul se opri brusc și rămase nemișcat ca o stâncă. Fața lui se golise de orice expresie și înmărmurise. Își scoase mâna dreaptă roșie din pește o ținu în sus și se holbă la ea, apoi scuipă și șterse ceva de șorț și se uită din nou.

— Ha, strigă el și vocea lui surprinsă era joasă ca un muget de taur. Peștele avea un dar în burtă. Ți-a adus un inel de pe fundul mării. Se pricepe să prindă pește Granze, nu-i așa?

Sune se ridică iute și luă inelul din mâinile sclavului. Căzu în genunchi în fața regelui și i-l întinse.

— Să trăiești, mărețe rege al Danemarcei! strigă el. Elementele înseși îți slujesc și îți trimit o comoară înainte de a le-o fi cerut, așa cum au făcut și cu regele Policrat.

Regele își scoase mănua brodată de pe mână și Sune îi puse inelul pe deget.

— Am uitat învățăturile din copilăria noastră, Sune, spuse el, acelea pe care maestrul nostru se chinuia atât de mult să ni le bage în cap. Cum sună povestea regelui Policrat?

— Policrat, spuse Sune, a fost un rege din Samos cunoscut în toată lumea pentru norocul care îl urmărea în toate. El i-a propus regelui Amadis al Egiptului să se alieze cu el, dar acesta, temându-se de norocul lui Policrat, i-a pus condiția să se lepede mai întâi de o parte a bogățiilor lui. Pentru a-l îmbuna,

Policrat a aruncat atunci în mare un sigiliu, cea mai rară dintre bijuteriile lui. Ziua următoare regelui i s-a adus un pește în burta căruia găsiseră inelul. Când a auzit Amadis, a refuzat oferta regelui.

— Și ce s-a întâmplat cu Policrat? întrebă regele.

— După un timp, continuă Sune, Policrat i-a făcut o vizită lui Orontes, domnitorul din Magnesia. Fiicele regelui fuseseră avertizate în vis și l-au conjurat pe tatăl lor să nu călătorească, dar acesta nu le-a ascultat.

— Și atunci? întrebă regele.

Sune spuse:

— Și atunci, majestate, Orontes și-a pus oamenii să-l ucidă pe Policrat.

— Dar eu n-am încercat să înduplec soarta sau să-mi îndepărtez norocul, aruncând bogății în mare, spuse regele.

— Nu, doamne, spuse Sune zâmbind, inelul tău e în realitate un dar al sorții – marea ți l-a adus cu propria ei voință. Ceea ce ți s-a întâmplat ție va părea generațiilor viitoare de istorici încă și mai măreț și mai minunat decât ceea ce a pățit Policrat.

— Spune-mi, Sune, de dragul vechii noastre prietenii, ce semnificație dai tu acestui incident?

— Majestate, spuse Sune și deveni din nou grav, eu știu că toate întâmplările își capătă sensul în funcție de starea de spirit a oamenilor, și că nici un eveniment nu e același pentru două persoane diferite. Tu ești regele și stăpânul meu, dar nu ești cel care mi se confesează. Nu-ți cunosc gândurile.

Regele tăcu îndelung.

— Când Granze a găsit inelul în pește și mi l-a dat, mă gândeam la regele Knut cel Mare al Danemarcei. Tu care nu uiți niciodată nimic din ceea ce înveți îți aduci desigur aminte cum regele Knut a vorbit mării poruncindu-i să se liniștească. Cum e povestea aceea, Sune?

— Da, îmi amintesc istoria regelui Knut, spuse Sune, și a fost într-adevăr unul din marii regi ai Danemarcei. Plictisit de flatările și prefăcătoria supușilor săi, el le-a arătat că până și puterea domnitorului are limite. Și-a pus scaunul pe mal și a rugat valurile să-l ocolească. Dar valurile mării, doamne, au crescut și s-au retras la fel ca înainte și înțelepciunea regelui i-a făcut pe supuși să se rușineze. Niciodată nu a fost Knut un rege mai mare decât în momentul acela.

— Nu, Sune, dar dacă marea i-ar fi dat ascultare? Dacă i-ar fi îndeplinit porunca?

Se lăsă o lungă tăcere.

Regele ridică mâna și se uită la inel.

— Piatra acestui inel e albastră ca marea, spuse el.

Sune ridică respectuos degetele regelui, dar rămase apoi atât de tăcut și de nemișcat încât regele îl întrebă:

— La ce te uiți?

Sune îi eliberă mâna regelui, apoi o lăsă pe a lui să cadă inertă.

— Îți jur pe Cel din ceruri că acesta e un lucru atât de miraculos încât aproape nu îndrăznesc să ți-l spun, vorbi Sune cu o voce joasă și clară. Ultima oară când am văzut un inel identic, a fost pe mâna unei doamne, rudă cu mine, soția marelui tău conetabil Stig Andersen.

— Chiar pe mâna ei? întrebă regele.

— Da, spuse Sune. Pe sfânta cruce că purta un inel identic pe mâna dreaptă.

— Cum o cheamă? întrebă regele.

— Ingeborg, răspunse Sune.

— Cum se putea întâmpla așa ceva, Sune? îl întrebă regele.

— Nu știu, doamne, răspunse Sune. Eram oaspetele soțului ei, conetabilul, la Møllerup în ținutul Mols săptămâna trecută când m-am întors din Franța. Într-una din zile am mers cu barca până la una din micile insule din jur, Hjelm, care ține de domeniul conetabilului și nu e prea departe de uscat. Era o zi frumoasă și senină de primăvară, marea era albastră și doamna Ingeborg își lăsase mâna să mângâie suprafața apei. Degetele ei erau atât de subțiri și fine, încât inelul îi era prea larg și am rugat-o să fie atentă să nu-l scape în apă, pentru că nu va mai putea găsi niciodată un altul la fel.

Regele se uită la inel și zâmbi.

— Deci peștele lui Granze, spuse el, a trecut marea venind tocmai dinspre pământurile noastre din Iutlanda.

După scurt timp spuse:

— Am auzit vorbindu-se despre frumusețea rudei tale, dar n-am văzut-o niciodată. E chiar atât de încântătoare, cum spun toți?

— Da, majestate, e fermecătoare, spuse Sune.

În mintea regelui se contură o imagine frumoasă. O barcă plutea pe apa clară într-o briză proaspătă având la bord un preot tânăr îmbrăcat în negru și o drăgălașă doamnă în mătăsuri și aur care își lăsa degetele să se joace cu valurile. Dar sub barcă înota un pește mare, în umbra indigo a acesteia.

— De ce i-ai spus doamnei că nu va mai putea nicicând găsi un astfel de inel? îl întrebă pe Sune.

Sune râse.

— Majestate, spuse el, o cunosc pe această rudă a mea încă din copilărie, am învățat-o cândva să joace șah și să cânte la flaut. Am glumit des unul cu celălalt. Ceea ce i-am spus a fost o glumă, în sensul că trebuie să aibă grijă de inelul ei pentru că nu va mai găsi niciodată o asemenea piatră albastră în culoarea ochilor ei.

Regele spuse:

— A fost frumos și curajos din partea doamnei Ingeborg să-mi trimită inelul său printr-un pește. Îl voi purta pe mâna mea dreaptă până când voi avea ocazia să i-l dau înapoi. Este un lucru straniu, Sune, spuse el după o clipă, când femeile frumoase se împodobesc cu diverse pietre prețioase, în jurul degetelor sau al gâtului, acestea împrumută una din culorile chipului sau ale corpului lor. Perlele par doar noi expresii ale albeții și purității gâtului și a decolteului lor. Rubinele și granatele devin una cu buzele lor, cu unghiile sau sfârcurile. Și piatra mea albastră, îmi spui, este asemenea ochilor acestei doamne.

Granze plecase la focul lui și urmărise de acolo discuția cu privirea ațintită asupra uneia sau alteia dintre fețele vorbitorilor. Acum îi strigă regelui:

— Uite, majestate! Peștele a înotat și a fost prins, acum e prăjit și preparat. Nu-ți mai rămâne decât să-l mănânci, doamne. E timpul să poftești la masă.

Regele Eric al Danemarcei, poreclit Glipping (Ratatul), a fost ucis într-un hambar din Finnerup, în anul 1286, de partida unor vasali rebeli. Potrivit tradiției și vechilor balade, ucigașii au fost conduși de marele conetabil, Stig Andersen, care s-a răzbunat pentru că regele îi sedusese soția, pe Ingeborg⁷.

⁷. Această explicație apare doar în versiunea în limba engleză a cărții. (N. tr.)

Alcmene

Domeniul tatălui meu era așezat într-un colț îndepărtat al Iutlandei. Eram singurul lui copil. După moartea mamei mele, nu s-a îndurat să mă trimită de acasă, dar când am împlinit șapte ani mi-a luat un meditator particular.

Pe profesorul meu îl chema Jens Jespersen, era student la teologie și cred că a fost cel mai onest om pe care l-am cunoscut în viața mea. El însuși fiul unui preot de țară sărac, fusese nevoit să muncească din greu mulți ani pentru a putea urma cursurile Universității din Copenhaga unde se făcuse remarcat de profesorii lui, care își puneau mari speranțe în el. Dar își consacraseră atâtea lungi ore studiului, încât s-a îmbolnăvit și trecuseră deja cinci ani de când renunțase la școală și devenise meditator la țară în casele înstărite.

Sub îndrumarea lui m-am apropiat de cărți și de învățătură mai mult decât m-aș fi crezut vreodată în stare și mă simțeam de acum la fel de bine în orele de școală ca în prezența rânđașilor și a vânătorilor de la fermă. În acești ani am dobândit cunoștințe despre matematică și clasici, dar și despre cai, agricultură și vânătoare.

După doi ani, tatăl meu a făcut o călătorie într-o stațiune din Germania și luându-mă cu el m-a lăsat la o școală din Holstein, dar a venit din nou peste un an ca să mă ia acasă. În timp ce fusesem plecat, bătrânul nostru preot bețiv murise, postul lui, conform rânduielilor clericale, rămânând vacant. Tata a avut grijă ca profesorul meu să fie numit preot acolo. Locuia acum la parohie, nu departe de casa părintelui meu și se căsătorise cu o fată cu care fusese logodit vreme de cinci ani. După ce m-am întors acasă, călăream până la parohie zilnic, pentru a-mi continua studiile și mai rămâneam din când în când și peste noapte acolo.

Parohia era veche și dărăpănată – locuitorii ei trăiau modest, pentru că aducea doar un venit mic iar profesorul meu mai avea încă datorii de achitat de pe vremea studenției. Cu toate acestea, era o casă prietenoasă și veselă, pentru că preotul avea o căsnicie foarte fericită. Soția sa se numea Gertrud și era cu zece ani mai tânără decât el, dar cu zece ani mai mare decât mine, așa că uneori părea de vârsta părintelui, alteori de vârsta învățăcelului. Era o femeie mare și puternică, pe care nici soțul ei n-o considera o frumusețe, pentru că avea o față lătareată și rotundă care se umplea vara de pistrui ca un ou de ciovlică. Dar avea ochi frumoși și limpezi – așa că atunci când, la orele de greacă, citeam din Homer despre privirea vie a fecioarei Chryseis, mă gândeam la ea – și un păr castaniu, bogat. Îmi aduc și acum aminte prima dată când mi-am dat seama cât de mult o apreciam. Într-o seară de vară, preotul avea oaspeți niște tineri din vecini și ne jucam de-a v-ați-ascunselea prin toată casa. Mă pitisem într-o mică debara de lemne în pod. Afară era încă lumină bine, dar sus camera se afla în semiîntuneric. În timp ce stăteam acolo intră soția preotului și se ascunse, fără să mă vadă, în spatele ușii. Stătea nemișcată acolo, cu respirația tăiată de urcatul treptelor în fugă, zâmbind de una singură și ținându-și un deget peste gură. Jartiera îi căzuse în timpul cursei și, cu ușurință, își ridică în grabă fusta peste genunchi, puse piciorul în față și o fixă la loc. După o clipă, îi venise probabil în gând o altă ascunzătoare și mai bună pentru că ieși

brusc din cameră, la fel de neprevăzut cum venise și nu se mai întoarce. Multă vreme mi-am adus aminte, cu plăcere, cât de zveltă și plină de viață fusese în timp ce se crezuse singură în încăpere.

Într-o vară, la parohie veni în vizită un bărbat elegant și cunoscut care, deși era mai în vârstă decât preotul, îi fusese prieten în studenție și care acum ajunsese profesor la Opera sau la Baletul Regal din Copenhaga, nu țin minte la care din ele. Ne-a făcut și nouă o vizită, în casa tatălui meu, a cântat la pianul nostru vechi și l-a cucerit complet pe tata, ca de altfel pe toți cei care l-au cunoscut. Într-o după-amiază, rămăsese singur cu mine în salonul parohiei. Stătea în ușa terasei deschisă înspre grădină uitându-se la soția preotului, care culegea mere de vară de sub pomi.

— Este o glumă cât se poate de savuroasă, spuse el mai mult pentru sine, faptul că bunii locuitori din Horne o compătimesc cu toată seriozitatea pe această fată pentru lipsa ei de frumusețe. Într-adevăr capul e oarecum grosolan modelat. Dar dacă ar fi trăit în lumea bună, unde doamnele sunt mai puțin zgârcite în a-și arăta splendorile, ar fi fost adulată de toți bărbații și invidiată de toate femeile. N-am mai văzut niciodată o Venus atât de vie și înfloritoare. Dumnezeu mi-e martor! Henriette Hendels-Schultz nu era cu nimic mai atrăgătoare în a ei „Morgen-Scenen“. Dar ar rămâne ea oare atunci, adăugă el, soția fidelă și ascultătoare a preotului nostru? Pentru femeile cu o față plată, dar cu un trup dumnezeiesc, virtutea trebuie să pară uneori ceva paradoxal.

Poate că erau niște vorbe prea frivole pentru prezența unui băiat tânăr, dar nu-mi amintesc să-mi fi lăsat vreo impresie profană cuvintele lui. Îmi explicau doar de ce mă simțeam atât de bine în compania lui Gertrud.

În următorii ani însă o soartă întunecată și groaznică căzu peste familia fericită a preotului. Din când în când – și, cum mi se părea mie, la intervale regulate de timp, ca un fenomen al naturii, ca fluxul și refluxul, sau ca anotimpurile trecătoare – tânăra și vesela soție apărea palidă și cu ochii înroșiți de plâns în salon și în asemenea clipe părea că se ferește de bărbatul ei, din ură sau de spaimă. Eram îngrijorat și trist văzându-i suferința și neștiind ce o cauza găseam că preotul nu arăta destul interes pentru nevoile ei și întreaga situație din parohie mi se părea misterioasă și întristătoare.

Într-o după-amiază, tocmai într-o astfel de perioadă, preotul repeta cu mine în camera de studiu prima carte a lui Moise. Când am ajuns la versetul unde Rașela îi spune lui Iacob: „Fă-mi copii, ori mor!“, el lăsa cartea jos și îmi spuse:

— Rașela era o femeie bună, Vilhelm, dar avea prea puțină răbdare cu bărbatul ei și cu Dumnezeu. Probabil că ai văzut aici în casă cât de grea e povara lipsei de copii pentru o femeie. Suferința soției mele îmi zdrobește inima. Și totuși cred că nu am îndeajunsă răbdare, adevărată și creștinească, și nici destulă înțelegere pentru natura femeiască. Pentru că ea e de departe o creștină mai bună decât mine și cu toate acestea se revoltă împotriva lui Dumnezeu și nu acceptă să-și plece inima în fața voinței lui. Nu cred că aș putea vreodată suferi atât de tare și de persistent pentru o nefericire în care nu am nici o vină. Și totuși, continuă el, încrucișându-și mâinile, numai Dumnezeu înțelege lucrurile acestea. Trebuie să fie un om foarte înțelept și să-și cunoască sufletul îndeaproape cel care îndrăznește în viață să spună vreodată: „De așa ceva nu m-aș putea face niciodată vinovat“.

Aceste ultime cuvinte ale lui, cu întreaga gravitate în care au fost rostite, m-au impresionat profund și mi-au revenit în minte mult după aceea, într-un moment întunecat și sângeros.

În timp ce redeschidea cartea, adăugă cu un mic zâmbet:

— Dar bătrânul Iacob, în Iudeea, a avut dreptul să-i dovedească soției lui că nu era el de vină.

Astfel aflasem motivul tristeții lui Gertrud. Dar rămăsese totuși pentru mine confuz și de neînțeles. Acasă tata mi se plângea des cât de puțină satisfacție au oamenii de pe urma progeneriturilor lor și nu

puteam înțelege cum o femeie poate să-și dorească copii cu atâta ardoare, încât dorul de ei să o ucidă aproape.

În acele timpuri poșta venea în zona aceea doar de două ori pe lună și să primești o scrisoare era un eveniment ieșit din comun. Într-o zi, în octombrie, preotul primi o scrisoare de la Copenhaga. O întoarse pe toate părțile și îmi spuse că e de la prietenul său, profesorul, și se întreba ce putea oare să-i scrie. Dar după ce citi scrisoarea de două ori, îmi spuse:

— Putem încheia aici lecțiile pentru astăzi, Vilhelm, pentru că scrisoarea mi-a dat atât de mult de gândit încât voi fi cu siguranță un profesor slab acum.

După o săptămână, s-a întâmplat să fim împreună singuri în grajd ca să vedem o vacă bolnavă – pentru că preotului îi intrase în cap că eu mă pricep la animale și că am mână norocoasă la ele, în timp ce el, care petrecuse atâta timp din viață printre cărți, nu avea decât cunoștințe precare despre asemenea ființe inculte. După ce am terminat de oblojit vita, el a rămas pe gânduri și mi-a povestit, aici, în grajdul întunecat, unde umbrele animalelor pe perete prindeau viață în razele de lumină, ce îi măcina sufletul.

— Mama ta, Vilhelm, spuse el, trebuie să fi fost o femeie foarte înțeleaptă. Pentru că tu dai dovadă de o gândire sănătoasă și nu-ți pierzi capul cu una cu două și asta n-o moștenești de la bunul nostru stăpân. Acum îți voi povesti un lucru pe care nu l-am mai spus nimănui. Scriptura însăși ne învață că deseori putem găsi adevărul în gura unui copil.

Îmi spuse că profesorul îi scrisese despre copilul care printr-o împrejurare ciudată îi fusese lăsat în grijă, o fetiță de șase ani, cu o situație atât de ieșită din comun și tragică, încât ar putea fi numită „Perdita“, după fiica regelui din tragedia shakespeariană. Nu avea voie să dezvăluie nimic despre ascendența și legăturile familiale ale acestui copil. Nu era, scria el, de mirare că priveliștea acestei fetițe părăsite i-a amintit de imaginea căminului fericit al prietenului său, de unde nu lipsea nimic, cu excepția poate a unei voci de copil care să strige „mama“.

Cu toate acestea, scria el mai departe, nu dorea cu nici un chip să încerce să-l convingă sau să-l șantajeze sentimental pe preot să ia copila – date fiind proveniența și relațiile speciale ale fetiței, acest lucru era de altfel destul de improbabil. Tot ce dorea să spună era că dacă vreo familie creștină se va îndura de ea, atunci viitorul fetei va sta în întregime în mâinile acelor oameni fără ca vreodată vreo rudă sau cunoștință să intervină în hotărârile legate de aceasta. „Și, încheia el, mă simt dator să mai adaug ceva: Dacă nu se va găsi nici un samaritean atât de milos, soarta copilului, urmând rațiunea lucrurilor, va deveni cât se poate de nesigură și periclitată – da, nu cunosc nici un copil care să-mi amintească mai mult de cuvintele scripturii despre bulgărele de jar smuls din foc.“ Își încheia scrisoarea cu multe asigurări călduroase de prietenie pentru preot și soția acestuia. La sfârșit, pomenea și numele copilului: Alcmene.

Am ascultat cu atenție întreaga relatare a preotului și la sfârșit i-am mărturisit că suna ca o poveste dintr-o carte.

— Da, spuse preotul, și cu adevărat așa este! Pentru că prietenul meu nu-și face prea multe scrupule în viață. Una din domnișoarele lui dansatoare sau cântărețe din Copenhaga l-a rugat probabil s-o ajute să scape de un copil nedorit. Și iată-l pregătit să inventeze și să declame, să verse lacrimi chiar, pentru a-i juca o festă simplului său prieten, preot de țară. Alcmene? adăugă el îngândurat, și chiar trebuie să credem că acesta este numele adevărat al copilului? Pe vremea când eram un tânăr student și visam să ajung scriitor, am scris o tragedie cu titlul *Alcmene*. Și el știe foarte bine asta, pentru că i-am citit-o chiar eu.

L-am întrerupt cu un vers din *Iliada*:

— Și nici Alcmene din Teba...

— *Ea care mi l-a dăruit pe Heracle, cel de neclintit*, continuă preotul versul în locul meu. Da, vrea să mă cheme înapoi în Olimp. Cuvântul l-a folosit măiestrit spre a-mi aduce aminte, dragul nostru profesor.

Această ultimă frază o spusese cu atâta amărăciune încât nu știam ce să-i spun.

— Vilhelm, spuse el după o clipă, îți voi destăinui ceva ce nu cred că aș putea spune unui adult. Este ceva absurd și greu de crezut și te va face cu siguranță să râzi de bătrânul tău profesor. Și totuși pentru mine pe vremea aceea a fost ceva cât se poate de grav.

Am explicat tatălui tău și oamenilor de aici că am părăsit Copenhaga din motive de sănătate. Este adevărat în măsura în care eu chiar nu eram în puteri. Trăisem foarte cumpătat și trecuseră ani de când mâncasem pe săturate ultima dată și puterile începeau să mă lase. Dar nu acesta a fost unicul sau cel mai important motiv. Am plecat pentru că acolo căzusem în păcat – da, într-un păcat cumplit. Sufletul meu era în pericol.

Nu plăcerile lumești sau cele carnale m-au ademenit, cum vă grăbiți probabil voi tinerii să vă închipuiți, nici vreo îndoială în legătură cu cele sfinte. Nu, a fost o rătăcire mult mai profundă și mai fatală aceea care i-a făcut pe îngeri să cadă. Stăteam acolo zi și noapte aplecat peste cărțile mele și treceau luni până schimbam un cuvânt cu vreo ființă umană. Și am ajuns atât de departe, încât cu seriozitate credeam că sunt un *ales* pe acest pământ. Mă gândeam că Dumnezeu are planuri mari cu mine. Da, credeam că tot ce se întâmpla era aranjat pentru mine și îmi privea direct soarta. Când a murit bătrânul rege nebun, mi-am spus: ce dorește oare Dumnezeu prin asta? Unde vrea el să mă ducă prin asta? Și după aceea când împăratul Napoleon a fost înfrânt de ruși la Moscova mi-am spus: acum a dispărut și omul care distrăgea atenția lumii de la ce am eu de îndeplinit. Am avut noroc că am devenit conștient de propria stare înainte de a fi prea târziu. Am văzut cu groază că mă aflu pe marginea prăpastiei rațiunii și că trebuie să mă salvez de acolo cu orice preț – da, chiar cu prețul carierei mele. Trăind, aici, la țară, printre oameni buni și liniștiți, spiritul meu și-a redobândit echilibrul. Vechile mele fantasme păreau acum neverosimile și mulți ani memoria mea le-a ascuns. Și apoi iubita mea soție a devenit ajutorul și sprijinul meu în această existență. Cu toate astea, Vilhelm, mi se mai întâmplă uneori să fiu din nou ispitit de vechiul păcat. Aici, printre oameni, când stăteam la patul de moarte al enoriașilor mei și le ascultam spovedania – și poți auzi povești dintre cele mai incredibile și groaznice din gura acestor țărani –, și când ar trebui cu adevărat să mă gândesc doar la fericirea acestor biete suflete, mi s-a întâmplat să cad pe gânduri: de ce îmi scoate Dumnezeu aceste lucruri în cale? Vrea să-mi încerce oare credința, punându-mă față în față cu puterile întunericului?

S-a întâmplat ca prietenul meu din Copenhaga să intuiască majoritatea lucrurilor pe care ți le-am povestit acum. Mi-a arătat interes, o adevărată prietenie, având mari așteptări de la protejatul său iar eu l-am dezamăgit, când am părăsit capitala. Venise aici cu gândul de a vedea dacă într-adevăr mi-am găsit liniștea și împăcarea în activitatea modestă a unui preot de țară. Și nu este oare această scrisoare o mică revanșă, o glumă la adresa mea? Îmi aduce aminte de tot ce, odată, a însemnat atât de mult pentru mine: marele oraș și întreaga atmosferă miraculoasă și seducătoare a teatrului. Numele Alcmene îmi aduce în urechi ecoul vechii lumi a grecilor, cu zeitățile și nimfele ei, și propriile mele vise uitate despre cum doream să devin scriitor. De alaltăieri, Vilhelm, mă tot întreb: unde vrea Dumnezeu să mă ducă? Crede el oare că mi-a fost ușor și că trebuie din nou să mă pocăiesc? Da, am fost din nou, aici, în parohie, în prezența tânărului student de altădată, sălbatic și tulburat, care în urmă cu zece ani bătea străzile din Copenhaga, condus și urmărit de mari umbre. Și, în același timp, rațiunea mea îmi spune că ar trebui să mă preocup cu totul alte lucruri – cum ar fi binele și fericirea soției mele. Și de asemenea, și înainte de toate, să mă gândesc la soarta acestui sărman copil: Alcmene.

Mai târziu în viață m-am gândit la ceea ce îmi mărturisise părintele și am pătruns înțelesul spuselor lui. Nu-mi amintesc ca pe moment să mă fi impresionat însă în mod deosebit. Îmi păreau toate de neimaginat și – așa cum spusese el însuși – mă făcea să zâmbesc faptul că bunul meu profesor ar putea avea astfel de gânduri despre persoana lui modestă, pe care o cunoșteam atât de bine. Dar eu însumi raționam la rândul meu aproape în același fel și găseam asta firesc pentru un fiu de moșier. Cel puțin la Nørholm tot ce se întâmpla se întâmpla cu gândul la fericirea mea. N-am găsit nimic să-i răspund și era el însuși destul de cufundat în gânduri pentru a mai aștepta vreun răspuns. Dar în noaptea aceea am visat-o pe Alcmene. Ne-am întâlnit pe o cărare în câmp, în mijlocul porumbului înalt și marele A din numele ei strălucea ca argintul.

La o lună după aceea, soția preotului mi-a sărit de gât povestindu-mi că ea împreună cu soțul ei au hotărât să adopte o fetiță de la Copenhaga. Era atât de fericită și emoționată din această cauză de parcă mi-ar fi spus în secret că așteaptă un copil. Despre proveniența misterioasă a copilei, n-a spus nimic. Mai târziu avea să le povestească prietenelor ei că fetița era a unei verișoare, rămasă văduvă după un ofițer sărac, și chiar cred că e posibil să fi avut o asemenea rudă.

A durat un timp până s-a putut aranja trimiterea pe mare a copilului de la Copenhaga la Vejle. Preotul se referea la acea perioadă numind-o în glumă graviditatea soției sale. Gertrud era mereu veselă și prietenoasă cu noi toți, dar deseori straniu de emoționată. De câte ori rămâneam singuri, îmi vorbea despre copilă și îmi descria cum va deveni aceasta pentru mine o surioară mai mică.

— Și, Vilhelm, șoptea ea, cum ți-ar plăcea să-ți găsești și o mică nevastă în casa parohială din Horne?

Ideea ei suna nebunesc în urechile mele și, dacă fetița ar fi fost a ei și a preotului, cu siguranță că nici nu s-ar fi gândit la asta. Ulterior, după sosirea lui Alcmene în casa parohială, n-a mai revenit niciodată asupra acestei propuneri, cred că de frică să-și imagineze că acest copil ar putea-o părăsi, fie și pentru a se mărita cu un prinț.

Până la urmă, la sfârșitul lui decembrie, fură anunțați că fetița urma să vină din Copenhaga la Vejle și preotul se duse acolo pentru a o aștepta. Eram la ei în casa parohială în ziua aceea și în timp ce mă aflam acolo vântul se porni atât de puternic, stârnind un viscol înspăimântător, încât n-am putut să-mi scot calul din grajd și nici nu doream să o las pe Gertrud singură în casă, așa că am rămas acolo. Din când în când, eu și soția preotului ieșeam afară să vedem cum mai e vremea. Aerul era greu de zăpada care aluneca deasupra pământului ca fumul și acoperise atât de mult poteca din fața casei încât cu greu mai puteam deschide ușa. Era prima dată când rămâneam singur în casă cu Gertrud. Începu să-mi povestească despre copilăria ei. Tatăl ei fusese negustor de vite în vestul țării, în regiunea Varde, care muncea din greu și câștiga bine, până când și-a pierdut toți banii odată cu falimentul de stat din 1813. Când a aflat că fiecare taler pe care îl economisise mai valora doar șapte șilingi, inima lui de negustor de vite s-a frânt, n-a mai putut să-și ia gândul de la această nenorocire și nici să se apuce din nou de lucru și de atunci s-a simțit inutil și a căzut într-o profundă melancolie. Soția lui a fost nevoită, pentru a se salva pe sine și pe copii, să crească oi și Gertrud, care era cea mai mare dintre cei nouă frați și pe atunci făcea unsprezece ani, a devenit mâna dreaptă a mamei sale în afacere. Duceau o viață grea.

— Dar ce există mai bun pe lume decât munca grea și cinstită pe care Dumnezeu ne-a lăsat-o de îndeplinit? spuse Gertrud. Nu trebuie să ne împotrivim voinței lui și nici să încercăm să înțelegem căile lui.

Inima lui Gertrud mai era și acum la oi. Divagă de aceea de la propria ei poveste și se arată dornică să-mi împărtășească din arta Orientului, așa că am aflat multe despre miei, tunsul oilor, îngrijitul copitelor și despre păscut, în timp ce stăteam și așteptam împreună în acea seară cu viscol.

Puțin după miezul nopții, am auzit clopoței saniei și am fugit afară pentru a-i întâmpina pe călători, care coborau, împleticindu-se, albi ca niște oameni de zăpadă. Se împotmoliseră în nămeți de șapte ori între Vejle și casa parohială și fuseseră nevoiți să sape ca să poată porni din nou. Preotul o duse în brațe pe fetiță din sanie până în sufragerie și o puse pe podea lângă soba de teracotă. Era ascunsă complet într-o pelerină mare de voiaj, dar când i-a dat jos căciula de pe cap, părul ei scurt și blond s-a ridicat ca o flacăra și mi-am adus aminte de vorba profesorului despre tăciunele smuls din foc. Mi-am spus, de asemenea, că bunul preot și soția sa n-ar fi putut nicicând concepe un copil de o frumusețe atât de ciudată, izbitoare și nobilă. Din cauza frigului și a oboselii, mica ei față cu sprâncene arcuite, era albă ca marmura. Gertrud se lăsă în genunchi pe podea în fața ei, îi luă mâinile frecându-i-le ca să le încălzească, o bătu pe obraz și îi aranjă blând părul. Roși ca un trandafir, tremură și îi zâmbi copilului în față.

— Ai înghețat în sanie, bietul meu mielușel? o întrebă ea.

Copila palidă nu-i căzu în brațe și nici nu se feri de ea, stătea dreaptă în picioare și se uita prin încăpere cu ochii mari deschiși, curați și luminoși.

— Și cum te cheamă, frumoasa mea dragă? o întrebă în continuare Gertrud.

— Alcmene, răspunse copilul.

Gertrud luă fetița în poală, îi scoase pantofii și îi încălzi picioarele în fusta ei și, după ce îi dădu un pahar de lapte cald să bea, o luă în brațe, o strânse la piept și o duse în dormitor. Prin ușă auzeam cum îi vorbește și cum o alintă și o dată ajunse până la mine chiar glasul mic și cristalin al micuței. Puțin după aceea Gertrud veni și, rămânând în ușă, se înecă de plâns, neputând rosti nici un cuvânt.

— Ah, Jens, îi spuse ea la urmă soțului ei, nu are furou pe ea.

Apoi închise din nou ușa în urma ei. Preotul își pusese ibricul de cafea pe sobă și acum se pregătea să-și toarne o ceașcă, cu puțin rom.

— Bătrânul vulpoi, îmi spuse el, citește sufletul femeilor ca pe o carte deschisă. Sunt sigur că nu s-a ferit să dea jos cu mâna lui furoul acestui copil pentru a înmuia inima bieteii mele soții.

De Crăciunul acela împlineam paisprezece ani și tata mi-a făcut cadou prima mea pușcă. Mergeam aproape zilnic la vânătoare, pe urmele iepurilor și ale vulpilor, și nu i-am văzut prea des pe cei din casa parohială. Dar când se întâmpla să trec pe acolo, Gertrud mă lua în primire și îmi povestea despre Alcmene. La început au strigat-o Alcmene, dar lui Gertrud nu-i plăcea prea mult numele acela străin și l-a scurtat, spunându-i Mene. Sub acest nume copila a fost cunoscută de enoriași și de întreaga moșie. Îmi amintesc că, într-o vară, în casa preotului avea loc un colegiu clerical și că un preot bătrân din Randers auzind numele a izbucnit: „Mene, Mene! Tekel Upharsin!“ dar nici părintele și nici soția lui n-au gustat gluma.

Pentru Gertrud copilul era din ziua în care sosise un miracol. Era în al nouălea cer de câte ori îmi povestea de ea. Primul lucru pe care mi l-a spus a fost că Alcmene nu părea să cunoască frica. Nici taurul parohiei și nici gânsacul lor bătrân n-o speriau – dimpotrivă, la ei ținea cel mai mult dintre toate animalele. Urca pe scara lungă a grajdului, când, după o furtună, reparau acoperișul din stuf, și își ținea echilibrul în vârful acestuia. Gertrud era îngrijorată și surprinsă de lipsa de frică a fetei și în gândurile ei amesteca asta cu lipsa furoului. În imaginația ei, copilul apărea ca o ființă atât de singură și de renegată, încât probabil nu avusese niciodată nimic pe lume pe care să-l poată pierde. Poate că, de data aceasta, intuia corect. Cu spaimă și grijă pentru copil, ea hotărî că prima ei datorie de mamă este de a o învăța pe fată să știe ce este frica. Pe urmă îmi mărturisi, în mare secret, pentru că nu trebuia să ajungă la urechile preotului, că Alcmene nu pare să cunoască diferența dintre adevăr și minciună. Nu spunea, desigur, neadevăruri din calcul sau din interes, dar vedea multe lucruri pe care ceilalți nu le vedeau și lumea ei

era cu siguranță diferită de a celorlalți oameni, într-un mod de multe ori cât se poate de straniu și neașteptat. Dacă Gertrud ar fi fost singură cu fetița, ar fi luat acest defect destul de ușor, pentru că avea dragostea femeilor modeste pentru aventură, fabule și invenții. Dar știa că soțul ei interzicea orice neadevăruri și încercă cu multă răbdare și perseverență să corecteze această greșală a copilului. În plus, cum avea să constate Gertrud mai târziu, Alcmene era foarte neatentă și risipitoare cu lucrurile ei, uitând sau dăruind ceea ce Gertrud cusesse sau cumpărase cu multă grijă și trudă pentru ea. Această trăsătură a copilului ei o îndurera profund pe soția preotului care puneă totul la inimă temându-se printre altele că Mene este nebună. Și totuși exista ceva în asta, cât de străin îi era, care îi stârnea imaginația. Auzise sau citise și ea sau poate se gândise de una singură că oamenii mari și puternici se comportă așa.

În primăvară, când veneam la casa parohială mai des, găseam aici totul la fel de pașnic și de idilic ca în cărțile în care se spune că oamenii au trăi fericiți până la adânci bătrâneți. Cred că acest prim an după ce adoptase copilul a fost pentru buna mea prietenă Gertrud cel mai fericit din viața ei. Fetița le spunea preotului și soției acestuia *tată* și *mamă* și părea să fi uitat tot ceea ce se petrecuse cu ea înainte de sosirea aici. Gertrud n-o scăpa din ochi și, chiar dacă Menei nu-i plăcea să fie sărutată sau mângâiată, se ținea totuși aproape de mama ei și se învățea în jurul ei cuminte și blândă ca un pui de căprioară în jurul mamei lui. Arăta o asemenea încântare pentru frumusețea Gertrudei, încât aș fi putut crede că fusese învățată de profesorul însuși să facă asta. Vorbea întruna despre cât de frumoasă și drăgălașă era mama ei, îi înșira perle pe ață și vara îi împletea coronițe din margarete și violete pentru frumosul ei păr. Lui Gertrud nu i se spusese niciodată înainte că era frumoasă și cu siguranță dragul meu meditator nu era un iubit prea vorbăreț și inventiv. Aceste laude solemne și grațioase erau noi pentru ea și, deși râdea de ele în prezența noastră, putea vedea oricine că o vrăjeau și o încântau. Preotul o învăță pe Mene să citească și să scrie, pentru că nu dobândise aceste îndemânări până atunci, și constată că era isteță și dornică de învățătură. Așa se făcea că cei trei alcătuiau o familie fericită.

La început am fost amuzat și puțin supărat de întreaga agitație creată în casa parohială în jurul acelei fetișcane din Copenhaga. Dar apoi Alcmene și cu mine am petrecut mult timp unul în compania celuilalt. La început a cerut voie să mă însoțească la vânătoare sau la pescuit. Se orienta atât de repede și era atât de agilă în mișcări că mă simțeam parcă însoțit de un mic câine bun. Am putut constata astfel că neînfricată fetiță, despre care ai fi crezut că nu cunoaștea noțiunea morții, devenea palidă și tremurândă la vederea unei păsări moarte. Prima oară când am luat în mână o astfel de pasăre, dorind să i-o arăt, i s-a făcut rău de groază și scârbă. Prindea în schimb șerpii prin tufișuri și îi ducea în mână, avea o mare dragoste pentru păsările din copaci și le cunoștea foarte bine cuiburile și ouăle. Era plăcut când vara, în poiana verde, o auzeam imitând cucul sau sturzul și gângurind la porumbeii sălbatici atât de bine, încât îi făcea să răspundă.

Țineam mult unul la celălalt, cu un fel de prietenie care rareori se înfiripă între o fată și un băiat. Într-un fel, chiar eram ca frate și soră, așa cum își dorise Gertrud înainte ca fetița să sosească la ei, deși cred că nu chiar cum își imaginase ea. Când Gertrud vorbise despre copilă ca despre posibilă mea soție, râsesem în sinea mea. Deși eram foarte tânăr, cunoșteam deja destule despre lume pentru a-mi închipui că mă voi căsători cu o fiică de preot. După aceea, când ea crescuse și devenise atât de grațioasă s-ar fi putut crede că mă gândeam să o seduc pe fata din casa parohială. Dar aceasta era la fel de departe de gândurile mele ca o posibilă înșurătoare. Prietenia noastră a fost totdeauna perfect castă și nu-mi aduc aminte ca în copilărie să-i fi luat măcar o dată mâna. Ne ciondăneam des, ca frații și surorile, cu toate că acasă eram amândoi copii cuminți și nu ne certam cu adulții. Odată chiar a aruncat după mine cu o piatră ascuțită, încât mi-a dat sângele și am și acum o cicatrice. Dar, dincolo de toate, între noi exista o

înțelegere tacită și profundă, un soi de legătură despre care părinții noștri nu puteau avea cunoștință. Fiecare credea că știe că noi doi, în lumea care ne înconjura și care ne era străină, semănam unul cu celălalt. Mai târziu, în viață, mi-am explicat această relație spunându-mi că, între oamenii din comunitatea noastră mică – dacă nu-l punem la socoteală pe tatăl meu pe care nu-l vedeam prea des – noi eram singurele persoane cu sânge albastru, al ei fiind probabil, fără ca noi s-o știm, chiar mai aristocratic decât al meu. De aceea relația noastră aparținea în mare măsură pădurilor și câmpurilor și era pusă în paranteze sau scădea în intensitate când ne întorceam în casa parohială.

O importanță specială avea Alcmene în viața mea prin faptul că, foarte des, o visam noaptea, chiar dacă în timpul zilei nu mă gândisem deloc la ea. În visele mele se făcea adesea că dispărea și eu o căutam zadarnic, de multe ori cuprins de frică și de deznădejde. Ne-am putea imagina că aceste vise îmi transmiteau o adevărată spaimă de a o pierde în realitate. Dar lucrurile nu stăteau așa, dimpotrivă, devenisem prin aceste vise sigur, spre propria mea nefericire ulterioară, că și în cazul în care ar părea dispărută noaptea ea tot s-ar întoarce la răsăritul soarelui.

Atât ca fetiță cât și ca adolescentă, Alcmene era minunat de ușoară în toate mișcărilor ei. Chiar atunci când își ridica brațul pentru a-și îndepărta cu mâna firele de păr de pe frunte gestul te fermeca prin frumusețea mișcării. Când alerga prin pădure, semăna cu o căprioară. De atunci am văzut multe dintre cele mai renumite balerine din Europa, dar în ce privește ușurința, îndrăzneala și complexitatea nimeni nu o egalează în ochii mei pe fata din casa parohială. Aceste balerine învățaseră să danseze, îmi spuneam, cât de bine se poate vreodată învăța acest lucru, dar la ea mișcarea era însuși felul ei de a vorbi lumii și de a-și exterioriza propria ființă. Eu înțelesesem lucrul acesta de la prima noastră întâlnire, dar nu cred că vreunul dintre ceilalți l-a observat vreodată. Totuși îmi aduc aminte că tatăl meu a vorbit despre asta. Dar la parohie dansul era interzis și preotul îl decretase o trecere frivolă și periculoasă a timpului. Și, pe deasupra, pentru Gertrud dansul era legat de teatru și de copilăria timpurie a fetei și de legăturile ei de sânge. Pe toate aceste lucruri Gertrud era foarte geloasă, așa încât nu voia nici să audă de ele și nici să se gândească la ele. Alcmene n-a învățat niciodată să danseze. Dar preotul o învăța o mulțime de alte arte și îndeletniciri. Într-o vreme o învățase, în joacă, greaca și îmi spunea că era extrem de iute în a-și însuși această limbă. Știa să declame versuri lungi din comediile și tragediile grecești.

În cursul următorilor doi ani, Alcmene încercă de două ori să fugă de acasă.

Prima dată s-a întâmplat într-o zi de la începutul lui martie, când zăpada tocmai se topise de pe pământ. O luase înspre sud, peste câmpuri și mersese trei mile până o găsisse bătrânul îngrijitor de vite al parohiei, care fusese trimis împreună cu alți oameni în căutarea ei. O găsisse șezând complet înghețată pe marginea unui șanț și o adusese înapoi. Gertrud crezuse că fetița se înecase în pârau și era cumplit să-i vezi suferința. Acum o strângea la piept, se uita la ea de parcă nu-i venea să creadă că revenise și o imploră de nenumărate ori să spună de ce le pricinuisse acea mare spaimă și durere. În ziua următoare, când se credea singură în încăperea cu fata, am auzit-o întrebând-o:

— De ce ai fugit? De ce vrei să ne părăsești?

Doi ani mai târziu, când avea unsprezece ani, fetița fugi din nou și de data aceasta provocă o și mai puternică tulburare. Pentru că prin sat trecuse o caravană de jongleuri și scamatori ambulanti, care plecaseră în ziua anterioară peste mlaștini spre vestul proprietății tatălui meu, părea clar că Alcmene se luase după ei. Acești oameni aveau o reputație proastă în întreaga Iutlandă și se credea că în urmă cu vreo doi ani omorâseră un negustor ambulant. De data aceasta, eu am fost cel care a călărit pe urmele ei, aducând-o înapoi. Încetasem să mai învăț cu preotul pe vremea aceea și fusesem deja în călătorii la Copenhaga și în străinătate, dar când mă aflam acasă treceam des pe la casa parohială.

Era o zi fierbinte de la mijlocul verii. Aerul tremura și miraje uriașe se formau deasupra mlaștinilor. De două ori mi s-a părut că zăresc fata în peisajul întins din fața mea și de fiecare dată a fost doar un maldăr de turbă. Până la urmă i-am văzut silueta în depărtare. Mergea repede și apoi a luat-o la fugă. Am râs de ea, de sus, de pe calul meu, pentru că nu putea să fugă de mine – dar era totuși și ceva trist în această priveliște. Nici atunci când am ajuns-o n-a vrut să se oprească, ci a continuat să fugă cât de repede putea. Un timp am mers călare pe lângă ea. Era cu capul gol, palidă ca varul și udă de transpirație. N-a putut ține prea mult pasul cu calul și, când un cocoș sălbatic ieși cu multă zarvă din tufișuri în fața ei, luându-și zborul, se opri, se împiedică și rămase neclintită. Îmi era milă de ea – credeam că va izbucni în plâns, dar chipul ei era împietrit precum o mică mască.

— Dă-mi calul tău, Wilhelm, spuse ea, ca să pot să-i ajung din urmă.

— Nu, i-am răspuns, trebuie să te întorci acasă cu mine. Dar poți să călărești tu o vreme și să merg eu pe jos.

Alcmene nu scoase nici un cuvânt în timp ce o ridicam în șa.

Era o liniște nemișcată ca înaintea unei furtuni. În timp ce mergeam, am început să cânt și, puțin după aceea, m-a acompaniat și Alcmene cu vocea ei mică și cristalină. Am cântat multe cântece și la urmă unul din zona noastră, despre o mamă care plânge moartea copilului ei. După prima strofă i-am spus:

— Îi sperii de moarte, prostuțo, când fugi de acasă.

Ea îmi răspunse:

— De ce nu mă lasă să plec?

Am mai cântat o strofă, apoi am spus:

— Oamenii sunt diferiți. Uită-te la tatăl meu, niciodată nu reușesc să-i fiu pe plac, și tot timpul îi stau în cale, indiferent unde mă duc. Dar părinții tăi te iubesc și cred despre tine că ești un miracol pe pământ, numai de ai rămâne la ei.

Alcmene a stat mult timp tăcută apoi m-a întrebat:

— Dar ce le poți face copiilor care nu vor să fie iubiți?

Am ajuns târziu acasă, luna era deja pe cerul de vară încă luminat. Când am ajuns pe pământurile tatălui meu, am traversat călare un lan de orz. Spicele creșteau rar în pământul nisipos, dar peste întregul câmp margaretele erau atât de dese încât părea că luna se reflectă în ele ca într-un lac.

Foarte tulburată, Gertrud îl rugase pe părinte înainte de a pleca eu de la parohie s-o pedepsească de această dată pe fetiță, ceea ce el îi promisese, dar, când dădură cu ochii de ea, uitară totul. Mama ei era acum la fel de palidă de spaimă cum o văzusem eu pe fată în mlaștini și nu se putea liniști. Îi strigă:

— Tu ții mai mult la oamenii aceia răi decât la noi! Preferi să fii cu ei decât cu tatăl tău și cu mine! Nu știi că te-ar fi omorât și te-ar fi mâncat?

Alcmene se uită la ea cu ochii larg deschiși.

— Chiar m-ar fi mâncat? întrebă ea.

Gertrud crezu că își râde de ea.

— Ah, copil rău ce ești! strigă ea.

Când veni timpul ca Alcmene să fie confirmată, apărură două probleme serioase în casa parohială.

În primul rând preotul își dădu seama că nu văzuse niciodată certificatul de botez al copilului și că nu putea ști în realitate dacă fusese sau nu botezată. Îi scrisese profesorului pentru a afla acest lucru și așteptă mult timp un răspuns, pentru că bătrânul domn era plecat din Copenhaga, fiind numit într-un post important la o curte princiară din Germania. Când le scrisese, în sfârșit, o făcu doar pentru a-și da cuvântul de onoare că fata era botezată. Preotul nu se putea hotărî dacă să o confirme pe fetiță, fără a mai cerceta în

profunzime povestea, sau dacă, pentru a fi absolut sigur, să nu-i dea el însuși botezul fiicei lui, în secret, în propria casă. Soția lui mi-a mărturisit că această dilemă l-a costat multe nopți de nesomn. El însuși mi-a spus:

— Unii teologi învățați susțin că botezul e doar un simbol. Dumnezeu să ne ajute pe toți! Simbolurile sunt lucruri importante și periculoase. Am tratat, probabil, în lipsa mea de grijă, mult prea ușor un simbol atotputernic.

Cam în acea vreme, se opri din lecțiile de greacă pe care i le dădea Alcmenei. Dar până la urmă, ascultă sfatul soției sale și confirmă fata împreună cu ceilalți copii din sat.

În timpul pregătirilor pentru confirmare, Alcmene s-a întâlnit pentru prima oară cu băieți și fete de aceeași vârstă de pe moșie și a ascultat ce povesteau aceștia. A ajuns la urechile preotului și ale soției lui faptul că alte fetițe o întrebaseră despre originea ei și o lăsaseră să înțeleagă că n-ar fi copilul lor. Alcmene nu le spusese ea însăși nimic părinților ei. O făcuse una din fetele de la parohie, care auzise conversația copiilor. Preotul meditase îndelung asupra acestei povești și, într-o zi, când mă aflam la ei – pentru că mă îndoiesc că ar fi îndrăznit să discute subiectul între patru ochi cu soția lui – îi spusese lui Gertrud că el era hotărât să-i dezvăluie Alcmenei întregul adevăr. Gertrud se împotrivise și n-am văzut-o niciodată, de când sosise Alcmene la parohie, atât de amărâtă și de pornită împotriva soțului ei. Parcă uitase că în realitate nu ea era mama copilului și acum îl acuza pe soțul ei de scandalul și rușinea de a încerca să o despartă de propriul ei sânge.

— Adu-ți aminte, îi spusese el, că trebuie să-mi pun mâna pe capul fetei în numele Domnului la confirmare. Oare e bine ca în acel moment ea să mă considere în sufletul ei un impostor?

Gertrud se ridicase.

— Chiar vrei să o iei definitiv de lângă mine? strigase ea. N-ai văzut că încă dinainte mă ura și îi era frică de mine? Dacă îi spui că nu sunt mama ei adevărată, cum voi mai putea să mă înțeleg cu acest copil? Sunt sigură că de data aceasta mă va disprețui și mă va părăsi pentru totdeauna.

Preotul rămăsese atât de surprins de acuzațiile ei, încât nu-i răspunsese imediat. Dar în timp ce vorbea, cred că înțelesese, ca și mine, că ea avea dreptate. În ultimul timp, Alcmene își schimbase comportamentul față de mama ei. Foarte rar o lăsa se apropie de ea și uneori îi arăta neîncredere și părea să se teamă de ea. Preotul spusese până la urmă:

— Draga mea soție, poate ar fi fost mai bine să nu ne fi asumat niciodată această responsabilitate și am fi trăit liniștiți și astăzi în casa noastră parohială ca o pereche care se iubește, dar nu are copii.

Gertrud se uitase la el îngrozită.

— Dar am pus mâna pe plug, a continuat el. Trebuie așadar să ne ducem la bun sfârșit această muncă, așa cum știm mai bine.

La aceste cuvinte Gertrud a izbucnit în plâns.

— Fă ce vrei, a spus ea și a ieșit din încăpere.

Dar a rămas în hol, așteptându-mă pe mine. Mi-a luat mâna, s-a uitat în ochii mei și mi-a spus:

— Vilhelm, tu ești prietenul fetei mele, trebuie să-mi fii alături în această mare durere a mea. Urmărește-o, bunule Vilhelm, fi în preajma ei când tatăl ei va vorbi cu ea și observă ce impresie lasă cuvintele lui asupra bietului copil. Dumnezeu mi-e martor că mie nu-mi spune nimic.

Mi s-a părut straniu și trist că Gertrud a venit să-mi ceară ajutorul, pentru că până atunci fusese sigură că nimeni în afară de ea n-o cunoaște și n-o înțelege cu adevărat pe fiica ei.

Câteva săptămâni mai târziu Gertrud mi-a spus:

— Dumnezeu e generos, Vilhelm, și Jens este întotdeauna mai înțelept decât mine. Iată, de când a vorbit cu ea, fetița este complet schimbată. S-a reîntors la mine și stă pe lângă mine la fel de dragăstoasă ca pe vremea când era mică. Am întinerit și eu mulțumită ei. M-am privit din întâmplare într-o oglindă astăzi – și ai să râzi cu siguranță de mine, dar mi s-a părut că din oglindă mă privește chipul unei femei tinere! Acum simt, nu știu bine de ce, că dragostea dintre noi va dura cât vom trăi.

Uitase să mă întrebe despre rezultatul misiunii mele și de asemenea uitase că mi-ar fi cerut vreodată ajutorul.

— Nu e straniu, a continuat ea după o clipă, că nu ne-a întrebat nimic despre adevărații ei părinți? Doar nu știe că noi nu i-am fi putut răspunde.

Alcmene nu mi-a spus nimic despre ceea ce aflate. Dar preotul a pomenit, probabil, în cursul convorbirii lor numele profesorului, pentru că într-o zi m-a întrebat dacă îl cunosc. I-am răspuns că îl văzusem.

— Și eu mi-aș dori foarte mult să-l văd, spuse ea.

Fiica preotului nu avea prietene printre fetele enoriașilor, pentru că, deși Gertrud era bucuroasă de oaspeți și prietenoasă, nu privea cu ochi buni cum se atașează fata ei de un străin. Singura relație de prietenie cu cineva de pe moșie, de care eu am știut, era stranie și mă făcea să râd. Pe domeniul nostru era un fiu de țărani, un flăcău mare și frumos, blând din fire, dar care era nebun. Nu putea lucra în grădini sau pe câmpuri și nici nu știa vorbi pe înțelesul celorlalți oameni. Mama lui fusese nebună și ea, deși era o femeie grațioasă și blândă, din același neam bun ca soțul ei, și îmi amintesc că o auzisem cântând minunat de una singură pe când se întorcea acasă peste dealuri. Karl se porni s-o urmărească pe Alcmene, oriunde mergea sau stătea, și nu era fericit până nu reușea s-o vadă măcar de departe. Preotul și soția sa erau neliniștiți pentru copilul lor urmărit de nebun și o țineau departe de el. Atunci tânărul alienat începu să vină la biserică, unde stătea în picioare și nu-și lua ochii de la fată tot timpul slujbei. Odată l-am întâlnit împreună cu Alcmene pe o cărare de pe pajiștea tatălui meu, mergeau umăr la umăr și vorbeau și eu am rămas foarte surprins de asta. Până la urmă preotul îl rugă pe bătrânul țăran să-și trimită fiul de pe moșie, la unchiul lui, care avea o fermă la Heden. Acolo, nebunul muri la scurtă vreme și, după câte am aflat, în circumstanțe triste și neobișnuite, dar nu-mi aduc aminte cu exactitate felul acestora.

Gertrud mi s-a plâns că Mene era neatentă și nepăsătoare cu hainele ei. Nu-și îngrijea frumoasele haine de duminică, pe care Gertrud i le cususe cu mare drag, mai mult decât rochiile de pânză uzate, de fiecare zi. Dar o dată fata o auzise pe bătrâna menajeră de la fermă vorbind de rochiile mamei mele care erau închise într-o cutie, în pod, pentru că tatăl meu nu dorea să le vadă sau să le dea altcuiva. Din acea zi nu mi-a dat pace până când, fără știința tatălui meu, ne-am dus împreună să spargem lacătul cutiei, scoțând rochiile de acolo. Le-a întins la picioarele ei, una câte una, și le-a admirat mult timp în tăcere. La sfârșit m-a rugat să-i dau una din ele. Era o rochie de mătase groasă, verde, cu un model galben. Când o scot acum și mă uit la ea mi se pare că arată ca un tei în floare. Am râs de ea și am întrebat-o dacă avea de gând să meargă la biserică în ea. Nu, mi-a răspuns, dar cu siguranță o va îmbrăca odată și odată.

Puțin după aceea, într-o seară de iunie, Gertrud făcuse pâine proaspătă și Alcmene o rugă să-i dea voie să meargă împreună cu mine să ducem pâine bătrânei doamne Ravn, văduva fostului preot, care locuia de cealaltă parte a satului. Când am ieșit pe poartă fata mi-a spus că nu avea de gând să meargă la doamna Ravn, dar că dorea să îmbrace rochia de mătase și să facem o plimbare prin pădure. Ascunsese rochia într-o căsuță din apropiere, la o femeie care lucrase înainte la parohie, dar fusese concediată, pentru că se îmbăta. Intră în casa acesteia și ieși din nou în rochia verde cu galben. Nu-și aranjase părul și nici nu

se spăla pe mâini, dar cu toate acestea nu cred să fi văzut în viața mea pe cineva care să arate mai liberă și mai frumoasă decât ea în clipa aceea.

Ne-am plimbat mult timp și ea a vorbit puțin. Rochia îi era prea lungă și o lăsă să alunece pe pământ. I-am povestit despre calul de rasă pe care tocmai îl promisem și despre o ceartă pe care o avusesem cu tatăl meu, pentru că îndrăzneam să-i răspund și nu ne mai înțelegeam deloc, dar apoi m-am oprit din vorbă. Dacă ne-am fi întâlnit cu cineva, am fi stârnit cu siguranță o mare uimire și poate un hohot de râs la vederea acestei fete atât de elegant îmbrăcate în mijlocul pădurii. Și totuși cu siguranță ar fi meditat mai mult la frumusețea ei decât la ciudățenia situației. Mie însumi mi se părea firesc și rezonabil că se plimba astfel într-o atât de mare splendoare. Pădurea era liniștită și răcoroasă și acolo unde soarele pătrundea prin frunziș, devenea verde și aurie precum rochia ei. La fiecare pas al fetei, mătasea scotea un mic sunet, ca un ciripit de pasăre. Am întâlnit o vulpe pe cărare, dar nici un om în toată pădurea.

Când soarele ajunsese pe linia orizontului, am ieșit în câmp. Acolo era un deal mare și înalt care pe moșie era numit munte. L-am urcat și de sus am avut o priveliște impresionantă asupra câmpiilor și a mlaștinilor, în toată splendoarea lor aurie din apusul de soare. Alcmene a stat tăcută și s-a uitat la toate, fața ei fiind luminată și senină ca aerul însuși. După un timp, a scos un mic suspin de fericire. Mă gândeam ce ființă stranie și absurdă e totuși o fată care poate să devină fericită pentru că stă pe vârful unui deal îmbrăcată într-o rochie de mătase. După aceea ne-am așezat pe iarbă și am mâncat pâinea pe care Alcmene ar fi trebuit s-o ducă văduvei. Era încă fierbinte, din cuptor – și de atunci de fiecare dată când miros sau gust pâine proaspătă, care în loc să fie tăiată în felii e ruptă cu mâna, îmi aduc aminte de seara aceea și de priveliștea de pe munte.

După ce Alcmene și-a schimbat din nou rochia în căsuță, și am ajuns acasă la parohie, am găsit-o pe Gertrud cu ochelarii pe nas, în fața unei lumânări de seu, cu un maldăr din ciorapii albi ai Alcmenei pe care îi cârpea. Reparase deja o mulțime și îi pusese deoparte, dar cred că i-ar mai fi luat mult timp să-i cârpească pe toți. Ne zâmbi cald și dori să audă vești despre Madame Ravl. Alcmene stătea în spatele scaunului ei și se uita la ea și la ciorapi și în lumina lumânării părea palidă.

— Lasă-mă să te ajut să-i cârpești, mamă, spuse ea.

— Nu, iubita mea, spuse Gertrud și stinse lumânarea, ai mers mult în seara asta și trebuie să te culci.

În aceeași toamnă mi s-a întâmplat ceva care, într-un fel, a avut importanță în viața mea. O fată din sat pe nume Sidsel, fiica acelei femei în casa căreia Alcmene își ascunsese rochia, a născut un copil care a murit și mi-a atribuit mie paternitatea. N-am crezut-o, Sidsel nefiind cunoscută pe moșie pentru virtutea ei, dar știam că unii oameni o vor crede și că mulți dintre ceilalți vor vorbi despre asta. Tatăl meu mi-a spus:

— Copilul e mort, iar Sidsel se va mărita cu paznicul. Dar n-ai voie să te faci de râs în propriul tău sat, în timp ce aștepti să crească destul pentru tine fetișcana de la parohie. Trebuie să pleci acum la unchiul tău din Rugård în Djursland și să rămâi acolo o jumătate de an. Fiica lui este cu doi ani mai mare decât tine și va deveni în timp o fată bogată. Și poți în orice caz să înveți ceva de la unchiul tău despre agricultură și îngrijitul pădurii. E timpul să-ți întreci în cap și lucruri din acestea.

Această ultimă parte a prediciei tatălui meu era nepotrivită și nedreaptă pentru că până acum el râdea de mine și mă numea țăran, când îi povesteam despre muncile agricole de la fermă, care pe atunci erau într-o stare deplorabilă.

Nu regretam că trebuie să plec, dar mă îngrijora ce ar putea spune despre mine oamenii din casa parohială. Profesorul meu va fi cu siguranță afectat, pentru că în calitate de preot propovăduia mereu împotriva imoralității în rândul enoriașilor lui și îmi fusese meditator atât de mult timp, încât îi eram

aproape ca un fiu. Gertrud nu mă va acuza foarte tare în inima ei, pentru că era o țărancă și știa cum stau lucrurile pe la țară, dar îi va vorbi cu siguranță Menei în cuvinte dure despre mine și poate chiar va încerca să mă despartă definitiv de fată.

Într-o după-amiază, tatăl meu se repezise până la Vejle și eu rămăsesem singur în bibliotecă cu gândul de a-mi alege cărțile pe care să le iau cu mine la Rugård, când ușa se deschise și în prag apăru Alcmene. Biblioteca noastră era îndreptată înspre răsărit și fata avea acum soarele în spate iar părul îi strălucea în lumină, ca o flacăară. Fără a se apropia, mă întrebă:

— E adevărat ce se spune despre tine și Sidsel?

Eram mirat să o văd pentru că nu mai venise niciodată singură la conac. Dar întrebarea fusese pusă atât de ferm și de apăsător, încât a trebuit să-i răspund:

— Da, am spus.

— Cum îndrăznești, Vilhelm? Cum îndrăznești? strigă fata.

În mod ciudat, în ultima vreme, simțisem o ciudă împotriva fetei de parcă și ea ar fi fost de vină pentru ceea ce mi se întâmplase. Când mi se adresă acum cu exact aceleași cuvinte pe care le folosiseră toți ceilalți din jurul meu, am rugat-o să mă lase în pace și să plece acasă. Dar ea nici nu mă asculta. Intră în salon cu fața aprinsă de tulburare.

— Cum ai avut curajul? mă întrebă din nou.

Mi-am adus atunci aminte că, în gura ei, un cuvânt sau o frază înseamnă exact ceea ce sunt și pot fi luate, așa-zicând, *au pied de la lettre*. Am înțeles că îmi puneă cu adevărat o întrebare pentru a înțelege povestea, așa cum făcea deseori, și nu mi-am putut reține un zâmbet.

— Nu e nevoie de atât de mult curaj cum poate credeți voi, fetele.

Se uita la mine gravă și plină de mândrie.

— Vei ajunge în iad acum, nu crezi? mă întrebă ea.

— Ba da, cu toții mă trimit acum în iad, i-am spus. Tatăl meu m-a alungat de acasă și la parohie nu mai vor să aibă de-a face cu mine. Tu și cu mine, Alcmene am putea încerca să rămânem prieteni, cât mai suntem încă aici.

— Te-a alungat tatăl tău de acasă? strigă ea. Nu ai pe lumea asta nici un loc unde să mergi? Atunci vin cu tine. Putem să batem împreună drumurile de țară. Și eu, se opri ea pentru a trage adânc aer în piept, eu voi avea grijă să nu trebuiască să cerșim. Voi dansa și voi cânta pentru oameni. În ce privește iadul, spuse puțin după aceea cu mândrie, dacă tu vei ajunge acolo și eu vreau să ajung tot acolo.

— Nu, am spus, eu trebuie să mă duc la unchiul meu la Rugård.

Auzind asta, se făcu foarte palidă.

— Trebuie să mergi la unchiul tău? întrebă ea. Am crezut că ai fost alungat în lumea largă. Am crezut că nimeni nu s-a comportat vreodată atât de rău cum ai făcut-o tu.

În timp ce mă uitam la ea și-i vorbeam, inima îmi era tot mai ușoară și mă amuza mina ei gravă.

— Ah, nu, am spus eu, tu care ai citit despre zeii grecilor știi că asemenea lucruri s-au mai întâmplat și înainte pe lume.

— Nu, spuse ea. Nu mă mai lasă să citesc cărțile acelea. Nu-mi mai povestesc nimic. Ce mă fac?

În acel moment am înțeles cu claritate că noi doi ne aparținem unul altuia și a fost cât pe ce s-o întreb: „Mă vei aștepta, Alcmene, până mă voi întoarce? Nimeni nu ne va mai despărți atunci“. Dar m-am gândit ce tânără era și nici momentul nu mi s-a părut potrivit pentru o astfel de rugămintă. Stătea în picioare, dreaptă, în fața mea și își frângea mâinile.

— Îmi vei scrie? mă întrebă ea. Nu, se întrerupse singură. Numai în cărți fetele primesc scrisori! Dar dacă mai faci ceva îngrozitor, îmi vei scrie să-mi povestești despre asta?

— Mă voi întoarce în jumătate de an, i-am spus eu. Nu mă uita, Alcmene!

— Nu, spuse ea. Nu te voi uita, tu ești singurul prieten pe care-l am pe lumea asta. N-o uita pe Alcmene, Vilhelm.

Cu aceste cuvinte ieși iar din încăpere la fel de repede și de silențios cum intrase. După câteva zile am plecat spre Rugård.

Despre viața mea de acolo nu voi povesti aici pentru că aceasta este povestea despre Alcmene. În Djursland moșiile sunt aproape una de cealaltă și am făcut cunoștință cu mulți tineri de vârsta mea, așa că nu m-am gândit prea des la Nørholm sau la cineva de acolo. Dar noaptea o visam pe Alcmene.

După trei luni petrecute la unchiul meu, am primit o scrisoare de la tata, care mi se plângea amar de podagra sa și mă ruga să mă întorc acasă. Nu i-am dat importanță până nu am primit o a doua scrisoare care spunea același lucru dar pe un ton mai ferm. Așa că am plecat înapoi la Nørholm.

Primul lucru pe care l-a întrebat tatăl meu, văzându-mă, a fost dacă am cerut-o de soție pe verișoara mea de la Rugård. A fost foarte mulțumit când i-am spus că nu și și-a frecat mâinile.

— S-au întâmplat multe lucruri pe vechea ta moșie, spuse el. S-au petrecut mari lucruri la parohie.

L-am întrebat ce vrea să spună cu aceasta.

— Ar trebui să mergi tu însuși până acolo să vezi, răspunse el. Du-te singur.

În ziua următoare, m-am dus la parohie.

Preotul era singur acasă când am ajuns eu, soția și fiica lui fiind plecate într-o vizită la un bolnav. Am observat imediat că era schimbat, așa cum îmi povestise tatăl meu. Era tulburat și îngândurat și îmi imaginam că așa trebuie să fi arătat în tinerețea despre care îmi istorisise chiar el. Uitase cu desăvârșire trista poveste cu Sidsel și m-a primit cu căldură. După ce am vorbit o vreme despre lucrurile de pe moșie și despre fostele mele manuale, îmi spuse:

— Trebuie să afli, Vilhelm, ceea ce ni s-a întâmplat nouă aici în parohie.

Continuă, povestindu-mi întâmplările pe care tatăl meu nu dorise să mi le spună.

Prietenul său, bătrânul profesor, îmi spuse el, îi trimisese la scurt timp după plecarea mea o scrisoare în care îl înștiința că fiica lor adoptivă devenise – în ce mod, în stilul său obișnuit, profesorul nu le spuse – moștenitoarea unei averi imense, atât de copleșitoare, zicea el, încât putea spune că intrase în grota fermecată a lui Aladin așa cum o descrisese nemuritorul Oehlenschläger⁸. În deplină loialitate – pentru că profesorul avea tot timpul cuvântul loialitate pe buze – față de înțelegerea lor inițială, nu dorea acum în nici un fel să-l sfătuiască sau cu atât mai puțin să-l convingă pe vechiul său prieten să ia vreo hotărâre, avea să-l lase pe el însuși să decidă dacă dorea să primească averea fetei sau să renunțe la ea.

⁸. Adam Oehlenschläger (1779-1850), poet și dramaturg romantic danez. (N. tr.)

Preotul îmi povesti că meditase mult la întreaga situație înainte să ia o decizie.

— E chiar straniu că atunci când e vorba despre fată, eu și soția mea nu măsurăm cu aceeași măsură și nici nu ajungem niciodată la o înțelegere. Gertrud nu dorea cu nici un chip să luăm moștenirea. Cred, Vilhelm, că dacă fetei i-ar fi revenit o sumă modestă, atunci rolurile noastre – și auzindu-l mă gândeam că profesorul câștigase o mică bătălie asupra lui, din moment ce preotul vorbea acum cu formulele lui din teatru – ar fi fost inversate și ea ar fi dorit să-și vadă fata asigurată pentru toată viața, în timp ce eu aș fi vrut să rămână ceea ce a fost, fiica unui preot de țară. Așa cum stau lucrurile acum, suma o sperie pe soția mea.

Aici preotul îmi dădu cu mare exactitate cifra la care se ridica moștenirea Alcmenei în moneda noastră. Era vorba de 300 000 de taleri de aur.

— Gertrud, spuse el și zâmbi, nu își poate închipui că o astfel de sumă poate avea și alt izvor decât cel demonic. Dar pentru mine, Vilhelm, moștenirea copilului meu ia o altă formă.

Rămase mult timp îngândurat.

— Nu mi-am dorit niciodată cu pasiune să devin bogat. În visele tinereții mele nu exista aur. Am dorit și m-am rugat pentru alte lucruri, dar bunurile pământești nu erau printre acestea și nu mă tentau. Dar aici, vezi tu, aici lucrurile se transformă într-un mod ciudat. Acești bani au pentru mine o viață a lor, reprezintă un simbol. I-am văzut, spuse el brusc. Și i-am atins. Am fost la Copenhaga și cei de la bancă m-au dus în subsol să mi-i arate.

Privirea îi alunecă și se întoarse înspre înăuntru de parcă vedea din nou aurul din bancă.

— Stau acolo și așteaptă, continuă el, o mână care să-i facă să prindă viață și să dea roade. Cât bine nu se poate face în această lume cu o astfel de avere! Nu crede, Vilhelm, spuse el, că am uitat pericolul reprezentat de Mamon. L-am simțit cu mâna mea, când am atins aurul. Dar dacă aici se dă o luptă între Domnul și Mamon, pot eu oare să refuz să-l sprijin pe Dumnezeuul meu?

L-am întrebat pe preot dacă Alcmene a aflat despre moștenirea ei. Da, îi povestiseră despre ea. Dar era încă doar un copil și nu făcuse o prea mare impresie asupra ei – ai fi putut crede că știa despre avere dintotdeauna. Pentru preot bogăția devenise însă într-un grad și mai mare o responsabilitate, pentru că era acceptată în numele unui copil.

— Am simțit dintotdeauna că prin acest copil, Alcmene, o chemare importantă va pogorî asupra mea. Și când voi fi murit, voi continua să trăiesc prin faptele ei. Pentru că există puteri mari în această față, Vilhelm.

Convorbirea noastră m-a pus pe gânduri. În drum spre casă, am râs în sinea mea gândindu-mă la ce auzisem. O cunoșteam pe Alcmene cu siguranță mai bine decât tatăl ei adoptiv.

Când am ajuns acasă tatăl meu m-a întrebat cum a mers vizita la parohie și i-am povestit aproape tot ce îmi spusese preotul.

— Ai cerut mâna fetei? m-a întrebat el grav când am terminat de vorbit.

— Nu, am răspuns eu.

— Greșești, a spus tatăl meu pe același ton. O avere ca acesta pune în umbră datele incerte privind originea ei, ba chiar aruncă o lumină nouă asupra lor. Poți să-i oferi liniștit numele tău.

Cum nu i-am răspuns, a început să-mi laude calitățile fetei ca un neguțator de cai care își laudă bidiviul. Am rămas surprins să văd cât de atent o studiasse în timp ce eu credeam că nu se gândise niciodată la ea. Când a terminat, i-am spus în față că a o peți pe Alcmene chiar în momentul în care am auzit de bogăția ei mi s-ar părea extrem de neelegant și de grobian, în condițiile în care niciodată până acum nu le-am sugerat măcar părinților ei că aş dori s-o iau de soție. Tatăl meu nu a fost de acord cu acest răspuns și în timp ce am continuat să dezbatem situația, ne-am aprins amândoi. La urmă mi-a spus că, dacă eu nu doresc să primesc mâna întinsă de soartă, atunci o va face el însuși și în următoarea dimineață o va cere pe față în căsătorie.

Mi-e rușine să spun că și-a luat cu adevărat în serios ideea și asta într-un mod cât se poate de primitiv. A scos trăsura cu patru cai, care după moartea mamei mele fusese foarte rar folosită, și a pornit cu alai de servitori și vizitii la pețit în casa parohială. Nu pot spune cu exactitate cum a decurs vizita lui. Nu cred că preotul sau soția lui au luat vreo clipă în serios perspectiva. Dar și după ce s-a întors de acolo, a continuat să vorbească despre marile îmbunătățiri și prefaceri în Nørholm pe care le va realiza cu banii

fetei. Cu aceste fantasme neîntrerupte m-a chinuit atât de tare, încât am plecat înapoi la Rugård, fără să fi vorbit măcar cu Gertrud sau Alcmene.

Următoarea știre pe care am primit-o de acasă a fost aceea referitoare la moartea preotului. De mulți ani sănătatea lui fusese precară și ultima călătorie la Copenhaga, în mijlocul iernii, trecând cu vaporul strâmtoarea, i-a solicitat foarte mult puterile. S-a ales atunci cu o răceală care în scurtă vreme s-a transformat în pneumonie. În ziua înmormântării lui, am fost surprins să văd tristețea de pe fețele oamenilor care își pierduseră păstorul. Gertrud găsi puțină consolare în marea ei durere și tristețe în a-mi povesti pe îndelete despre boala lui și despre formidabila lui putere de îndurare și mai ales despre cum, pe patul de moarte, părea să fi văzut lucruri ascunse și cu o voce puternică strigase că acum înțelege căile Domnului. Îmi arată un ziar care fusese trimis din Copenhaga. Conținea un lung necrolog despre soțul ei, în care i se laudau talentele neobișnuite și inima nobilă, și accentua atât de mult marele rol pe care l-ar fi jucat în lume, dacă n-ar fi ales misiunea generoasă de preot, încât până și mie, care l-am admirat dintotdeauna pe părinte, mi s-a părut exagerat. Nu era semnat, dar atât Gertrud cât și eu presupuneam că fusese scris de vechiul lui prieten, profesorul.

După ce trecuseră câteva luni din anul de doliu al lui Gertrud, ea plecă de la parohie în vizită la surorile ei din Grenå. În același timp tatăl meu plecase la Pymont să-și trateze podagra. Alcmene era singură la parohie, așa cum rămăsesem și eu singur la conac. Mi-a trimis vorbă să mă duc până la ea să vorbim.

Avea acum cincisprezece ani, era înaltă pentru vârsta ei, dar zveltă, și semăna cu ea însăși în prima zi când sosise la parohie. Îmi spuse:

— Ți aduci aminte, Vilhelm, că mi-ai promis cândva că, dacă vreodată te voi ruga serios să îmi faci un serviciu, mi-l vei face, indiferent de ce ți-aș cere?

Mi-am amintit perfect împrejurarea despre care vorbea și în care cu adevărat îi făcusem o astfel de promisiune și am întrebato acum ce își dorea.

— Vreau să merg la Copenhaga, spuse ea. Și tu trebuie să mă duci acolo. Tu ai mai fost, dar eu nu-mi mai amintesc drumul după atât de mulți ani. Trebuie să călătorim acum, cât e plecată mama mea. Vreau să rămân doar o zi acolo.

Nu era atât de ușor să fac asta. Călătoria dus-întors avea să ne ia o săptămână și nimeni n-avea voie să afle. Alcmene era atât de hotărâtă să pornească și eu îi dădusem cuvântul că o voi ajuta, încât nu puteam acum s-o refuz. Am făcut așa cum dorea ea. Ne-am înțeles ca ea să meargă întâi la Vejle, la niște prieteni ai lui Gertrud. Ne-am dat întâlnire într-o dimineată, devreme, în locul de unde pleca diligența spre sud. Norocul a fost de partea noastră și nici pe drum, nici printre pasageri, n-am întâlnit vreun cunoscut.

Era mijlocul lunii mai. Pământul era verde de jur-împrejurul nostru și pădurile prin care am trecut a doua zi înmuguriseră de curând și aruncau mici umbre reci. În zori era încă frig și totul acoperit de rouă, dar ciocârliile zburau deja în văzduhul înalt. Când ne-am oprit în Sorø, am auzit privighetoarea ca într-o seară de vară.

Când mă gândesc acum la călătoria noastră înțeleg că atunci am decis probabil să mă căsătoresc cu Alcmene, dacă m-ar fi dorit și ea, pentru că aveam mare grijă de bunul ei renume. Oriunde mergeam, o dădeam pe frumoasa fată drept sora mea și nu era nimic în atitudinea sau în ființa noastră care să-i facă pe oameni să se îndoiască de afirmația mea. Dar inima mea a fost în acea săptămână mult mai fericită decât cea a unui frate. Mă gândeam în sinea mea că nu fusesem niciodată înainte cu adevărat fericit. Îmi imaginam că aveam să facem multe astfel de călătorii împreună. Alcmene se uita la tot ce o înconjura atât de curioasă și încântată, ca un copil. În mod deosebit o surprinse și o impresiona marea, când, în cea de a

două zi a călătoriei noastre, am traversat Beltul Mare în soare, pe o vreme frumoasă. Din când în când însă mă nelinișteam, gândindu-mă la secretul călătoriei noastre și ceva în chipul Alcmenei îmi îngreuna inima.

Fusesem de mai multe ori la Copenhaga și hotărâsem dinainte la ce hotel vom trage, într-un loc liniștit și respectabil. Am intrat în oraș după-amiază. Alcmene se uită la case, la lumea de pe stradă, la îmbrăcămintea doamnelor, dar nu vorbește prea mult.

Când am terminat de cinat, am întrebat-o ce dorea să facă în Copenhaga. Atunci scoase un ziar din buzunarul genții ei, același pe care Gertrud mi-l arătase după înmormântarea părintelui și îmi spuse:

— Pentru asta am venit până aici.

Pe ultima pagină a ziarului era un anunț despre un criminal notoriu, pe nume Ole Sjælsmark care urma să fie decapitat în Nørrefællid, la marginea orașului. Publicul era înștiințat că avea acces liber la execuție. Ziarul dădea de asemenea data și ora acesteia. Execuția urma să aibă loc în dimineața următoare.

În timp ce citeam, mă cuprinsese o spaimă teribilă. Înțelegeam limpede că puterile în mijlocul cărora trăisem, fără să le acord vreo însemnătate, erau mult mai mari decât le bănuiam eu și că întreaga mea lume era în pericol de a se prăbuși. I-am spus fetei:

— O execuție e un lucru teribil de privit. Mulți cred că este un obicei barbar să transformi în reprezentație pentru mulțime frica de moarte și moartea unui individ, indiferent de cruzimea crimelor pe care le-a comis.

— Nu, spuse ea. Nu este o reprezentație de teatru. Este un avertisment pentru oamenii care s-ar putea gândi să comită asemenea fapte și care nu pot fi opriți în alt fel. Priveliștea acestui om mort îi va opri să ajungă ca el. Tatăl meu, continuă ea, mi-a citit odată o tragedie în care o femeie care își omorâse copilul este condamnată la moarte. Ea vorbește despre execuția ei și îmi aduc aminte că spune:

Ei îmi leagă mâinile

Mă împing spre butuc

Și parcă deasupra tuturor capetelor tremură

Lama care îmi taie mie beregata

Și lumea e tăcută ca un mormânt.

Pentru că numai Dumnezeu le știe pe toate și cine poate spune despre el însuși: „Eu nu m-aș fi putut niciodată face vinovat de o asemenea faptă?”

Foarte devreme, în dimineața următoare, am mers până în Nørrefællid, la o distanță destul de mare. În jurul eșafodului se adunase deja o mulțime impresionantă. Majoritatea era făcută din oameni grosolani și simpli, dar erau și femei printre aceștia și unele își aduseseră și copiii cu ele. În timp ce ne făceam drum prin înghesuială, toți se uitau insistent la fata frumoasă care mergea de brațul meu, dar își întorceau apoi imediat privirea înspre înspăimântătoarea construcție unde deja așteptau călăul și ajutorul lui.

Când căruța cu bărbatul condamnat la moarte și cu preotul închisorii care îi dădea împărtășania, înaintând încet, ajunse să fie văzută peste capetele mulțimii, Alcmene începu să tremure atât de puternic încât am cuprins-o cu brațul și, deși în acel moment eram la rândul meu îngrozit, atingerea a făcut să treacă prin mine un val de bucurie și căldură. Criminalul stătea în căruța cu fața întoarsă spre noi și o scurtă clipă mi s-a părut că a căutat ochii fetei și a stăruit asupra lor. Preotul urcă pe eșafod împreună cu el și îi luă mâna, spunându-i câteva cuvinte. Îl făcu să îngenuncheze în fața butucului, apoi se retrase pentru a-i face loc călăului. În următoarea clipă securea căzu.

Am avut impresia că Alcmene urma să se prăbușească, dar s-a ținut dreaptă. Mulțimea se înghesuia acum în față, împingându-se în jurul eșafodului, mulți înmuindu-și bucăți de haine pe care le aduseseră cu ei în sângele executatului, pentru că superstiția în Zeelanda spune că acesta este leacul împotriva păcatului celui mort. Noi însă ne-am îndepărtat.

Nu dormisem noaptea. Priveliștea înfiorătoare îmi ridica părul pe cap. O sprijineam pe față cu brațul meu, dar n-am găsit nici un cuvânt să-i spun. Pe drumul spre oraș, în timp ce soarele urca pe cer și pământul se lumina și se încălzea în jurul nostru, mi-am adus aminte de planurile pe care mi le făcusem în timpul călătoriei de a-i arăta Alcmenei Copenhaga și am fost nevoit să râd de mine însumi pentru că fusesem atât de naiv, de prost, de nătâng. I-am spus totuși că înainte de a ne întoarce acasă – pentru că îi promisesem că vom pleca în aceeași seară – trebuie să vadă măcar palatul regal.

Am dus trăsura pe care o închiriasem înapoi la grajduri și am pornit pe jos înspre castel. N-am putut să nu observ cât de frumos mergea pe stradă, cât de grațioasă și de mândră îi era silueta în rochia și cu pălăria ei de țărăncă. Și, în timp ce stăteam în fața palatului, pe care ea îl admira gravă și încântată, mă gândeam că arăta de parcă ea însăși ar fi fost născută să trăiască în astfel de palate.

În timp ce stăteam acolo, un domn în vârstă traversă piața cu un buchet de flori în mână. Se uită la față și după ce mai merse o bucată de drum se întoarse brusc și reveni pentru a trece încă o dată pe lângă noi și a o privi. L-am recunoscut imediat, doar că îmbătrânise și își cănise părul, care era acum negru ca pana corbului. Era însuși venerabilul profesor. Când ne-am îndepărtat, ne-a urmărit de la distanță printre străduțele care duceau la hotel și chiar după ce intrasem în clădire a rămas afară uitându-se în sus la ferestre. M-am gândit: „Acum va pleca și va preda buchetul cui îi era destinat. Apoi cu siguranță se va întoarce. Dar atunci vom fi plecați deja.“

S-a întâmplat ca la hotel să întâlnesc un bărbat care știa despre un vapor ce urma să plece în aceeași seară spre Vejle. Mă gândisem că ar fi mai comod să călătorim pe mare și mă temeam în sufletul meu să reiau – în sens invers – drumul de țară pe care venisem la Copenhaga. Ne-am îndreptat așadar către port, când am părăsit hotelul.

Era o seară frumoasă și senină de primăvară, cu o briză blândă, în timp ce navigam prin strâmtoarea Sunde. Am stat pe punte și ne-am uitat la coasta care era luminată puternic atât pe partea daneză cât și pe cea suedeză. Alcmene își scosese pălăria și își legase în jurul capului un batic. Când am trecut de Elsinore și Kronborg, a ieșit luna.

I-am spus:

— M-am gândit că tu și cu mine vom fi împreună toată viața, Alcmene.

— Așa te-ai gândit? mă întrebă ea. E târziu să vorbim despre astfel de lucruri acum.

— N-a existat niciodată ceva care să mă poată face să mă îndoiesc de asta, am spus eu.

— Nu, spuse ea. Acum știu că există mai multe feluri de a privi un lucru. Acum vorbești de viața mea. Dar înainte, când încă mai aveai timp, nu ai făcut nimic să mă salvezi.

— Trebuie să-mi spui un lucru, am zis eu puțin după aceea. Tu ai știut doar dintotdeauna că te iubesc, nu-i așa?

— Că mă iubești? spuse ea. Cu toții o iubesc pe Alcmene. Tu însă n-ai ajutat-o. N-ai știut oare tot timpul că erau cu toții, cu toții, împotriva mea?

M-am gândit puțin la ceea ce spusese.

— Ba da, dar mi s-a părut o glumă, un lucru care mă amuza! Cred că îmi era milă de ei. Întotdeauna am considerat că erai mult mai puternică decât toți.

— Lucrurile nu stăteau deloc așa, spuse ea. Ei au fost cei puternici. Nu putea fi altfel din moment ce erau atât de buni și aveau întotdeauna dreptate ei. Alcmene a fost singură singurică. Și când au murit și au lăsat-o să înțeleagă totul, era prea târziu pentru ea să-i înfrunte. Nu vedea altă ieșire în afara propriei ei morți.

Stătea neclintită și arăta atât de neînsemnată pe puntea aceluia vapor.

— Nu poți, mă întrebă ea brusc, măcar acum să spui „Biata Alcmene!“?

Am încercat s-o spun, dar n-am reușit.

— Îți vei aminti că eu sunt prietenul tău? am întrebat-o.

— Da, spuse ea, îmi voi aminti întotdeauna că m-ai dus la Copenhaga. A fost frumos din partea ta, Vilhelm.

Am ajuns acasă două zile mai târziu și nimeni din parohie n-a bănuir altceva decât că fusese în tot acest timp la niște prieteni din Vejle.

La scurtă vreme îmi scrise tatăl meu, care mă ruga să mă duc la Pymont pentru că se simțea rău și nu se încumeta să facă de unul singur drumul spre casă. M-am gândit că nu mai aveam nimic de făcut la Nørholm și am plecat într-acolo. În timp ce ne aflam în Pymont, am primit amândoi câte o scrisoare de la Gertrud. Ne înștiința că hotărâse să părăsească parohia înainte de sfârșitul anului ei de doliu, deoarece fiica ei cumpăraseră o bucată de pământ în vestul țării, unde aveau să crească oi. Gertrud nu era o autoare pasionată de scrisori. Tatălui meu îi scrisese foarte frumos, cadintr-o veche carte de corespondență, modestă și recunoscătoare. Dar în scrisoarea mea, am putut descifra printre rânduri o stranie nedumerire și rugămintea de a o lămuri: de ce se întâmplaseră lucrurile așa cum se întâmplaseră? Da, în scrisoare exista o frică neexprimată în cuvinte, de parcă Gertrud cea lipsită de griji în inima ei se temea de fapt să-și părăsească casa și să plece în lume singură, doar cu fiica ei. N-am găsit nimic prin care s-o liniștesc. I-am răspuns mulțumindu-i pentru bunătatea ei față de mine în toți acești ani în care locuise în parohie și mi-am luat astfel rămas-bun.

Nu mai am multe de povestit în această istorie a Alcmenei.

La cincisprezece ani după călătoria noastră la Copenhaga, s-a întâmplat, într-o împrejurare legată de afacerile mele, să ajung în vest, pe moșia unde se afla ferma Alcmenei. Drumul meu trecea tocmai pe lângă casa ei și m-am gândit că aș putea să intru măcar, așa că m-am abătut din drum, pe o potecă îngustă și denivelată, despre care bănuiam că duce la casa Alcmenei. Dar m-am rătăcit și am găsit abia apoi un alt drum cu urme adânci și stâlpi pe margine care m-a dus la fermă.

Am trecut printr-un peisaj mare și singuratic, cu întinderi de mlaștină și șiruri de dealuri. Era sfârșitul lui august, norii atârnav jos și plouase de curând. Înspre seară însă s-a înseninat și asfințitul era pașnic, splendid. Pe drum am întâlnit o căruță încărcată cu saci și m-am gândit că trebuie să fie lâna de la oile Alcmenei. Ferma era singură în mijlocul unor dealuri, era făcută dintr-o clădire mare de hambar și niște grajduri pentru oi și în jurul casei erau ridicate vreo trei sau patru căpițe cu fân. Casa era și ea doar o clădire lungă și joasă acoperită cu stuf. Totul era curat și bine întreținut, dar foarte sărăcăcios. Un bătrân care lucra în grămada de bălegar se holbă la mine, de parcă un străin aici era o raritate. Când m-am îndreptat spre ușă, o țărancă în picioarele goale și cu un batic pe cap a ieșit din grajd. Era Gertrud.

Îmbătrânise, nu mai avea nici talia subțire, nici pieptul rotunjit, se ascuțise și se lățise, arătând ca un maldăr de lemne de foc, fața îi era arsă de soare și bătută de vreme, de parcă toți pistruii se uniseră într-unul singur, și își pierduse câțiva dinți. Dar mersul îi era încă ușor și ochii plini de viață, ca în vremurile bune – o bătrână mândră și muncitoare, crescătoare de oi.

Orice oaspete ar fi fost bine venit la această fermă pustie, dar Gertrud s-a bucurat în mod deosebit să mă vadă, de parcă eram propriul ei fiu. Era singură acasă, îmi spuse ea. Alcmene plecase la Ringkøbing cu lână și ca să depună banii la casa de economii. Dacă venisem pe drumul cel bun trebuia să mă fi întâlnit cu ea. M-a condus în cea mai bună încăpere a casei, care în mod evident nu era folosită, oferindu-mi cafea, ca, după ce m-am așezat, s-o văd luând cu o privire șireată boabele de cafea dintr-un loc unde le ascunsese, în spatele marelui dulap negru. În timp ce se afla în bucătărie, m-am uitat în jurul meu. Totul era și aici curat și ordonat, ca în exteriorul casei, și tot ca acolo, foarte sărac. M-am gândit la zilele din tinerețe și la fata pe care o cunoscusem atunci și m-a cuprins spaima.

În timp ce ne beam cafeaua, am povestit cu Gertrud despre timpurile de altă dată. Avea o bună memorie a oamenilor și locurilor din trecut, dar amesteca evenimentele și ordinea lor cronologică, de parcă nu mai vorbise despre ele cu nimeni, de foarte multă vreme. M-a întrebat dacă mă căsătorisem și i-am spus că fusesem logodit cu verișoara mea din Rugård dar că, după moartea tatălui meu, hotărâsem amândoi să rupem logodna.

Apoi veni vorba despre fermă și oierit. Mi-a cerut sfatul despre un miel bolnav și mi-am amintit că îl ajutasem cândva pe soțul ei, preotul, să vindece vacile din parohie. Acum le mergea bine ei și fetei, după ce în primii ani au plătit mult pentru a învăța meseria și au fost escrocate de o persoană necinstită, care ar fi trebuit să le ajute. Acum și-au mărit afacerea și Alcmene mergea în fiecare lună la Ringkøbing și depunea bani la casa de economii. Dar lucrau întruna de dimineața până seara și erau foarte cumpătate în ceea ce cheltuiau. Bătrânul pe care îl văzusem era singurul lor ajutor la fermă. Gertrud se însufleși vorbind despre oi, se îmbujoră și folosi expresii neaoșe și directe, cum nu auzisem niciodată din gura ei pe când se afla la parohie. Am înțeles că peisajul pastoral sărac și oile o întorseseră la copilăria și tinerețea ei. Stăteam de fapt aici și vorbeam cu fata de țăran de care se îndrăgostise cândva fostul meu meditator și pe care o ceruse în căsătorie. Astfel propria ei fiică lua în conștiința lui Gertrud locul mamei ei demult decedate, și nu făcea nici un efort să le separe pe cele două, așa încât, în spatele fiicei, putea să-și facă micul joc cu boabele de cafea ascunse în scrin, tot așa cum în tinerețe o păcălise și pe mama ei.

Auzisem povești despre bogăția Alcmenei și despre avariția ei. În acești cincisprezece ani femeia de la ferma pustie devenise un fel de mit al moșiei și oamenii se temeau puțin de ea, ca de o nebună sau de o vrăjitoare. Totul în jurul meu și în fermă confirma aceste zvonuri. Am înțeles cu claritate cât de mult îmbătrâniserăm cu toții. Lumea mi se părea pustie și mă gândeam cu amărăciune și admirație amuzată în același timp că Gertrud își va găsi întotdeauna o muncă de făcut și o satisfacție în aceasta, fie chiar și în iad.

Am întrebat-o pe Gertrud ce vor să facă cu banii pe care îi adunau de la lună la lună și de la un an la altul – mă gândeam că s-ar putea repara și amenaja de multe ori cu ei întregul domeniu Nørholm. Gertrud îmi răspunse cald și indulgent ca unui copil.

— I-ar fi prins bine bietului meu tată să fi avut toți banii aceștia în casa de economii, nu crezi?

Iar mai târziu, când am încercat să redeschid discuția despre asta, mi-a ținut o scurtă predică.

— Lumea aceasta, Vilhelm, este un loc nesigur pentru noi. Ce altceva mai bun putem găsi aici decât munca grea și cinstită pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu? Nu ne putem împotrivi voinței lui și nu putem cerceta căile lui.

Dar întrebarea mea atinsese o problemă a vieții ei, la care meditase probabil ea însăși în singurătate și în tăcere. Căzu pe gânduri și după un timp îmi mărturisi că Mene era totuși puțin prea severă și prea exigentă cu ea însăși. Era bună și dragăstoasă cu bătrâna ei mamă, nu trebuia să cred altceva, dar nu-și acorda nici un moment de tihnă sau de plăcere ei înseși.

Gertrud se uită în ochii mei, toate ridurile mici de pe față se contractară și ochii ei senini fură umbriți de două lacrimi mărunte. Îmi luă mâna și mi-o strânse.

— Vilhelm, știi? spuse ea îndurerată. Nu poartă furou pe ea.

Peter și Rosa

Într-un an, acum un secol, primăvara a sosit târziu în Danemarca. Până în ultimele zile din martie strâmtoarea Sund rămăsese înghețată și închisă între coasta daneză și cea suedeză. Zăpada din câmpii și de pe drumuri se topea ușor în timpul zilei pentru a îngheța din nou înspre seară. Nu exista speranță sau milă nici pe pământ și nici în văzduh.

Apoi într-o noapte, după o săptămână de ceață densă și umedă, a început să plouă. Cerul aspru și neînduplecat care atârname deasupra peisajului mort exploda, desfăcându-se în șuvoaie de viață și devenind una cu pământul. Din toate părțile răsună șoapta neîntreruptă a apei în cădere care creștea și devenea cântec. Lumea reînvia prin el și lucrurile își regăseau sufletul în întuneric. Încă o dată dealurilor și văilor, pădurilor și pâraielor înlănțuite li se vestea: „Nu veți muri, ci veți învia“.

În parohia din Søllerød, Peter Købke, nepotul de soră al preotului, în vârstă de cincisprezece ani, stătea aplecat la flacăra unei singure lumânări deasupra Părinților Bisericii când auzi, prin ploaia șiroindă, un sunet nou și, lăsându-și deoparte cartea, se ridică să deschidă fereastra. Cum crescuse sunetul ploii provocând ecou! Dar el asculta alte voci magice ale nopții, care veneau de sus, chiar din eter, și își ridică privirea înspre ele. Noaptea era de smoală, nu mai era însă acel întuneric de iarnă, se încălcase de claritate și, când îi vorbi, ea îi răspunse. În beznă se auzeau tonurile vieții dezlanțuite călătorind prin ceruri. Aripa cântau acolo sus, se auzeau flauturi cristaline și semnale fluierate se schimbau undeva sus, sus deasupra capului său. Erau păsările migratoare în drum spre nord.

Se gândi mult timp la ele și, în gând, le lăsă să-i treacă prin față, una câte una. Vedea zburând stoluri lungi de găște sălbatice, liște și rațe de mlaștină din acelea pe care le pândești în serile târzii de august. Toate plăcerile verii traversau cerul, o speranță nemuritoare creștea în această noapte, o promisiune grandioasă făcută mulțimii de voci.

Peter era mare vânător și vechea lui pușcă reprezenta proprietatea lui cea mai valoroasă. Sufletul lui urca acum la cer pentru a întâlni sufletele păsărilor sălbatice. Știa ce gândeau. Își strigau una alteia: „Spre nord! Spre nord!“ Despicau ploaia daneză cu gâturile lor întinse și o simțeau intrându-le în ochișorii lor negri și senini. Se grăbeau să ajungă vara nordică cu jocurile și schimbările ei, acolo unde soarele și ploaia își împart bolta cerului, zburau spre nord, spre sutele de lacuri cristaline și fără nume, spre nopțile luminoase de vară. Nu se puteau opri, trebuiau să ajungă în țara unde le aștepta lupta și dragostea. La înălțimi mai mari treceau acum probabil stoluri de prepelițe, sturzi și becațe. Un fluviu atât de mare de dor aflat pe drum spre ținta lui trecea deasupra capului lui Peter, încât, de acolo, de unde stătea, îl simțea pătrunzându-i în mădulare. Își luă și el zborul și le însoți pe păsări o bucată de drum.

Peter ar fi vrut să meargă pe mare, dar fratele mamei lui, preotul, îl reținuse acasă. În noaptea aceasta, pe fereastra deschisă își contemplă grav și pe îndelete viitorul și își promise solemn că va fugi de acasă și va deveni marinar. În acea clipă își iertă cărțile și renunță la dorința de a le arde pe toate. „Lasă-le să se așeze praful pe ele, își spuse el, sau să cadă în mâna unor oameni prăfuiți cărora li se potrivesc.“ El însă va trăi sub un catarg, pe o punte mișcătoare și va vedea un nou orizont, răsărind cu fiecare soare matinal. Odată luată această hotărâre, fu cuprins de recunoștință și își împreună mâinile deasupra

pervazului ferestrei. Fusesse educat în spirit evlavios și mulțumirile lui erau adresate lui Dumnezeu, dar se rătăciră puțin pe drum, parcă scoase din matcă de ploaie și se îndreptară spre primăvară, spre păsări și chiar spre ploaia care șiroia.

În casa preotului, moartea era mereu pe aproape, fiindu-le cu zel amintită locatarilor. Contemplându-și acum viitorul, Peter se gândi și la sfârșitul unui marinar – medită un timp asupra locului său de veci de pe fundul mării. Grav și încruntat, își contemplă, ca să spunem așa, propriul schelet pe nisip. Curenții adânci de mare vor trece prin orbitele ochilor lui ca un șir de vise frumoase și verzi, pești mari, poate chiar balene, vor înota deasupra lui, precum umbrele unor nori și un banc de peștișori mici vor trece brusc pe lângă el, ca un șirag interminabil. Ca păsările din astă noapte. Va fi bine, se gândi el, mult mai bine decât să fie îngropat în Søllerød iar unchiul lui să arunce pământ peste sicriu.

Păsările migratoare și-au continuat zborul peste Sund prin perdeaua gri de ploaie. Luminile Elsinorului străluceau adânc, sub ele, ca un colț din Calea Lactee. Un vânt salin li s-a împotrivit, odată ieșite pe marea deschisă din Kattegat. Mari întinderi de uscat și de apă, păduri, pământuri aride și mlaștini alunecau spre miazăzi, pe sub ele, în timpul acestei nopți.

Când se crăpă de zi, se scufundară prin aerul transparent și argintiu oprindu-se pe un rând de ostrovuri plate și golașe. Stâncile străluceau rozaliu în răsărit și licăriri mici de lumină tremurau pe valuri. Purpura dimineții se oglindea în penajul rațelor, pe piept și pe aripi. Măcăiau și găgâiau, își aranjau și își curățau penele, apoi se așezau să doarmă cu capul sub aripă.

Câteva zile mai târziu, fiica preotului, Rosa, stătea la războiul de țesut în care tocmai își pusese o bucată de bumbac roșu cu albastru. Nu lucra, ci se uita afară pe fereastră. Spiritul ei se balansa pe o bârnă subțire de stejar de unde putea cădea în orice clipă, fie într-un entuziasm provocat de primăvara din aer și de prospețimea propriei ei frumuseți, fie, de cealaltă parte, într-o ură și un dispreț profunde față de întreaga lume.

Rosa era cea mai tânără din cele trei surori, celelalte două fiind de mult căsătorite și plecate de acasă, una în Møen, cealaltă în Holstein. Fusesse un copil răsfățat în casa preotului și putea face tot ce dorea, dar nu era fericită. Se simțea singură pe pământ și în sufletul ei credea că, mai devreme sau mai târziu, i se va întâmpla ceva cumplit.

Rosa era înaltă pentru vârsta ei, cu o față rotundă, cu o piele deschisă și luminoasă și o gură ce semăna cu arcul lui Cupidon. Părul ei se încrețea și se ondula cu atâta încăpățănare, încât cu greu îl putea împleti iar genele lungi îi dădeau aerul cuiva care se uită la oameni dintr-o ascunzătoare. Purta o rochie albastră veche și decolorată, prea scurtă în mâneci, și o pereche de pantofi scâlciați, dar drăgălășenia și siguranța ființei ei dădeau îmbrăcămintei simple o emoționantă demnitate clasică.

Mama Rosei murise la nașterea ei și spiritul preotului devenise sumbru. Toată viața de zi cu zi din parohie curgea către lumea de apoi și gândul descompunerii acestei lumi umplea încăperile. Să crească în acea casă era pentru cei mai tineri o misiune dificilă și o luptă, de parcă puteri fatale i-ar fi atras pe celălalt drum, spre pământ, sfătuindu-i să renunțe la viața periculoasă și deșartă. În felul ei, Rosa se gândea tot așa de mult la moarte ca și Peter, dar gândul o speria și, cum nici măcar imaginea paradisului unde se afla acum mama ei nu putea să o ademenească, își propuse să trăiască vreo sută de ani.

Cu toate acestea, în timpul iernii, fusesse de multe ori atât de obosită și de furioasă pe lucrurile care o înconjurau încât pentru a scăpa și a le pedepsi își dorise să moară. Dar, schimbându-se vremea, se schimbă și dispoziția ei. Ar fi mai bine, își spuse, dacă ar muri toți ceilalți. Atunci, eliberată de ei și singură, se va plimba pe pământul înverzit culegând violete și privind nagâții zburând și prăvălindu-se peste câmpuri. Va arunca pietre în apă și se va scălda nestingherită în râuri și în mare. Imaginea acestei

lumi fericite îi era atât de vie în minte, încât se sperie și i se strânse inima când își auzi tatăl certându-l pe Peter în camera alăturată și își dădu seama că ambii erau încă în viață și în apropierea ei.

În această primăvară Rosa îi purta o anumită pică soartei, care venea de undeva din adâncul ei, deși nu-i făcea plăcere s-o recunoască.

Peter, care îi era văr și un copil orfan, venise în casa lor cu nouă ani în urmă, pe vremea când aveau amândoi șase ani. Dacă făcea un efort, reușea încă să-și amintească perioada dinaintea sosirii lui și păpușile care dispăruseră din existența ei odată cu venirea lui. Cei doi copii se înțelegeau de minune, pentru că Peter era o fire sensibilă și ușor de dominat și au trăit multe întâmplări unul în compania celuilalt.

Dar cu doi ani în urmă Rosa îl depășise brusc mult în înălțime pe băiat. În același timp, intrase în posesia unei lumi care nu era inaccesibilă celorlalți, așa cum lumea unor muzicieni rămâne inaccesibilă persoanelor fără ureche muzicală. Nimeni n-ar fi putut să spună unde se afla lumea aceasta și cu atât mai puțin să găsească cuvintele care să-i exprime substanța. Ceilalți n-ar fi înțeles-o dacă le-ar fi spus că este infinită și închisă cu strictețe, că e plină de joc și profund serioasă, sigură și periculoasă, în același timp. Nici ea n-ar fi putut să le explice cum simțea că e una cu această lume și cum, prin puterea și frumusețea acestei lumi de vis, era în realitate, cu rochia ei veche și pantofii scâlțiați, cea mai splendidă, puternică și periculoasă persoană de pe pământ. Între timp înțelesese că ființa lumii ei se exprima prin vocea și mersul ei, dar că vorbea o limbă pe care cei din jurul ei nu o înțelegeau. În această grădină mistică devenea inaccesibilă unui băiat șleampăt cu mâinile murdare și genunchii juliți, așa că aproape uită de prezența vechiului ei camarad de joacă.

Dar iarna trecută Peter o ajunsese din urmă, ca să spunem așa. Se lungise mult și era cu o jumătate de cap mai înalt decât ea iar Rosa se gândea înciudată că de data aceasta va rămâne așa. Era acum mult mai puternic decât ea și asta o neliniștea și o ofensa. Începuse de unul singur să cânte la flaut. Peter avea înclinații filozofice și, pe vremuri, când cei doi se plimbau împreună prin câmpiile și pădurile din jurul parohiei, sporovăia des cu Rosa despre regulile și ordinea universului și îi mărturisise lucruri surprinzătoare, cum ar fi faptul că luna, când este foarte mică și plăpândă, are voie să rămână afară și să se joace, în timp ce alți copii sunt duși la culcare, dar pe de altă parte, când îmbătrânește și decade, este scoasă afară devreme dimineța, în vreme ce oamenii mai în vârstă preferă să mai lenevească în paturile lor. Cum nu fusese niciodată vorbăreț în prezența adulților și cum Rosa încetase să mai ia parte la cercetările și meditațiile lui de la un moment încolo, el se închise treptat în sine. În ultimul timp însă se întâmplase ca, neîntrebat, și în fața întregii familii, să-și exprime părerile despre lume și multe dintre acestea aveau în urechile Rosei un sunet straniu, ca un ecou al propriilor ei gânduri. În asemenea clipe, îl țintuia pe Peter cu privirea cuprinsă de teamă. Își spunea că nu se mai poate simți în siguranță în lumea ei de vis, pentru că Peter putea găsi oricând acel Sesam care să i se deschidă și ea avea să dea în curând peste el acolo. Rosa trăia senzația că fusese trădată tocmai de băiatul pe care îl protejase și cu care se jucase în copilărie. Silueta lui mare începea să-i acopere orizontul și să-i fure din aer, în propria ei casă, în care el nu avea de fapt nici un drept. Din discuțiile adulților, Rosa ghicise că Peter era un copil din flori. Această împrejurare ar fi umplut-o de compasiune dacă ar fi fost vorba de o fată sau și-ar fi privit tovarășul de joacă într-o lumină romantică și tragică. Ca băiat, el trebuia acum să poarte o fărâmă din vina tatălui, a celui seducător necunoscut.

În lungile luni de iarnă, ajunsese să-și dorească ca Peter să plece totuși pe mare și, acolo, pe mare, să moară subit, înainte ca vreun lucru și mai rău să i se întâmple ei din cauza lui. Peter era un băiat sălbatic și necugetat, așa că exista încă o speranță.

Peter nu bănuia nimic din năvalnicele sentimente ce chinuiau sufletul fetei. În felul lui, ținuse la Rosa din primul moment în care sosise în casa unchiului său. Dintre oamenii din parohie, ea fusese unica în care avusese încredere. Suferise destul de mult din cauza toanelor ei, dar exista totuși ceva în ele care îl făcea să le aprecieze, așa cum aprecia tot ce era legat de ea. În ultimul timp – nu-și mai amintea de când – îl dezamăgise de câteva ori amarnic, pentru că nu reușise în nici un fel să-i atragă atenția pentru lucrurile care însemnau cel mai mult pentru el în această lume. În sufletul lui își dojeni prietena din copilărie, numind-o prostuță, ca toate fetele. În general însă, oamenii jucau un rol minor în conștiința lui Peter. Îi plasa doar puțin deasupra cărților. Vremea, păsările și vapoarele, peștii și stelele erau pentru el lucrurile cu adevărat însemnate. Pe un raft din camera lui avea un bric pe care îl cioplise singur și pe care-l lucrase cu multă răbdare și grijă. Avea pentru el o valoare mai mare decât prietenia sau dușmănia oricăruia dintre colocatarii casei. E adevărat că încă de la început bricul purta numele „Rosa“, dar ar fi dificil de spus dacă era un compliment adus vasului sau unul adus fetei.

Rosa, fata, nu lucra la război, ci continua să se uite pe fereastră. Grădina goală și incoloră purta încă semnele iernii, dar pe cer era o vagă lumină argintie, apa curgea de pe acoperișuri și din toți copacii și tufișurile, și pe cărările din grădină, se ițea pământul negru, acolo unde zăpada se topise. Rosa privea toate acestea, gravă și visătoare ca o sibilă, dar în realitate nu se gândea la nimic.

Soția preotului, Eline, intră în încăpere, de mână cu micuțul ei fiu. Fusese menajera preotului, înainte să se căsătorească cu ea, și gurile rele susțineau că fusese mai mult încă de pe atunci. Avea doar jumătate din vârsta soțului ei, dar muncise din greu întreaga ei viață și arăta mai bătrână decât era. Chipul îi era măsliniu, scobit și răbdător, mersul și mișcările îi erau ușoare și vorbea blând și vag cântat, în dialectul local. Conviețuirea cu preotul îi era deseori o povară, pentru că el își regretase curând infidelitatea față de memoria primei soții, care îi fusese și verișoară, fiică de protopop și fecioară, când se cununase cu ea. În sinea lui, preotul nu-l considera nici pe fiul țărăncii egal cu fiica lui. Dar Eline era o femeie simplă, bine ancorată în filozofia țărănească a renunțării, și nu-și dorea în casă o poziție mai înaltă decât aceea pe care o avusese de la început. Își lăsa bărbatul în pace, când acesta n-o solicita, și era sclava frumoasei ei fiice vitrege.

În toate neînțelegerile dintre bărbat și femeie, Rosa îi lua partea mamei ei vitrege. Ținea la fratele ei mai mic și în parohie îl considera singura ființă în afara ei căreia trebuia să i se dea ascultare în toate, așa cum un rege îl salută doar pe un alt rege: „Frate, Majestatea Voastră“. Dar copilul nu se lăsa răsfățat. În casa aceasta, în care umbra mormântului plutea pretutindeni și în care ceilalți tineri se zbăteau să rămână în viață, cel mai tânăr dintre locatari, copilul frumos și blond, părea că își asumă soarta, că se sustrage vieții și își dorește propria extincție, de parcă fusese adus pe lume împotriva dorinței lui.

Soția preotului se așează liniștită pe marginea unui scaun și își lăsă mâinile să i se odihnească în poală, peste șorțul albastru.

— Nu, tatăl tău nu vrea să cumpere vaca, spuse ea suspinând încet. Vor să vândă vaca aceea tărcată de la Christiansminde, pentru treizeci de taleri. E o vacă bună și va făta peste trei săptămâni. Tatăl tău s-a supărat când i-am vorbit despre asta. De unde să știu eu – mi-a spus – că sfârșitul lumii sau întoarcerea lui Cristos nu e mai aproape decât ne închipuim noi? Nu trebuie să adunăm bunuri lumești, spune el. Dar, adăugă ea suspinând din nou, ne-ar fi prins oricum bine să avem vaca peste vară.

Rosa se încruntă dar nu reuși să-și adune îndeajuns gândurile încât să fie cu adevărat furioasă pe tatăl ei.

— O va cumpăra el, până la urmă, spuse ea cu aroganță.

Un fluture care supraviețuise peste iarnă și se trezise la cele dintâi semne ale primăverii se zbătea în fereastră atras de lumină și se lovi în pervaz cu o ușoară bătaie de aripi, ca o tobă minusculă. Băiețelul îl urmărise de ceva timp cu privirea și acum îi arătă cu încântare și Rosei descoperirea lui.

— Fratele meu, spuse Eline, a fost să vadă vaca. L-am rugat eu. Este o vacă bună și blândă. Aș putea-o mulge chiar eu.

— Da, e un fluture, îi răspunse Rosa copilului, e frumos. Am să-l prind pentru tine.

În timp ce încerca să prindă fluturele, acesta își luă brusc zborul în sus, oprindu-se în dreptul celui mai înalt dintre geamuri. Rosa se descălță și se urcă pe pervaz. Aici însă, înălțată deasupra lumii, înțelese că fluturele tânjea să iasă la aer și să zboare liber. Își aduse aminte de sutele de fluturi care vara trecută pluteau deasupra tufelor de levănțică din grădină și inima i se însenină și deveni mai ușoară la gândul acesta, simțind compasiune pentru frățiorul ei captiv.

— Uite! îi spuse băiatului. Îl vom ajuta să iasă afară. Va zbura departe, departe.

Deschise fereastra și lăsă fluturele să-și ia zborul. Aerul de afară te împropăta ca o baie; inspiră adânc, de parcă ea însăși fusese eliberată.

În acel moment, Peter venea dinspre grajduri pe cărarea din grădină. Când dădu cu ochii de Rosa în fereastră, rămăsese ținut locului.

Din clipa în care în acea noapte, în ploaia de primăvară, Peter se hotărâse să plece pe mare, inima lui fusese plină de imaginea vapoarelor: goelete, bricuri, fregate. Așa cum stătea în cadrul ferestrei, la înălțime, deasupra lui, Rosa, cu picioarele în ciorapi și rochia albastră reținută de rama geamului, semăna perfect cu un galion, de la prora unui mare vapor. Pentru o clipă i se păru că stă față în față cu propriul suflet. Viața și moartea, aventurile stranii ale marinarilor și experiențele lor, soarta însăși erau întruchipate în silueta unei fete. Își aduse aminte că mai simțise ceva asemănător cândva demult, în copilărie, și că lumea fusese atunci extraordinar de frumoasă și bună. De multe ori adolescenții care tocmai au părăsit vârsta copilăriei simt cel mai dureros pierderea acelei lumi unice, plină de mistere. Nu spuse nimic, pentru că nu știa cum ar trebui să te adresezi unei figuri de galion. În timp ce se uita la ea, ea îl privi și privirea ei era senină și veselă pentru că încă mai avea în gând eliberarea fluturelui. Lui Peter i se păru că îi promite o mare fericire și într-un entuziasm subit și profund hotărî să i se confeseze, să-i povestească totul.

Rosa coborî de pe pervaz și își puse pantofii. Avea inima ușoară. Eliberare un fluture, făcuse un copil mic fericit și încântase un băiat – chiar dacă acesta nu era decât prostul de Peter – și toate acestea cu o singură mișcare, dintr-o singură privire. Acum știau cu toții că era bună, blândă și protectoare a tuturor vietăților. I-ar fi plăcut să fi putut rămâne acolo sus mai mult timp, dar cum nu se putea, și cum îl văzuse pe Peter rămas nemișcat ca un băț sub fereastra ei, ieși afară și se opri în ușa grădinii.

Chipul blond al băiatului se îmbujoră când o văzu atât de aproape de el, veni lângă ea și îi luă încheietura mâinii de sub mână scurtă.

— Rosa, îi spuse, am un secret pe care nu trebuie să îl afle nimeni pe lumea asta. Ție ți-l voi spune.

— Ce secret? întrebă Rosa.

— Nu, nu pot să-ți spun aici, ar putea să ne audă cineva. E în joc viața mea.

Cei doi se priviră grav.

— Am să urc la tine la noapte, îi spuse el, când ceilalți vor dormi.

— Nu, or să te audă, îi spuse ea. Camera ei se afla sus, la mansardă, a lui Peter, dedesubt.

— Nu, ascultă-mă. Voi propti scara din grădină de fereastra ta. Așa că n-o mai închide, ca să pot intra.

— Nu. Nu știu dacă voi face asta, spuse Rosa.

— Nu fi prostuță, Rosa! izbucni băiatul. Lasă-mă să intru la tine. Tu ești singurul om de pe pământ în care am încredere.

Pe vremea când mai erau copii și aveau de pus la cale mari planuri, Peter urca în felul acesta în camera Rosei seara. Ea se gândi mai bine și, pentru o clipă, inima ei, ca și sufletul băiatului, fu cuprinsă de dor după lumea pierdută a copilăriei.

— Bine, poate am să te las, spuse ea și își eliberă mâna din strânsoarea mâinii lui.

Seara era cețoasă, dar era prima după echinox când se observa prelungirea blândă a luminii diurne. Peter a stat nemișcat până a văzut lampa din camera preotului stingându-se, apoi a ieșit afară. A împins scara până în dreptul mansardei, aranjând-o în dreptul ferestrei Rosei și, făcând asta, s-a tăiat la mână, umplându-se de sânge. Când s-a urcat pe scară și a încercat fereastra, aceasta era deschisă și inima a început să-i bată cu putere. Își făcu vânt peste pervaz și traversă podeaua încet și silențios. În întuneric își lăsă mâna să-i alunece peste pat, pentru a se asigura că fata era acolo, deoarece nu se mișcase și nici nu scosese vreun sunet. Apoi se așeză pe marginea patului și, pentru o clipă, rămăseseră amândoi la fel de tăcuți.

La gândul că se putea confesa unui alt om, unui prieten, care să nu-l întrerupă și să nu-și râdă de el, băiatul era cuprins de același entuziasm și recunoștință pe care le trăise în noaptea în care ascultase păsările călătoare. Realiză că trecuse mult timp, poate ani de zile, de când vorbise cu Rosa în acest fel. Nu știa cine purta vina pentru asta, dar, în orice caz, se întrista gândindu-se. Îi va fi cu siguranță greu să se exprime, pentru că își pierduse exercițiul de a-și împărtăși gândurile. Când, în sfârșit, se hotărî să vorbească, cuvintele îi veniră greu, unul câte unul, și se vedea nevoit să se oprească la mijlocul frazelor.

— Rosa, spuse el, trebuie să încerci să mă înțelegi, chiar dacă nu voi fi foarte elocvent – ca tatăl tău, adăugă el cu o ușoară zeflemea pentru că, împreună cu Rosa, răsaseră de multe ori de predicile preotului, dar redeveni serios, neștiind dacă ea avea aceleași păreri ca pe vremuri. M-am comportat greșit toată viața mea, Rosa. Dar nu am știut că fac asta, până acum. Ai auzit desigur că există niște oameni care își spun atești, niște blasfematori groaznici, care neagă existența lui Dumnezeu. Da, dar eu am făcut un rău mai mare decât ei. L-am îndurerat pe Dumnezeu și l-am rănit. L-am anihilat pe Dumnezeu.

Vorbea în șoaptă, covârșit de propriile emoții năvalnice și de frica de a-i trezi pe cei din casă.

— Pentru că, vezi tu Rosa, un om nu e cu nimic mai valoros decât lucrurile pe care le face, fie că ridică vapoare, că face ceasuri sau chiar puști – sau cărți, aș putea spune. Nu putem numi un om ieșit din comun sau mare fără ca ceea ce face el să fie asemenea. E la fel cu Dumnezeu. Dacă creația lui nu îl glorifică, cum poate Dumnezeu, de unul singur, să fie glorios? Și eu, eu sunt una din creațiile lui Dumnezeu. M-am uitat la stele, continuă el, la mare și la copaci, la căprioare și la păsări – și am văzut ce bine se potrivesc acestea cu ceea ce le hărăzise Dumnezeu, fiind tocmai ceea ce dorea el să fie. Imaginea lor trebuie să fie o bucurie și o alinare pentru divinitate. Da, la fel ca atunci când un constructor de vapoare face un vas care se dovedește bun și capabil să țină marea. Am simțit, meditănd la toate acestea, că persoana mea trebuie să-l întristeze foarte mult pe Dumnezeu.

În timp ce tăcea, pentru a-și aduna gândurile, o auzi pe Rosa inspirând adânc. Îi era recunoscător că nu vorbea.

— Am văzut deunăzi o vulpe, reluă el subiectul, după o scurtă pauză. Lângă banca din pădurea de mesteceni. Se uita fix la mine, mișcându-și ușor coada. Mi-am spus, în timp ce mă uitam la ea, că se pricepe de minune să fie ceea ce Dumnezeu i-a hărăzit să fie. Tot ce făcea sau gândea era perfect vulpesc, nu era nimic în ea, de la urechi la coadă, pe care Dumnezeu să nu-l fi vrut așa, și ea n-ar interveni pentru

nimic în lume în planurile divinității pentru ea. Dacă o vulpe n-ar fi atât de frumoasă și de perfectă, atunci nici Dumnezeu n-ar putea fi măreț și desăvârșit.

— Dar iată-mă pe mine, Peter Købke. Dumnezeu m-a făcut și poate a muncit din greu să mă facă. Și eu l-am răsplătit punându-i bețe în roate, am lucrat împotriva lui, eu singur, pentru că oamenii pe care-i cunosc eu, cei care își spun aproapele meu, au vrut ca eu să fac asta. Am stat închis într-o cameră zi și noapte și am citit cărți, pentru că bătrânul tău tată a dorit ca eu să devin preot. Dar, dacă Dumnezeu ar fi vrut ca eu să devin preot, m-ar fi creat pentru asta – ar fi fost desigur o treabă ușoară pentru el, care e atotputernic. Da, el poate să facă asta când dorește, doar a creat atât de mulți preoți până acum. Dar pe mine nu m-a făcut să fiu preot. Nu pricep nimic din cărți, știi cât de prost sunt. Am devenit atât de inert și de nesimțitor din cauza lecturii vechilor Părinți ai Bisericii, că simt asta până în măduva oaselor mele – sunt o prezență neplăcută pe lumea asta. Și prin asta l-am obligat pe Dumnezeu însuși să fie trist și inert.

De ce trebuie să fim pe placul semenilor noștri până la urmă? continuă el îngândurat, după o pauză. Ei nu știu mai bine decât mine ce este măreț și splendid pe această lume. Dacă vulpea i-ar fi întrebat pe oameni cum ar dori ei să fie ea, chiar pe rege dacă l-ar fi întrebat, tot ar fi ajuns o creatură demnă de milă, poți fi sigură de asta. Dacă marea i-ar fi întrebat pe oameni cum ar dori ei să fie, n-ar fi ajuns niciodată să fie ceea ce este acum. Și cât bine putem noi face semenilor noștri, până la urmă, chiar dacă încercăm asta? Numai pe Dumnezeu putem să-l slujim și să-l bucurăm, Rosa. Da, dacă am reuși să-l înveselim și să-l bucurăm fie și numai pentru o clipă pe Dumnezeu, și tot ar fi ceva extraordinar.

— Chiar dacă vorbesc mai prost, spuse el după un timp de tăcere, ar trebui totuși să mă înțelegi. Pentru că m-am gândit la aceste lucruri mult timp și știu cu siguranță că am dreptate. Dacă eu nu sunt bun de nimic, nici Dumnezeu nu e.

Rosa era de acord cu majoritatea lucrurilor pe care le spusese Peter. Cea mai sigură dovadă a puterii și generozității providenței era faptul că ea se afla acolo: Rosa, din voia lui Dumnezeu minunată și fără cusur. În ceea ce privește considerațiile lui despre semeni, nu era convinsă că lucrurile stăteau chiar așa. Era sigură că ar putea face lucruri mari pentru aproapele ei. Nimeni nu aprinde o lumânare ca să o pună sub un obroc, ci o pune în sfeșnic, ca să lumineze pentru toți cei din casă. Dar dacă Peter vorbea astfel, înseamnă că era un om viu, adevărat, pe care e bine să-l ai alături de tine, și poate, în mod neașteptat, îți va fi de folos la un moment dat. Zâmbi ușor cu fața la pernă.

— Și totuși, spuse Peter și vocea lui cuprinsă de pasiune urcă și izbucni puternic în ciuda voinței lui, și totuși îl iubesc pe Dumnezeu mai presus de orice pe lumea asta! Mă gândesc la slava Lui înainte de orice!

I se făcu frică pentru că vorbise prea tare și câteva minute stătu liniștit ca un șoarece.

— Du-te un pic mai încolo, dacă poți, o rugă el pe Rosa, să mă întind și eu lângă tine – este destul loc pentru amândoi.

Fără a scoate vreun cuvânt, Rosa se trase mai aproape de perete și Peter se așeză lângă ea peste cuvertură. Băiatul nu se spăla niciodată mai mult decât era strict necesar, mirosea a pământ și a transpirație, dar respirația lui era proaspătă și dulce în întuneric, aproape de chipul ei.

Odată aflat în poziție orizontală, fu cuprins de liniște și continuă să vorbească mai puțin agitat.

— Și toate acestea s-au întâmplat doar pentru că n-am fugit de aici, spuse el mult mai încet.

— Să fugi? îl întreabă Rosa, rupând tăcerea pentru prima dată.

— Da, spuse el. Da. Stai să vezi. Vreau să plec pe mare și să devin marinar. Dumnezeu vrea că eu să fiu marinar. Pentru asta m-a creat. Voi fi un marinar foarte bun, Rosa, cel mai bun pe care l-a făcut vreodată. Dar gândește-te, Rosa! Dumnezeu a făcut mărire în tinerețe, cu furtunile lor și cu luna care strălucește peste ele și eu trebuie să renunț la toate acestea și să nu ies niciodată din cămăruța mea pentru

a le vedea. Am stat aici și am privit toate lucrurile care se află chiar sub nasul meu. Trebuie să-l fi întristat profund pe Dumnezeu să vadă calea pe care am apucat-o, Rosa, gândește-te, pentru că tu înțelegi ce vreau să spun. Dacă un constructor de instrumente muzicale face un flaut și nimeni nu cântă vreodată la el, n-ar fi asta un păcat? Apoi, într-o zi vine cineva și cântă din flautul acela. Și constructorul de instrumente aude și spune: „Iată sunetul flautului meu!”

Inspiră încă o dată adânc și pentru un timp se lăasă liniștea deasupra patului.

— Da, spuse Rosa cu vocea mică și cristalină, mi-am dorit de atâtea ori să pleci pe mare.

Față de această dovadă neașteptată și copleșitoare de înțelegere și empatie Peter fu cuprins de mușenie. Avea deci un prieten pe această lume, un aliat. Își subestimase prietena, luând-o drept o fetiță neînțeleaptă și frivolă, o prostuță. Dar ea, între timp, îi fusese loială, se gândise la el și înainte ca el să-și dea singur seama de asta, ea îi ghicise nevoile și speranțele. În liniștea și prospețimea nopții de primăvară, băiatul simți pentru prima dată dulceața deplină a solidarității umane.

După mult timp, o întrebă timid:

— Cum de te-ai gândit la asta?

— A, nu știu, spuse Rosa, care uitase clipa aceea de ce își dorise ca Peter să plece pe mare.

— Vrei să mă ajuți să fug de acasă? o întrebă el în șoaptă, ușor amețit.

— Da, răspunse ea prompt și apoi adăugă: Cum vrei să te ajut?

— Să-ți spun eu, zise el și se trase emoționat mai aproape de ea. Vaporul trebuie să-l iau de la Elsinore. Știu despre un vapor, *Speranța*, condus de căpitanul Svend Bagge, care se află chiar acum la Elsinore. Sigur mă va lua cu el. Dar mi-e foarte greu să ajung la Elsinore, pentru că nu-mi dă voie tatăl tău, care crede că fug de carte. Tu poți să-i spui că vrei să mergi în vizită la bunica ta din Elsinore și că nu dorești să călătorești singură. Poate așa mă va lăsa să te însoțesc.

— Și, odată aflați la Elsinore, Rosa, voi fi pe puntea *Speranței* înainte să afle cineva de asta. Voi fi în Marea Nordului, înainte să prindă cineva de veste, și pe drum spre Dover, în Anglia, Rosa. Într-o bună zi voi face ocolul Capului Horn.

Se vedea nevoit să se oprească, pentru că avea prea multe să-i povestească acum că ajunsese în sfârșit sub catarg. „Dar pot să rămân aici toată noaptea, își spuse el. Nu mă împiedică nimic să stau până la primele ore ale dimineții.”

Rosa nu răspunse imediat, era mai bine așa, să fie ținut un timp în ignoranță, ca să învețe să pună preț pe susținerea ei.

— Te-ai gândit la toate foarte amănunțit, spuse ea până la urmă cu o urmă de batjocură în glas.

El medită un timp la cuvintele ei.

— Nu, spuse încet. Nu, de fapt, nu m-am gândit deloc la asta. Mi-a venit așa, din senin totul. Și vrei să știi când? Atunci când te-am văzut cocoțată sus pe fereastră.

Era prea timid ca să-i spună că semăna cu figura de pe galionul *Speranței*. Dar șoapta lui era plină de o asemenea fericire triumfală încât Rosa înțelese fără nici un alt cuvânt.

După scurt timp ea spuse:

— Multe vapoare se scufundă, Peter. Majoritatea marinarilor sfârșesc pe fundul mării.

Cu greu și-a smuls gândurile de la imaginea ei din fereastră și a răspuns.

— Da, știu bine asta. Dar toți oamenii mor, mai devreme sau mai târziu. Și eu cred că a te îneca este cea mai nobilă moarte dintre toate.

— De ce crezi asta? îl întrebă Rosa, care se temea de apa adâncă.

— Nu știu, răspunse el și adăugă apoi: poate din cauza acelei cantități de apă. Pentru că, dacă te gândești bine, Rosa, în realitate nu există nimic care să separe o mare de alta. Atunci când te îneci, te înghit toate mările lumii dintr-odată. Asta mi se pare mie minunat.

— Da, poate, răspunse Rosa.

În timp ce vorbea despre mările lumii Peter făcuse un gest larg cu mâna, atingând capul Rosei. Îi simți părul moale și cârlionțat în palmă și, sub el, craniul rotund și tare. Încă o dată devenise foarte tăcut. În pofida voinței lui, degetele atingeau în continuare capul fetei, jucându-se și mângâindu-i părul. Își retrase apoi mâna și spuse după un timp:

— Trebuie să plec acum.

— Da, răspunse Rosa.

El se ridică și rămase în picioare lângă pat în întuneric.

— Noapte bună, îi spuse el.

— Noapte bună, răspunse fata.

— Somn ușor, spuse Peter, care nu mai urase în viața lui cui să aibă somn ușor.

— Somn ușor Peter, zise și Rosa.

Peter coborî scara într-o asemenea stare de extaz, de beatitudine, că ar fi putut la fel de bine să o apuce în sens opus, spre cer, urcând la stelele pe care le cunoștea atât de bine și care acum erau ascunse de ceața nopții. Motivele emoției lui puternice erau, pe de-o parte, perspectiva evadării și a viitorului pe mare, pe de altă parte, Rosa. În împrejurări normale, cele două extaze puteau fi socotite incompatibile, dar, în această noapte, toate elementele și puterile naturii erau împletite într-o armonie infinită și inegalabilă. Marea se transformase într-o divinitate feminină, și Rosa însăși devenise puternică, clară, sărată și atotcuprinzătoare ca marea. O clipă se gândi să urce din nou scara, dar sufletul lui zburase deja într-acolo și o înconjură pe Rosa, încă odată, într-un val de dulce camaraderie. Corpul l-ar fi urmat dacă nu ar fi simțit vag că nu știa ce trebuia să facă cu el odată ajuns acolo sus. Se așeză pe ultima treaptă, ținându-și capul în palme, într-o stranie armonie cu întreaga lume.

După un timp, gândurile începură să i se adune, limpezindu-se. Până la urmă exista totuși o deosebire semnificativă între sentimentele lui față de lumea înconjurătoare și ceea ce simțea pentru fata de deasupra lui.

În relația lui cu lumea, cu oamenii din jurul lui și cu propria soartă, era de aici înainte un agresor și un cuceritor. După ceea ce i se întâmplase în noaptea asta, nu se va mai plânge niciodată de adversități și nu va mai aștepta ajutorul celorlalți. Viitorul lui îl privea de acum doar pe el. Nimic nu-l va opri din drum. Dacă lumea îl va lovi, va riposta la fel, și va obține de la ea ceea ce dorește. Se simțea atât de puternic, încât dorea să se ia la trântă cu destinul. De partea aceasta, totul se afla în lumină, clar ca metalul sau ca suprafața mării, strălucind de aventuri, pericole și victorii.

Dar, când se gândi la fată, întreaga lui ființă îi ieși în întâmpinare cu un dor nebun de a dăruia. Nu avea posesiuni lumești cu care să o răsplătească și, chiar dacă ar fi avut, nu și-ar fi adus aminte de ele în noaptea asta. Altceva dorea să-i ofere: pe el însuși, și, în același timp, eternitatea. Stând acolo pe scară, în noaptea primăvărată, se simțea nemuritor, chiar mai nemuritor decât Rosa însăși, oricât de minunată era. Și acest Eu nemuritor era cel pe care dorea să-l transmită ei. Știa acum că darul lui pentru Rosa va deveni cel mai mare triumf al vieții lui, și de departe cel mai mare sacrificiu de care era în stare. Nu putea pleca până nu-l vedea îndeplinit.

Va înțelege Rosa valoarea darului și îl va accepta ea oare? Părăsind gândurile despre mare și meditănd la Rosa, observă, cu un soi de solemnitate și teamă, că în ce-o privea totul era cuprins de o

bezna tăcută și gravă, de un întuneric ca acelea pe care le găsești pe fundul mării, la adâncimi incomensurabile. În această noapte, a aflat că el n-o cunoștea așa cum îl cunoștea ea pe el, nu putea să-i ghicească nevoile și gândurile, oricât s-ar strădui. De fiecare dată când gândurile i se apropiau de ea, erau respinse de o necunoscută lege a gravitației, opusă magnetismului despre care citise în cărțile lui. Dorința fierbinte de a o face fericită și această nouă inaccesibilitate a ființei ei, chiar pentru imaginația lui, îl ținură apoi în pat, treaz, până la răsărit. Își aminti de Iacob care se luptase toată noaptea cu îngerii Domnului. Doar că aici el juca rolul îngerilor și inversase în gând rugăciunile lui Iacob. Sufletul său îi striga Rosei: „Nu mă elibera până nu te voi binecuvânta!“

În mansarda de deasupra lui Rosa stătea nemișcată. La puțin timp după ce el plecase, se întorsese pe o parte, cu obrazul lipit de palmele împreunate și coada lungă pe piept, așa cum stătea de obicei după-mesele când dorea să adoarmă. Dar spre propria ei surprindere, înțelese că în astă-noapte nu avea să doarmă deloc. Citise în romane despre oameni care petrec nopți albe. Dar aceia erau în general răufăcători sau îndrăgostiți nefericiți – și era ciudat, își spuse ea, că poți să ai insomnii pentru că ți-e inima prea ușoară. Gândurile ei stăruiau asupra orei abia încheiate în care Peter stătuse întins pe pat lângă ea. O vagă adiere a părului lui rămăsese încă pe pernă. Nu s-ar fi tras pentru nimic în lume mai aproape de acel loc unde fusese el; continua să stea aproape de perete, așa cum o făcuse și când era el acolo.

Își repeta în sine ea faptul că toate acele lucruri se pogorâseră asupra lui atunci când o văzuse în cadrul ferestrei. Își aminti cum cu puțin timp în urmă nutrise neîncredere față de camaradul ei de joacă de altădată și că îi refuzase orice acces la lumea ei secretă. Câteva din lucrurile pe care le spusese Peter în această seară ar fi putut fi decupate de acolo. „Ești o prostituată, Rosa“, șopti ea, așa cum își mustra în vremurile de demult păpușile. Imaginea puterii lui care până de curând o intimidase îi provoca acum o dulce plăcere. O amintire care dispăruse din mintea ei cu nouă ani în urmă prinse acum viață din nou. La scurt timp după ce Peter venise în casa tatălui ei, cei doi se bătuseră pe viață și pe moarte. Ea îl trăsese de păr cât putuse de tare în timp ce el, cu brațele lui puternice de băiat, o ținuse strâns, încercând s-o trântască la pământ. Imaginea luptei trecute o făcu să râdă cu ochii închiși. Pe jumătate adormită, i se părea că îl mai ține încă de păr. Peter nu închisese bine fereastra în urma lui când coborâse pe scară. Aerul nopții intra rece și proaspăt în cameră. La o jumătate de oră după plecarea lui Peter, Rosa căzu într-un somn profund și liniștit.

Spre dimineață a avut un coșmar teribil și s-a trezit scaldată în lacrimi. S-a ridicat pe marginea patului, cu părul lipindu-i-se de obraji uzi, înfricoșată și nefericită, pentru că faptul în sine de a plânge în somn i se părea foarte alarmant. Nu-și aducea în întregime aminte visul, doar că în el fusese părăsită și trădată, abandonată într-o lume de gheață, fără culori și fără viață. Încercă să alunge visul, uitându-se la lumea reală din preajma ei și la minunata viață care o înconjură. Atunci își aduse aminte de Peter și de hotărârea lui de a fugi în lume, de a pleca pe mare. Se făcu palidă.

Da, avea să fugă în lume, așa își arăta el recunoștința față de ea, care îl lăsase să stea în patul ei și care de ieri avea o părere mai bună despre el decât despre toți ceilalți oameni. Recapitulă discuția din noaptea trecută, frază cu frază. Ar fi fost bună cu el de acum înainte. Nu-i mângâiasă ea părul des chiar înainte de a adormi, învărtindu-i-l pe degete – acel păr de care trăsese cândva? Și cu toate acestea, el avea să plece în țări necunoscute, acolo unde ea nu putea să-l urmeze și îi era indiferent ceea ce se va alege de ea. Pleca și o lăsa în urmă, părăsită, așa cum fusese în visul ei.

În două sau trei zile, el va fi plecat pentru totdeauna. Nu va mai vedea niciodată casa sau biserica, nici vacile blânde din grajduri. Nu va mai auzi nici măcar limba daneză vorbindu-se în jurul lui, ci o altă

limbă, străină, pe care ea n-o cunoștea și n-o putea înțelege. În două sau trei zile ea va dispărea din fața ochilor și din mintea lui – uitată, uitată, se gândi, mușcându-și părul sărat de lacrimi.

Acum trebuia să se scoale și să-l roage pe tatăl ei să-i dea voie să meargă împreună cu Peter la Elsinore. După o clipă lungă și amară, un gând izvorî din adâncurile ființei ei, ieșind la suprafață. Cât de simplu putea pune bețe în roate planurilor lui Peter! Dacă astăzi îi spunea tatălui ei ceea ce știa, nu va mai exista niciodată vreun vapor în viața lui Peter, nici o călătorie în jurul Capului Horn și nici o moarte în apa celor cinci mări ale lumii. Stătea în pat și clocea gândul acesta ca o găină un ou. Până acum, își spusese, reușise să țină lucrurile din jurul ei la distanță. Astăzi ele păreau că se apropie tot mai mult, atingând-o – și orice atingere îi provoca dezgust –, strivindu-i pieptul. Până la urmă, se ridică și își îmbrăcă vechea rochie albastră.

Rosa îi cerea rar tatălui ei ceva. Când se întâmpla să o facă, el îi dădea tot ceea ce voia și bunica ei din Elsinore spunea că făcea asta pentru că ea semăna atât de mult cu mama ei, căreia îi purta de altfel numele. Dar Rosa evita să-și asume rolul unei femei moarte, dorea să fie ea însăși. Din când în când, accepta să-l roage câte ceva în numele Elinei sau al copilului acesteia, dar niciodată pentru ea însăși. Astăzi însă, își spunea ea, trebuie să-i vină în ajutor și tatăl, și mama ei. În urmă cu câțiva timp, de curiozitate, își împletise coada după vechea modă, așa cum era aranjat părul mamei ei în fotografia pe care o moștenise. Acum, în fața micii ei oglinzi, își aranjă din nou părul în felul acela. Apoi coborî la tatăl ei.

După jumătate de oră, ieși din camera preotului cu fața inexpresivă a unei păpuși, dar cu ochii larg deschiși. În mână își ținea batista în care erau înodate câteva monede. Era prețul vacii, cei treizeci de taleri pe care preotul, cu o evidentă resemnare, îi dăduse ca recompensă pentru loialitatea ei și care trebuiau să ajungă mai departe la Eline. Preotul fusese profund mișcat și îndurerat în timpul discuției lor, își ascunse chiar fața în mâini la gândul ingratitudinii nepotului său și, când și-o ridică din nou, se vedea urma lacrimilor. Când se pregătea să iasă, el îi luă mâna într-a lui și o privi lung.

Pentru preotul din Søllerød faptul că nu credea cu convingere în dogma despre reînvierea trupului – pe care trebuia s-o predice din altar – era o tristețe și o povară continuă, pentru că se temea de trup și nu avea încredere în el. Reținu mâna fiicei lui în a sa și se uită lung la ea. Tânăra din fața lui care venea și i se confesa atât de naivă, cum rar i se mai întâmpla să vadă în împrejurimi, nu avea, în tinerețea și simplitatea ei, asemenea preocupări. Și carnea, și sângele pe care le atingeau acum erau într-adevăr atât de pure încât ai putea să-ți închipui că le este deschis paradisul. Suspină adânc, numără banii și îi puse în mâna rece și calmă a fiicei lui. Orice gând în legătură cu vânzarea sau cumpărarea era disprețuit de Rosa, fără ca măcar să-și fi explicat motivul pentru asta. Luă banii fără tragere de inimă și atât de neatentă, încât bătrânul îi atrase atenția să-i înnoade în bastistă. Acum, că ușa se închise în urma ei, fără a se gândi la asta, ea făcu un nod batistei și o vârî în buzunarul de la rochie.

Simțea nevoia să se asigure că se comportase corect și înțelept și hotărî să se ducă în bucătărie pentru a-și bea cafeaua de dimineață. Pe scările dinspre bucătărie auzi voci vioaie și vesele și, când deschise ușa, îi găsi pe toți locatarii casei adunați în jurul soției pescarului de pe coastă, care aducea pește în zonă, purtându-l într-un coș pe umăr.

Soțiile de pescari din nordul Zeelandei erau o rasă sprintenă și robustă. Mergeau multe mile cu o povară grea pe spate și pe orice vreme, apoi se întorceau acasă să gătească, să spele și să coasă pentru un soț și o duzină de copii. Erau oameni veseli, răi de gură și isteți, care aduceau știrile din casă în casă și se simțeau acasă peste tot și își prețuiau existența în aer liber și pe drumuri mai mult decât viața țărăncilor legate de grajduri sau puțină sau de cea a preoteselor. Bătrâna soție de pescar din Skovhoved

își lăsase coșul pe podea și se așezase în dreptul mesei de gătit, sorbind cafea dintr-o cană și povestind ultimele noutăți din regiune, râzând din toată inima la propriile ei povești. În gură ținea o bucată de zahăr candel care, amestecat cu dialectul cântat din nordul Zeelandei și împănat cu cuvinte suedeze – pentru că era de origine suedeză, prin naștere, așa cum erau multe din nevestele de pescari de-a lungul Sundetului –, îi făcea povestirea foarte greu de urmărit de către ascultători. Dar copiii din parohie puteau să imite când voiau dialectul provinciei. Se opri în mijlocul poveștii pentru a o saluta din cap pe frumoasa fiică a preotului și Rosa își luă ceașca de cafea și se așeză lângă ea, la masa de gătit, pentru a o urmări.

Peter se întoarse și o văzu pe Rosa, după care nu mai auzi și nu mai văzu nimic altceva. După un timp veni și se așeză lângă ea, dar nu scoase nici un cuvânt. Când râsul din bucătărie atinsese apogeul, Rosa îi spuse fără să se întoarcă:

— Am vorbit cu tatăl meu. Am primit permisiunea de a pleca la Elsinore și poți veni cu mine. Acum că zăpada este aproape topită putem merge cu căruțașii. Poate plecăm chiar astăzi.

Auzind vorbele fetei băiatul deveni la fel de palid cum se făcuse ea în acea dimineață, când se gândise la el. După o lungă tăcere îi spuse:

— Nu, nu putem pleca astăzi. Voi veni din nou la tine deseară pentru că mai e ceva ce vreau să îți spun. Pot să fac asta?

— Da, răspunse Rosa.

Peter se îndreptă spre celălalt colț al bucătăriei, apoi reveni.

— Gheața stă să se spargă, spuse el. Emma a văzut-o dimineața devreme. Apa se dezmoștește.

De dragul Rosei, Emma reluă informația. Toată iarna pescarii au trebuit să meargă departe în larg pentru a prinde codul la copcă. Acum gheața se topea, apa va fi din nou eliberată și în câteva zile puteau să-și scoată bărcile pe mare.

— Mă duc să mă uit, spuse Peter.

Rosa îl privi și nu-și mai putu lua ochii de pe fața lui. Era atât de solemnă și de strălucitoare – și nu știa nimic din ceea ce ei îi era cunoscut, își zise în sinea ei.

— Hai cu mine, Rosa, strigă el cu o mișcare largă de parcă nu putea să o scape din ochi.

— Da, spuse Rosa.

Când băiețelul auzi că merg să vadă gheața care se topea, dori să-i însoțească și el. Rosa îl ridică în brațe.

— Nu, nu poți să vii cu noi, îi spuse ea, e prea departe. Dar îți promit că îți voi povesti la întoarcere cum a fost.

Copilul îi prinse cu seriozitate fața în palme.

— Nu-mi vei povesti niciodată, spuse el.

Eline a încercat s-o rețină pe Rosa. Era prea departe până și pentru ea, îi atrase atenția.

— Nu, tocmai că vreau să mă duc departe, spuse Rosa.

Își puse un palton vechi pe ea și o pereche de mănuși îmblănite și rupte ale tatălui ei și ieși din casă cu Peter.

Ajunși afară observară că zăpada dispăruse de pe câmpuri, dar lumea era mai luminoasă decât înainte. Aerul era plin de o limpezime profundă și strălucitoare, atât de orbitoare, încât le venea greu să-și țină pleoapele ridicate. Apa curgea și clipoceia în jurul lor. Mergeau greu pe zăpada pe jumătate topită, grea și alunecoasă. Peter pășea repede apoi se opri s-o aștepte pe fată, care, în pantofii ei vechi, aluneca și se împiedica tot timpul. Când îl ajunse din urmă, era încălzită de efort și amețită ca și el, de lumină și de aer.

Merseseră o bucată de drum, apoi el se opri.

— Ascultă, spuse el. E ciocârlia.

Au stat nemișcați, lipiți unul de celălalt și au ascultat cum, mult deasupra capetelor lor, trilul triumfător al unei ciocârlii cobora ca o ploaie de încântare.

La puțin timp după aceea, au dat în pădure peste niște tăietori de lemne din vecinătate și Peter se opri să vorbească cu ei în timp ce, cu o privire de cunoscător, alese două ramuri lungi din plutele din jur și își făcu lui și Rosei câte un toiag. Un bătrân tăietor de lemne se uită la Rosa și o întreabă dacă nu e fiica preotului din Søllerød și se minuna cât de mult crescuse în ultimul timp. Copiii din parohie veneau rar în contact cu oamenii din exterior. După ce, în aceeași dimineață, vorbise cu Emma și, acum, cu bătrânul, Rosa simțea că lumea începe să se deschidă în fața ei.

Peter înainta în pas de marș, în tăcere, cuprins de un fel de extaz, cu marea în fața lui, atrăgându-l ca un magnet, și cu fata urmându-l de aproape. Dar după ce merseseră o bucată de drum și după ce își dezlegase limba vorbind cu muncitorii, deveni mai liniștit și mai comunicativ. Și, cum îi era imposibil să găsească expresia pentru tot ce se întâmpla în sufletul său, începu să-i istorisească Rosei o poveste.

— Am auzit odată o poveste, Rosa, despre un căpitan care își botezase vasul cu numele soției lui. A sculptat frumos figura galionului așa încât să-i semene acesteia și i-a poleit cu aur părul. Dar nevasta lui era geloasă pe ambarcațiune. „Ții mai mult la figura din galion decât la mine“, îi spunea ea. „Nu, răspundea el, țin atât de mult la ea doar pentru că îți seamănă – da, pentru că este una cu tine. Nu ți se pare frumoasă, netedă și cu nuri? Nu dansează ea pe valuri la fel de ușor cum o făceai și tu la nunta noastră? De fapt e mai prietenoasă cu mine decât ești tu. Pentru că ea se îndreaptă în direcția în care doresc eu să merg și își lasă splendidul păr lung să-i plutească în vânt – pe când tu îți ascunzi părul, pe care mi-e drag să-l mângâi, sub bonetă. Dar din păcate îmi întoarce mereu spatele, așa că dacă mi-e dor de un sărut, trebuie să mă întorc la Elsinore.“ Într-o zi s-a întâmplat ca în timp ce făcea negoț în Trankebar să aibă ocazia să-l ajute pe un bătrân rege, care fugea de trădătorii din propria lui țară. La despărțire regele i-a dăruit două mari pietre prețioase albastre și căpitanul le-a montat pe chipul galionului ca și cum ar fi fost doi ochi. Întorcându-se acasă, i-a povestit soției sale despre aventură spunându-i: „Acum are până și minunații tăi ochi albaștri“. „Mai bine mi-ai fi dat pietrele prețioase pentru o pereche de cercei“, a spus nevasta. „Nu, a răspuns el, asta nu pot s-o fac. Și nici nu m-ai ruga așa ceva, dacă m-ai înțelege mai bine, dacă ai înțelege-o pe ea și pe tine mai bine“. Dar femeii continua să-i ardă buza după acele pietre. Și, într-o zi, când soțul ei se afla la Compania Maritimă, a adus un geamgiu la Elsinore și l-a pus să scoată pietrele și să le înlocuiască cu două bucăți albastre de sticlă. Căpitanul nu a descoperit isprava și a ridicat liniștit ancora, plecând spre Portugalia. După câțva timp, soția lui a observat că îi slăbea vederea și că nu mai vedea să bage ața în ac. S-a dus la o bătrână înțeleaptă, care i-a dat diverse leacuri și alifii, dar acestea nu au ajutat-o, și bătrâna a dat din cap la urmă și i-a spus că era vorba despre o boală rară și incurabilă și că va orbi. „Ah, Dumnezeule!“, a strigat nevasta căpitanului, făcând măcar vasul să ajungă întreg înapoi în portul de la Elsinore! Voi pune atunci la loc pietrele prețioase. N-a spus el oare că erau minunații mei ochi albaștri?“ Dar vaporul nu s-a întors. În schimb femeia a primit o scrisoare de la consulul Portugaliei care o înștiința că ambarcațiunea se scufundase cu tot ce era pe ea. Și cel mai straniu, scria consulul, fusese faptul că se lovise în plină zi de o stâncă ce ieșea mult din mare.

În timp ce Peter spunea această poveste, tocmai coborau un deal împădurit și Rosa simți în timpul mersului cum o lovea ceva moale de genunchi. Băgă mâna în buzunar și descoperi batista înnodată, cu banii pe care uitase să-i dea Elinei. Îi pipăi. Trebuiau să fie treizeci de monede. Cifra îi părea cunoscută.

Treizeci de arginți, acesta era prețul unei vieți de om. Își vânduse prietenul, omul care avea încredere în ea, se gândi, făcuse ceea ce Iuda Iscarioteanul făcuse înaintea ei.

Gândul o urmărea vag de ceva vreme, cel puțin de când îl privise pe Peter în bucătărie. Acum că îl exprimase în cuvinte, o lovi atât de dureros încât avu impresia că se va prăvăli la vale cu capul în jos. Căzu în genunchi și Peter își întrerupse istorisirea sfătuind-o să se țină bine de el. Auzea ce-i spune, dar nu-i putea răspunde și când el se opri din vorbit, în jurul ei se lăsă o tăcere de mormânt. Continuând să se târască în spatele băiatului, nu auzea nici propriii pași și nici vreun alt zgomot din pădure, mergea mai departe ca o surdă.

Ajunsesese așadar la momentul pe care îl așteptase și de care se temuse întreaga ei viață. Iată în sfârșit monstruozitatea care avea s-o zdrobească și s-o desființeze.

Nu avea nici un sentiment de vinovăție pentru nefericirea și decăderea ei. Nu-i stătea în fire să simtă așa ceva, în orice situație dificilă se obișnuise să dea vina pe altcineva. Dar acceptă nenorocirea și ruina fără regrete, așa cum își accepta destinul. Era ziua ei de apoi, era sfârșitul a toate.

Numele lui Iuda îi răsună în urechi cu un ecou puternic. Da, Iuda îi era aproapele, singurul om căruia i se putea adresa cerându-i înțelegere și sfat. El îi va spune ce trebuie să facă. Gândul o stăpânea atât de tare încât, după un timp, începu să se uite disperată împrejur după un copac, așa cum își găsisese și Iuda odată unul. Tocmai mergeau pe un platou din pădure, unde, din loc în loc, se înălțau plute și, când se uită la coroana lor, un șoricar își făcu vânt – primul pe care îl vedea anul acesta – de pe o ramură înaltă, plutind adânc în pădure, cu o licărire argintie pe marile-i aripi brun-cenușii. Rosa se gândea că Iuda îl sărutase pe Isus atunci când îl trădase, erau probabil prieteni atât de apropiați, încât li se părea normal să se sărute. Ea nu-l sărutase pe Peter – și acum nu vor mai avea niciodată ocazia să se sărute – și aceasta era singura diferență dintre ea și discipolul blestemat.

Nu vedea pădurea din jurul ei sau cerul palid de deasupra. Se găsea din nou în camera tatălui ei în clipa în care îl trădase pe Peter în fața lui. Preotul îi povestise despre tinerețile lui, pe vremea când fusese diacon la închisoarea din Copenhaga. Acolo, spunea el, învățase că o închisoare e un loc bun, un loc sigur pentru oamenii care se află în ea. El însuși simțea de multe ori că ar fi dormit mai profund într-o închisoare decât în orice alt loc. Câțiva dintre prizonieri, continuase el, încercaseră să evadeze. El le compătimise lipsa de intuiție și simțise că era spre binele lor, când fuseseră din nou prinși și aduși înapoi în celulă. În timp ce-i întindea banii, îi privi chipul și spuse: „Dar tu, Rosa, tu nu vei fugi niciodată. Tu vei rămâne aici cu mine“.

Rosa se uită de jur-împrejur în camera care părea că repetă cuvintele tatălui ei. Era o încăpere sărăcăcioasă, golașă, mobilată precar și cu podeaua presărată cu nisip. Știa că lumea râdea la gândul că aceasta este camera de lucru a preotului. Și totuși îi aparținea, o știa dintotdeauna. Ce motiv ar avea cineva să disprețuiască sau să părăsească acea cameră mai mult decât o făcuse ea?

Dar acum, din propria ei voință, se încuiase definitiv în acea cameră, în închisoare și în mormânt.

Ah, nu știuse, nu putea ști că Peter și ea își aparțineau unul altuia, și că, atunci când Peter era înțemnițat, nici ea nu mai rămânea liberă. Cu siguranță, Peter nu va dormi bine în închisoare – nu va simți ea oare asta pe propria ei pernă? Își aminti fereastra deschisă din seara trecută, după ce Peter plecase de la ea, și întunericul rece și proaspăt care îi înconjurase perna – acum închisese pentru totdeauna și acea fereastră. Da, închisese toate ferestrele din lume și nu va mai sta niciodată într-una deschisă uitându-se la el ca o figură de galion care privește valurile, ca să-i vină totul în minte și gândurile să i se limpezească de la sine.

Încet, încet, reveni la lumea palpabilă din jurul ei, la pădurea umedă și brună, la serpentinele drumului și la Peter care mergea în fața ei, cu capul gol și cu un fular vechi de lână în jurul gâtului. Nu ținea la el: nu prin el se pogorâse asupra ei aceasta suferință, și dacă el nu ar fi existat, nu s-ar fi plimbat ea și acum prin pădurea liniștită, lipsită de griji și mândră? Dar nu reușea să se gândească la altceva de pe lumea asta în afara lui. Înainta repede, un băiat puternic și curajos, cu capul plin de vise. I se părea că ea însăși este legată de el cu o sfoară, care o târăște pe urmele lui, o femeie încărunită, îmbătrânită și cocoșată, cu mult mai în vârstă decât el, care îi jelește și deplânge tinerețea și credulitatea.

Erau din nou pe vârful unui deal de unde se vedeau întinderi lungi și joase de pădure care în ceața de primăvară păreau albastrii. Peter se opri și rămase o clipă în tăcere.

— Îți amintești, Rosa, când eram mici și am venit o dată aici să culegem zmeură de pădure? Poate peste mulți ani, când vom fi bătrâni, ne vom întoarce aici. Totul va fi schimbat și pădurea defrișată și nu vom putea recunoaște locul. Atunci vom vorbi despre ziua de astăzi.

Vorbea încă o dată melancolia mistică a tinereții care cuprindea la apogeul vitalității ei – cu o înțelepciune gravă ce avea să dispară curând – trecutul și viitorul: conceptul însuși de timp. Rosa auzea ce spunea, dar nu-l înțelegea. Trecutul îl distrusese ea însăși, de viitor se ferea cu groază. Tot ce mai avea pe lume, se gândea, era această oră și plimbarea lor până la țarm.

Puțin după aceea, au ajuns pe un mal abrupt pe care crescuseră niște brazi piperniciți și de unde se vedea Sundetul.

Era o priveliște ieșită din comun și splendidă. Gheața era pe cale să se rupă, o bucată de la mal mai stătea ca o suprafață largă de un gri deschis. Dar la câteva sute de pași de țarm, unde se desprinsese de pe fund, se spărsese în fâșii și în bucăți mari, se legăna și se lovea, învărtindu-se purtată de curenții din adâncuri. Și, dincolo de liniile întrerupte, neliniștite și albe, se întindea marea largă, de un albastru pal, strălucitoare ca aerul și gheața, un element puternic, amorțit încă după lunga iarnă, dar eliberat și pus pe drumeții după pofta inimii, îmbrățișând întreaga lume.

Aproape că nu era vânt deloc, dar în aerul ce-i înconjura plutea un murmur, o șoaptă veselă și familiară, dinspre bucățile de gheață care se frecau una de cealaltă, zbătându-se să evadeze.

Peter nu mai atinsese fata din noaptea trecută, când se jucase în pat cu părul ei. Acum, fără a o privi, îi luă o clipă mâna și în palma lui fierbinte ea simți un curent de putere și fericire. Apoi, din câteva sărituri, coborî malul și intră pe gheață și ea îl urmă.

Dacă Rosa ar fi fost cu zece sau douăzeci de ani mai în vârstă ar fi murit sau ar fi înnebunit probabil de durere. Acum era însă atât de tânără, încât până și disperarea avea în ea o forță care o făcea să plutească. Dacă tot mai avea doar această ultimă oră de viață, atunci măcar să trăiască, să se joace, să se bucure și să sufere cu toată ființa ei cât timp i-a mai rămas. Sări pe gheață la fel de nerăbdătoare ca băiatul.

Marele miracol al lumii pe care o vedea acolo era umiditatea. În jurul ei până acum totul fusese uscat și dur, insensibil la atingere și fără vreun ecou în inima ei. Dar aici totul plutea și curgea, întreaga lume era fluidă. În apropierea țărmului erau mici bălți acoperite de pojghițe subțiri de gheață albă care se spărgeau când călca pe ele. Tot țopăind prin apa limpede pantofii i se udară curând și când alerga apa îi stropea rochia. Ameți ușor în timp ce fugea. Avea senzația că în orice moment ea și Peter se vor topi în curenți necunoscuți și sărați de binecuvântare și vor deveni una cu universul fluid și infinit. Vedea propriile lor siluete ca mici figurine pe suprafața albă.

Pe gheață, Peter o aștepta răbdător și se ținea aproape de ea, mai liniștit și mai impunător decât în timpul drumului spre coastă, când fusese atras de sălbaticul dor al inimii lui. Alergau și săreau umăr lângă umăr. Rosa își spunea: „Până la urmă, l-am urmat pe Peter pe mare“. Se opri o clipă.

— Peter, zise ea, suntem pe drum spre Elsinore acum. Ghețarul acela mare de acolo e casa bunicii mele și acela de mai departe e chiar portul.

S-au năpustit înspre casa bunicii ei. Pe drum Peter îi spuse:

— Nu e stranie marea, Rosa? Putem privi pe deasupra ei ca peste o câmpie, întregul orizont de jur-împrejur. Apoi, doar întorcându-ne privirea, putem vedea în jos, până la fund, și nu ni se ascunde nimic. Oamenii spun că marea e înșelătoare și că pământul e cel în care te poți încrede. Dar pământul se închide în fața noastră. Poate ascunde orice în adâncurile lui, chiar sub picioarele noastre – o comoară ascunsă, una din acelea uitate de pirați – și noi nu vom ști nimic. Și cât privește aerul, văzduhul, nici pe acela nu-l putem înțelege până la capăt. Putem privi prin el, dar nu vom ști niciodată cum arată de acolo de sus. Marea este prietena noastră.

Se opriră lângă casa bunicii Rosei și așezându-se pe jos, începură să vorbească despre locurile pe care le știau de-a lungul liniei late și greu de deslușit a țărmului. Doi copaci înalți stăteau ca niște indicatoare terestre deasupra satului de pescari Sletten – erau doi palmieri pe o insulă de corali. Mult mai la nord se vedea o licărire a acoperișului de la Kronborg – erau primele străluciri ale coastei albe a Doverului. La sud, la vreo milă distanță, erau oameni pe gheață, așa ca ei. Erau desigur canibali pe care ar fi înțelept să-i evite. „Da, își spuse Rosa, de ce nu se poate mulțumi cu asemenea călătorii? Am fi putut fi fericiți pentru totdeauna.“

Pe măsură ce înaintau înspre larg se vedeau din loc în loc nevoiți să sară peste crăpături adânci ale gheții ale cărei margini sticleau verzui. Gheața era aici mai groasă de jumătate de metru. La un moment dat Rosei i se păru că masa de sub ei se mișcă și o cuprinse un sentiment ciudat de parcă ceva sau cineva, o a treia persoană li se alăturase, dar nu-i spuse nimic lui Peter. Continuară să alerge unul lângă celălalt.

— Acum suntem în portul de la Elsinore! strigă Rosa.

Aici, în larg, aerul mării îi lovea drept în fețele încălzite și îmbujorate. Era un curent sudic și bucățile de gheață pluteau încet prin fața lor înspre nord.

În jurul țărmului Zeelandei de Nord vântul bate rar dinspre est spre vest, dar bate întâi dinspre est, cu ploaie și vreme rea, apoi se schimbă dinspre sud-est și sud, pentru ca în final să vină dinspre vest de la Øresund și să arboreze, odată cu briza dinspre uscat, o mină instabilă, încruntată și argintie. Apoi ulterior se instalează calmul și în timp ce vântul se îmblânzește Sundetul se umple de vapoare din toate țările, împinse de vânt în aceeași latură a bălții. Peter și Rosa se gândeau la ambarcațiunile pe care le văzuseră adunate în Øresund în zilele calme de vară. Acum pe apa albicioasă plutea un stol de rațe sălbatice atât de asemănătoare în culoare cu aceasta că se puteau desluși doar prin gâturile și aripile lor negre, un model mișcător de pete negre pe suprafața clară a apei.

— Da, spuse Peter încet. Acum suntem în portul de la Elsinore. Și aici, adăugă el arătând cu degetul în depărtare, aici e *Speranța*. E ancorată, dar e pregătită să iasă pe mare.

Speranța era o bucată mare de gheață, lungă de vreo treizeci de metri și despărțită de gheața pe care stăteau ei printr-o crăpătură adâncă.

— Să urc la bord acum, Rosa? o întrebă el.

Rosa își încrucișă brațele pe piept.

— Da, putem urca la bord chiar acum, spuse ea. Putem fi în Marea Nordului și, înainte ca cineva să prindă de veste, ne vom apropia de Anglia. Și într-o bună zi, vom înconjura Capul Horn.

Peter strigă:

— Vii cu mine?

— Da, spuse Rosa.

— Și vei traversa cu mine lumea întreagă, până la Polul Sud? o mai întrebă el.

— Da, spuse Rosa.

— Ah, Rosa, mai zise Peter după o pauză.

Făcură un pas mare și urcară pe *Speranța* și Peter luă din nou mâna Rosei de data aceasta păstrând-o într-a lui. Erau obosiți după fuga lor pe gheață și stăteau acum nemișcați pe punte.

Peter se uita drept înainte. După un timp fata întoarse capul pentru a vedea cum arăta coasta Zeelandei ei natale de la o asemenea disanță de țărm. Atunci observă că ravina dintre bucata lor și gheața fixată de mal se lățise. Un râu limpede lat de vreo doi metri curgea acum pe acolo pe unde pășiseră ei. Imaginea o umplu de spaimă și îi veni să strige cât putea de tare și să fugă.

Dar nu strigă, rămase nemișcată și mâna ei nici nu tremură măcar în mâna lui Peter. Foarte curând o cuprinse o resemnare în fața destinului. Înțelese acum că lucrul cumplit de care se temuse întreaga ei viață și pe care nu-l mai putea evita era moartea. Nimic altceva decât moartea.

Pentru câteva secunde ea a fost singura care și-a dat seama de poziția lor. Nu se gândea la nimic, stătea acolo dreaptă și își asuma soarta. Da, aveau să moară aici, ea cu Peter. Aveau să se înece. Peter nu va afla astfel niciodată că ea îl trădase. Acum nici nu mai conta dacă ar fi aflat, ar fi putut la fel de bine să-i spună ea însăși totul. Era încă o dată Rosa, minunatul dar făcut lumii și lui Peter. În acea clipă, în timp ce și aduna întreaga ființă pentru a întâmpina moartea, Rosa nu-și plângea de milă. Dar era profund îndurerată de soarta lumii care trebuia să renunțe la Rosa. Atât de multă frumusețe, atât de multă inspirație și blândețe vor dispărea de pe fața pământului.

Peter simți gheața mișcându-se sub el, se întoarse și observă că pluteau: inima lui bătu de două sau trei ori puternic. Schimbă imediat felul în care o ținea apucând cotul fetei și trăgând-o după el pe marginea sloiului de gheață. Măsurând distanța dintre ei și gheața fixă de la mal, înțelese că el ar mai fi putut sări, dar că pentru ea ar fi fost imposibil, și o trase puțin înapoi. Se uită împrejur, era apă în toate părțile. Oamenii pe care îi observaseră înainte pe gheață nu se mai vedeau. Cei doi erau singuri cu marea și cerul.

Tulburat și înnebunit de spaimă, băiatul își smulse cu o mână părul din cap, în timp ce cu cealaltă continua să țină cotul fetei.

— Și te-am rugat să vii cu mine! țipă el.

După o clipă se întoarse înspre ea, și aceasta fu prima dată de când plecaseră de acasă când se uită în ochii ei. Chipul ei rotund era calm și blând, se uita la el de sub genele ei lungi, ca dintr-o ascunzătoare.

— Acum plutim înspre Elsinore, spuse ea, îți dai seama că este mult mai bine decât să ne întoarcem acasă.

Peter se uita lung la ea și sângele îi urcă încet în obraji până îi ajunseră ca o flamă. Pericolul în care se aflau și propria lui vină că o adusese acolo păleau în fața miracolului existenței ei. Da, era din cap până în picioare – și ce drăgălașe îi erau capul și picioarele – ceea ce Dumnezeu îi hărăzise să fie. Nu făcuse niciodată altceva decât dorise divinitatea ca ea să facă. Ce noroc a fost pentru el să o întâlnească pe Rosa. În timp ce stătea și o privea, îi trecură prin fața ochilor întreaga lui viață și visele legate de viitor. Își aminti că ar fi urmat să vină la ea în noaptea aceea și la acest gând îl fulgeră o durere ascuțită. Și totuși ceea ce i se întâmpla era mai minunat decât orice altceva.

— Când ajungem la Elsinore, șopti din nou Rosa cu vocea ei cristalină, acolo unde Sundetul se îngustează, ne va vedea cu siguranță căpitanul de pe *Speranța* și va trimite o barcă să ne aducă la bord.

Inima băiatului se revărsa de venerație. Simțea vântul slab prin păr și mirosul mării în nări și legănarea care o înspăimânta atât pe Rosa i se urca la cap ca un vin. Era imposibil să nu mai spere și să

nu mai creadă în steaua lui norocoasă. În acea clipă i se păru că întreaga lui viață fusese purtat dintr-o stare de extaz într-alta și că acesta era miracolul prin care culmina totul. Nu-i fusese niciodată frică de moarte, dar acum nici nu putea face loc meditațiilor despre moarte. Pentru că nu simțise niciodată atât de covârșitor viața în venele lui. În același timp părea că aici pe sloiul de gheață, unde visele și realitatea se contopiseră, dispăruse și diferența dintre viață și moarte. Înțelese că probabil acesta era sensul cuvântului nemurire. În nemurire nu vezi trecutul și nici viitorul, ci doar prezentul, care dobândește dimensiuni infinite.

Dădu drumul brațului Rosei și se uită în jur, apoi merse să culeagă cele două toiege pe care le aruncaseră când se suiseră pe *Speranța*. Îi luă ceva timp să scobească o gaură în gheață cu cuțitul lui pentru a pune bățul înăuntru și a lega în vârful acestuia batista mare și roșie. Trebuia să servească drept steag de salvare și să fie văzut de departe. Cuțitul îl legă cu o sfoară pe care o găsi în buzunar de toiagul Rosei. Urma să servească drept cârlig; dacă curentul i-ar fi împins mai aproape de mal, poate ar fi reușit să se agațe de gheața fixă. Rosa îl privea nemișcată.

Din clipa în care înălțaseră steagul, sloiul lor deveni diferit de celelalte bucăți de gheață din jurul lor. Era un vapor, o casă pe mare pentru ea și pentru el. Nu era frig aici pe apă, o lumină argintie brăzda cerul. Lui Peter îi veni o idee stranie: și-ar fi dorit, se gândea, să-și fi luat flautul cu el ca să poată să-i cânte ceva în timp ce pluteau. Până acum nu se arătase prea interesată să-l asculte cântând.

Găsi o sticlă de coniac în buzunar, o scoase și îi propuse Rosei să ia o înghițitură, îi va face bine, spuse el, apoi va bea și el. Rosei îi repugna mirosul coniacului și fusese în trecut de multe ori furioasă că Peter bea așa ceva, dar după ce se gândi puțin se hotărî totuși să guste și bău din sticlă pentru că nu aveau pahare. Primele picături o făcură să tușească și îi dădură lacrimile, dar când își recăpătă suflul spuse:

— Coniacul nu e chiar așa de rău până la urmă.

— Mai bea, spuse Peter.

Mai bău un gât care o încălzi și râse puțin de fața lui Peter, așa că mai bău o înghițitură. El goli sticla și o lepădă pe gheață.

Își scoase haina și mănușile lui de lână și o înveli cu ele, îi înmodă fularul peste piept și ea îl lăsă să facă totul fără a scoate un cuvânt.

— De ce ți-ai aranjat așa părul astăzi? o întrebă el.

Rosa clătină din cap, era prea complicat să-i explice de ce își ridicase astfel părul.

— Nu poți să-l desfaci și să-l lași liber? o întrebă el. Să-l bată vântul?

— Nu pot să-mi ridic brațele din cauza fularului tău, zise Rosa.

— Îmi dai voie s-o fac eu? întrebă el.

— Da, răspunse Rosa.

Peter desfăcu cu degetele obișnuite cu montarea bricului *Rosa* bentița care îi ținea părul strâns. Părul bogat și mătăsos se desfăcu, îi căzu pe față ascunzându-i obrazii, gâtul și decolteul. Și, cum prevăzuse, vântul îi ridică buclele mângâindu-i blând fața.

În acel moment gheața se rupse brusc, fără avertizare, sub picioarele lor de parcă ar fi călcat pe o ravină ascunsă care ceda sub greutatea lor. Zgâlțâitura îi aruncă în genunchi și îi împinse pe unul în brațele celuilalt. O clipă gheața îi mai ținu la câțiva centimetri sub suprafața apei. Ar fi putut să se slaveze dacă și-ar fi dat drumul și ar fi încercat să se urce fiecare pe partea lui de gheață, dar nici unuia nu i-a venit această idee.

Când Peter simți că își pierde echilibrul și observă apa rece ca gheața în jurul piciorului său își aruncă printr-o mișcare largă brațele în jurul Rosei. Și în acest moment senzația extraordinară și nouă de lipsă a

unui sprijin sub picioare se contopi în conștiința lui cu simțul necunoscut și copleșitor al moliciunii și căldurii corpului fetei strâns în îmbrățișarea lui. Rosa își băgă fața în gulerul hainei lui și închise ochii.

Curentul era puternic și fură într-o clipă înghițiți, unul în brațele celuilalt.

Lanul de secară

Peisajul întins și ondulat al Danemarcei era nemișcat și rece, treaz, în mod misterios, la ora aceea timpurie de dimineață. Pe cerul sidefiu nu era nici un nor, nici o umbră nu brăzda câmpiile, dealurile și pădurile în zori. Ceața se ridica din văi și lunci, aerul era răcoros, iarba și frunzișul acoperite de roua dimineții. Neobservat de ochii oamenilor și nederanjat de activitățile lor, pământul respira o viață fără de moarte pe care cuvintele sunt prea sărace să o descrie.

Și totuși oamenii locuiau pe aceste meleaguri de mii de ani, modificându-le solul și vremea, însemnându-le cu gândurile lor, așa încât în prezent era imposibil de spus unde încetează existența unora și unde începe a celorlalți. Linia subțire și cenușie a unui drum printre câmpii și dealuri era materializarea fermă și eternă a credinței oamenilor că e mai bine să te afli într-un loc decât într-un altul.

Un copil al tărâmurilor acestora le-ar putea fi putut citi ca pe o carte. Mozaicul neregulat de pajiști și lanuri în verdele și galbenul timid al dimineții reflecta imaginea eforturilor umane pentru pâinea cea de toate zilele – secolele care l-au învățat pe om să le are și să le secere în acest fel. Pe un deal în depărtare, aripile nemișcate ale unei mori de vânt, ca o cruce albastră pe cer, descriu un stadiu ulterior din drumul pâinii. Acoperișurile de stuf ale satelor care urmau strânse unul într-altul linia văii ca o grămadă de ciuperci maronii – o cultură proprie locului, joasă și dură – povesteau istoria țăranului, de la naștere la moarte, a acelui om care le era cel mai aproape și care le aparținea, care prospera într-un an bun și murea într-unul în care bântuia seceta sau burnița nopții se instala prea de timpuriu.

Un pic mai sus de sat, deasupra liniei albe și mișcătoare a gardului cimitirului, în vecinătatea contururilor verticale, ca de sticlă verde, ale unei perechi de ploi înalți, biserica vestea de jur-împrejur că te afli într-o țară creștină. Localnicii o cunoșteau ca pe o clădire stranie, populată doar rareori, tot a șaptea zi, dar cu un glas limpede și puternic în cântecele despre nenorocirile și bucuriile pământului – întruchipare simplă și pătrată a credinței populare în dreptatea și mila divinității.

Dar acolo unde, în mijlocul pâlcurilor de copaci, se înălțau siluetele piramidale și îngrijite ale unor tei, se afla un conac.

Cei născuți și crescuți în acest peisaj puteau desluși multe în siluetele elegante și geometrice de pe cer. Povestind despre putere, teii stăteau de strajă în jurul unei fortărețe. Aici sus se hotăra soarta pământurilor, cu oamenii și fauna care trăiau pe ele, iar țăranii își ridicau cu evlavie ochii spre piramidele verzi. Vorbeau despre mândrie, grație și bun-gust. Solul danez nu dăduse naștere nicicând unui lucru mai nobil decât această casă mare către care se îndreptau aleile de tei. În camerele-i înalte viața și moartea se purtau cu demnitate. Conacul nu privea spre cer ca biserica și nici în jos, spre pământ, precum bordeiele din sate. Privea spre orizont, înrudit cum era cu cea mai impozantă arhitectură europeană. Meșteri străini fuseseră chemați să așeze fundația și să închipuie tencuiala. Înșiși locuitorii casei călătoriseră în țări îndepărtate de unde aduseseră acasă noi mode și mentalități și lucruri de o mare frumusețe și valoare. Dantele, oglinzi, argintărie și porțelanuri fine din Franța și Italia își găsiseră locul în încăperile conacului și deveniseră parte din viața daneză de la țară.

Conacele aveau rădăcini la fel de vechi în pământul danez ca bisericile și satele și erau la fel de legate de cele patru vânturi și anotimpuri, de faună, de copaci și de iarbă, cum erau bordeiele acoperite cu stuf. Casa moșierească și bordeiele și-au împărțit domeniul între ele. Aici sus, pe teritoriul teilor, dialogurile nu se mai învârteau în jurul vitelor, al oilor sau al porcinelor. Aici se discuta despre cai și despre câini. Animalele sălbatice ale Danemarcei, pe care țăranul le amenința cu pumnul când le vedea călcând pe proaspăt-încolțita secară sau lanul copt de grâu, erau pentru oamenii de la conac, care le vâneau, cel mai valoros conținut al vieții și cea mai de preț bucurie a ei.

Semnele de pe cer profeteau solemn continuitatea – o nemurire terestră. Conacele dăinuiau în locul unde se aflau acum de multe generații, și familiile care locuiau în ele își cinsteau trecutul cum se cinsteau pe sine, pentru că saga Danemarcei era propria lor istorie.

Un Rosenkrantz a stăpânit Rosenholm-ul, un Juel, Hverringul, un Skeel, Gammel Estrup-ul, și asta de când își puteau oamenii aduce aminte. Au văzut schimbându-se regi și mode și și-au continuat cu demnitate și modestie viața la conac, așa încât printre semenii lor și printre țărani erau cunoscuți cu numele locului: Rosenholm, Hverring, Gammel Estrup. Pentru rege, pentru familie și pentru proprietarul însuși era lipsit de importanță care dintre Rosenkrantzi, Jueli sau Skeeli reprezenta în acel moment câmpurile, pădurile, țăranii, vitele și vânatul de pe domenii. Multe responsabilități – față de Dumnezeu în ceruri, față de regele Danemarcei, față de oamenii lui și față de propriul lui nume – apăsau pe umerii unui mare proprietar de pământuri; și toate erau în mod armonios contopite în responsabilitățile lui față de conac. Iar cea mai importantă dintre acestea era obligația de a asigura nemurirea spiței și a da un nou Rosenkrantz, Juel sau Skeel pentru Rosenholm, Hverring sau Gammel Estrup.

Feminitatea grațioasă era mult respectată și admirată la conac. Împreună cu vinul nobil și cu o vânătoare strașnică, ea era floarea și simbolul existenței aristocratice din aceste case. În străfundul lor, bătrânele spițe își prețuiau deseori fiicele mai mult decât fiii.

Tinerele doamne care se plimbau pe aleile de tei sau le străbăteau ele cu repeziciune, în caretele lor grele, trase de cai frumoși, purtau în poală viitorul numelui și sprijineau pe umerii lor, ca niște cariatide mândre și pline de viață, marile case. Își cunoșteau perfect valoarea și puneau mare preț pe ele însele, în timp ce se mișcau cu grație și pline de mândrie într-o atmosferă de venerație și admirație. Pe deasupra, adăugau din proprie inițiativă o aroganță fină, arcuită și paradoxală. Pentru că erau atât de libere și atât de puternice! Soții lor puteau stăpâni pământul, luându-și chiar multe libertăți cavalierești. Dar, când venea vorba despre principiul legitimității, cel care înălța și susținea lumea lor, centrul greutateii se afla în ele.

Teii erau în floare. În primele ore ale dimineții doar o vagă și blândă dulceață străbătea grădina, un mesaj diafan, ca o urmă a visului aleii din acea noapte scurtă de vară.

Pe lungă alee care ducea dinspre casă spre capătul grădinii, către un pavilion alb în stil clasic de unde se deschidea o priveliște largă asupra câmpurilor, mergea un bărbat tânăr. Era îmbrăcat simplu, în maro, cu un guler de olandă și dantelă fină și cu părul prins la spate într-o bentiță. Avea o siluetă subțire și puternică, cu părul închis și tenul măsliniu, ochii și mâinile frumoase. Șchiopăta ușor de piciorul stâng.

Conacul din capătul aleii, grădina, câmpiile și pădurea fuseseră paradisul copilăriei lui. Călătorise prin lume și plecase din Danemarca cu mult timp în urmă, locuind la Roma și la Paris. În ultima vreme, servise în legația daneză de pe lângă regele George al Angliei, nefericitul și tânărul frate al reginei Danemarcei. Nu-și vizitase căminul părintesc de nouă ani. Râdea acum văzând totul în jur mult mai mic față de cum își aducea aminte, dar în același timp era profund emoționat de revedere. Bărbați și femei morți demult îi veneau în întâmpinare pe aleea cu tei, zâmbindu-i. Un băiețel cu gulerul încrețit care

șchiopăta ușor de piciorul stâng alergă prin dreptul lui cu cercul și cu zmeul lui, aruncându-i în treacăt o privire senină și întrebându-l chicotind: „Vrei să spui că tu ești eu?” Încercă să-l oprească pe băiat din fuga lui și să-i răspundă: „Da, te asigur că eu sunt tu“, dar silueta ușoară nu îi așteptă răspunsul.

Tânărul, pe nume Adam, se raporta într-un mod special la moșie și la splendorile acesteia. Pentru o jumătate de an fusese moștenitorul lor și pe hârtie mai era încă și în acel moment. Această împrejurare îl adusese din Anglia aici și la ea se gândea în timp ce se plimba pe alee.

Bătrânul stăpân al conacului, fratele tatălui său, avusese parte de multe suferințe în viață. Soția îi murise în tinerețe și doi dintre copii o urmaseră de foarte mici. Unicul fiu care îi mai rămăsese și care fusese camaradul de joacă al vărului său era un băiat firav, încet și morocănos. Mulți ani tatăl său l-a dus pe la toate stațiunile din Germania și Italia, fiindu-i îngrijitor și paznic, protejând parcă cu ambele mâini mica flacăra, până în momentul când o nouă viață avea să izbucnească în ea. În același timp îl ajunse o altă nenorocire. Căzu în dizgrația Curții, unde ocupase până atunci un loc important. Tocmai se pregătea să recupereze poziția familiei printr-o căsătorie pe care o aranjase pentru fiul său, când tânărul mire muri, înainte să fi împlinit vârsta de douăzeci de ani.

Adam primi vestea morții vărului său și a perspectivelor noi care îl așteptau într-o scrisoare de la ambițioasa lui mamă. Stătea cu foile în mână și nu știa la ce să se gândească.

Își spunea că dacă i s-ar fi întâmplat asta cu zece ani în urmă, cât timp mai era încă un adolescent, acasă, în Danemarca, ar fi fost impresionat și încântat și s-ar fi simțit ca un moștenitor al unui regat. I-ar fi impresionat și bucurat la fel de mult și pe camarazii lui de școală danezi, dacă s-ar fi aflat în locul lui, și probabil că ei l-ar fi felicitat sau invidiat. Dar el nu era o natură vanitoasă sau avară, avea încredere în calitățile lui și îl mulțumea gândul că propriul viitor va depinde de el însuși. Micul său handicap îl deosebise dintotdeauna de copiii de vârsta lui și îl făcuse mai sensibil la aparențe. Nu i se părea acum tocmai normal ca stăpânul familiei să șchiopăteze de un picior. Și nici viitorul care îl aștepta nu i se părea atât de mareț cum le apărea mamei sau prietenilor lui. În Anglia văzuse de aproape minunății și bogății mult mai mari decât puteau visa cei din Danemarca. Avusese o aventură amoroasă cu o doamnă din aristocrația engleză pentru care, își spunea el, cea mai mare moșie din Danemarca ar fi părut de jucărie, cu casele, animalele și copacii aranjați ca pentru copii.

În Anglia ajunsese de asemenea în contact pentru prima oară cu ideile noi și mărețe ale timpului său despre natură, libertate, umanitate, despre adevărata dreptate și despre frumusețe. Lumea se deschisese în jurul lui, de unde până acum fusese limitată. Tânjea să învețe și mai mult să o cunoască și visa să călătorească în America, în lumea nouă. Când primi scrisoarea mamei lui, se simți o clipă prins, legat de morții propriului lui nume, care-și întindeau după el, din cripta familiei, brațele lor lungi.

În același timp însă, începu să viseze bătrâna casă și grădina. În vis se plimba pe aleile acestea și trăgea adânc în piept mirosul teilor în floare. Când într-o zi, în Ranelagh, o țigancă bătrână îi luase mâna prevestindu-i că fiul îi va sta pe scaunul tatălui său, fu cuprins brusc de o profundă fericire, o emoție stranie pentru un tânăr care nu se gândise niciodată până atunci la urmașii lui.

O jumătate de an mai târziu, mama lui îi scrisese din nou înștiințându-l că unchiul său se căsătorise el însuși cu fata pe care i-o sortise fiului său dispărut. Bătrânul domn, cap al familiei, era încă în plină formă, nu împlinise nici șaiszeci de ani – era deci probabil ca tânăra lui soție să-i dăruiască un fiu în curând.

În profunda ei dezamăgire, mama îl învinovăți pe Adam. Dacă s-ar fi întors în Danemarca, așa cum îl rugase ea, unchiul său nu s-ar fi recăsătorit niciodată, ba mai mult, i-ar fi dat-o lui pe mireasă. Adam știa că nu era așa. Spița lui fusese transmisă mai departe, încă din vremea primului ei reprezentant, în linie

dreaptă, din tată în fiu. Moștenitorul direct era mândria familiei și o dogmă sfântă pentru unchiul său, care cu siguranță își dorea un moștenitor din propriul său sânge.

Dar, odată cu vestea din Danemarca, tânărul fu cuprins de un inexplicabil sentiment de vinovăție față de vechea lui casă. I se părea că neglijase o propunere gravă și că își trădase un prieten loial. Ar fi fost simplu și drept, își spunea el, dacă de acum înainte conacul l-ar fi renegat și l-ar fi respins. Pentru prima oară după ce părăsise Danemarca, fu cuprins de dorul de casă, și se plimbă mult timp pe străzile și prin parcurile londoneze, ca un străin.

Îi scrisese unchiului său înștiințându-l că urma să sosească, ceru permisiune de la legația din Londra și se îmbarcă pe un vapor spre Danemarca. Revenea la vechiul lui cămin pentru a cădea la pace cu el. Dormise foarte puțin în noaptea aceea și se trezise devreme pentru a coborî pe alei și a se justifica în fața conacului, a grădinii, a câmpurilor și pădurilor, și pentru a le obține iertarea.

În timp ce se plimba el așa, grădina cea liniștită își reluă pe neobservate treburile cotidiene. Un melc mare, dintre aceia pe care bunicul său îi adusese cu sine din Franța și din care își amintea că mâncase în copilărie, prăjiți și preparați la conac, trăgea deja pe alee, cu multă demnitate, o linie argintie în urma sa. Păsările începură să cânte și pădurea răsună de triluri. Într-un copac mare, sub care se opri o clipă, un stol de mierle tachina o bufniță. Domnia nopții se încheiase.

Se opri la capătul aleii și privi cum se lumina deasupra lui cerul dimineții. Aerul se umplu de o claritate minunată, în jumătate de oră soarele urma să fie pe cer. Pe marginea grădinii se întindea un lan de secară în care văzu două căprioare ce păreau roz în lumina răsăritului. Privirea îi alunecă peste câmpiile unde, copil fiind, călărise primul său cal, și peste pădurile unde vânase primul său cerb. Se gândi la bătrânii servitori care îl însoțiseră pe vremea aceea, la profesorul de echitație și la vânătorul care îl inițiaseră cu seriozitate în arta lor, și își aduse aminte cum îi chema. Acum mulți dintre ei zăceau în cimitir.

Legăturile lui cu acel loc erau de natură mistică, își spuse. Chiar dacă va pleca din nou și nu se va mai întoarce niciodată acolo, ele vor rămâne la fel de puternice. Atâta timp cât un bărbat din propriul lui sânge va domni peste moșie, va vâna în acele păduri, va îngriji lanurile, va fi onorat și ascultat de oamenii din sate, el însuși va ști, indiferent în ce colț al lumii se va afla, în Anglia ori printre indienii din America, că are un cămin, se va simți în siguranță, va ști că aparține unui loc și că rădăcinile îi sunt în pământ, ceea ce îi va da greutate în lume și printre ceilalți oameni.

Privirea îi căzu pe biserică. Pe vremuri, înaintea lui Martin Luther, fiii vechilor familii intrau în serviciul bisericii romane, și renunțau adesea la mari bogății și bucurii pentru a sluji idealuri mai înalte. Aduseseră strălucire numelui lor și erau pomeniți cu cinste în însemnările neamului. În tăcerea și singurătatea dimineții timpurii, își lăsă gândurile să-i zboare sălbatic, i se păru că poate vorbi cu priveliștea din jurul său cum ar vorbi cu născătoarea propriei lui familii. „Nu dorești decât ființa mea?“, o întrebă el. „Și îmi gonești ambițiile, efortul și visele? Dacă aș reuși să oblig lumea să recunoască că puterea și cinstea numelui nostru nu aparține doar trecutului, nu ai fi oare mulțumită de mine?“ Peisajul din jurul său era atât de liniștit, încât nu avea cum să știe dacă îi răspunse ori nu.

După un timp porni mai departe și ajunse la noua grădină franceză de trandafiri, sădită în cinstea tinerei stăpâne a casei. Florile ude de rouă miroseau proaspăt, ca pentru ele însele, în aerul dimineții. În Anglia dobândise gustul pentru mai multă libertate în arta grădinăritului și i-ar fi plăcut să-i vadă pe acei captivi îmbujorați și bogați înflorind în voie, în afara corsetului lor. Își spuse că poate această mică grădină, elegantă și corectă, era o reflecție botanică a tinerei lui mătuși de la conac, pe care încă nu o văzuse.

Îndreptându-se înapoi spre pavilion, aproape de capătul aleii, privirea îi fu furată de un buchet de culori alese, ce nu puteau aparține palidei dimineți daneze de vară. Era într-adevăr chiar unchiul său, pudrat și în ciorapi de mătase, dar având încă pe el un halat de brocart și, evident, adâncit în gânduri. „Ce meditații oare, se întrebă Adam, pot să-l îndepărteze din pat și să-l poarte în grădină înaintea răsăritului de soare pe un cunoscător și pe un iubitor al frumosului căsătorit de abia trei luni cu o frumusețe fragedă?” Se apropie de silueta mică și dreaptă.

Unchiul, în schimb, nu păru surprins să-l vadă. Bătrânul domn se lăsa foarte rar surprins de ceva. Îl salută, complimentându-l pentru hărnicia matinală, la fel de prietenos cum o făcuse la sosirea lui, târziu în noapte. După o clipă se uită înspre cer și îi explică încet și cu gravitate: „Vom avea o zi caldă!”

Adam își aminti din copilărie acea demnitate gravă cu care unchiul său anunța evenimentele cotidiene de pe domeniul propriu. De parcă ar fi fost însuși maestrul de ceremonii al lui Dumnezeu, își spunea el atunci. Totul părea neschimbat, așa cum fusese dintotdeauna.

Unchiul îi oferă nepotului o priză de tabac.

— Nu, mulțumesc, unchiule, spuse Adam. Asta mi-ar face nasul insensibil la mirosurile din grădina dumneavoastră, care acum dimineața e atât de proaspătă, cum numai Grădina Edenului atunci când a fost creată ar mai fi putut fi.

— Și din orice pom, spuse unchiul său zâmbind, tu, Adam, poți să mănânci în voie.⁹

⁹. *Facerea*, 2:16. (N. tr.)

Se plimbară agale împreună printre alei.

Soarele era încă sub orizont, dar lumina lui ascunsă poleia deja vârfurile celor mai înalți copaci de pe alee. Adam începu să vorbească despre frumusețea naturii și despre măreția peisajului nordic, care era în mai mică măsură decât cel al Italiei atins de mâna omului. Unchiul său luă cele spuse drept un compliment adresat persoanei lui, și îl felicită că, spre deosebire de foarte mulți tineri care călătoresc, nu învățase în străinătate să își disprețuiască patria. Adam îi spuse că, de curând, în Anglia își amintise cu nostalgie liniile, culorile și adierea ținutului danez. Acolo descoperise de asemenea o operă poetică daneză care îl fermecase și îl încântase mai mult decât orice altă carte franceză sau engleză – nu se putuse despărți de ea și umbla chiar și acum cu ea în buzunar. Spuse numele autorului, Johannes Ewald, și începu să declame câteva din versurile emfaticе.

— Și mă minunam în timp ce citeam această operă, continuă el după o pauză, încă profund emoționat de poezia pe care o recitase, cum n-am înțeles niciodată până astăzi cât de mult o depășește, în măreție morală, mitologia noastră nordică pe aceea a Greciei sau a Romei antice. Și dacă n-ar fi frumusețea trupească a vechilor zei și zeițe grecești, care a fost transmisă prin marmură timpurilor noastre, nici un om al modernității nu i-ar putea găsi demni de admirație. Erau capricioși, cruzi, lipsiți de generozitate sau compasiune, da, chiar lipsiți de eroism. Zeii pe care îi venerau strămoșii noștri danezi erau în comparație cu aceștia cu mult mai plini de demnitate, cum e druidul mai nobil decât augurul. Pentru că zeii blonzi din Asgaard posedau înalte virtuți omenești – erau loiali, cinstiți și prietenoși, în puterea lor eroică ei cunoșteau clemența și mila, și chiar într-o eră îndepărtată și barbară, respectau regulile cavalerismului.

Unchiul său părea acum pentru prima oară interesat de discuție. Se opri brusc din mers, cu nasul fin în vânt.

— Dar trebuie să-ți amintești că totul era pentru ei mai ușor decât pentru ceilalți, spuse el.

— Ce vrei să spunei, unchiule? îl întrebă Adam.

— Era mai ușor, răspunse unchiul său, pentru zeii nordici decât pentru cei greci să fie, cum spuneai tu, blânzi, prietenoși și clemenți. Consider chiar că a fost un semn de slăbiciune a bătrânilor noștri danezi că au crezut și au adulat astfel de zei.

— Unchiule, spuse Adam zâmbind, am știut întotdeauna că v-ați fi simțit acasă în Olimp și în Asgaard. Acum oferiți-mi, vă rog, posibilitatea de a vă înțelege punctul de vedere și explicați-mi de ce zeilor noștri nordici le era mai ușor să dovedească virtuțile înalte pe care le pomeneați?

— Erau mai puțin puternici, spuse unchiul.

— Dar e în stare puterea să excludă sau să împiedice virtuțile? Întrebă Adam.

— Nu, îi răspunse unchiul său cu multă seriozitate. Nu. Puterea este în sine cea mai mare virtute. Dar acei zei despre care vorbești tu nu erau defel atotputernici. Aveau mereu pe lângă ei puterile întunericului, numite Jaetterne, care provocau toate suferințele, nenorocirile și catastrofele de pe lume. Puteau astfel, în virtutea unui astfel de sistem, să se lase în voia compasiunii, prieteniei și clemenței. O zeitățe atotputernică, continuă el, nu are un asemenea refugiu sau ușurătate. Cu puterea ei supremă, ea acoperă toată ființa lumii.

Urcaseră pe alee și în fața lor se deschidea acum chiar priveliștea conacului. Bătrânul domn se opri și își lăsă privirea să alunece peste el. Măreața clădire se înălța în demnitatea ei calmă, așa cum și-o aducea aminte Adam din copilărie. În spatele celor două ferestre înalte de la etajul întâi, își avea dormitorul tânăra lui mătușă. Unchiul său se întoarse și porni înapoi pe alee.

— Cavalerismul, acel cavalerism despre care vorbești tu, este o virtute rezervată atotputernicilor, și care, în cazul celorlalți, rămâne o cochetărie, o politețe delicată față de aceia pe care îi au în puterea lor. Pentru că acesta presupune și necesită pericole și rivalitate, da, putere absolută, pentru a exista cu adevărat. Ce figură crezi că ar fi făcut Sf. Gheorghe în fața unui dragon pe care ar fi știut de la început că-l poate învinge? Cavalerul care nu găsește un dușman superior pe care să-l înfrângă trebuie să inventeze unul, și ajunge să-și încerce puterile cu morile de vânt. Nu, crede-mă, bunul meu nepot, în ciuda tuturor virtuților sale, zeul cavaler Odin este, ca regent, cu o treaptă sub rangul lui Zeus, acel neprețuit și măreț zeu care își acceptă suveranitatea și care prin persoana lui reprezintă însăși lumea peste care domnește. Dar tu ești tânăr, continuă el, și înțelepciunea bătrânilor sună cu siguranță pedant în urechile tale.

Rămase o clipă nemișcat și rosti rar, ca un maestru de ceremonii care anunță sosirea stăpânului:

— Iată, răsare soarele.

Într-adevăr, în acel moment, soarele se arată deasupra orizontului. Întinsul și liniștitul peisaj se umplu sub incandescența lui de o viață surprinzătoare și bogată și de o multitudine de culori noi. Iarba udă de rouă strălucea acoperită de mii de diamante.

— V-am ascultat cu multă atenție, unchiule! spuse Adam. Vă sunt recunoscător pentru învățămintele dumneavoastră. Dar mi-ați părut pe parcursul discuției noastre preocupat de altceva. Ochii dumneavoastră au ținut câmpul din față de parcă acolo își găseau soluția problemele noastre, de parcă lucruri mari, de care depindeau viața și moartea se petreceau în lanul acela de secară. Acum soarele a răsărit și văd secerătorii în lan și îi aud umezindu-și coasele. Îmi amintesc ce mi-ați spus aseară, că astăzi începe secerișul. E o zi importantă pentru cei ce lucrează pământul și un eveniment care poate să distragă atenția chiar și de la Dumnezeu. E o zi frumoasă și vă doresc o recoltă îmbelșugată.

Bătrânul domn rămase la fel de calm ca înainte, cu brațul proptit pe mânerul bastonului.

— Se petrec într-adevăr mari evenimente în lanul acela. Da, se poate spune foarte bine că de ele depind viața și moartea. Hai să ne așezăm aici și îți voi povesti întreaga istorie.

S-au așezat unul lângă altul pe banca din pavilion și, în timp ce vorbi, bătrânul nu-și luă o clipă ochii de la câmpul de secară.

— Acum o săptămână și mai bine, începu el, joia trecută, noaptea, cineva a dat foc hambarului meu din Rødmosegaard – îți amintești poate șopronul acela mare și nou, lângă mlaștină – care a ars din temelii. Au trecut câteva zile până am reușit să punem mâna pe răufăcător. Luni dimineața paznicul și rotarul de acolo au adus un băiat, Godske Pil, fiul unei văduve, despre care jurau pe ce aveau mai sfânt că el dăduse foc, că îl văzuseră cu ochii lor cum se furișă pe lângă hambar la asfințit, joi seara. Godske nu avea un renume prea bun pe moșie, paznicul îi purta pică din cauza unui furt mai vechi și rotarul îl bănuia, după cum mi s-a spus ulterior, că are o relație cu tânăra lui nevastă. Când l-am întrebat pe băiat, a izbucnit în plâns și s-a jurat că e nevinovat. Dar n-o putea dovedi și nu reușea să le țină piept celor doi bătrâni furioși. Așa că se făcuse deja târziu, după-amiază, când ne-am împotmolit. L-am închis pe băiat și nu vedeam altă soluție decât să-l trimit în fața judecătorului cu o scrisoare din partea mea.

Judecătorul e un bătrân prostovan, care nu ar fi îndrăznit să facă altceva decât credea el că îmi doresc sau că aștept eu să facă. Putea să-l trimită în temniță pe băiat pentru incendiere sau să îl oblige să se înroleze în armată, ca pe o persoană suspectă și ca pe un hoț. Ar fi putut, de asemenea, dacă ar fi bănuit că aceasta este dorința mea, să-l elibereze.

Călăream pe moșie în ziua aceea pentru a verifica dacă se copsese destul secara, când mi-a fost adusă în față văduva, mama lui Godske. Se rugase în mod insistent să fie lăsată să-mi vorbească. Numele ei era Ane Marie, ți-o aduci probabil aminte de demult – casa ei e la răsărit, lângă pârau. Nici Ane Marie nu e prea bine văzută pe moșie. Se povestește despre ea că, pe când era fată, a făcut un copil pe care l-ar fi omorât.

Plânsese întruna de patru zile și vocea îi era atât de spartă, încât îmi era greu să înțeleg ce spunea. Până la urmă recunosc că fiul ei fusese joi într-adevăr în Rødmosegaard, dar nu cu vreo intenție de răufăcător, ci în vizită la cineva. Era unicul ei fiu. Îl invocă până și pe Dumnezeu în sprijinul nevinovăției băiatului și căzu în genunchi în fața mea, rugându-mă să-i dau drumul.

Eram chiar în lanul de secară din fața noastră. Atunci i-am spus văduvei:

„Dacă reușești într-o singură zi, de la răsărit la apus, să seceri lanul acesta cu propriile tale mâini, și dacă locul rămâne curat, atunci voi renunța la plângerile mele și îți vei putea păstra fiul. Dar dacă nu vei reuși, îl voi trimite în fața judecătorului. Și nu-ți pot promite că îl vei mai vedea vreodată“.

S-a ridicat și rămas mult timp așa, privind peste câmp. Apoi mi-a sărutat cizma de călărie în semn de recunoștință pentru mărinimia pe care i-o arătasem.

Aici bătrânul domn își încheie povestea și Adam spuse:

— Ține mult la fiul acela al ei?

— Este unicul ei copil, spuse unchiul. Și el înseamnă pâinea cea de toate zilele pentru bătrânețile ei, așa încât putem spune că ține la el la fel de mult cât ține la propria ei viață. În același fel în care, adăugă el, la un nivel mai înalt al existenței, un fiu reprezintă pentru tatăl său neamul și numele proprii și de aceea îi este acestuia la fel de scump ca viața de apoi. Da, cred că ține la el foarte mult. Pentru că acest lan este munca de o zi a trei bărbați sau munca de trei zile pentru unul singur. Astăzi, cum a răsărit soarele, ea s-a apucat de lucru – și poți să o vezi singur, în capătul dinspre apus al lotului, cu un batic albastru pe cap. Oamenii aceia care sunt cu ea, sunt fie puși de mine pentru a urmări că își face treaba singură, fără ajutorul altora, fie rudele și prietenii ei care au venit să o încurajeze.

Adam se uită peste câmp și observă într-adevăr în depărtare o femeie cu un batic albastru și alți câțiva oameni în secara înaltă.

O clipă tăcură amândoi.

— Dumneavoastră credeți că băiatul e nevinovat? îl întrebă Adam.

— N-aș putea spune, răspunse bătrânul domn. Nu avem dovada vinovăției sau nevinovăției lui. Cuvântul și explicațiile paznicului și ale rotarului stau împotriva cuvântului băiatului. Și dacă s-ar fi întâmplat să-l cred pe băiat, adăugă el, atunci, în situația dată, aceasta nu s-ar fi datorat decât unei simple întâmplări sau unei simpatii naturale. Godske, continuă el după o clipă, a fost camaradul de joacă al fiului meu, singurul copil de care l-am văzut vreodată legat și față de care a arătat prietenie.

— Credeți că e posibil, întrebă Adam din nou, ca femeia să îndeplinească acea condiție pe care i-ați pus-o?

— Nici asta n-aș putea spune, răspunse din nou bătrânul domn. În circumstanțe normale, n-ar fi posibil. Nici o persoană rezonabilă n-ar fi acceptat această condiție. Și așa trebuie să fie pentru că am ales-o și am formulat-o în așa fel. Nu luăm în derâdere legea și dreptul, Ane Marie și cu mine.

Adam urmări un timp din ochi micul grup care se deplasa încet printre spicele de pe câmp.

— Vă întoarceți acasă? își întrebă el unchiul.

— Nu, răspunse acesta. M-am gândit să rămân aici până voi vedea deznodământul poveștii.

— Până la apusul soarelui? întrebă Adam surprins.

— Da, spuse bătrânul domn.

Adam se uită înspre lan și spuse:

— Va fi o zi lungă.

— Da, spuse unchiul său, o zi lungă. Dar, adăugă el în timp ce Adam se îndepărtase deja câțiva pași de pavilion, dacă ai într-adevăr în buzunar acea tragedie despre care îmi vorbeai, poți să fii atât de drăguț încât să mi-o lași să-mi țină de urât în lungile ore care urmează?

Adam scoase cartea din buzunar și i-o întinse.

Pe alee întâlni doi servitori care îi duceau bătrânului domn în pavilion ciocolata și pâinea albă, pe tăvi mari de argint.

Acum că soarele era sus pe cer și ziua se încălzea, teii își descătușau bogăția miresemelor și grădina și câmpurile se umplură de o incredibilă dulceață amețitoare. În miezul zilei, lunga alee răsuna ca o vioară în miile și extaticele murmure și șoapte – erau albinele care, îmbătate de miere și încântare, se îmbulzeau în florile grele și înrourate.

În toată scurta vară daneză nu există o săptămână mai bogată și mai plină de viață decât aceea în care înfloresc teii. Mireasma amețitoare a florilor unește parcă cerul și pământul și câmpiile Danemarcei cu câmpiile Elizee, ascunzând într-însa mirosul fânului, a mierii, a vaniliei și a mirtului, amintind pe jumătate de tărâmurii de basm și pe jumătate de laboratorul unui spițer. Îți urcă la cap ca o amețelă și îți pătrunde în inimă ca o mană cerească. Aleea însăși devine un magic loc sfânt, templul unui druid sau un dom care se înalță înspre cerul de vară, cu ornamente luxuriante pe dinafară, verde auriu în lumina soarelui. Dar în interiorul pereților acestui templu se află lungile bolți reci și întunecate, o sală umplută de mireme, un loc de reculegere îmbălsămat, ferit de lumina orbitoare și de lumea cuprinsă de arșiță. Aici înăuntru pământul mai era încă umed.

Sus, la conac, din spatele celor două draperii ale ferestrelor din mijloc, tânăra doamnă se uita la grădină de pe pat, cu picioarele vârate într-o pereche de mici saboți. Cămașa ei de noapte acoperită de dantele alunecase peste genunchi și de pe umeri, părul ei prins în papiote era încă ușor albit de pudra din ziua anterioară, și fața ei rotundă era încă rozalie după somn. Păși în mijlocul covorului și se opri acolo cu o mină serioasă și îngândurată, deși în realitate nu se gândea la nimic. Un șir de imagini vagi și șterse

trecu prin fața ochilor ei și încercă, nefiind conștientă că asta face, să le despartă una de alta și să le pună în ordine, așa cum fusese întreaga ei existență până acum, ordonată și la locul ei.

Crescuse la curte. Acea fusese lumea ei, și probabil nu exista în țară o persoană mignonă care să cunoască mai bine măsurile și obiceiurile curții, de parcă întreaga ei copilărie și timpurie adolescență le trăise doar în pașii eleganți și corecți ai unui menuet. Din mărinimia reginei mame, fata purta același nume cu al măreței doamne și cu al înseși surorii regelui, tânăra regină a Suediei. Soțul ei avusese toate aceste lucruri în vedere atunci când, pentru a-și întări poziția în cercurile înalte, o alesese ca nevastă, întâi pentru fiul său, apoi pentru sine. Dar tatăl tinerei domnițe, un înalt demnitar al curții care aparținea noii aristocrații de acolo, fusese la rândul lui pe vremuri la fel de precaut și se căsătorise cu o tânără din provincie, pentru a-și putea sprijini spița pe bătrâna nobilime a Danemarcei. Fetița avea sângele mamei în vine. Viața la țară fusese pentru ea o plăcută surpriză și o încântare.

Pentru a ajunge în curtea castelului, în fața treptelor mari de piatră, era nevoită să treacă prin grădina de zarzavaturi, apoi chiar prin mijlocul hambarelor sub ale căror porți înguste și întunecate de piatră răsună zgomotul caretei și vuia o clipă ca un tunet, și unde mirosea a fân și a flori de mușețel. Trecea apoi prin dreptul grajdurilor și al caprei de tăiat lemne, de unde câteodată un păcătos ținut caleașca și pe tânăra dinăuntru cu o privire plină de tristețe. Se întâmpla uneori să dea la o parte un șir lung de găște gălăgioase sau să alunece pe lângă taurul îndesat și mânios, tras de inelul prins în nas, și care, mugind, bătea pământul cu copita, cu o furie surdă. În primele zile această călătorie îi păru o comedie stranie, hilară și bucolică. Dar curând aceste lucruri și vietăți care îi aparțineau deveniră atât de familiare și de apropiate încât făceau parcă parte din însăși ființa ei. Strămoașele ei, bătrânele doamne daneze de la țară, fuseseră femei robuste, care nu se lăsau intimidare de mirosul grajdului sau de mugetul animalelor și care umblau afară pe orice fel de vreme. Acum se plimbase și ea pe terasă pe o ploaie torențială, scuturându-se de apă precum o rață și îmbujorându-se ca un pom înflorit.

Își luase căminul în stăpânire într-un anotimp în care totul se deschidea și înflorea, se împerechea și se înmulțea. Florile, pe care până acum le cunoscuse mai mult din buchete și ghirlande, răsăreau din pământ în jurul ei, păsările cântau în copaci și în tufișuri, zburând libere și vioaie în toate părțile prin văzduh. Mielușei erau mai drăgălași decât fuseseră păpușile ei. Din herghelia hanoveriană a bătrânului domn i se aduceau mânjii nou-născuți, ca să le dea nume. Se uita la ei cum își băgau botul moale în burta mamei pentru a suge, auzise până acum doar în treacăt povești despre acest lucru minunat. Într-o zi, pe când se plimba singură în parc, surprinsese un armăsar cabrându-se și fornăind deasupra iepei. Toată acea forță vitală năvalnică, acea dorință, acea fecunditate se desfășurau sub ochii săi, ca un spectacol dat în cinstea ei.

Cât despre ea, în mijlocul acestor lucruri, soarta îi hărăzise un bărbat bătrân cu nas mare, care se comporta față de ea cu un profund și corect respect și cu grijă, pentru că urma să devină mama fiului său. Aceasta era clauza principală din contractul pe care mama și tatăl ei îl făcuseră cu el. Știuse asta de la început. Înțelegea că soțul ei își îndeplinea cu conștiinciozitate toate obligațiile care îl priveau, și fiind ea însăși o fire onestă și bine educată, nu avea, la rândul ei, de gând să se sustragă îndatoririlor sale. Dar, cu timpul, maiestuoasa ei existență fu pătrunsă de singurătate și de o lipsă de împăcare, care o împiedicase să devină atât de fericită cum își închipuise că va fi.

După o vreme, această senzație de singurătate și voga ei dispoziție proastă luă forma ciudată a unui dor conștient, a unei lipse. Cineva ar fi trebuit să fie acolo, și nu venise. Nu avea experiență în a-și analiza și a-și explica sentimentele, la curte nu avusese timp de așa ceva. Dar acum rămânea deseori singură și încercă pe băjbăite să ajungă să-și înțeleagă propriul suflet. Încercă să umple locul acela gol, a

cărui prezență îi apăsă tot mai greu pieptul, cu oamenii pe care îi cunoscuse și la care ținuse. Unul câte unul îi introduse pe tatăl și pe sora ei, ba chiar și pe un cântăreț italian, pe care îl auzise la Copenhaga, acolo, înăuntru și îi scoase apoi, tristă, din nou afară, pentru că nici unul nu reușea să umple locul. Cu timpul își simți inima mai ușoară și crezu că scăpase de suferință sau că doar și-o imaginase. Dar din nou i se întâmplă, în singurătate sau în brațele soțului ei, da, chiar și în brațele lui, să audă o voce care striga: „Unde? Unde?” Ochii sălbăticiți îi alunecau prin încăpere, în căutarea acelei ființe care ar fi trebuit să se afle acolo, în apropierea ei, și care lipsea.

Atunci când, cu o jumătate de an în urmă, aflase că logodnicul ei murise, și că tatăl acestuia urma să-i fie soț, nu pusese asta prea mult la suflet. Singura dată când își întâlnise pețitorul, el îi păruse infantil și timid, deci tatăl lui avea să fie cu siguranță un soț mai respectabil. Veni apoi un timp când redescoperi imaginea logodnicului dispărut și o purtă în gând cu sine prin casă și grădină, în timp ce medita dacă viața alături de el ar fi fost într-adevăr ceea ce promisese cândva să fie. Dar curând înlătură imaginea cu un scuturat ușor din cap – și aceasta a fost ultima rechemare pe scena lumii a tristului tânăr.

Pe unul din pereții tapetați cu mătase ai dormitorului ei, era o oglindă, din podea până în tavan. Cu o zi înainte, în timpul unei plimbări pe moșie în compania soțului său, văzuse de la distanță un grup de fete care făceau baie în pârâu, cu pielea strălucind în soare. Se mișcase întreaga ei viață printre nuduri de zei și zeițe de marmură, dar până acum nu se gândise niciodată că oamenii pe care ea îi cunoștea erau de fapt goi pe sub îmbrăcămintea lor, sub corsetele, sub dantelele și vestele lor strâmte de mătase – da, că ea însăși era goală sub haine. În fața înaltei oglinzi, își dezlegă ezitând bentița de mătase a cămășii de noapte, lăsând-o să cadă la pământ.

Camera se afla în semiobscuritate, în spatele celor două draperii, și, în oglindă, trupul îi apărură argintiu, ca un trandafir alb, doar obrajii și gura, vârfurile degetelor și sânii aveau o ușoară nuanță de carmin. Micul ei trunchi era modelat de corsetele pe care le purtase încă din copilărie, și chiar deasupra genunchiului îngust, ca o mică adâncitură, o urmă vagă indica locul jartierei. Membrele îi erau rotunjite frumos, așa încât oriunde s-ar fi secționat ar fi rezultat o suprafață perfect circulară. Mijlocul și abdomenul îi erau de marmură, atât de netede, încât ochii îi alunecau peste ele în căutarea unui punct de sprijin. Nu era chiar identică unei statui, își spuse ea și ridică brațele de-asupra capului. Se întoarse să-și vadă spatele în oglindă, rotunjimile moi de sub talie erau încă puțin roșietice din cauza presiunii saltelei. Căută în memorie câteva din nimfele și zeițele ale căror povești le știa, dar toate păreau extrem de îndepărtate. Gândurile ei se îndreptară apoi spre fetele de la pârâu, pe care pentru câteva minute le simți aproape, ca pe niște surori sau bune prietene, doar îi aparțineau și ele, ca și păpușile odinioară, așa cum îi aparțineau și pajiștea, și pârâul în care se scăldau. În clipa următoare fu din nou cuprinsă de sentimentul singurătății, mai puternic decât oricând înainte, un *horror vacui* care o chinuia ca o profundă durere fizică. Ah, cineva ar fi trebuit să fie aici în acest moment – acel alt eu, așa cum era imaginea din oglindă, dar și mai aproape, mai puternic, mai viu. Nu era nimeni. Lumea era pustie.

O bruscă înțepătură mică sub unul din genunchi o smulse din fantezmele cărora le căzuse pradă și trezi instinctul de vânător al sângelui ei – își înmuie un deget pe limbă, îl duse cu grijă în jos și îl plesni cu repeziciune de locul acela. Simți corpul mic și ascuțit al insectei pe pielea ei mătăsoasă, apăsă degetul pe el și ridică triumfătoare micul captiv între vârfurile degetelor. Rămase multă vreme nemișcată, mirată parcă de faptul că un purice era singura ființă care își risca viața pentru moliciunea ei mătăsoasă și pentru sângele ei dulce și cald.

Camerista deschise ușa și intră, cu brațele pline de îmbrăcămintea de zi: corsetul, ciorapii de mătase, cercul pentru crinolină și jupa. Își aduse aminte că are un oaspete în casă, noul ei nepot din Anglia. Soțul

ei o rugase să fie drăguță cu tânărul, căruia, așa zicând, prezența ei acolo îi stricase planurile de viitor. Se gândi, în timp ce i se trăgeau ciorapii pe picior, că ar putea ieși împreună să călărească prin pădure.

După-amiază cerul nu mai avea albastrul dimineții. Nori mari îl brăzdau acum, întregul orizont și bolta cerului erau incolore, de parcă luaseră foc și se topiseră într-un abur moale din cauza soarelui de aur alb de la zenit. Un tunet abia perceptibil se rostogolea înspre orizont, de câteva ori ridicându-se nori de praf în mari rotocoale. Dar câmpiile, dealurile și pădurile erau atât de liniștite în vuietul tunetului de parcă ar fi fost un peisaj pictat.

Adam se îndreptă din nou pe alee înspre pavilion și își regăsi aici unchiul, acum complet îmbrăcat, cu mâinile pe baston și cu privirea scrutând câmpul. Lanul de secară părea acum viu animat, ici-colo stăteau mici grupuri răzlețe și un lung șir de femei și bărbați se apropiau încet de grădină, pe un rând.

Bătrânul domn îl salută din cap pe nepot, dar continuă să rămână nemișcat și tăcut. Adam rămase alături de el, păstrând liniștea.

Toată ziua fusese într-un mod straniu emoționat și neliniștit. La revederea vechilor locuri, melodii frumoase din timpuri trecute îi umplură sufletul, amestecându-se cu noi și minunate tonuri ale prezentului. Se întorsese din nou în Danemarca, de data aceasta nu mai era un copil, ci un tânăr cu ochii deschiși căutând frumosul și inocența nevinovată, pe care un copil nu le poate observa, și cu multe povești din țări îndepărtate. Și totuși era fiul ținutului său, mai mult decât fusese vreodată, și frumusețea acestuia îl încânta și îl emoționa ca niciodată.

Printre toate aceste dulci și armonioase acorduri răsunau însă istoria tragică și crudă pe care i-o povestise unchiul său în acea dimineață și amara probă de forță care se dădea acolo, atât de aproape de el, în lanul de secară, ca un cântec întunecat, monoton și amenințător al unei tobe în surdină, un ritm prevestitor de rele. Îi revenea mereu în gând, până când simți că el însuși își schimbă culoarea și că întreabă și răspunde neatent și confuz. Îi provoca o milă mai sfâșietoare față de tot ce însemna viață decât simțise vreodată până atunci. În timp ce călărea alături de tânăra sa mătușă, când drumul îi purta pe lângă locul dramei, avu grijă să își așeze calul între ea și lan, așa încât aceasta să nu observe ce se petrece acolo și să nu-l întrebe nimic. Drumul spre casă îl alesese prin pădurea deasă, peste treptele verzi pe care le cunoștea atât de bine, pentru a nu trece din nou prin dreptul câmpului de secară.

Mai persistentă chiar decât figura bieteii mame care cu secera în mână lupta pentru viața fiului ei, îl urmărise întreaga zi silueta unchiului său, așa cum îl văzuse în zorii zilei. Meditase asupra importanței pe care acel bărbat singuratic și bătrân o avusese în viața lui. De când tatăl îi murise în copilărie, bătrânul domn fusese pentru el întruchiparea legii și a ordinii pe pământ, a înțelepciunii vieții, și iubitul lui îndrumător și protector. Ce se va face, se gândea cu durere, dacă după optsprezece ani dragostea lui filială se va transforma brusc și acest al doilea tată al lui va deveni o înspăimântătoare figură nemiloasă, un simbol al tiraniei și cruzimii acestei lumi? Ce va face dacă se vor întâlni cândva față în față ca adversari, da, ca dușmani de moarte?

Și aici îl cuprinse o panică inexplicabilă și sinistrală pentru soarta bătrânului domn. Pentru că era evident că zeița Nemesis se afla undeva în apropiere. Acest om stăpânise lumea din jurul său încă dinainte ca Adam să existe și nu fusese niciodată contrazis de nimeni. Mulți ani călătorise prin Europa împreună cu un copil bolnav, sânge din sângele lui, ca unic tovarăș. Învățase să se izoleze de lucrurile din jurul său și devenise insensibil la ființa și gândurile altor oameni. A fost bântuit poate de închipuiri bizare și nebune, așa încât până la urmă a ajuns să se creadă singurul om care există cu adevărat și întreaga lume din jur să i se pară un joc de umbre, fantastic și trecător, lipsit de substanță.

Cu aroganța unui bătrân, lua acum viața altor oameni în mâinile sale, a celor slabi și lipsiți de sprijin – viața unei femei, folosind-o după bunul lui plac, și nu se temea de nici o judecată care să-l pedepsească! Oare nu știa, se întreba tânărul bărbat, că pe această lume există dincolo de puterea trecătoare și arbitrară a unui despot alte forțe mult mai înspăimântătoare decât aceasta?

În arșița apăsătoare și sufocantă a zilei de vară presimțirile lui despre nenorociri și suferințe viitoare creșteau, până părură că îl amenință nu doar pe bătrânul domn, ci întreaga casă, întregul neam, și pe el însuși împreună cu ele. Simțea că ar trebui să strige, să-l prevină pe bătrânul pe care îl iubise și prețuisese cândva, înainte să fie prea târziu.

Dar când se află din nou în preajma unchiului său în grădină, liniștea verde și pătată de umbre era atât de adâncă încât nu putu să o întrerupă și strigătul lui rămase nerostit. O clipă se eliberă de disconfortul care îl urmărise. În locul lui îi răsună acum în urechi o mică arie franțuzească pe care tocmai i-o cântase mătușa lui: *C'est un trop doux effort*. Cânta și el și se pricepea la muzică. Auzise acea arie înainte, la Paris, dar nu atât de bine interpretată.

După un timp întrebă:

— Cum merge treaba în lanul de secară? Va reuși femeia să secere totul înainte de asfințit?

Unchiul său își desfăcu mâinile împreunate de pe măciulia bastonului.

— E formidabil! spuse el cu interes. Se pare că va termina într-adevăr. Dacă numărăm orele care s-au scurs din zori până acum și câte mai sunt de acum până la apusul soarelui vei vedea că mai are exact jumătate din timp la dispoziție. Și uite! – a secerat deja două treimi din lot. Dar trebuie să avem în vedere că puterile o vor lăsa tot mai mult pe măsură ce ziua se apropie de sfârșit. Oricum, până la urmă, ar fi pierdere de timp să punem vreun pariu pe deznodământul situației. Trebuie să așteptăm să vedem. Așază-te și ține-mi companie cât mai avem de așteptat.

Neliniștit, cu sufletul împărțit, Adam se așeză lângă el.

— Uite, aici e cartea ta, spuse unchiul său luând de pe bancă volumul și răsfoindu-l. Mi-am petrecut plăcut orele, mulțumită ei. E o poezie frumoasă, ambrozică pentru urechi și pentru inimă și, plecând de la discuția noastră de dimineață, mi-a oferit un subiect de meditație. În singurătatea mea m-am adâncit în gânduri despre dreptatea lumii noastre.

Își scoase cutia de tabac și trase o priză.

— O nouă epocă, continuă el, și-a creat un zeu după chipul și asemănarea ei, un dumnezeu sensibil și iubitor de oameni. Și, acum, v-ați apucat să scrieți tragedii despre acest zeu al vostru.

Adam nu avea dispoziția să înceapă o discuție despre poezie cu unchiul său, dar în același timp, fără să-și poată explica de ce, se temea de o tăcere prelungită între ei, în pavilion, așa că răspunse:

— S-ar putea ca tragediile să ni se pară un fenomen nobil și dumnezeiesc al lumii noastre, așa cum o vedem.

— Da, răspunse unchiul său cu gravitate, un fenomen nobil, poate cel mai nobil care există. Dar un fenomen specific lumii și care prin natura lui este departe de cele dumnezeiești. Tragediile sunt privilegiul oamenilor, cel mai exclusiv privilegiu al lor. Până și dumnezeul bisericii creștine, atunci când a vrut să cunoască prin propria experiență tragedia, a fost nevoit să se întrupeze în om. Și nici atunci, continuă el meditativ, tragedia lui nu a fost deplină, așa cum ar fi fost dacă el ar fi fost cu adevărat om. Divinitatea lui Cristos adaugă istoriei lui un moment divin, un moment de comedie. Rolul cu adevărat tragic le-a revenit călăilor lui, nu victimei. Bunul meu nepot, trebuie să fim atenți să nu falsificăm adevăratele elemente ale ordinii lumești. Tragedia este dintotdeauna rezervată omului, creaturii care prin condiția și natura ei este supusă legii necesității. Este mântuirea și apoteoza omului. Zeii pe care ni-i

închipuim independenți și chiar incapabili să înțeleagă conceptul necesității nu vor cunoaște niciodată tragedia. Puși față în față cu tragicul, din câte am observat eu, zeii dovedesc bunul-simț de a rămâne pasivi și evită să se amestece.

— Da, spuse el după o scurtă pauză. Adevărata artă a zeilor este comicul. Comicul este o bunăvoință divină arătată umanității, este cea mai profundă cunoaștere, care nu se poate învăța, ci mereu trebuie să se pogoare de sus. În comic zeii își văd oglindită propria ființă. Și, în timp ce poetul tragic trebuie să se supună unor reguli stricte, divinitatea acordă autorului de comedii aceeași libertate pe care și-o ia ea însăși. Nici măcar nu își protejează persoana de jocul lui impertinent – Jupiter poate foarte bine să-l îndrăgească pe Lucian din Samosata. Atâta timp cât batjocura este pe gustul divinității și în armonie cu ea, autorul comic poate să-și batjocorească zeii și să le rămână cu toate acestea devotat. Scriitorul care își jelește și compătimente zeii este cel care îi disprețuiește, îi distruge. El este adevăratul și înfricoșătorul pângăritor al zeilor.

— Și aici pe pământ, continuă el, trebuie ca noi – despre care se poate spune, atât cât e posibil pentru niște muritori, că ne aflăm în postura divinității, pentru că ne-am emancipat și eliberat de necesitate – trebuie ca noi să lăsăm tragedia în seama slujitorilor noștri și, în ce ne privește, să acceptăm cu demnitate comicul. Doar un stăpân timid sau pedant, un *petit-maître*, se poate teme sau feri de comic. Da, își încheie el lunga prelegere, aceeași soartă care atunci când lovește un burghez sau un țăran ia forma unei tragedii, se transformă pentru noi, pentru adevărații aristocrați, în nobilă comedie. În acest spirit și în această grație cu care ne acceptăm soarta se recunoaște adevărata natură aristocratică.

Adam nu-și putu reține un zâmbet auzind elogiul adus comediei de gura profetului grav și pompos și în acel mic zâmbet se distanță pentru prima dată de capul familiei lui.

O umbră acoperi peisajul. Un nor mare ascunse soarele și lumea își schimbă culorile, decolorându-se și pălind, o clipă chiar lăsând impresia că îi muriseră toate sunetele.

— Ah!, spuse bătrânul domn uitându-se în sus, dacă începe să plouă și spicele se vor umezi, Ane Marie nu va reuși să termine de secerat la timp. Și pe cine avem aici? izbucni el întorcând puțin capul.

Conduc de un servitor, un bărbat în cizme de călărie, cu o vestă vărgată cu nasturi de argint, se apropie pe alee cu pălăria în mână. Făcu o plecăciune adâncă întâi în fața stăpânului, apoi în fața lui Adam.

— Vătaful nostru, spuse bătrânul domn. Bună ziua, domnule vătaf. Ce noutăți îmi aduceți? Vătaful făcu un gest de tristețe.

— Nimic nou, stăpâne, spuse el.

— Dar cum se poate: nimic nou? îl întrebă stăpânul.

— Nu lucrează nici un suflet pe toată moșia, spuse vătaful apăsător, și nici o seceră nu e pe câmp, cu excepția celei a lui Ane Marie în lanul de secară. Secerișul s-a terminat pe ziua de astăzi și toți o urmăresc pe ea. E o zi proastă pentru prima zi de seceriș.

— Desigur, spuse bătrânul domn.

— Le-am vorbit frumos, continuă vătaful, i-am și înjurat – n-a avut nici un efect, de parcă ar fi surzit cu toții.

— Bunule vătaf, spuse bătrânul domn, dă-le pace. Ziua aceasta le poate fi mai folositoare decât multe altele. Unde e Godske, fiul lui Ane Marie?

— L-am pus în mica încăpere din grajduri, răspunse vătaful.

— Lăsați-l să vină aici, spuse bătrânul domn, să vadă cum muncește mama sa. Dar ce părere ai, va termina la timp?

— Stăpâne, dacă mă întrebați pe mine, da, cred că va termina. Cine și-ar fi închipuit? E doar o femeie mărunță. Și e o zi atât de fierbinte cum nu-mi amintesc să mai fi văzut vreodată. Nici eu, stăpâne, nici domnia voastră, n-am fi reușit ceea ce a făcut astăzi Ane Marie.

— Nu, cu siguranță n-am fi reușit, vătafe, spuse bătrânul domn.

Vătaful scoase o batistă roșie, își șterse fața cu ea, apoi continuă ceva mai liniștit după ce își vărsase năduful.

— Da, spuse el îngândurat. Dacă ar lucra toți cum a lucrat Ane Marie astăzi, am avea și profit de pe urma moșiei.

— Desigur, spuse bătrânul domn din nou și rămase nemișcat parcă calculându-și în gând profitul. Și, totuși, în ceea ce privește profitul și pierderea lucrurile sunt mai greu de socotit decât ar părea. Vă voi povesti ceva, domnule vătaf, ceva ce probabil n-ați știut: cea mai renumită țesătură din lume este aceea la care în fiecare noapte se deșiră tot ce se lucrează în timpul zilei. Dar acum, continuă el, iată că Ane Marie s-a apropiat de noi. Haideți să mergem într-acolo să vedem cu ochii noștri cum lucrează.

Norii se îndepărtaseră din nou, soarele ardea chiar deasupra câmpului și când micul grup ieși din umbra aleii, căldura amiezii îl izbi ca un plumb, sudoarea le țâșni pe frunte și pe mâini și pleoapele le transpirară în aerul fierbinte. Pe poteca îngustă, au fost nevoiți să meargă unul în spatele celuilalt. Bătrânul domn deschidea calea, în mantoul său negru, și lacheul, în livrea sa cu galoane roș-albastre, închidea procesiunea.

Câmpul era într-adevăr, cum spusese vătaful, plin de lume și arăta ca o piață. Erau în jur de o sută de oameni adunați acolo. La vederea lor Adam își aduse aminte de pozele din Biblia de pe vremea copilăriei lui: întâlnirea dintre Iacob și Essau în Edom, sau secerătorii lui Boz în lanul de orz de lângă Betleem. Unii stăteau pe marginea câmpului, alții se îngrămădeau în mici grupuri în jurul siluetei femeii, mișcându-se cu ea printre spice, și alții mergeau în urma ei, strângând ceea ce secerase ea, parcă vrând să o ajute astfel în travaliul ei, sau de parcă doreau cu tot dinadinsul să participe la acesta. O femeie tânără cu un ciubăr pe creștet se ținea aproape de Ane Marie și niște copii măricei o urmau. Unul dintre copii îi observă primul pe bătrânul domn și pe cei care îl însoțeau și îi arătă cu degetul. Culegătorii își abandonară mănunchiurile și când bătrânul domn se opri, oamenii se adunară în jurul lui.

Femeia asupra căreia fuseseră până acum ținuiți toți ochii, o mică siluetă pe scena imensă și deschisă, continua să lucreze, înaintând încet și neîntrerupt prin secară – încovoiată, parcă mergând pe genunchi, și clătinându-se în timp ce mergea. Baticul ei albastru alunecase în jos și îi atârna acum pe spate, sudoarea îi lipise de cap părul cărunt umplut de praf și paie. Era evident inconștientă că fusese înconjurată de mulțimi de oameni sau că fusese urmărită și observată, înainta în lan de parcă ar fi fost singură acolo, într-una din zilele obișnuite de lucru, și nu întorcea nici acum capul sau privirea înspre nou-veniți.

Pe de-a-ntregul absorbită de munca sa, întindea iar și iar mâna stângă pentru a prinde spicele și dreapta pentru a le tăia, cu mișcări largi, nesigure și șovăielnice, ca ale unui înotător în valuri. În parcursul ei legănat trecu atât de aproape de bătrânul domn încât umbra lui o acoperi. În clipa aceea se clătină și alunecă într-o parte și femeia tânără din spatele ei ridică repede vadra de pe cap și i-o puse la buze. Ane Marie bău fără să dea drumul secerei și apa îi picură din colțurile gurii. Un băiat mai măricel care se ținuse aproape de ea se lăsă într-o clipă pe un genunchi și luând mâinile femeii într-ale lui, ținându-le și îndrumându-le, tăie un mănunchi de secară pentru ea.

— Nu, nu, spuse bătrânul stăpân. Dă-i pace, băiete. Las-o pe Ane Marie să-și ducă singură treaba la bun-sfârșit.

La sunetul vocii lui, femeia își ridică mirată și șovăitoare privirea înspre el.

Fața ei osoasă și bătută de vreme era acoperită de sudoare și praf și ochii îi erau inexpressivi și aproape sticloși. Dar pe acest chip nu se putea citi nici urmă de spaimă sau durere. În mijlocul fețelor tensionate și întristate de pe câmp, expresia celei care secera era perfect calmă, împăcată și blândă. Gura era adunată într-o linie subțire și scurtă, un zâmbet fin și răbdător cum întâlnim pe chipul bătrânelor când stau cu fuiorul sau cu andrelele de tricotat în față sau când își contemplă pisica bând lapte, absorbite de ceea ce fac și fericite. Când tânăra îi îndepărtă vadra de la gură, se apucă imediat din nou de secerat, cu entuziasmul febril și tandru al unei mame care își pune pruncul la sânul plin. Încovoiată, fără ochi și urechi pentru lumea din jurul ei, își croi mai departe drum printre spice, cu fața din nou aplecată mult asupra muncii ei.

Întreaga adunătură de oameni, inclusiv micul grup din pavilion, înainta cu ea, în ritmul ei încet, parcă trași de o sfoară. Vătaful, căruia liniștea de pe lot i se părea apăsătoare și stranie, îi spuse încet bătrânului domn:

— Vom avea o recoltă de secară mai bună anul acesta decât anul trecut.

Dar bătrânul domn nu-l auzi. Își relua apoi remarca pentru Adam și la urmă pentru servitor, care simțindu-se probabil mai presus de o discuție despre exploatarea pământului își dresă doar glasul în semn de răspuns.

La puțin timp vătaful întrerupse din nou tăcerea:

— Iată și băiatul, spuse el, pe care ați poruncit să-l aducă aici.

În timp ce vorbea, Ane Marie căzu cu fața la pământ și cei din apropierea ei o ridicară.

Adam se opri brusc în mijlocul cărării, acoperindu-și ochii cu mâna. Fără a se întoarce, unchiul său îl întreabă dacă îl incomodează căldura.

— Nu, spuse Adam. Dar haideți să ne oprim o clipă. Dați-mi voie să vă vorbesc.

Unchiul său se opri, cu mâna pe baston și cu privirea ațintită în față, parcă împotriva voinței lui.

— Pentru numele lui Dumnezeu! izbucni tânărul în franceză. Nu obligați femeia asta să continue!

Se lăsă o scurtă tăcere.

— Dar n-o oblig eu, dragul meu prieten, îi răspunse unchiul în aceeași limbă. Și n-am obligat-o niciodată. Dacă acum trei zile, pe lotul acesta, mi-ar fi respins propunerea, ce nenorocire crezi că i s-ar fi întâmplat? Nici una, doar că soarta fiului ei și-ar fi urmat cursul după legile și obiceiurile pământului, ca orice alt caz asemănător. Și în continuare este liberă să renunțe în orice clipă ar dori.

— Da, cu prețul vieții fiului ei! strigă Adam din nou. Nu vedeți că e pe moarte? Nu realizați ce faceți sau ce consecințe vor avea faptele dumneavoastră?

Mirat și enervat de această bruscă și necontrolată ieșire, după o clipă de gândire, bătrânul domn se întoarce complet. Ochii lui palizi și senini, într-o nobilă mirare, întâlniră privirea tânărului. Chipul lui lung, ca de ceară, încadrat de cele două bucle de păr simetrice, semăna perfect în acel moment cu fața unui bătrân berbec demn și mândru. Îi făcu semn vătafului să se îndepărteze, servitorul se retrase și el. Unchiul și nepotul lui rămăseseră, singuri pe poteca din câmp. Preț de un minut sau mai mult nici unul dintre ei nu vorbi.

— În locul în care ne aflăm noi acum, spuse bătrânul domn maiestuos, i-am dat cuvântul meu lui Ane Marie.

— Unchiule, dar viața unui om este un lucru mai de preț decât un cuvânt. Vă conjur, retrageți-vă cuvântul dat cu ușurătate, dintr-un capriciu. Rugându-vă mă gândesc mai mult la dumneavoastră decât la mine, deși v-aș rămâne îndatorat întreaga mea viață dacă mi-ați asculta rugămintea.

— Ai învățat probabil la școală că la început a fost cuvântul, spuse unchiul său după o pauză. Poate a fost rostit cu ușurătate, dintr-un capriciu, despre asta autorii nu ne spun nimic. Cu toate acestea, el este principiul de căpătâi al ordinii lumii și centrul ei de greutate. Puținele mele cuvinte sunt principiul propriei mele lumi și al pământului pe care stăm acum, de mai bine de o generație. Și cuvântul tatălui meu a reprezentat același lucru înaintea mea.

— Vă înșelați, ripostă Adam. Cuvântul este principiul dător de viață care exprimă pasiunea, curajul și imaginația. Așa a fost creată lumea. Cât de mărețe sunt aceste puteri creatoare față de legile ce controlează și limitează. Vreți ca acest pământ pe care stăm să fie îmbelșugat și să prospere, atunci nu îndepărtați de pe el forțele care produc și perpetuează viața și nu lăsați ca tirania rece a legalității să transforme totul într-un deșert. Uitându-vă la acești oameni, mai simpli ca dumneavoastră, mai apropiați de natură, care nu se arată interesați de ceea ce gândiți sau simțiți dumneavoastră, ci sunt una cu viața însăși a pământului, nu sunteți oare pătruns de compasiune, de respect și chiar de evlavie? Acea femeie e gata să-și dea viața pentru fiul ei. Credeți că dumneavoastră sau mie ni se va întâmpla vreodată ca o femeie să fie gata să-și dea viața pentru noi? Și dacă ni s-ar întâmpla așa ceva, oare am lua-o într-atât de ușor, încât am refuza să renunțăm, în schimb, la o dogmă, fie ea cât de sfântă?

— Ești tânăr, spuse bătrânul domn rar. Vremurile noi te vor fi aplaudat cu siguranță. Eu am ceva ani în spate – am făcut experiența sentimentelor tale încă înainte să te fi născut – și ți-am citat dintr-un text vechi de mai bine de o mie de ani. E firesc ca înțelepciunea mea să sune învechită în urechile tale și să te facă să zâmbești sau să te mânie. Dar în urechile generațiilor viitoare ambele noastre înțelepciuni vor suna învechite. Așa că ai răbdare, haide să găsim o cale de înțelegere.

Crede-mă, dragul meu, binele comun îmi e la fel de scump ca și ție. Dar trebuie oare ca având grijă de *le bien commun* să ne uităm doar în jurul nostru, la oamenii care astăzi se întâmplă să ne înconjoare, și să nu ne gândim la trecut sau la viitor? Generațiile trecute, dacă ne gândim, se află în majoritate. Ei, adăugă el în timp ce Adam făcu un gest din mână, să le lăsăm să se odihnească în pace. Dar și generațiile care vin se află în majoritate și, dacă vorbim de binele celor mulți, ar trebui să le lăsăm pe ele să aibă ultimul cuvânt. Am citit undeva că Faraonul își pune mii de supuși egipteni să trudească pentru el și să îndure grele suferințe pentru a-i clădi o piramidă. Ar fi putut la fel de bine să le împartă pâine și vin, să-i lase să-și lucreze grădinile proprii de varză și ar fi fost foarte apreciat de ei. Cu toate acestea, astăzi lucrurile n-ar fi stat altfel în ceea ce-i privește – tot morți și îngropați de mult ar fi. Și sute de generații de atunci și-au ridicat privirea înspre piramide și le-au perceput cu mândrie ca pe ceva al lor. O mare faptă, dragul meu nepot – fie și produsă prin lacrimi – este o resursă pentru generațiile care urmează și reprezintă în vremuri grele pâinea populației.

Dar adevărata înțelegere a acestor lucruri, continuă bătrânul domn, nu stă în puterea oricărui om. Ca să fim cinstiți, nu o poți aștepta de la asemenea indivizi simpli care, atât când e vorba de mâncare, cât și când e vorba de pasiunile, speranțele și întreaga lor existență trăiesc de azi pe mâine. Doar noi îi putem pătrunde înțelesul, noi, cei care suntem moștenitorii trecutului și știm că trebuie să-l transmitem viitorului. Ce reprezentăm noi pentru acești oameni simpli, ale căror vieți sunt una cu existența pământului și despre care ai vorbit cu atât de mult entuziasm, dacă nu chiar acest lucru: că ei se pot dedica treburilor lor știind că ne ocupăm noi de *le bien commun*, nu doar în spațiu, ci și în timp, că, și în numele lor, noi suntem cei care acceptă viitorul? Și vezi cum, bunul meu nepot, acolo unde noi doi avem dificultăți în a ne înțelege, pentru mine și oamenii mei, cred, lucrurile vin de la sine. Ane Marie ar putea crede că îmi bat joc de suferințele ei dacă acum, în ceasul al doisprezecelea, le-aș pune capăt, anulându-le cu un alt cuvânt. Și eu aș simți același lucru în locul ei. Da, s-ar putea ca un astfel de cuvânt rostit acum să fie neputincios în

fața fidelității acestei femei, așa încât deși l-ar auzi, i-ar fi imposibil să se oprească înainte să-și fi îndeplinit sarcina. Am vedea-o probabil în continuare alergând înainte și înapoi, ca o mașinărie în câmp, până când totul ar fi secerat. Dar atunci ar fi o priveliște înfricoșătoare și tristă, o figură de un straniu comic – ca o mică planetă rătăcind prin univers, scăpată de sub legea gravitației.

— Dacă va muri sub povara muncii ei, izbucni Adam, veți avea fruntea însemnată cu sângele ei.

Bătrânul domn își scoase pălăria și își trecu blând degetele subțiri prin părul coafat și pudrat.

— Fruntea? spuse el. Mi-am ținut această frunte sus prin multe încercări. Chiar, adăugă el cu mândrie, împotriva vânturilor reci din locuri foarte înalte. Cum crezi că se va vedea ceva pe această frunte, bunul meu nepot?

— Nu știu, strigă Adam deznădăjduit. Am încercat să vă previn. Numai Dumnezeu știe!

— Amin, spuse bătrânul domn cu un fin zâmbet arogant. Haide să mergem mai departe.

Adam trase adânc aer în piept.

— Nu, spuse el în daneză. Nu pot să merg mai departe cu dumneavoastră. Acest câmp vă aparține și puteți dispune cum vreți de ceea ce se întâmplă pe el. Dar eu trebuie să plec de aici. Vă rog să-mi dați o caretă până în oraș în această seară. Nu mai pot dormi nici o noapte sub acoperișul dumneavoastră, pe care l-am cinstit până acum ca pe nici un altul pe această lume.

Atât de multe sentimente contradictorii se îngrămădeau în sufletul lui Adam în timp ce rostea aceste cuvinte încât, fiindu-i imposibil să le exprime în propoziții, tăcu.

Bătrânul domn înaintase câțiva pași pe potecă. Acum stătea nemișcat, cu servitorul lângă el. Câteva minute nu scosese nici un cuvânt, parcă pentru a-i da timp lui Adam să-și adune gândurile. Dar sufletul tânărului bărbat era cuprins de tumult și nu-și putea aduna gândurile.

— Vrei să ne luăm așadar rămas-bun aici în lanul de seară? întrebă bătrânul domn în daneză. Te-am iubit aproape ca pe un fiu. Ți-am urmărit cariera de la an la an și am fost mândru de tine. Am fost fericit când de curând ți-ai anunțat vizita. Dacă acum dorești să pleci, nu pot decât să-ți urez mult noroc în călătorii.

Își mută bastonul din mâna dreaptă în cea stângă și îl privi cu seriozitate pe Adam în față.

Privirea lui Adam nu o întâlni pe a stăpânului, ci rămăsese ținută undeva departe, în peisaj. În lumina aurie a după-amiezii târzii acesta își redobândea încet toate culorile, ca o pictură repusă în drepturi. În zona mlaștinii, cele două grămezi negre de turbă erau înconjurate de verdeață. În dimineața aceea, salutase priveliștea ca un copil care aleargă râzând în brațele mamei sale. Acum, atât de curând, trebuia să se rupă din nou de acolo, neîmpăcat și pentru totdeauna. În clipa despărțirii, toate îi erau mai scumpe ca niciodată, înfrumusețate și înnobilate de sentimentul separării și deschizându-se în fața lui ca un peisaj de basm, ca o bucată de paradis, pe care cu greu o recunoscuse a fi cea de mai devreme. Dar era aceeași. Aici era pădurea, domeniul de vânătoare al copilăriei lui și pe aici mergea drumul pe care călărise astăzi.

— Dar spune-mi, rogu-te, încotro vrei s-o apuci când pleci de aici, i se adresă bătrânul domn încet. Spui că trebuie să ne părăsești. Și eu am călătorit la vremea mea și cunosc cuvântul „a părăsi“. Dar am învățat că acest cuvânt are în realitate înțeles doar pentru locurile și oamenii pe care îi lăsăm în urmă. odată ce mi-ai părăsit casa – chiar dacă te va vedea plecând cu tristețe – încetezi să mai exiști pentru ea. Dar pentru cel care pleacă, problema se pune în alt fel și nu atât de simplu. Pentru că, în timp ce părăsești un loc, te găsești deja, conform legilor naturii, în drum spre un altul de pe acest pământ – oricare ar fi acela. Spune-mi așadar, de dragul legăturii noastre de sânge și al vechii noastre prietenii, încotro te-ai gândit să pleci. Mergi în Anglia?

— Nu, spuse Adam.

Simțea că nu se va mai putea niciodată întoarce în Anglia, la viața lipsită de griji de acolo. Anglia nu era destul de departe. Trebuia să pună între el și Danemarca o apă mai adâncă decât Marea Nordului.

— Nu, nu spre Anglia, spuse el. Voi pleca în America, în Lumea Nouă.

Închise ochii și încercă să își imagineze viața în America, cu Oceanul Atlantic între el și aceste câmpuri și pajiști, și poteca din pădure pe care o cunoștea atât de bine.

— În America? întrebă unchiul său și ridică din sprâncene. Am auzit de America. Acolo au libertate, o mare cascadă și niște oameni sălbatici cu piei roșii. Am citit că în America se vânează curcani, cum vânam noi potârnichele. Sigur, dacă asta îți dorești, du-te în America, nepoate. Și îți urez să fii fericit în lumea nouă.

„Fericit!“ se gândi Adam.

Bătrânul domn căzu o clipă pe gânduri de parcă și-ar fi trimis deja nepotul în America și ar fi scăpat de el pentru totdeauna. Când vorbi din nou, cuvintele îi erau mai degrabă adresate lui însuși decât tânărului, ca un monolog al unui om care îi vede pe ceilalți plecând iar el rămâne în urmă.

— Angajează-te acolo față de o putere care să-ți facă o propunere mai generoasă decât aceea de a plăti cu viața ta pe cea a fiului tău.

Adam nu auzise comentariul unchiului despre America. Dar ultimele cuvinte solemne îi pătrunseră în ureche, captându-i atenția, și își ridică privirea. Pentru prima oară în viață percepu figura palidă a unchiului său ca pe un întreg, adunată, și văzu cât de mic era bărbatul din fața lui, mult mai scund decât el, un om mic, negru și singuratic pe propria moșie. Îl străfulgeră un gând: „Ce groaznică e bătrânețea!“ Indignarea și repulsia stârnite de tiran și acea frică surdă legată de propria lui soartă care îl urmărise întreaga zi se risipiră, și profunda lui milă față de întreaga creație se extinse și asupra acelei mici și întunecate siluete din fața lui.

Întreaga lui ființă tânjea după armonie. Posibilitatea de a ierta și de a se reconcilia îl umplea de un vag sentiment de ușurare, își aminti imaginea lui Ane Marie bând apa care i se ținea la gură. Își scoase pălăria, așa cum făcuse cu puțin timp în urmă unchiul său, încât unui spectator de la distanță putea să-i pară că cei doi domni în haine închise la culoare de pe potecă se salutau în mod repetat cu mult respect, și își trecu mâna prin părul de pe frunte ud de transpirație. În gând îi răsună din nou melodia de pe terasă:

Mourir pour ce qu'on aime

C'est un trop doux effort!

Rămase mult timp tăcut, rupând niște spice de secară pe care le ținu în palmă, contemplându-le.

În clipa aceea își văzu drumul vieții ca pe o țesătură încâlcită și plină de noduri, un labirint. Nici lui nici vreunui alt muritor nu îi era dat să descâlcească acele ițe. În modelul țesăturii se combinau viața și moartea, fericirea și durerea, trecutul și viitorul. Și totuși acel model putea fi deslușit de cei inițiați, precum literele alfabetului nostru, care par confuze și lipsite de sens unui sălbatic, sunt înțelese de orice copil de școală. Și din acele semne contrastante ies ordinea și armonia, o frumoasă concordie.

Tot ce trăiește cunoaște suferința. Bătrânul pe care îl judecase atât de aspru adineaori suferise mulți ani, cu fiul murindu-i sub priviri, și cu teama că odată cu el se va stinge întregul lui neam. El însuși va cunoaște disperarea, lacrimile și furia și, chiar prin acestea, deplinătatea și frumusețea vieții. Și, poate, la fel, pentru femeia din lan, chinul prin care trecea era de fapt un marș triumfal. Pentru că a muri pentru ceea ce iubim este o încercare mult prea binecuvântată pentru a fi exprimată în cuvinte.

Își lăasă gândurile să-i zboare în încercarea de a recunoaște și a înțelege totul, și realizează că toată viața căutase unitatea lumii, acel mister care înnoadă toate poveștile vieților într-una singură. Această aspirație de care nu fusese conștient îl făcuse uneori să se oprească din jocurile congenerilor lui și alteori, în nopțile cu lună clară, în barca lui, în mijlocul lacului, să fie cuprins de o emoție febrilă. Acolo unde prietenii săi, în plăcerile sau aventurile lor amoroase tindeau spre contraste și schimbare, el încercase să pătrundă acea unitate a vieții. Dacă soarta lui ar fi fost diferită, dacă tânărul său văr nu ar fi murit și nu ar fi urmat toate acele evenimente care l-au adus din nou în Danemarca, atunci poate nevoia lui de armonie l-ar fi purtat înspre America și poate că ar fi găsit-o acolo, în pădurile virgine ale noii lumi. Dar i se arătase astăzi, în locurile unde se jucase copil fiind. Așa cum melodia e una cu vocea care o cântă, cum drumul e una cu ceea ce e la capătul lui, cum doi iubiți devin una în strânsa lor îmbrățișare, așa este și omul una cu propria lui soartă și trebuie să o iubească așa cum se iubește pe sine.

Își ridică din nou privirea înspre orizont. Dacă ar vrea ar putea chiar să descopere ce îi provocase acea înțelegere, acea concordie cu lumea, acea pătrundere a ființei ei. Dimineța devreme meditase cu plăcere la apartenența lui la aceste câmpuri și păduri, la acest pământ, și acesta fusese începutul a tot ce i se întâmplase mai apoi. Dar pe parcursul zilei, conștiința acestor lucruri crescuse sfârșind prin a-l domina, îi penetrase ființa și o modificase, așa cum auzise că li se întâmpla oamenilor care își schimbă religia. Poate cândva va încerca să își clarifice legătura dintre experiențele lui, pentru că legea cauzei și a efectului reprezenta un studiu fascinant și inteligent. Dar nu acum. Pentru moment nu-și putea explica sau diseca emoțiile.

— Da, spuse el într-un sfârșit. Dacă doriți, nu voi pleca. Am să rămân aici.

În acea clipă un tunet sfâșie liniștea după-amiezii. Se rostogoli în depărtare printre dealuri și răsună în pieptul tânărului bărbat cu putere, de parcă o mână invizibilă îl apucase și îl scutura. Peisajul însuși grăise. Își aminti că în urmă cu douăsprezece ore îi pusese o întrebare. Acum primise răspunsul.

Ce conținea acest răspuns, nu știa și nici nu încercă să afle. Prin propunerea făcută unchiului său, se predase puterilor mărețe și mistice ale lumii. Acum, fie ce-o fi.

— Îți mulțumesc, bunul meu nepot, spuse bătrânul domn și făcu un mic gest cu mâna spre tânăr. Sunt foarte mulțumit să te aud vorbind astfel. Nu trebuie să lăsăm diferența de vârstă sau de opinii să despartă ceea ce dintotdeauna și în pofida oricăror opreliști e legat prin sânge, prin pământul acesta și prin numele pe care îl purtăm amândoi. De secole, cei din neamul nostru și-au fost loiali și apropiați. Fratele meu cu mine am fost mereu prieteni.

Ceva din cuvintele unchiului treziră în tânărul bărbat ecoul neliniștii și al durerii din acea după-amiază. Le îndepărtă, nelăsându-le să umbrească fericirea și speranța care îl umplură odată cu hotărârea de a rămâne.

— Trebuie să merg mai departe acum, spuse bătrânul domn. Dar de ce vrei să continui să mergi cu mine, dacă îți e atât de greu? Îți voi povesti dimineată cum s-a sfârșit toată povestea.

— Nu, spuse Adam, am să mă întorc la asfințit pentru a vedea cu ochii mei.

Totuși nu se mai întoarse. Urmări în gând scurgerea orelor. Toată seara acel tumult din sufletul său și pasiunea cu care urmărea în gând drama ce se desfășura afară îi accentuă vitalitatea și forța din vorbe, din privire și mișcări. Dar se gândi că acolo în salon fiind, în timp ce își acompania mătușa în aria lui Alceste, era la fel de implicat în evenimente și la fel de aproape de oamenii aceia ale căror destine se hotărau acum, de parcă ar fi stat lângă unchiul său, în lanul de secară. Ane Marie și el erau, ca orice viețuitoare, în mâna sorții, egali și apropiați în această seară, și soarta avea să-l poarte pe căi diferite pe fiecare înspre țelul său.

Mai târziu avea să-și amintească că așa gândise în acea seară.

Dar bătrânul domn rămase în mijlocul lanului. Spre sfârșitul după-amiezii, îi veni o idee. Își chemă valetul în pavilion și își schimbă îmbrăcămintea din cap până în picioare, punându-și un costum de brocart viu colorat, cum purtase pe vremuri la curte. I se trase peste cap o cămașă dantelată și își scoase picioarele subțiri pentru a fi îmbrăcate în ciorapi de mătase și încălțate în pantofi cu cataramă. Astfel, în ținută de mare gală, își luă cina, singur în pavilion, și mănă puțin, dar bău o sticlă de vin de Rin pentru a-și păstra vigoarea.

Umbrele creșteau și deveneau azurii de-a lungul pantelor și a marginii pădurii. Copacii singuratici din lanuri își aruncau siluetele întunecate pe câmpuri și, în mersul său, bătrânul domn era însoțit de o umbră nesfârșit de lungă, subțire și mișcătoare pe cărare. Se opri o clipă și rămase nemișcat. I se păru că aude o ciocârlie deasupra capului său, o melodie primăvărată. Mintea lui obosită nu mai distingea clar anotimpurile sau orele și avu senzația că stă nemișcat și singur, în mijlocul eternității.

Oamenii din lanul de secară nu mai tăceau ca după-amiază, unii vorbeau tare și pățimaș și ceva mai departe o femeie plângea.

Văzându-și stăpânul apropiindu-se, vătaful îl întâmpină și îl anunță foarte agitat că, atât cât poate el să își dea seama, Ane Marie va termina de cosit lanul în mai puțin de un sfert de oră.

— Au venit paznicul și rotarul din Raadmøse? întrebă bătrânul domn.

— Au venit și au plecat de cinci ori până acum, răspunse vătaful. De fiecare dată au spus că nu se vor mai întoarce. Dar s-au întors și sunt și acum aici.

— Și unde e băiatul? întrebă bătrânul stăpân.

— E alături de mama lui, spuse vătaful. L-am lăsat să o însoțească toată ziua și îl puteți vedea chiar acum acolo jos.

Ane Marie se apropia de ei într-o mișcare mai constantă decât după-amiază, dar mult mai înceată, încât cu greu observai că se deplasează, și părând că se va opri dintr-o clipă în alta. Această ezitare exagerată și fantastică, se gândi bătrânul domn, dacă ar fi fost făcută din propria voință, ar fi reprezentat o adevărată prestație artistică. Ți-l puteai imagina pe împăratul Chinei pășind în același ritm, în procesiunea religioasă a unui ritual vechi de mii de ani.

Își duse mâna streășină la ochi. Stătea acum chiar deasupra orizontului și ultimele raze îi aduseră în fața ochilor o aglomerație de pete multicolore și sclipitoare. Aerul și pământul erau pline de o asemenea strălucire magică încât peisajul părea un cazan în care se topeau metale prețioase. Pajiștile și câmpiile de trifoi erau aurii, și lanul de orz ceva mai departe, cu lungile spicuri, o mare prețioasă de argint topit.

Mai rămăsese doar o fâșie subțire de secară pe întregul lot, când Ane Marie neliniștită de schimbarea luminii din jurul ei, întoarse ușor capul spre soare. Nu se opri din lucru în acest timp, ci apucă un mănunchi de spice și îl tăie, apoi imediat un altul și apoi altul. Un suspin profund, pe mai multe voci, trecu prin adunarea de oameni de pe câmp. Ultimele spice căzură sub mâna femeii. Lotul era acum cosit în întregime. Numai cea care secera nu înțelesese asta. Întinse încă o dată mâna și când nu găsi nimic să apuce, expresia feței i se schimbă, ezitând, cuprinsă de mirare și dezamăgire. Păstră acest chip gânditor și acuzator câteva minute, până deveni calm și gol, chipul unui om extenuat. Apoi își lăsă brațele jos și căzu încet în genunchi.

Multe din femeile care o înconjurau izbucniră în plânsete și grupul se strânse în jurul ei, lăsând un loc liber în direcția bătrânului domn. Abia acum Ane Marie deveni conștientă de mulțimea din jurul ei și această percepție bruscă o sperie. Făcu o vagă mișcare pentru a-i ține la distanță, parcă speriată că ar putea-o atinge. Fiul, care în timp ce ea termina se apropiase alergând, căzuse acum în genunchi lângă ea.

Nici el nu îndrăzneă să o atingă, dar stătea cu mâinile întinse, gata s-o prindă dacă ar fi căzut, plângând tot timpul. În clipa aceea soarele apuse.

Bătrânul domn făcu un pas înainte, scoțându-și pălăria. Oamenii din jurul lui tăcură brusc, așteptând să spună ceva. Dar câteva minute rămase și el tăcut. Apoi vorbi rar și solemn.

— Fiul dumneavoastră e liber, Ane Marie! spuse el.

Așteptă puțin și adăugă:

— Ați făcut o treabă bună astăzi, pe care ne-o vom aminti multă vreme.

Ane Marie își ridică cu greu privirea până în dreptul genunchilor lui și el pricepu că nu-l auzise. Întoarse puțin capul spre fiul ei.

— Repetați-i mamei dumneavoastră, Godske, ce am spus eu adineaori.

Băiatul plânse atît de mult, cu suspine sparte și răgușite, încât îi trebui ceva timp până reuși să-și recapete graiul. Când vorbi, aproape de fața mamei sale, vocea îi răsuna joasă și lipsită de intonații, puțin nerăbdătoare, de parcă i-ar fi dat o știre de toate zilele și neimportantă.

— Sunt liber, mamă, spuse el. Ai făcut o treabă bună astăzi, una de care ne vom aduce mult timp aminte.

Auzindu-i vocea, ea își ridică privirea înspre el. O umbră vagă și blândă de mirare îi traversă chipul, dar nici de data aceasta nu dădu nici un semn că ar fi înțeles ceea ce i se spusese, așa încât oamenii din jur începură să creadă că extenuarea o surzise. Dar după un minut își ridică încet și tremurând mâna dreaptă, căută prin aer chipul băiatului și îi atinse blând obrazul cu vârful degetelor. Obrazul era udat de lacrimi și când degetele ei îl mângâiară, se lipiră ușor de el, și părea că nu are puterea să învingă acea rezistență și să își retragă mâna. O clipă rămaseră așa, nemișcați, foarte aproape unul de celălalt. Apoi mama se lăsă să alunece încet și fără vreun sunet, ca un spic ce se apleacă spre pământ din vârful unui pai, pe umerii fiului său, care își împreună brațele în jurul ei.

O ținu strâns la piept, îngropându-și fața în părul ei, atît de mult încât femeile care erau cele mai aproape se speriară văzând-o cum dispăre tot mai mică în îmbrățișarea lui și se aplecară peste ei și o ridicară. Băiatul le lăsă să facă asta fără un cuvânt sau vreo mișcare. Dar femeia care o ținea pe Ane Marie în brațe își întoarse privirea înspre bătrânul domn și spuse:

— E moartă.

Oamenii care o urmaseră pe Ane Marie prin lanul de secară întreaga zi, rămaseră acolo, nemișcați sau plimbându-se încet de colo-colo printre paie, cît mai dură lumina și chiar mai târziu. După ce unii făcură o targă din ramuri și cergi de cal și o duseră de acolo pe răposată, alții continuă să meargă pe urmele ei în lungul și latul lotului, măsurând distanța pe care o parcursese și discutând în șoaptă între ei. Unii adunau devotați și gravi ultimele paie de unde terminase ea de cosit.

Bătrânul domn rămase mult timp printre ei. Se plimbă puțin la fel ca ei, apoi se opri. Când se întunecă, oamenii veniră foarte aproape, nevăzând cine era.

După o vreme bătrânul domn puse o piatră, cu semnul unei secere, pe locul din câmp unde murise Ane Marie. Țăranii de pe moșie au numit acel câmp „lotul-suferință“. Cu acest nume a rămas cunoscut lanul de secară mult timp după ce povestea femeii și a fiului ei au fost date uitării.

O poveste cu tâlc

Charlie Despard, scriitorul, intră într-un mic bistro parizian unde întâlnește un prieten și compatriot, care lua în liniște prânzul la o masă de lângă fereastră. Se așează în fața lui și, suspinând ușurat, comandă un absint. Până nu gustă din el, nu scoase nici un cuvânt, ci ascultă cu atenție câteva remarci banale ale comeseanului său.

Afară ninge. Pașii trecătorilor răsunau surd pe stratul subțire de zăpadă de pe caldarâm. Pământul era mut și mort. Aerul era însă plin de viață în această noapte. În spațiile de întuneric dintre felinare, ninsoarea se făcea simțită trecătorilor ca o atingere vagă, înghețată și cristalină pe pleoape, buze și mâini. Dar în jurul flăcării din spatele pereților de sticlă ai felinarelor, fulgii de nea se arătau ca un vârtej de aripi sălbatice și albe, părând să danseze în sus și jos, un mic sistem solar strălucitor, un stup de albine tăcut, agitat și dezorientat. Zăpada cădea pe acoperișuri și rămânea acolo sau cădea în Sena, unde devenea una cu apa rece și neagră a râului. Turnurile catedralei Nôtre Dame sfredeleau întunecate și imense noaptea, ca niște stânci abrupte și neîndurătoare înălțându-se pieziș spre infinit.

Charlie publicase de curând o carte care trezise interes și avusese succes mai mare decât toate scrierile lui anterioare și câștiga bani frumoși cu fiecare zi care trecea. Nu se pricepea să-i cheltuiască, fusese sărac toată viața și nu avea tabieturi sau dorințe costisitoare. Când îi urmărea pe alți oameni pentru a învăța cum să cheltuiască banii, felul acestora de a scăpa de avere i se părea prostesc și inutil. Își depuse astfel veniturile în bănci, lăsându-se pe mâna unor oameni care, în mod inexplicabil, se pricepeau și erau interesați de bani. Și, cum, încă din tinerețe, avea oroare să-și urmărească balanța de venituri și cheltuieli, sau să deschidă vreo scrisoare de afaceri, preferând să le lase pe acestea să zacă sau să le ardă necitite, era mereu strâmtorat și îi lipseau banii de cheltuială. Soția îl părăsise și se întorsese la familia ei, așa că acum nu avea nici un cămin, ci hălăduia din loc în loc. Se simțea acasă oriunde, dar păstra un vag dor după Londra și după vechiul lui trai de acolo.

Charlie rămăsese tăcut un timp, victimă a unei dispoziții mohorâte, surprinsă atât de bine de vechea expresie: *omne animal post coitum triste*. În firea lui dragostea și creația artistică erau atât de apropiate, încât nici el nu le putea distinge totdeauna. Se întâmpla să audă o melodie sau să simtă un parfum și să-și spună: „Am mai auzit această melodie sau am mai simțit acest parfum înainte, într-o vreme când fie eram îndrăgostit nebunește, fie mă aflam în mijlocul scrierii unei cărți, nu-mi aduc bine aminte despre care dintre ele e vorba. Dar știu că atunci, în culmea puterilor și bucuriei vieții, îmi ofeream ființa cu armonie și entuziasm, și totul părea într-un mod straniu și încântător să fie în locul potrivit“. Acum intrase în bistro ca un iubit venind de la o întâlnire amoroasă, obosit și tăcut, preocupat de pustietatea lumii și de vanitatea tuturor activităților umane. Totuși, în timp ce stătea la masă, îl cuprinse o vagă satisfacție, pentru că își găsisse prietenul, cu care de cele mai multe ori se înțelegea bine.

Charlie era un om mic și subțire care arăta mai tânăr decât era în realitate. Comeseanul său, chiar mai scund decât el, avea o vârstă imposibil de ghicit, deși scriitorul știa că era cu zece sau cincisprezece ani mai bătrân decât el. Era drăguț și îngrijit, cu mâinile, picioarele și urechile frumoase, cu trăsături armonioase, o gură mică și fină, un ten proaspăt și o voce clară și puternică, așa încât părea miniatura din

ceară a unei ființe umane normale, gata să fie expusă în vitrina unui muzeu. Îmbrăcămintea îi era de calitate și corectă, jobenul stătea pe un raft în spatele lui, lângă cuierul unde îi atârna redingota.

Se numea Aeneas Snell, sau așa își spunea – pentru că, în ciuda firii lui prietenoase și deschise, originea și trecutul său rămăneau necunoscute chiar și prietenilor. Se spunea că fusese cândva preot și fusese excomunicat. Mai târziu practicasese medicina ca dermatolog și promitea să facă o mare carieră. Călătorise în Europa, Africa, Asia și cunoscuse multe locuri și oameni. Nu i se întâmplase lui personal nimic măreț sau providențial, nici de bine, nici de rău, dar îi fusese hărăzit să fie prezent în locuri unde se petreceau evenimente ieșite din comun, drame sau catastrofe. Supraviețuise ciumei din Egipt și rebeliunii din India, în serviciul unui prinț autohton, și fusese secretarul ducelui de Choiseul-Praslin pe vremea când acesta își ucisese soția. Acum era administratorul unui *nouveau riche* din Paris. Prietenii lui se mirau că un om cu asemenea talente și cu o experiență atât de vastă se resemna să facă toată viața comisioane pentru alții. Dar Aeneas le explica propria situație evidențiindu-și delăsarea caracteristică și natura flegmatică. Nu văzuse niciodată destul de clar, spunea el, necesitatea de a face un lucru, dar, în același timp, faptul că cineva îl ruga sau îi ordona să facă era pentru el un motiv destul de întemeiat pentru a duce la bun-sfârșit sarcina. Poziția lui actuală de administrator îi venea ca o mânășă și se bucura de încrederea nelimitată a patronului său. Ceva din ființa lui dădea de înțeles că atunci când se angaja la o muncă, o făcea conferind demnitate atât angajatorului cât și lui însuși, și această trăsătură îl atrăsese și îl încântase pe bogatul domn francez. Avea o purtare blândă și altruistă, era un ascultător atent și răbdător și un foarte bun povestitor. În istorisirile lui, propria persoană nu era protagonistă, dar relata cele mai stranii întâmplări de parcă fusese prezent la ele, și în multe cazuri chiar așa și fusese.

După ce își bău absintul și se așeză comod pe scaun, Charlie deveni mai comunicativ. Își puse mâinile pe masă, sprijinindu-și bărbia în palmă și spuse rar, cu gravitate:

— Trebuie să-ți iubești arta din toată inima, din tot sufletul, și cu toată mintea. Și trebuie să-ți iubești publicul ca pe tine însuși.

Apoi, la scurt timp, adăugă:

— Toate relațiile dintre oameni conțin ceva înspăimântător și plin de cruzime. Dar relația artistului cu publicul său este poate printre cele mai înspăimântătoare și pline de cruzime. Da, e la fel de înfricoșătoare ca o căsnicie.

Spunând aceste cuvinte îi aruncă lui Aeneas o privire întunecată și amară, de parcă ar fi văzut întrupat în el propriul public.

— Pentru că, spuse el, artistul și publicul său sunt dependenți unul de altul, pe viață și pe moarte, și împotriva voinței lor. Da, depindem unul de celălalt pentru a ne salva existența.

Ochii lui Charlie, înnegurați de durere, aruncară din nou o privire plină de reproș prietenului său. Aeneas simți că poetul se afla într-o dispoziție atât de primejdioasă, încât fiecă răspuns, chiar cea mai banală observație, îi va rupe echilibrul.

— Da, dacă pui astfel problema, nu ți-a asigurat totuși publicul tău o existență lipsită de griji?

Răspunsul acesta produse în Charlie atât de multă confuzie și spaimă încât rămase înmărmurit și tăcut mult timp.

— Pentru Dumnezeu! spuse el într-un sfârșit. Crezi că vorbesc aici de pâinea mea de toate zilele? De paharul ăsta de absint? De pălăria sau pantalonii mei? În numele lui Cristos, încearcă să înțelegi ce spun. Nu, cu totul în alt sens suntem în puterea celorlalți. Pur și simplu depinde de ei, de bunăvoința lor, chiar și venirea noastră pe lume, simpla noastră existență. Pentru că unde nu există o operă de artă de admirat, acolo nu există nici public – asta poți să pricepi până și tu, nu-i așa? Cât privește opera de artă – se poate

spune oare despre o pictură pe care nu o admiră nimeni, despre o carte pe care nu o citește nimeni, că există măcar? Nu, Aeneas, trebuie admirată, trebuie citită! Și în timp ce se lasă admirată sau citită, opera de artă creează cea făptură monstruoasă: spectatorul, cititorul, care, la rândul lui, multiplicat într-un mod înfiorător – și ne dorim, tânjim ca cititorii noștri să se înmulțească, într-atât suntem de vanitoși și de jalnici –, devine ceea ce se cheamă publicul. Și iată-ne, fără drept de apel, și fără a ni se arăta milă, în mâinile publicului.

— În cazul acesta ar trebui să vă arătați reciproc îndurare, spuse Aeneas.

— Îndurare! Ce tot spui? izbucni Charlie și căzu pe gânduri.

După o lungă pauză continuă, foarte încet:

— Nu putem să ne arătăm reciproc îndurare, nu se poate asta. Publicul nu poate să-i arate unui artist îndurare. Dacă ar fi milos, nu ar mai fi un public adevărat – pentru că există, în legea lui Dumnezeu, o limită a fiecărui lucru. Nici artistul nu poate arăta îndurare publicului, sau cel puțin nu s-a încercat niciodată până acum asta. Nu, am să-ți spun cum stau lucrurile cu noi: toate operele de artă sunt în ele însele frumoase și perfecte. Dar toate sunt în același timp urâte, ridicole și complet ratate. În momentul în care încep să scriu o carte, aceasta este întotdeauna splendidă, mă uit la ea și văd că e bună. În timp ce lucrez la primul capitol, întreaga carte e atât de bine încheată, există un asemenea echilibru între diferitele ei părți, încât întregul emană o armonie unică. Și, de obicei, în acel moment, ultimul capitol pare cel mai frumos din întreaga carte. Dar cartea mea e în același timp, din clipa în care o încep, urmărită de o umbră înspăimântătoare, de un monstru respingător, care totuși îi seamănă și uneori, destul de des, îi ia locul, încât și mie îmi e greu să le deosebesc, și mă feresc, ca femeia din poveste în fața leagănului, făcându-mi semnul crucii la gândul că am crezut vreodată că este sânge din sângele meu. Da, pe scurt și în mod cinstit: fiecare operă de artă este în același timp propriul ei ideal și propria ei caricatură. Publicul este cel care decide cu fiecare moment care dintre cele două va exista. Când inima publicului e atinsă și tulburată de operă, când cu lacrimi de mândrie și puternică emoție o proclamă drept o capodoperă, devine ceea ce fusese dintotdeauna, o capodoperă. Când o reneagă, ca insipidă și lipsită de valoare, iese în față rânjetul caricaturii, și devine ceea ce de asemenea fusese dintotdeauna, ceva insipid și lipsit de valoare. Dar când nici nu se uită la ea, când nici măcar nu vor să-mi citească poezia, – *voilà*, vorba localnicilor! – atunci dispare și nu va mai exista vreodată. E inutil să le strig cititorilor mei: „Nu vedeți chiar nimic?” Ei îmi vor răspunde, corect: „Chiar nimic, și totuși, vedem ceea ce există“. De fapt, Aeneas, lucrurile stând astfel între artiști și publicul lor, nu e bine să scrii cărți. Dar să nu crezi totuși, spuse el după o lungă tăcere, că nu simt compasiune pentru publicul meu, că nu îmi recunosc propria vină. Empatizez profund cu el și vina apasă greu pe umerii mei. Da, dacă nu aș avea *Cartea lui Iov*, spuse el, nu cred că aș supraviețui.

— Te compari cu Iov, Charlie? îl întrebă Aeneas.

— Nu, răspunse Charlie cu seriozitate și mândrie. Cu Dumnezeu. M-am comportat față de publicul meu, spuse el rar, așa cum a făcut-o Dumnezeu față de Iov. Știu foarte bine, nimeni nu știe mai bine decât mine, cât de mult tânjește Dumnezeu după Iov ca public, și cum nu poate fără el. E greu de spus dacă Dumnezeu e mai dependent de Iov decât este acesta de divinitate. Am făcut pariu cu Satana pe sufletul lui, i-am frânt calea și am abătut grozăvii asupra lui. L-am ridicat și apoi l-am lăsat să cadă, i-am topit puterile și le-am transformat în praf și cenușă. Apoi, când spera să vadă lumina, a venit întunericul! Și Iov nu s-a rugat niciodată să devină publicul lui Dumnezeu, așa cum publicul meu nu și-a dorit vreodată să îmi devină public.

Charlie oftă, se uită în paharul său, apoi îl duse la gură și îl goli.

— Dar, spuse el grav, la urmă cei doi se împacă, e bine să citești despre asta. Pentru că în mijlocul vijeliei Dumnezeu îl apără pe artist și doar pe el. El spulberă, nimicește scrupulele morale ale publicului său și nu admite nici o fărâmbă de încăpățănare. „Vrei să fii drept, spune el, și să mă acuzi pentru că m-am comportat nedumnezeiește? Poți oare să te plimbi prin fundurile adâncurilor? Poți să îți ridici vocea până la cer? Poți să domesticești veselele Pleiade și să aduci ploaia pe un tărâm unde ea nu există? Înțelegi tu totul? Atunci profetește-le așa cum le știi pe toate!” Da, El se întinde peste toate fenomenele nemulțumitoare și înfricoșătoare ale vieții, și își întreabă în treacăt publicul dacă vrea să se joace cu ele, lăsându-și fiicele să facă același lucru. Iov este de fapt publicul ideal – care dintre noi va avea vreodată un asemenea public? Se pleacă în fața argumentelor marelui zeu, ale marelui artist, și își retrace plângerile. Da, recunoaște până la urmă că e mai în siguranță, și după toate aparențele, mai fericit în mâinile creatorului decât în posesia oricărei alte puteri din lume. Admite că a vorbit despre lucruri pe care nu le știe, despre lucruri care îi erau de nepătruns.

Charlie tăcu o clipă.

— Așa s-a purtat Dumnezeu cândva și cu mine, spuse el cu durere adâncă și adăugă apoi: Citesc *Cartea lui Iov* când nu pot să dorm. Și în ultima vreme dorm cam prost.

— Dar nu pot să știu, continuă el după o lungă pauză, ce menire au toate astea. De ce nu putem să ne oprim din pictat și din scris și să ne lăsăm publicul în pace? Până la urmă, ce folos le aducem noi? La urma urmei, ce folos le aduce arta oamenilor, în general? Deșertăciune, deșertăciune! – totul este deșertăciune!

Aeneas terminase de mâncat și își savura cafeaua.

— Domnul Camus, patronul meu, spuse el, colecționează în timpul liber tablouri și e hotărât să deschidă o galerie în elegantul său hotel de aici din oraș. Dar cum nu se pricepe la pictură și cum nu are timp să fie inițiat în acest domeniu, alegerea tablourilor a reprezentat mult timp o bătaie de cap pentru el. Acum m-a însărcinat pe mine cu această treabă. Nici eu nu mă pricep la pictură și nu am nici timp să mă documentez. Dar acum mă duc în numele lui pe la diverșii artiști din Paris și îl rog pe fiecare dintre ei, indiferent de preț, să îmi vândă acel tablou pe care îl consideră cel mai bun din tot ce a pictat până acum. Galeria noastră crește și va fi ceva ieșit din comun.

— Da, asta crezi tu, spuse Charlie. Dar te înșeli. Artistul nu poate decide de unul singur care din creațiile sale este cea mai bună. Chiar dacă artiștii sunt oameni cinstiți și nu-ți vând un tablou de care nu pot scăpa altfel – cum ai merita să îți faci –, tot nu pot decide ei singuri.

— Nu, nu pot probabil decide, spuse Aeneas, dar o galerie în care fiecare tablou este ales de artistul însuși ca fiind cel mai bun pe care l-a pictat vreodată poate să suscite interes cu timpul și să atragă publicul ca o adevărată curiozitate.

— Și tu, spuse Charlie cu profundă amărăciune, tu alergi de colo-colo în numele unui diletant bogat, de la un artist la altul. Dar n-ai pictat sau n-ai cumpărat un tablou de unul singur niciodată în viață. Când vei fi murit, va fi ca și când n-ai fi existat.

Aeneas dădea din cap.

— De ce dai din cap? îl întreabă Charlie furios.

— Din cauza celor spuse de tine. Aș fi putut să nici nu exist.

Un scurt moment au stat în tăcere, apoi Aeneas continuă prietenos:

— Dar cu tine, Charlie, lucrurile stau diferit. Lasă să treacă un timp și totul va fi bine între tine și publicul tău. Vezi această carte, pe care mă pregăteam s-o deschid când ai intrat tu și care a aparținut bibliotecii domnului Camus? Poți afla din ea cum la încheierea unei păci, acum cinci sute de ani, o

întreagă provincie a fost dată în schimbul unei aşchii din sfânta cruce. Dacă Isus, la vremea lui, ar fi putut să îşi împartă crucea la un asemenea preţ, ar fi reuşit să ridice o armată împotriva preoţilor şi a lui Pilat, chiar împotriva Romei şi a lui Cezar.

Charlie se descotorisise de o parte din neliniştea şi melancolia cu care intrase în cafenea şi avea acum mai mult chef să asculte decât să vorbească el însuşi. Îşi dădu seama că îi era foame, aşa că îşi comandă prânzul. Când termină supa, se lăsă pe speteaza scaunului, se uită de jur-împrejur prin cafenea, de parcă o vedea pentru prima oară, şi îl întrebă pe Aeneas cu vocea unui om care tocmai trecuse peste o boală grea:

— Nu poţi nici măcar să-mi spui o poveste?

Aeneas învârti în ceaşcă cu linguriţa şi dibui bucata de zahăr care se lăsase pe fund. Îşi duse şerveţelul la gura lui mică, apoi îl îndoi şi îl puse pe masă.

— Ba da, pot să-ţi spun o poveste, spuse el.

Rămase o clipă nemişcat, iscodindu-şi memoria. În acele câteva minute se transformă, deşi rămase tot atât de liniştit. Administratorul respectabil şi responsabil lăsă locul unei figuri profunde, mici şi primejdioase, adunată, vigilentă şi neîndurătoare: povestitorul din toate timpurile, de o vârstă cu umanitatea.

— Da, spuse el zâmbind, în cele din urmă. Pot să-ţi povestesc o pildă.

Cu o voce blândă şi melodioasă, îşi începu istorisirea.

— În tinereţe, am fost angajatul unei firme din Londra care făcea negoţ cu covoare. M-au trimis în Persia pentru a cumpăra nişte covoare persane. Prin diverse întâmplări ieşite din comun, am devenit, timp de doi ani – într-o perioadă critică în care Anglia şi Rusia se luptau să obţină influenţă la curtea persană – doctorul de curte al domnitorului ţării de atunci, şahul Mahomed, un conducător demn şi înţelept. Suferise cumplit timp îndelungat din cauza unui erizipel, o boală căreia tocmai avusesem norocul să-i gădesc leacul. Şahul de astăzi, Nazrud Din Mizra era pe vremea aceea moştenitorul tronului.

Nazrud Din era un tânăr prinţ cu mintea plină de idei inovatoare despre progres şi reforme şi un temperament inventiv, fiind plin de imaginaţie. Îşi pusese în cap să cunoască nevoile supuşilor săi, de la cei mai neînsemnaţi la cei mai importanţi, şi nu se menaja deloc nici pe sine, nici pe cei din jurul său, când venea vorba despre această ambiţie. Citise *1001 de nopţi* şi prinsese gust pentru rolul marelui calif al Bagdadului, Harun al Raşid. Imitându-l pe acest clasic iubitor de măşti şi sosii, se plimba adesea în hainele unui cerşetor sau ale unui negustor prin oraşul său Teheran, vizitând pieţele şi cârciumile oraşului. Intra aici în vorbă cu cărăuşi, zileri şi prostituate şi îi descosea cu şiretenie aflând adevărata lor părere despre înalţii funcţionari şi angajaţi ai statului, despre cum se aplică legea şi se face dreptate în ţară.

Această iniţiativă a prinţului îi nelinişti profund pe bătrânii săi sfetnici. În ochii lor era inacceptabil şi iraţional ca un prinţ să dobândească o cunoaştere atât de profundă a obiceiurilor şi gândurilor supuşilor lui, şi se temeau că asta ar putea pune în pericol chiar vechiul şi respectatul echilibru al statului. Îi înfăţişară pericolele la care se expune şi nedreptatea pe care i-o face întregii Persii, care ar putea suferi o pierdere irecuperabilă. Dar cu cât îl conjurau aceştia mai mult, cu atât mai înverşunat devenea prinţul Nazrud Din în a-şi continua întreprinderea. Atunci miniştriirecurseră la alte măsuri. Se asigurară că tânărul stăpân, fără să o ştie, este urmat în periplurile lui de paznici înarmaţi şi îi mituiră pajii şi camerierii pentru a afla cum se îmbrăca acesta şi în ce parte a oraşului avea de gând să meargă. De obicei, cerşetorul şi femeia cărora prinţul li se adresa în piaţă sau pe stradă erau dinainte sfătuiţi şi instruiţi de către bătrânii domni înţelepţi. Prinţul nu bănuia nimic din toate acestea, şi miniştrii se temeau

de mânia tânărului dacă ar fi aflat vreodată, așa că păstrau chiar între ei tăcerea în legătură cu măsurile de securitate luate.

Se întâmplă ca în timpul cât am fost și eu la curte, bătrânul ministru de stat al șahului, Mizra Aghai, să ceară într-o zi să fie primit de către tânărul prinț și, cu o față întunecată, să-i dea o veste stranie și neliniștitoare.

În orașul Teheran, spuse el, exista un bărbat, atât de asemănător la chip, la înălțime și la voce cu prințul Nazrud Din încât, puși față în față, până și reginei mame i-ar fi fost greu să spună care dintre ei îi este fiu. Mai mult, străinul se străduia să imite cât mai bine stilul și comportamentul prințului. Acest om se plimba de câteva luni pe străzile orașului îmbrăcat în haine de cerșetor, identice cu cele purtate de prinț atunci când stătea lângă ziduri sau în piețe și le punea întrebări unora și altora sau le predica. Oare nu dovedea acest fapt, întrebau bătrânii miniștri, câte pericole ascundea dorința de aventură a prințului? Ce se afla oare în spatele acestui lucru? Deghizatul necunoscut era fie un instrument în mâinile dușmanilor șahului, pus de aceștia să împrăstie neîncredere și să îndemne la rebeliune poporul, fie un aventurier de un curaj nemaivăzut, care își urmărea propriile scopuri întunecate și înfricoșătoare. Da, poate plănuise să-l facă dispărut pe adevăratul stăpân și să se dea drept acesta, luându-i poziția. Bătrânul sfetnic revăzu în gând întregul șir de dușmani ai casei regale și în minte îi reapăru umbra unui mare principe, din neamul regelui, al cărui cap căzuse cu douăzeci de ani în urmă, din cauza unei rebeliuni eșuate. Își aminti cu groază zvonul că după moartea rebelului, soția acestuia dăduse naștere unui fiu. Ce poate fi mai probabil decât că acest tânăr plănuia acum răzbunarea morții tatălui său, recâștigarea puterii pierdute și recuperarea averii confiscate? Își imploră tânărul stăpân să-și întrerupă ieșirile nocturne prin oraș, până aveau să îl prindă pe criminal și să-l facă inofensiv.

Nazrud Din ascultă raportul bătrânului, jucându-se cu ciucurii de mătase de la centironul său. Ce le spunea acest necunoscut deghizat oamenilor și ce impresie le lăsase? Își întreabă el ministrul. „Stăpâne, răspunse Mizra Aghai, ce le-a spus oamenilor nu-ți pot reproduce. Întâi pentru că spusele lui sunt de obicei deosebit de profunde și întunecate, așa încât cei care le-au auzit nu le țin minte, și, pe de altă parte, pentru că, de fapt, nu prea spune mare lucru. Dar impresia pe care le-a făcut-o oamenilor este una puternică. Pentru că nu s-a mulțumit să-i întrebe despre nevoile lor, ci și-a propus să le împartă cu ei. Se știe că a dormit sub ziduri în nopțile reci de iarnă, că a trăit din resturile pe care i le dădeau locuitorii săraci ai orașului și că atunci când nu au avut nimic să-i dea a stat nemâncat o zi întreagă. Vizitează cele mai sărace prostituate ale orașului, pentru a-și arăta compasiunea față de cărăuși și față de călăuzele pe cămile, și pentru a lua parte la greutățile lor. Pentru a se identifica perfect cu cei mai neînsemnați dintre supușii tăi, stăpâne, se ține, cu bunăvoința măriei tale, cu o femeie care dă într-o bodegă mizeră dintr-o piață reprezentății cu un măgar! Și toate acestea, nobilul meu tânăr prinț, sub înfățișarea domniei voastre!”

Prințul era un bărbat tânăr, vioi și neînfricat, care-și făcuse o plăcere din a-i înspăimânta pe bătrânii sfetnici ai tatălui său. Povestea lui Mizra Aghai îi promitea o aventură cât se poate de interesantă. După ce întoarse istoria pe toate părțile îi spuse bătrânului ministru că nu dorea în nici un caz să scape ocazia de a-și întâlni dublura. Avea să-l caute el însuși, să vorbească cu el și să afle adevărul din gura lui. Îi interzise cu fermitate lui Mizra Aghai să se amestece în inițiativa lui și se asigură de data aceasta că nimeni nu avea să-l urmărească sau să-l însoțească. Bătrânul sfetnic încercă în zadar să-l convingă să renunțe la o faptă atât de cutezătoare și singura concesie pe care o obținu din partea prințului fu ca acesta să meargă înarmat și să își aleagă un om de încredere ca însoțitor.

S-a întâmplat ca, în acele zile, să fi petrecut eu însumi destul de mult timp în compania prințului. Prințul Nazrud Din avea pe obrazul stâng, chiar sub ochi, un semn maro, de mărimea unei cireșe. Îl desfigura și îi dăduse multe complicații și bătaii de cap, fiindu-i evident o piedică în dorința lui de a călători incognito. După ce urmărise un timp cura pe care i-o prescrisese tatălui său, a venit să mă roage să-l scap de semnul de pe obraz. Tratamentul a fost de durată și am avut astfel timpul și ocazia să-l delectez pe prinț cu aventuri și fabule, care îl încântau, eu cunoscând bineînțeles multe care aparțineau literaturii noastre clasice și care pentru el erau noi.

Prințul suferea printre altele de o frică nesfârșită de a se îngrășa, pentru că obezitatea era o caracteristică în familia mamei lui. Ținea constant o dietă strictă și uneori refuza chiar să mănânce. Mama lui, regina, pentru care prințul nu fusese niciodată mai drăguț decât în copilărie când era exagerat de plinuț, își făcea acum multe griji și le ordonase celor care aprovizionau palatul și bucătarilor să gătească cele mai delicioase bucate care s-au întâlnit de la răsărit la apus pentru a-l tenta pe fiul ei. Ea observă că istorisirile mele îl țineau în mod normal pe prinț mai mult la masă și m-a rugat plină de recunoștință să-i țin companie în fiecare zi. I-am povestit lui Nazrud Din tot ce mi-am adus aminte din *Divina Comedie*, din tragediile lui Shakespeare și întreaga *Georgete sau Mama lui Tabellion* de Paul de Kock, pe care o citisem chiar înainte de a pleca din Europa. În cursul dialogului nostru pe marginea acestor opere literare, i-am cucerit încrederea tânărului prinț și, când a trebuit să găsească un însoțitor pentru pribegiile lui, m-a ales pe mine să-i țin de urât.

S-a amuzat să mă îmbrace ca pe un veritabil cerșetor persan, într-o pelerină lungă, cu saboți și o bandă neagră peste un ochi. Fiecare aveam un cuțit ascuțit la cingătoare și un pistol la piept și mai târziu prințul m-a rugat să-mi păstrez pumnalul care avea mânerul incrustat în argint și împodobit cu smaralde. Când Mizra Aghai află care e alegerea prințului, trimise după mine și îmi promise eterna lui recunoștință și un post înalt la curte dacă reușeam în timpul aventurii noastre să-l conving pe prinț să renunțe la această periculoasă meteahnă a lui.

Ne-am plimbat astfel pe străzile Teheranului, prin cartierele cele mai sărace, în după-amiezile de primăvară. Pe terasele palatului regal smochinii erau deja în floare și în iarbă se vedeau șofranul și narcisele. Dar aerul era încă tare și bruma nopții nu foarte îndepărtată.

Noptile sunt în Teheran în acea perioadă a anului incredibil de albastre. Bătrânele ziduri cenușii, platani, măslinii din grădini, săracii în hainele lor largi și lungul șir de cămile obosite și încărcate care, una câte una, intrau prin porțile orașului la asfințit, totul părea să plutească și să zăbovească într-o pâclă azurie.

Împreună cu tânărul prinț am vizitat multe locuri ieșite din comun și am făcut cunoștință cu hoți, dansatoare, codoașe și clarvăzători. Am purtat între noi lungi discuții despre Dumnezeu sau despre natura dragostei și am râs strașnic din când în când pentru că eram amândoi oameni tineri. Dar a durat mult până l-am găsit pe cel pe care îl căutam și nici vorbindu-se despre el n-am auzit din prea multe locuri. Am întrebat de numele sub care se făcuse cunoscut, același ca al prințului când lua înfățișare de cerșetor. Până la urmă, am fost conduși într-o seară de un băiat până într-o piață, în vecinătatea celui mai vechi port al orașului, unde, așa cum aflaserăm, obișnuia să se odihnească escrocul în acele ore din zi. Lângă fântâna din piață însoțitorul nostru desculț s-a oprit și ne-a arătat cu degetul o mică siluetă, care ședea pe pământ ceva mai departe. Ne-a aruncat o privire senină și lungă spunând: „Nu mai merg mai departe cu voi“, și și-a văzut grăbit de drum.

Ne-am oprit o clipă pipăindu-ne hangerele și pistoalele. Era o piață sărăcăcioasă și mizeră, înconjurată de străzi murdare și case delabrate și înfricoșătoare, în aer se simțeau mirosuri de ulei, fum,

usturoi și balebă de câmilă, iar caldarâmul era plin de gropi și prăfuit. Locuitorii zdrențăroși ai ulițelor veniseră de la lucru și profitau de ultimele raze de lumină pentru a sporovăi în aer liber sau a scoate apă din fântână. Câțiva dintre ei, puțini, își cumpărau un pahar de vin la tejgheaua unei cârciumi din piață, lucru pe care l-am făcut și noi, cerând cel mai ieftin vin, pentru că eram doar noi înșine cerșetori în această seară. În timp ce beam, ne uitam la omul de lângă zid.

Dintr-una din crăpăturile zidului, ieșea un smochin bătrân sub care se adăpostise. Nu era în jurul lui acea mulțime de oameni pe care am fi așteptat-o după cele auzite despre el. Dar, în timp ce îl urmăream, am observat cum trecătorii prin piață își încetineau mersul în dreptul lui. Vreo doi dintre ei s-au oprit chiar să schimbe cu el câteva cuvinte, înainte să-și continue drumul. Cu toții întorceau puțin capul în timp ce vorbeau și păreau să se comporte cu un respect amestecat cu teamă în apropierea lui.

În timp ce analizam întreaga scenă de sub ochii noștri, am fost surprins de ceva neobișnuit și inexplicabil. Piața aceasta era printre cele mai jalnice și mai sinistre din câte am văzut în perindările noastre prin oraș și totuși respira o stranie demnitate, o atmosferă calmă de încredere și așteptare. Copiii se jucau împreună fără să țipe sau să plângă, femeile sporovăiau încet și râdeau la unison și oamenii care luau apă de la fântână își așteptau răbdători, fără a protesta, rândul.

Cârciumarul din local vorbea cu un cărauș care îi adusese un coș mare de legume proaspete: fasole, varză și salată. Căraușul îl întreba în șoaptă: „Și ce crezi că se servește în seara asta la palat?” Patronul spuse: „Nu e bine să știi. Vreun păun împănat cu măsline. Sau limbi de crap făcute în vin roșu. Sau poate mănâncă un miel în sos de scorțișoară”. „Da, pe Dumnezeu!” spuse căraușul. Noi am zâmbit auzind lista de meniu cu acele bucate fantastice, care evident pentru oamenii aceștia săraci reprezentau niște delicatese. Prințul Nazrud Din plăti vinul, își strânse pelerina largă de cerșetor în jurul său, trăgându-și gluga peste cap, și fără a mai schimba vreun cuvânt, am mers să ne așezăm pe pământ, în apropierea străinului. Eu stăteam cel mai aproape de el, sprijinit de perete.

Bărbatul pe care îl căutaserăm atât de mult, și despre care vorbiserăm între noi de nenumărate ori, era o persoană liniștită. Nici măcar nu-și ridică privirea pentru a-i vedea pe noii veniți. Stătea turcește, cu capul plecat iar mâinile ușor împreunate se odihneau pe pământ în fața lui. Vasul cu care cerșea era lângă el, gol.

Purta o pelerină albă, ca a prințului, doar că a lui era mai uzată și peticită. Avea o glugă care îi acoperea pe jumătate capul, dar cum stătea așa nemișcat, cu ochii închiși, am profitat de ocazie pentru a-i studia înfățișarea.

Era adevărat că semăna într-un mod uimitor, aproape înspăimântător, cu prințul. Era un bărbat tânăr, măsliniu și subțire, puțin mai bătrân decât prințul sau de aceeași vârstă pe care Nazrud Din se prefăcea că o are când era îmbrăcat în cerșetor. Avea gene negre și lungi, o barbă subțire și neagră, identică cu cea pe care prințul și-o puneă când se deghiza în cerșetor, doar că a lui creștea într-adevăr pe bărbie și obraji. Pe obrazul stâng, chiar sub ochi, avea un semn maro din naștere, mare cât o cireașă, și eu, care mă pricepeam la semnele de piele, mi-am dat seama că era lipit de față cu multă grijă și îndemânare. Cât privește înfățișarea și atitudinea lui în general, semăna cât se poate de puțin cu acel intrigant lipsit de scrupule și depravat, pe care ne așteptam să-l găsim. Acesta era, îmi spuneam eu, cel mai inofensiv chip uman pe care îl văzusem vreodată. Nu exista pe el nici o urmă de șiretenie, nici măcar vreun aer de inteligență. Dar aceeași armonie, aceeași demnitate pe care o remarcasem cu surprindere cu câteva clipe în urmă în atmosfera pieței, era oglindită în figura blândă a acestui bărbat, de parcă acea pace stranie și înălțătoare se concentrase sau chiar izvora din silueta mică și jalnică a cerșetorului. Mă gândeam că

nimic nu conferă unui om o mai mare demnitate decât sentimentul că, indiferent de ce este el, își este sieși suficient.

Trecuse un timp de când stăteam așa tăcuți și am văzut atunci un alai de înmormântare sărac, care a traversat piața în drum spre cimitirul din fața porților orașului. Mortul era dus pe un catafalc, acoperit de un giulgiu peticit. Câteva rude îndoliate urmau catafalcul, și o mică mulțime se lipise de convoi adunată de pe străzile prin care trecuse. Când au dat cu ochii de cerșetorul de sub smochin, pe chipurile lor s-a putut citi același respect amestecat cu frică pe care îl manifestau trecătorii prin piață. S-au abătut puțin din drum, ocolindu-l, dar nu i-au vorbit.

Când ultimul dintre ei a dispărut pe poartă, cerșetorul își ridică privirea și uitându-se fix înaintea spusese cu o voce joasă și blândă: „Viața și moartea sunt două scrinuri încuiate și fiecare ascunde cheia celuilalt“.

Prințul Nazrud Din tresări ușor auzind vocea cerșetorului, atât de asemănătoare cu a lui, până și în dicție și în micul accent nazal pe care îl avea. Dar după o clipă se întoarse înspre cerșetorul de sub smochin. „Sunt un cerșetor ca și tine și am venit aici întocmai ca tine pentru a aduna pomana pe care oamenii miloși din acest oraș vor vrea să mi-o dea. Hai, deci, să nu mai pierdem vremea, și să vorbim despre viața noastră de cerșetori. În sărăcia și mizeria ta, poți crede că viața ta are un preț atât de mic încât să vrei să o schimbi cu moartea?“ Cerșetorul părea nepregătit să răspundă unei întrebări atât de directe. Nu vorbi imediat, ci dădu încet din cap și spusese apoi: „Nu, nu cred asta chiar deloc“.

În acel moment o bătrână traversă șchiopătând piața, se apropie de cerșetor în același fel umil ca al celorlalți de dinainte, și întorcând puțin capul când îi vorbi. Ținea strâns la piept o pâine și când se opri în fața lui i-o întinse, ezitând, cu ambele mâini. „Pentru numele lui Dumnezeu! spusese ea. Ia această pâine și mănânc-o. Am văzut că stai aici lângă zid de două zile și că nici unul dintre noi nu a avut nimic să-ți dea. Acum vin eu la tine, o femeie bătrână, cea mai amărâtă dintre amărâții de aici și te rog să-mi primești pomana.“

Cerșetorul ridică blând mâna în semn de refuz. „Nu, spusese el. Ia-ți înapoi pâinea. Nu voi mânca în seara asta. Pentru că am auzit de un cerșetor, fratele meu în sărăcie, care a stat trei zile lângă zidurile orașului fără să fi primit vreo pomană. Vreau să cunosc eu însumi gândurile acelui cerșetor în nevoia și singurătatea lui.“ „Ah, Doamne, oftă bătrâna. Dacă nu vrei să iei această pâine de la mine, nu mă voi bucura nici eu de ea, ci o voi da boilor de la căruțele care urmează să intre în curând pe poartă și care sunt și ei obosiți și flămânzi.“ Și, spunând asta, se îndepărtă întristată.

Prințul se întoarse către cerșetor. „Te înșeli, zise el. Nici un cerșetor din oraș nu a stat în vreo piață trei zile fără să i se arate milostenie. Și eu sunt cerșetor, așa cum știi, dar n-am răbdare niciodată de foame o zi întreagă. Oamenii din Teheran nu au inima atât de împietrită încât să-l lase chiar și pe cel mai jalnic dintre cerșetorii orașului să flămânzească trei zile.“ Cerșetorul nu răspunse nimic.

Se lăsa noaptea și se făcea frig. Deasupra capetelor noastre cerul era încă senin, ca de sticlă, umplut de o lumină vie și clară. Nenumărați lilioci ieșiră din găurile din zid și dădeau ocol în liniște, în sus și în jos, prin aer. Dar pământul și tot ce ținea de el era deja acoperit de o umbră albastră, emailat parcă de un strat foarte fin de lazulit.

Cerșetorul își trase pelerina în jurul corpului, tremurând ușor. „Am face bine să ne retragem sub poartă, e mai adăpostit acolo“, am spus eu. „Nu pot să fac asta, zise cerșetorul. Paznicii îi alungă de acolo pe cerșetori cu bâtele.“ „Te înșeli din nou“, spusese prințul. „Eu, care sunt cerșetor, am găsit deseori adăpost sub porțile orașului și n-am fost niciodată alungat de acolo de vreun paznic. Pentru că legea

orașului permite oamenilor sărmani, care nu doresc răul nimănui, să stea la adăpostul porților după încheierea traficului din timpul zilei.“

Cerșetorul medită la cuvintele acestea, apoi întoarce capul și îl privi. „Ești prințul Nazrud Din?“, întreabă el.

Prințul Nazrud Din fu surprins și încurcat de întrebarea cerșetorului. O clipă mâna îi pipăi hangerul din curea. Și eu îmi dusesem degetele la mânerul cuțitului meu. Dar după o clipă se uită cu mândrie în ochii străinului. „Da, eu sunt Nazrud Din, spuse el, și cred că îmi cunoști foarte bine înfățișarea, din moment ce ți-ai însușit-o. Probabil că m-ai urmărit mult timp și ai stat în preajma mea îndelung dacă ai reușit să mă imiți cu atâta îndemânare. Să nu crezi că nu am aflat de ceva timp despre înșelăciunea și abilitatea ta. N-am reușit să aflui însă intențiile tale și motivul pentru care mă imiți. Am venit aici în această seară, pentru a te obliga să-mi spui adevărul.“

Cerșetorul nu răspunse imediat. Apoi dând ușor din cap spuse: „Ei, nobilul meu stăpân, chiar poți socoti că îmbrăcăminte și înfățișarea pe care le vezi sunt întocmai celor pe care le-ai socotit potrivite pentru a te deghiza, pentru a înșela privirile oamenilor? Nu s-ar putea spune la fel de bine că tu ești acela care în măreția ta mi-ai imitat ființa mică și neînsemnată, însușindu-ți înfățișarea mea de cerșetor? Da, e adevărat că te-am văzut o dată, de la distanță, în hainele de cerșetor. Dar am învățat mai multe de la cei care te urmăreau și te păzeau. E adevărat, doamne, că m-am folosit de asemănarea dintre noi, pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu însuși. M-am folosit de ea pentru a deveni mândru și recunoscător Domnului, de unde înainte eram prăbușit în colb și lipsit de speranță. Dar e normal ca un domnitor să-și judece supusul pentru atât?“

„Și drept cine ești luat de către oamenii din piețe și de pe stradă?“ întreabă prințul cu o privire ascuțită și profundă. Cerșetorul se uită speriat de jur-împrejur. „Șșș! Stăpâne, vorbește mai încet! spuse el. Oamenii din piață și de pe stradă nu îndrăznesc pentru nimic în lume să mă lase să bănuiesc drept cine mă iau. Nu ai văzut cum întorc capul și închid ochii când îmi vorbesc? Ei știu că nu doresc să fiu recunoscut, că vreau să trec drept un cerșetor printre alți cerșetori, un necunoscut în acest mare oraș. Se tem nespuse de mult că, dacă aș descoperi cândva cine cred ei că sunt eu, m-aș înfuria și i-aș părăsi pentru totdeauna.“

La cuvintele cerșetorului, prințul roși și deveni tăcut. Până la urmă spuse grav: „Ei cred că tu ești prințul Nazrud Din!“ Cerșetorul își descoperi pentru o clipă dinții albi într-un zâmbet larg. „Da, cred că eu sunt prințul Nazrud Din, spuse el. Ei cred că am un palat în care locuiesc și unde mă pot întoarce când doresc eu, ei cred că am un chelar plin de vinuri alese, o masă așternută cu cele mai delicioase bucate și dulapuri pline de sute de costume de mătase și de blănuri.“

„Dar cine ești tu, spuse prințul, care ai devenit mândru și recunoscător lui Dumnezeu dându-te drept mine, care nu am simțit niciodată nici un fel de recunoștință față de El?“ întreabă prințul. „Eu sunt ceea ce par a fi, răspunse cerșetorul. Sunt un cerșetor din orașul Teheran. Așa m-am născut, mama era și ea cerșetoare și am învățat această meserie înainte să cântăresc cât o pisică. Am cerut de pomană pe străzi, la porțile orașului și sub zidurile lui toată viața mea.“ „Cum te cheamă?“ îl întreabă prințul. „Fath“, răspunse cerșetorul.

„Nu ai plănuit cumva să te insinuezi în palat folosindu-te de asemănarea dintre noi?“ „Nu“, spuse Fath. „N-ai încercat să dobândești putere asupra oamenilor și să-ți urmezi ambițiile și relele intenții cu ajutorul acestei asemănări?“ întreabă prințul. „Nu“, răspunse Fath. Rămase o clipă tăcut apoi zise: „Nu. Sunt cerșetor și mă pricep doar să cer de pomană. Celelalte sunt dincolo de înțelegerea mea și nu doresc să fiu acuzat de nimic. N-aș ajunge departe dacă m-aș îndeletnici cu așa ceva. Am obținut putere asupra

oamenilor, e adevărat, și e probabil ca ei să facă pentru mine ce le cer. Dar ce aş putea să le cer să facă?“

„Dar ce ai făcut, întrebă prințul, după ce urmărindu-mă și spionându-mă atât de atent și de șiret, m-ai imitat și i-ai făcut pe oameni să creadă că ești prințul Nazrud Din?“ „Am cerut de pomană pe străzi, lângă porțile orașului și sub zidurile lui.“ Se uită atent la prințul Nazrud Din și izbucni: „Ce ai făcut cu semnul de pe obrazul stâng?“ Prințul își duse mâna la obraz. „Am pus să mi-l îndepărteze“, răspunse el. Fath duse și el mâna la obraz. „Asta nu le va plăcea oamenilor“, spuse el cu seriozitate.

„Dar de ce îmi defăimezi oamenii? întrebă prințul. De ce înfățișezi suferința cerșetorilor din orașul meu mai întunecată decât este ea în realitate? De ce ai spus că timp de trei zile un cerșetor a stat sub ziduri fără a cunoaște milostenie, sau pomană, și că tu însuși acum dorești să cunoști gândurile acestuia în nevoia și singurătatea lui?“ „Dumnezeu mi-e martor, spuse Fath, că nu e vorba de defăimare, ci de adevărul gol-goluț.“ „Cine, întrebă prințul cu severitate, a fost cerșetorul care a fost tratat cu atâta cruzime?“ „Stăpâne, eu am fost acela, spuse Fath. Pe vremea când încă nu te văzusem.“

„Dar spune-mi, te rog, pentru că asta nu înțeleg, zise prințul, de ce refuzi să iei pomană de la oameni, acum că i-ai făcut să fie gata să împartă cu tine tot ce au? De ce ai refuzat pâinea pe care ți-a adus-o bătrâna și ai lăsat-o să plece întristată?“ Fath se gândi o clipă la cuvintele spuse de prinț. „Stăpâne, zise el apoi, ești un mare domnitor și te pricepi la treburile conducerii unui stat. Dar, cerându-ți îndurare, am să-ți spun că nu te prea pricepi la meseria de cerșetor. Cu siguranță ai primit întreaga ta viață atâta mâncare câtă ți-ai dorit. Dacă aş accepta ceea ce îmi oferă ei, cât timp crezi că ar continua să-mi dea? Și cât ar mai crede ei că am într-adevăr un palat unde mă așteaptă cele mai delicioase mâncăruri, și bucatele cele mai gustoase din întreaga lume?“

Prințul Nazrud Din tăcu mult timp, apoi începu să râdă. „Pe mormântul tatălui meu, Fath, zise el, te-am crezut la început un aventurier, apoi un nebun și la urmă un idiot. Dar acum îmi dau seama că ești cel mai înțelept om din regatul meu. Pentru că uite! Curtenii și prietenii mei vin și mă roagă să le ofer funcții, decorații sau aur și după ce le-au primit pleacă, dându-mi pace. Dar un cerșetor din Teheran m-a agățat de căruța lui, și de acum înainte peste tot și întotdeauna, treaz sau în somn, voi trudi pentru Fath! Când voi cuceri o provincie, când voi ucide un leu, când voi scrie o poezie sau mă voi căsători cu fiica sultanului din Zanzibar, toate acestea vor sluji pentru a-l înnobila și a-l glorifica pe Fath.“

Fath se uită la prinț printre genele lui lungi. „Se poate spune și așa, zise el. Și ai spus-o cu gura ta. Dar îți jur că tu însuși l-ai creat pe Fath și tot ceea ce reprezintă el, așa cum este. Nu ai încercat niciodată, plimbându-te pe străzile Teheranului în îmbrăcăminte de cerșetor, să fii mai măreț sau mai înțelept, mai nobil sau mai generos decât vreunul dintre ceilalți cerșetori din oraș, te-ai transformat într-unul dintre aceia mulți, un cerșetor printre alții, un necunoscut într-un mare oraș. Ai avut atât de multă grijă să nu fi diferit de noi, pentru a putea mai bine trage cu urechea la supușii tăi și la nevoile acestora, încât ei chiar ți-au spus ce aveau pe suflet. De aceea eu nici acum nu sunt mai mult decât un biet cerșetor din Teheran. Peste tot și întotdeauna, treaz sau în somn, eu nu voi fi decât masca de cerșetor a prințului Nazrud Din.“

„Se poate spune și așa“, zise prințul.

„Dar te conjur, stăpâne, zise Fath cu gravitate, să cucerești în continuare provincii, să ucizi lei și să scrii poezii! Eu mă voi îngriji ca atenția și compasiunea prințului pentru cei năpăstuiți și neajutorați să fie cunoscută și respectată și să fii iubit printre săracii Teheranului. Tu îngrijește-te ca renumele înțelepciunii și bărbăției tale să crească printre oamenii puternici și printre regi. Când vei ucide un leu, gândește-te că sufletul lui Fath exultă la gândul curajului tău. Și când te vei fi căsătorit cu fiica sultanului din Zanzibar, ce frumos vor vorbi despre tine supușii tăi, văzându-te în nopțile geroase de iarnă stând sub

zidurile orașului, doar pentru a lua parte la suferința lor! Ce mult te vor preamări când vor vedea cum, pentru a-ți împărți soarta cu cei mai săraci dintre ei, vei continua să frecventezi prostituatele din cele mai mizere cotloane ale orașului.“ „Dar spune-mi, Fath, zise prințul, te îmbrățișează cu pasiune femeile din străzile acelea rău famate, tremură ele de plăcere în brațele tale? Haide, spune! Pentru că eu nu știu nimic despre asta și până la urmă pasiunea și fiorul lor îmi sunt adresate mie.“ „Nu-ți pot spune mai nimic despre asta, stăpâne, zise Fath, pentru că nu știu mai multe decât tine. Nu îndrăznesc să le îmbrățișez. Femeile acestea sunt înțelepte și se pricep să deslușească îmbrățișarea unui mare stăpân.“ „Deci te temi de supusele mele, tu, care nici n-ai clipit când mi-am deconspirat identitatea în fața ta.“ „Stăpâne, zise Fath, bărbatul și femeia sunt două scrinuri încuiate și fiecare ascunde cheia celuilalt.“

„Întinde mâna, Fath!“ zise prințul și când cerșetorul făcu ce i se ceruse, își desfăcu punga de la brâu și o goli în mâna întinsă. Fath ținea aurul în palmă și se uita la el. „E aur?“ întrebă el. „Da“, răspunse prințul. „Am auzit spunându-se despre el că este foarte puternic.“

Își lăsă capul să cadă și rămase așa întristat și tăcut. „Acum înțeleg de ce ai venit aici în seara asta!“ zise el. „Vrei să pui capăt măreției mele. Vrei să vând respectul pe care mi-l poartă oamenii și venerația lor pentru mine pe niște bucăți puternice și periculoase de metal.“ „Nu, pe sabia mea“, spuse prințul, „nu asta aveam în gând.“ „Ce vrei să fac cu aceste bucăți de aur?“ întrebă Fath. „Numai Dumnezeu știe, Fath“, răspunse prințul. „Nu am mai fost niciodată întrebat așa ceva. Dacă ție nu-ți fac trebuință, dă-le săracilor din piață.“ Fath se uita la aur. „Da, aș putea să fac precum bărbatul din povestirea cu cei patruzeci de hoți, să cer împrumut un vas de cerșit și apoi să-l înapoiez uitând o bucată de aur în el, pentru a arăta oamenilor cât de bogat sunt. Dar, stăpâne, asta n-ar fi bine nici pentru ei, nici pentru mine. Ar aștepta și ar cere tot mai mult de la mine, mai mult decât mi-ai dat tu, mai mult chiar decât ai putea tu să le dai vreodată. Nu m-ar mai iubi așa cum o fac acum și nu și-ar mai vărsa durerea ca să-i compătimesc sau ca să-i sfătuiesc. Ia-ți înapoi aurul, stăpâne, asta îți cere cerșetorul. E pe mâini mai bune la tine decât la mine.“

„Dar ce altceva pot să fac pentru tine, Fath?“ întrebă prințul. Fath se gândi o clipă la întrebare, apoi fața i se luminează ca a unui copil.

„Ascultă, stăpâne!“ zise el, „e o scenă pe care mi-am imaginat-o și la care am visat de multe ori. Tu poți să o transformi în realitate, dacă vrei. Trimite-ți într-o zi cel mai strălucitor regiment de cavalerie să treacă galop prin piață, în frunte cu căpitanul tău. Eu am să mă pun în calea lor și n-am să mă dau la o parte. Poruncește căpitanului tău, când mă va vedea, să-și oprească calul cu surprindere și teamă, da, să-l oprească atât de brusc încât toți ceilalți cai să se cabreze pe picioarele dindărăt. Dar poruncește-i, de asemenea, ca atunci când îi voi face eu un semn cu mâna să-și continue drumul, chiar pe lângă mine! Dar te rog să-i spui să fie atent, să nu cumva să fiu călcat în picioare de cai. Iată ce poți să faci pentru mine, stăpâne.“

„E o idee mai năstrușnică decât mă așteptam să aud din gura ta, Fath“, zise prințul zâmbind. „Niciodată nu s-a întâmplat ca vreun regiment de al meu de cavalerie să treacă peste oameni pe străzile orașului sau prin piețe.“ „Ba da, stăpâne, s-a întâmplat. Așa a murit mama mea.“

Prințul căzu pe gânduri. „Deșertăciune, deșertăciune, totul este deșertăciune!“ spuse el într-un sfârșit. „Am cunoscut și până azi, la curte, deșertăciunea umană. Dar astăzi am învățat mai multe despre asta de la tine, un cerșetor. Acum înțeleg că deșertăciunea îl satură pe cel flămând și îl îmbracă pe acela care suferă de frig în pelerina lui peticită. Nu e așa, Fath?“

„Vezi, stăpâne, zise Fath, peste o sută de ani se va scrie și se va citi în cărți despre prințul Nazrud Din, care a condus regatul Persiei în așa fel încât până și cel mai sărac dintre supușii lui era mândru de

deșertăciunea vieții lui, așa înfometat și înfrigurat cum era, în pelerina lui de cerșetor, sub zidurile Teheranului.“

Prințul se înveli din nou în pelerină și își trase gluga pe ochi.

„Trebuie să plec, zise el, și aş mai veni cu plăcere şi în altă seară să te văd şi să povestim. Dar cu timpul vizita mea ți-ar putea răpi respectul oamenilor şi veneraţia lor. Voi avea grijă ca de acum înainte să poţi sta în pace lângă zidul tău. Dumnezeu să fie cu tine.“

În timp ce se pregătea să plece, se mai opri o dată. „Doar o vorbă, înainte să plec. Am auzit că te ții cu o femeie care într-o cârciumă din piață dă reprezentații cu un măgar. E bine ca oamenii să-mi cunoască interesul față de greutățile lor și să mă vadă luând parte la ele. Dar îți iei o libertate prea mare cu persoana mea când te expui în acest fel, pășind în urma unui măgar, ca să spun așa. Din această seară, îți interzic să te mai vezi cu acea femeie.“

Nu bănuisem până atunci că acest mic detaliu din existența cerșetorului lăsase o impresie atât de puternică în mintea prințului. Dar acum am înțeles că îi tulburase și îi chinuise sufletul și că în ochii lui, Fath tratase cu prea mare ușurință lucruri cu adevărat mari și sfinte. Pentru că nu era doar un principe, ci și un tânăr bărbat.

La cuvintele prințului, Fath fu cuprins de nesiguranță și teamă. Se uita fix în jos, se balansa și își frângea mâinile pe pământ. „O, stăpâne! strigă el, e cu adevărat o poruncă grea! Acea femeie este soția mea. Prin ceea ce câștigă ea, mă țin în viață.“

Prințul rămase nemișcat și se uită la el. „Fath, zise el la urmă cu o mărinimie regală, când eu, în tot ce ne privește, cedez în fața ta și te las să-ți faci voia, nu mă pot hotărî dacă este vorba de o slăbiciune sau de o putere a mea. Spune-mi, cerșetorule din Teheran, ce crezi tu în adâncul sufletului tău că este?“ „Stăpâne, zise Fath, tu și cu mine, principele și cerșetorul, bogatul și săracul, aici pe pământ, suntem două scrinuri încuiate și fiecare ascunde cheia celuilalt!“

În timp ce traversam orașul în noaptea aceea de primăvară, am simțit că prințul era chinuit de gânduri și neliniștit. I-am spus: „Înălțimea voastră ați învățat în această noapte să cunoașteți măreția principelui și deplinătatea puterilor lui dintr-o nouă perspectivă“. Prințul Nazrud Din nu mi-a răspuns mult timp nimic. Dar când am ieșit din străzile mizere și urât mirositoare și am pătruns în cartierele înstărite și frumoase ale orașului, apropiindu-ne de palat, mi-a spus: „Nu voi mai ieși deghizat în acest oraș“.

Așa că ne-am întors la palat unde am luat cina împreună.

Aici Aeneas își încheie povestea. Se lăsă pe speteaza scaunului, își scoase o foiță de tutun și începu să-și ruleze o țigară.

Charlie ascultase cu atenție istorisirea prietenului său, fără să-l întrerupă și privind fix un anume punct de pe masă pe parcursul întregii povești. Când Aeneas tăcu, ridică privirea, cu ochii senini ai unui copil proaspăt trezit din somn. Își aminti la vederea prietenului său că pe această lume exista tutun și începu, urmând exemplul acestuia, să-și ruleze o țigară. Cei doi oameni mărunți fumau în tăcere, față în față la masă, urmărind cu privirea ușoarele rotocoale de fum din aer.

Charlie spuse:

— A fost o poveste extraordinară.

Apoi adăugă:

— Mă duc spre casă. Cred că am să dorm în noaptea asta.

Când își termină de fumat țigara, nu se ridică însă, ci rămase așa sprijinit de speteaza scaunului, căzut pe gânduri.

— Nu, zise el. De fapt n-a fost o poveste chiar așa de bună. Dar avea ceva în ea, pe care se mai poate lucra. S-ar putea obține o poveste bună din ea până la urmă.